Leslie Calverley
Jesus Coll. Camb.
1939.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM AD ATTICUM,

LIBRI XVI.

WITH ENGLISH NOTES.

BY

A MASTER OF ARTS.

VOL. II.

CAMBRIDGE, W. P. GRANT.

MDCCCXL.

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLARUM AD ATTICUM.

LIBER IX.—EPIST. I[1].

CICERO ATTICO SAL.

The letters of this book were written during the month of March, 705, A. U. C., in the Consulship of C. Claudius Marcellus and L. Cornelius Lentulus. They relate to the movements of Cæsar and Pompey, and to Cicero's plans for leaving Italy.

Scribit se nescire quid Brundusii actum sit; multos optimatum Romam ire; aliquos, qui Pompeium sequantur, enumerat; sibique idem consilium placere significat, 1—4.

1 Etsi, quum tu has litteras legeres, putabam fore, ut scirem jam, quid Brundisii actum esset; (nam Canusio IX. Kal. profectus erat[2] Cnæus; hæc autem scribebam pridie Nonas, XIV. die postquam ille Canusio moverat:) tamen angebar singularum horarum exspectatione: mirabarque, nihil allatum esse ne rumoris quidem. Nam erat mirum silentium. Sed hæc fortasse κενόσπουδα[3] sunt: quæ tamen jam sciantur, necesse est. 2 Illud molestum, me adhuc investigare non posse, ubi P. Lentulus[4] noster sit,

1. Epistol. I.] Formiæ; March 6, 705. A. U. C.

2. *Profectus erat.*] On the morning of the 22nd of February, (the day of the feast to the Manes—*Feralia*,) Cæsar left Corfinium, and Pompey Canusium. (*See Epist.* xiv. *lib. præc.* § 1.)

3. κενοσπ.] *Not worth the trouble of an enquiry.*

4. *Lentulus*] *Vid. Ep.* xiv. *lib. sup.* § 3.—*Domitius, Ibid.*

ubi Domitius. Quæro autem, quo facilius scire possim, quid acturi sint: iturine ad Pompeium; et, si sunt, qua quandove ituri sint. Urbem quidem jam refertam esse optimatium audio; Sosium[5] et Lupum, quos Cnæus noster ante putabat Brundisium venturos esse, quam se, jus dicere. Hinc vero vulgo vadunt. Etiam M' Lepidus, quocum diem conterere solebam, cras cogitabat. 3 Nos autem in Formiano morabamur, quo citius audiremus: deinde Arpinum volebamus. Inde, iter qua maxime ἀναπάντητον esset, ad mare superum, remotis sive omnino missis lictoribus. Audio enim, bonis viris[6], qui et nunc, et sæpe antea magno præsidio reipublicæ fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari, multaque in me et severe, in conviviis tempestivis[7] quidem, disputari. Cedamus igitur, et, ut boni cives simus, bellum Italiæ terra marique inferamus, et odia improborum rursus in nos, quæ jam exstincta erant, incendamus, et Lucceii 4 consilia[8] ac Theophanis persequamur. Nam Scipio[9] vel in Syriam proficiscitur, sorte; vel cum genero, honeste; vel Cæsarem fugit, iratum. Marcelli[1] quidem, nisi gladium Cæsaris timuissent, manerent. Appius[2] et eodem ti-

5. *Sosium*] C. Sosius (*Sestium.* Alii in M. 1584) and P. Rutilius Lupus, were Prætors for the year. Cicero imagines that instead of following Pompey they would stay at Rome quietly, *jus dicere.* Herein he was misinformed. Lupus, at least, followed Pompey, and was made by him Prætor of Achaia, A.U.C. 706. (*Cæsar. B. C.* iii. 55.) — Sosius is mentioned, *Ep.* 5. *lib. sup.* § 1.

6. *bonis viris*] Ironically.

7. *conviviis tempestivis*] Ironically. (*See Ep.* xii. h. l.)

8. *Lucceii consilia*] *Intersimus bello civili quod Pompeius, suadentibus L. Lucceio, et Theophane Mitylenæo, suscepit, quum tamen nulla res nos ad hæc cogat. At optimates alii alia de causa Pompeii castra sequuntur; ex. gr. P. Metellus Scipio, &c. &c.* Popma.

9. *Scipio*] Pompey's father-in-law. He had moved in the Senate, that unless Cæsar laid down his command within a stated time, he should be considered an enemy. So having done, he was obnoxious to the anger of Cæsar. Syria had been allotted to him as a province.

1. *Marcelli*] Viz. Marcus and C. Claudius, both of whom during their respective Consulships, A.U.C. 704, had violently opposed Cæsar.

2. *Appius*] Cicero's Cilician predecessor. He had been accused by Dolabella of extortion, whom, in his

more[3], et inimicitiarum recentium: et tamen, præter hunc et C. Cassium, reliqui Legati[4], Faustus[5] Proquæstor[6]: ego unus, cui utrumvis[7] liceret: frater[8] accedet; quem socium hujus fortunæ esse, non erat æquum: cui magis etiam Cæsar irascetur. Sed impetrare non possum, ut maneat. Dabimus hoc Pompeio, quod debemus. Nam me quidem alius nemo movet; non sermo bonorum, qui nulli sunt: non caussa, quæ acta timide est, agetur improbe. Uni, uni hoc damus, ne id quidem roganti, nec suam caussam (ut ait) agenti, sed publicam. Tu quid cogites de transeundo in Epirum, scire sane velim.

Ep. cccxli. seq. Att. ix. 2.

turn, he had taken cognizance of as Censor. (*See Ad Fam.* viii. 6, and *l.* iii. *ad fin.*) With Cælius also (Cicero's correspondent of Lib. viii. ad Fam.) he had had a quarrel. Now Cælius and Dolabella were staunch and influential Cæsarians. Moreover, Cæsar, as has been remarked before, had borrowed two Legions of Pompey's, for the war in Gaul. Of these Appius had procured the recall, under the plea of a Parthian war. Thus he was implicated with both the head of the opposite party and his retainers.

3. *eodem timore*] Suppl. *fugit cum Pompeio.*

4. *reliqui legati*] As were Afranius, Petreius, Varro, &c. &c.

5. *Faustus*] See *Ep.* 12. *A.* § 3, *and Ep.* 3. *lib. sup.* where we learn that L. Cornelius Sulla was one of these *qui cum imperio erant.*

6. *proquæstor*] In nostra lectione utique scribebam pro Quæstore. Orelli.

7. *utrumvis*] i. e. *Either to stay where I am, or follow Pompey.* Cicero wishes to shew that all besides himself had some motive, prudential or official, for sharing the fortunes of Pompey.

8. *Frater*] Q. Cicero had been Cæsar's lieutenant in Gaul.

EPISTOL. II[1].

CICERO ATTICO SAL.

A. Quid Atticus, de consilio vel in Italia manendi vel Pompeium sequendi sentiat, se non satis intellexisse scribit. B. Causam negat esse cur sibi Pompeius succenseat, 2. Postumum Curtium ad se venisse, 3.

1 A. Etsi Nonis Mart. die tuo[2], ut opinor, exspectabam epistolam a te longiorem; tamen ad eam ipsam brevem, quam III. Nonas ὑπὸ τὴν λῆψιν[3] dedisti, rescribendum putavi. Gaudere ais te, mansisse me; et scribis, in sententia te manere. Mihi autem superioribus litter is videbare non dubitare, quin cederem, ita, si et Cnæus bene comitatus conscendisset, et Consules transissent. Utrum hoc tu parum commeministi, an ego non satis intellexi, an mutasti sententiam? Sed aut ex epistola, quam exspecto, perspiciam, quid sentias, aut alias abs te lit-
2 teras eliciam. Brundisio nihildum erat allatum.

B. O rem[4] difficilem planeque perditam! Quam nihil prætermittis in consilio dando! quam nihil tamen, quod tibi ipsi placeat, explicas! Non esse me una cum Pompeio, gaudes: ac proponis, quam sit turpe, me adesse[5], quum quid de illo detrahatur, nec fas esse approbare. Certe. Contra igitur? Dii, inquis, averruncent. Quid ergo fiet, si in altero scelus est, in altero supplicium? Impetrabis, inquis, a Cæsare, ut tibi abesse liceat, et esse otioso[6]. Supplicandum igitur? Miserum. Quid, si non impetraro?

1. EPISTOL. II.] Formiæ; March 7, 705. A.U.C.

2. *die tuo*] *For being free from your ague-fit.*

3. λῆψιν] *Under the paroxysm.*

4. *O rem*] Recte novæ hinc Epistolæ initium fecit Sch.—ORELLI.

5. *adesse*] In a Senate convoked by Cæsar, and passing resolutions derogatory to Pompey.

6. *otioso*] *Free from matters of state.*

Et de triumpho erit, inquis, integrum[7]. Quid, si hoc ipso premar? Accipiam? quid fœdius? Negem? repudiari se totum, magis etiam, quam olim in xx viratu[8], putabit. Ac solet, quum se purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam: ita me sibi fuisse inimicum, ut ne honorem quidem a se accipere vellem. Quanto nunc hoc idem accipiet asperius? Tanto scilicet, quanto et honor hic illo est amplior, et ipse robustior. Nam quod 3 negas te dubitare, quin magna in offensa sim apud Pompeium hoc tempore; non video caussam, cur ita sit, hoc quidem tempore. Qui enim amisso Corfinio denique certiorem me sui consilii fecit, is queretur, Brundisium me non venisse, quum inter me et Brundisium Cæsar esset? Deinde etiam scit, ἀπαῤῥησίαστον[9] esse in ea caussa querelam suam. Me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de Urbe[1], de pecunia[2], de Piceno occupando plus vidisse, quam se. Sin quum potuero, non venero; tum erit inimicus: quod ego non eo vereor, ne mihi noceat: (quid enim faciet?

Τίς δ' ἔστι[3] δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;)

sed quia ingrati animi crimen horreo. Confido igitur adventum nostrum illi, quoquo tempore fuerit, ut scribis, ἀσμένιστον[4] fore. Nam quod ais, si hic temperantius

7. *integrum*] *You say that if I stay the question of my triumph may be brought forward.*

8. *xx viratu*] A commission of 20 was charged with the division and distribution of the Campanian lands, according to the *Lex Julia Agraria.* Cosconius, one of these commissioners died, and Cæsar offered his vacant place to Cicero. This Cicero refused. This was at the time of the Clodian tumults, and under the Triumvirate.

9. ἀπαῤῥ.] *Non satis liberum nec fiduciæ plenum sibi jus esse querelæ.* Sch.

1. *de Urbe*] *Concerning the propriety of not relinquishing the city.*

2. *pecunia*] Of the *Ærarium Sanctius,* appropriated by Cæsar, notwithstanding the opposition of the Tribune Metellus.

3. Τίς δ' ἔστι] *Euripidis senarius a Plutarcho quoque laudatus in libro de audiendis poetis.* Sch.

4. ἀσμένιστον] *Jucundissimum. Hoc ipso vocabulo Atticus usus fuerat.* Cnfr. Ep. Sch.

egerit, consideratius consilium te daturum; qui hic[5] potest se gerere non perdite? Vita, mores, antefacta, ratio suscepti negotii, socii, vires bonorum[6], aut etiam constan-
4 tia. Vixdum epistolam tuam legeram, quum ad me, currens ad illum[7], Postumus Curtius[8] venit, nihil nisi classes loquens et exercitus: eripiebat[9] Hispanias: tenebat Asiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confestim in Græciam persequebatur. Eundum igitur est, nec tam ut belli, quam ut fugæ socii simus. Nec enim ferre potero sermones istorum, quicumque sunt. Non sunt enim certe, ut appellantur, boni. Sed tamen id ipsum scire cupio quid loquantur; idque ut exquiras, meque certiorem facias, te vehementer rogo. Nos adhuc, quid Brundisii actum esset, plane nesciebamus. Quum sciemus, tum ex re et ex tempore consilium capiemus; sed utemur tuo.

Ep. cccxlii. et cccxliii. seq. Att. ix. 3.

EPISTOL. III[1].

CICERO ATTICO SAL.

Quid Domitii filius de patre narraverit, exponit; seque, quid Brundusii agatur, nondum scire scribit, 1—2.

1 Domitii filius transiit Formias VIII. Id., currens ad matrem Neapolim, mihique nuntiari jussit, patrem ad Urbem esse; quum de eo curiose quæsisset servus noster Dionysius[2]. Nos autem audieramus, eum profectum

5. *hic*] *Cæsar.*
6. *vires bonorum*] Ironically.
7. *ad illum*] *Cæsar.*
8. *Curtius*] M. Postumus Curtius, an old client of Cicero's, now holding a command in one of Cæsar's legions.
9. *eripiebat*] *He gave out that Cæsar would take possession of Spain, &c.* In all this he told no more than what the event verified.

1. Epistol. III.] Formiæ; March 9. A. U. C. 705.
2. *Dionysius*] Cicero's librarian. A different person from the Dionysius of the preceding book, whose name was M. Pomponius, and who was a freedman of Atticus.

sive ad Pompeium, sive in Hispaniam. Id cujusmodi sit, scire sane velim. Nam ad id, quod delibero, pertinet, si ille certe nusquam discessit, intelligere Cnæum, non esse faciles nobis ex Italia exitus, quum ea tota armis præsidiisque teneatur, hieme præsertim. Nam, si commodius anni tempus esset, vel infero mari liceret uti. Nunc nihil potest, nisi supero, transmitti; quo iter interclusum est. Quæres igitur et de Domitio et de Lentulo. A Brundisio nulla adhuc fama venerat: et 2 erat hic dies VII. Id., quo die suspicabamur, aut pridie Brundisium venisse Cæsarem. Nam Kal. Arpis [3] manserat. Sed si Postumum[4] audire velles, persecuturus erat Cnæum. Transisse enim jam putabat, conjectura tempestatum ac dierum. Ego nautas eum [5] non putabam habiturum: ille [6] confidebat, et eo magis, quod audita naviculariis hominis [7] liberalitas esset. Sed, tota res Brundisina jam quo modo habeat se, diutius nescire non possum.

Epist. cccxliv. seq. Att. ix. 4.

EPISTOL. IV [1].

CICERO ATTICO SAL.

Politicas theses se sibi sumpsisse scribit, 1—3.

Ego etsi tamdiu requiesco, quamdiu aut ad te scri- 1 bo, aut tuas litteras lego: tamen et ipse egeo argumento epistolarum, et tibi idem accidere certo scio.

3. *Arpis*] A town of Daunia.
4. *Postumum*] *Vid. ep. præ.*
5. *eum.*] *Cæsar.*
6. *ille*] *Postumus Curtius.*
7. *hominis*] *Cæsar.*
1. Epistol. IV.] Formiæ; March 10, A.U.C. 705.

Quæ enim soluto animo familiariter scribi solent, temporibus his excluduntur: quæ autem sunt horum temporum, ea jam contrivimus. Sed tamen, ne me totum ægritudini dedam, sumpsi mihi quasdam tamquam *θέσεις*, quæ et politicæ sunt, et temporum horum; ut et abducam animum ab querelis, et in eo ipso, de quo agitur, exercear. Eæ sunt hujusmodi:

2 *Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ; Τυραννουμένης δ' αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πραγματευτέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν; Εἰ εὐλαβητέον*[2] *τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς αἴρηται; Εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ καιρῷ καὶ λόγῳ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ; Εἰ πολιτικὸν*[3] *τὸ ἡσυχάζειν, ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης; Εἰ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι; Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον ταύτην τυραννουμένην; Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα*[4] *τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις; Εἰ τοῖς εὐεργέταις καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν*[5] *εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων; Εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας*[6], *δι' αὐτό τε τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος; Εἰ ἐφετέον*[7] *αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας*[8].

3 In his ego me consultationibus exercens, et disserens in utramque partem, tum Græce, tum Latine, et abduco parumper animum a molestiis, et *τῶν προὔρ-*

2. Εἰ εὐλ.] *Whether the upsetter of despotism must not guard against the chance of himself being destroyed.*

3. πολιτικὸν] *The part of a good citizen.*

4. δοκιμ] *Approve.*

5. κἂν μὴ δοκῶσιν] Like Pompey.

6. εὐεργετήσας] Like Cicero.

7. ἐφετέον] *Allowable.*

8. διαπολιτείας] *Political struggles.*

γου[9] τι delibero. Sed vereor, ne tibi ἄκαιρος sim. Si enim recte ambulaverit is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum[1] diem incidit.

Ep. cccxlv. seq. Att. ix. 5.

EPISTOL. V[1].

CICERO ATTICO SAL.

Postumum apud se fuisse narrat; se Pompeium sequi malle significat, 1—3.

Natali die tuo scripsisti epistolam ad me plenam consilii, summæque quum benevolentiæ tum etiam prudentiæ. Eam mihi Philotimus postridie, quam a te acceperat, reddidit. Sunt ista quidem, quæ disputas, difficillima, iter ad superum[2], navigatio infero, discessus Arpinum[3], ne hunc[4] fugisse, mansio Formiis, ne obtulisse nos gratulationi videamur: sed miserius nihil, quam ea videre, quæ tamen, jam, jam, inquam, videnda erunt. Fuit apud me Postumus[5]: scripsi ad te, quam gravis. Venit ad me etiam Q. Fufius[6], quo vultu! quo spiritu! properans Brundisium, scelus accusans Pompeii, levitatem et stultitiam Senatus. Hæc qui in mea villa non feram, Curtium in curia potero ferre? Age, finge me quamvis εὐστομάχως hæc ferentem: quid illa DIC M.[7] TULLI, quem habebunt exitum? Et omitto caussam reipublicæ, quam ego amissam puto quum vulneribus

9. τῶν προὔργου] *The matters in point.*

1. *tuum*] Day for the ague-fit. *Vid. ep.* 2. *h. l.* § 1.

1. EPISTOL. V.] Formiæ, March 11, A.U.C. 705.

2. *superum—infero*] Scil. *mare.*

3. *Arpinum*] *Nos autem in Formiano morabamur; quo citius audiremus; deinde Arpinum volebamus. Ep.* 1. *h. l.*

4. *hunc*] Cæsar.

5. *Postumus*] *Vid. epp. supp.*

6. *Fufius*] Q. Fufius Calenus, Tr. Pl. 693, and a strong partizan of Cæsar.

7. DIC M. TULLI] See *Att.* vii. 3. § 5 and 7, § 7.

suis, tum medicamentis iis, quæ parantur: de Pompeio quid agam? cui plane (quid enim hoc negem?) succensui. Semper enim caussæ eventorum magis movent, quam ipsa eventa. Hæc igitur mala, (quibus majora esse quæ possunt?) considerans, vel potius judicans, ejus opera accidisse et culpa, inimicior eram huic, quam ipsi Cæsari; ut majores nostri funestiorem diem esse voluerunt Alliensis[8] pugnæ, quam Urbis captæ: quod hoc malum ex illo; itaque alter religiosus[9] etiam nunc dies, alter in vulgus ignotus[1]: sic ego, decem annorum peccata recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos, hoc[2] non defendente, ne dicam gravius, afflixerat; præsentisque temporis cognoscens temeritatem, igna- 3 viam, negligentiam, succensebam. Sed ea jam mihi exciderunt[3]. Beneficia ejusdem cogito; cogito etiam dignitatem. Intelligo, serius equidem, quam vellem, propter epistolas sermonesque Balbi[4]: sed video plane, nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quam ut hunc occideret. Ego igitur, † si quis[5] apud Homerum, quum ei et mater et Dea dixisset,

Αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος,

matri ipse respondit,

8. *Alliensis*] Vid. Liv. v. 33.

9. *religiosus*] In the time of Ovid the anniversary of the battle of Allia was *Dies nefastus*,

nec te peregrina morentur,
Sabbata, nec damnis Allia nota suis.
Rem. Am.

See also *Plutarch in Vit. Camill.*

1. *ignotus*] *Doctis tamen notus fuit. Nam sequente cladem Alliensem die Urbem Galli ceperunt et incenderunt. Fuit is* xvi. *Kal. Sext. Vid. Liv.* v. 37, *et* i. *Lips. Excurs. ad Tacit. Annal,* xv. 41. GRÆV.

2. *hoc*] *Pompey, who during the Clodian quarrel, took more pains to get Cicero recalled than he did to prevent his banishment.* See *Att.* viii. 3. *sect.* 3. *Ille restituendi mei quam retinendi studiosior.*

3. *exciderunt*] Scil. *e memoria.*

4. *Balbi*] *Quibus scribit nihil malle Cæsarem quam principe Pompeio sine metu vivere.* CORRAD.

5. † *si quis*] Hoc sane corruptum. Sic Asc. pr. *si ille.* SCH. Recte; sed non satis probabiliter. Mihi videtur Græce scriptum fuisse: si Ἀχιλλέυς (*sicut is* Junius.) ORELLI.

Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ[6]
Κτεινομένῳ ἐπαμῦναι:

quid, si non ἑταίρῳ solum, sed etiam εὐεργέτῃ? adde, tali viro, talem caussam agenti; et ego vero hæc officia mercanda vita puto. Optimatibus vero tuis nihil confido, nihil jam ne inservio quidem. Video, ut se huic[7] dent, ut daturi sint. Quidquam tu illa putas fuisse de valetudine[8] decreta municipiorum præ his de victoria gratulationibus? Timent, inquies. At ipsi tum se timuisse[9] dicunt. Sed videamus, quid actum sit Brundisii. Ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliæque litteræ.

Ep. cccxlvi. seq. Att. ix. 6.

EPISTOL. VI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Quid Balbus Roma scripserit, narrat. Se Arpinum haud iturum significat, 1. quid de Domitio audierit, refert, 2. Solatium ab Attico petit, 3—7.

Nos adhuc Brundisio nihil[2]. Roma scripsit Balbus[3], 1 putare jam Lentulum Consulem transmisisse[4], nec eum a minore Balbo conventum[5]; quod is hoc jam Canusii

6. ἑταιρῷ] The words are put into the mouth of Achilles, whose mother is dissuading him from avenging the death of Patroclus.

7. *huic*] *Cæsar.*

8. *valetudine*] See *Att.* viii. 16, sect. 1.

9. *tum se timuisse*] *Quum illa decreta in honorem Pompeii facerent.* Sch.

1. Epistol. VI.] Formiæ, Mar. 11, 705. A.U.C.

2. *nihil*] Scil. *accepimus.*

3. *Balbus*] The elder.

4. *transmisisse*] *Cross the sea,* to share the fortunes of Pompey. Cicero had wished Lentulus to stay in Italy, and had been thanked by Balbus for doing so. (*See ep.* 15 A. *lib. præc.*)

5. *conventum*] *And that he had not been met by the younger Balbus.* Cæsar had commissioned the younger Balbus to request Lentulus to remain in Italy. He (the younger Balbus) had written from Canusium to his uncle to say that he had missed him.

audisset: inde ad se eum scripsisse: cohortesque sex [6], quæ Albæ fuissent, ad Curium [via [7]] Minucia transisse: id Cæsarem ad se scripsisse, et brevi tempore eum ad Urbem futurum. Ego utar tuo consilio; neque me Arpinum hoc tempore abdam: etsi, Ciceroni meo togam puram quum dare Arpini vellem, hanc eram ipsam excusationem [8] relicturus ad Cæsarem. Sed fortasse in eo ipso offendetur, cur non Romæ potius. Sed tamen, si est conveniendus, hic [9] potissimum. Tum reliqua vide-

2 bimus, id est, et quo, et qua [1], et quando. Domitius, ut audio, in Cosano [2], et quidem, ut aiunt, paratus ad navigandum: si in Hispaniam, non probo: si ad Cnæum, laudo: quovis potius certe, quam ut Curtium [3] videat; quem ego patronus adspicere non possum. Quid alios? Sed, opinor, quiescamus; ne nostram culpam coarguamus, qui, dum Urbem, id est patriam, amamus, dumque rem conventuram putamus, ita nos gessimus, ut plane interclusi captique simus.

3 Scripta jam epistola, Capua litteræ sunt allatæ hoc exemplo [4].

6. *cohortes sex*] These were under the command of L. Manlius, Prætor, and a partizan of Pompey. At the head of them he held Alba, until the news came of the disaster at Corfinium. Hereupon his troops went over to Curius. Otherwise the intention of Manlius was to make his way to and join Pompey.

7. *via*] Omis. *via* Md. a. pr. m. Vict. i. 2. Manut. Lamb. Habebant Cdd. Bosii. Ego [ ] *in via* Md. a sec. m. Oxon. i. 2. Asc. i. Crat. Orelli. The Minucian way led from Samnium to Brundusium. Cæsar (B. C. i. 24) mentions a Bivius Curius, but relates the fact somewhat differently.

8. *excusationem*] Cicero meant to clothe his son with the manly gown, *toga pura* (*Vid. epp. supp.*) He thought that if he did so at Arpinum, it might serve for an excuse for being out of Cæsar's way, whom he was not to see personally; but to leave an apology for. Still Cæsar might say, *Why was not this done at Rome?*

9. *hic*] At Formiæ.

1. *quo et qua*] i. e. *Quo iturus sim, et qua via.* Sch.

2. *Cosano*] The district of Cosa, where Domitius had an estate.

3. *Curtium*] Vid. *ep.* 2. B. *sect.* 3. *h. l.*

4. *hoc exemplo*] *Of which what follows is a copy.*

"Pompeius mare transiit cum omnibus militibus, quos "secum habuit. Hic numerus est hominum millia XXX. "et Consules, et duo [5] Tribuni plebis, et Senatores, qui "fuerunt cum eo, omnes cum uxoribus et liberis. Con"scendisse dicitur a. d. IV. Nonas Mart[6]. Ex ea die "fuere septemtriones venti. Naves, quibus usus non est, "omnes aut præcidisse [7], aut incendisse dicunt." De hac re litteræ L. Metello [8] Tribuno plebis Capuam allatæ sunt ab Clodia socru, quæ ipsa transiit. Ante sollicitus 4 eram et angebar, sicut res scilicet ipsa cogebat, quum consilio explicare nihil possem: nunc autem, postquam Pompeius et Consules ex Italia exierunt, non angor, sed ardeo dolore:

οὐδέ μοι [9] ἦτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι:

non sum, inquam, mihi crede, mentis compos; tantum mihi dedecoris admisisse videor. Me non primum cum Pompeio, qualicumque consilio uso, deinde cum bonis esse, quamvis caussa temere instituta! præsertim quum ii ipsi, quorum ego caussa timidius me fortunæ committebam, uxor, filia, Cicerones pueri, me illud sequi mallent, hoc turpe, et me indignum putarent! Nam Quintus [1] quidem frater, quidquid mihi placeret, id rectum se putare aiebat, id animo æquissimo sequebatur. Tuas 5 nunc epistolas a primo lego. Hæ me paullum recreant. Primæ monent et rogant, ne me projiciam. Proximæ te

5. *duo Tribuni*] *Multo autem plures Trib. Pl. cum Cæsare erant.* SCH.

6. IV. *Nonas Mart.*] *Non vere; nam conscendit Idibus Mart.* MAN. (*Vid. ep.* 19. *h. l.*)

7. *præcidisse*] Scil. *Rostra navium defregisse, ne usum militarem haberent.* ERN.

8. *Metellus*] L. Cæcilius Metellus. Pompey had taken with him the keys of the treasury. Cæsar, when he reached Rome, proceeded to force the doors. Metellus withstood him at first, to the danger of his life, but eventually gave way. (See *Pl. in Vit. Cæsar.*)

9. οὐδέ μοι] Il. x. 93, 94.

1. *Quintus*] Cicero's brother followed Pompey.

gaudere ostendunt, me remansisse. Eas quum lego, minus mihi turpis videor, sed tam diu, dum lego: deinde emergit rursum dolor, et αἰσχροῦ φαντασία. Quamobrem obsecro te, mi Tite, eripe mihi hunc dolorem, aut minue saltem aut consolatione, aut consilio, aut quacum-
6 que re potes. Quid tu autem possis? aut quid homo quisquam? Vix Deus jam. Equidem illud molior, quod tu mones sperasque fieri posse, ut mihi Cæsar concedat, ut absim, quum aliquid in Senatu contra Cnæum agatur. Sed timeo, ne non impetrem. Venit ab eo Furnius [2], (ut quidem scias, quos sequamur;) Q. Titinii [3] filium cum Cæsare esse nuntiat: sed illum [4] majores mihi gratias agere, quam vellem. Quid autem me roget, (paucis ille quidem verbis, sed ἐν δυνάμει [5],) cognosce ex ipsius epistola [6]. Me miserum, quod tu non valuisti. Una fuissemus: consilium certe non defuisset.

Σύν δε δύ' [7] ἐρχομένω.

7 Sed acta ne agamus: reliqua paremus. Me adhuc hæc duo fefellerunt; initio spes compositionis, qua facta, volebam uti populari [8] vita, sollicitudine senectutem nostram liberari; deinde bellum crudele et exitiosum suscipi a Pompeio intelligebam. Melioris mediusfidius civis et viri putabam, quovis supplicio affici, quam illi crudelitati [9] non solum præesse, verum etiam interesse. Videtur vel

2. *Furnius*] *Ad Fam.* viii. 10. *sect.* 3. ii. *sect.* 2. C. Furnius was a friend of Cicero, and Trib. Pleb. A.U.C. 704.

3. *Titinius*] A Roman knight, and a friend of Atticus and Cicero. (*Att.* v. 21. *sect.* 5. vii. 18. *sect.* 4.)

4. *illum*] *Cæsar.*

5. *ἐν δυναμ.*] Speeches proceeding from one who has the power as well as the will to enforce his wishes, Cicero calls (*ep.* 13 *h. l.*) πειθάναγκαι.

6. *ipsius epistola*] See *infra.*

7. *Σύν δε δύ'*] The words of Diomed to Nestor (*Il.* x. 224.)
Σύνδε δύ' ἐρχομένω καί τε πρὸ ὁ τοῦ ἐνόησεν
Ὅππως κέρδος ἔῃ.

8. *populari*] *Qua populus utitur, sine honoribus et dignitatibus vivens in otio.* Græv.

9. *illi crudelitati*] The abstract for the concrete, i. e. for *illo crudeli bello.*

mori satius fuisse, quam esse cum iis. Ad hæc igitur cogita, mi Attice, vel potius excogita. Quemvis eventum fortius feram, quam hunc dolorem.

CÆSAR IMP. S. D. CICERONI IMP.

Quum Furnium nostrum tantum vidissem, neque loqui neque audire meo commodo potuissem, properarem atque essem in itinere, præmissis jam legionibus: præterire tamen non potui, quin et scriberem ad te, et illum mitterem gratiasque agerem: etsi hoc et feci sæpe, et sæpius mihi facturus videor; ita de me mereris. In primis a te peto, quoniam confido me celeriter ad Urbem venturum, ut te ibi videam, ut tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum revertar: festinationi meæ brevitatique litterarum ignosces. Reliqua ex Furnio cognosces.

Ep. cccxlvii. seq. Att. ix. 7

EPISTOL. VII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Pericula, quæ Italiæ impendeant, si Pompeius vicerit, ostendit, 1-7.

Scripseram ad te epistolam, quam darem IV. Id.; sed 1 eo die is, cui dare volueram, non est profectus. Venit autem eo ipso die ille celeripes[2], quem Salvius dixerat: attulit uberrimas tuas litteras, quæ mihi quiddam quasi animulæ restillarunt[3]: recreatum enim me non queo dicere: sed plane τὸ συνέχον[4] effecisti. Ego enim non

1. EPISTOL. VII.] March 15; 705. A. U. C. Formiæ.

1. EPISTOL. X.] Formiæ, March 20, 705, A. U. C.

2. *celeripes*] *Servus a currendi celeritate commendatus, quem Salvius Attici libertus, dixerat, venturum.* POPMA.

3. *restillarunt*] Lamb. *instillarunt.* Sane *restillare* vix invenies, nisi apud Prudentium.—ORELLI.

4. Τὸ συνέχον] *What was next to it.*

jam id ago, mihi crede, ut prosperos exitus consequar. Sic enim video, nec duobus his vivis, nec hoc uno, nos umquam rempublicam habituros. Ita neque de otio nostro spero jam, nec ullam acerbitatem recuso. Unum illud extimescebam, ne quid turpiter facerem, vel, dicam, 2 jam effecissem. Sic ergo habeto, salutares te mihi litteras misisse: neque solum has longiores, quibus nihil potest esse explicatius, nihil perfectius; sed etiam illas breviores, in quibus hoc mihi jucundissimum fuit, consilium factumque nostrum a Sexto[5] probari: pergratumque mihi tu fecisti, a quo diligi me, et, quid rectum sit, intelligi, scio. Longior vero tua epistola non me solum, sed meos omnes ægritudine levavit. Itaque utar tuo consilio, et ero in Formiano: ne aut ad Urbem ἀπάντησις[6] mea animadvertatur: aut, si nec hic nec illic[7] eum vide- 3 ro, devitatum se a me putet. Quod autem suades, ut ab eo petam, ut mihi concedat, ut idem tribuam Pompeio, quod ipsi tribuerim: id me jam pridem agere intelliges ex litteris Balbi et Oppii; quarum exempla[8] tibi misi. Misi etiam Cæsaris[9] ad eos, sana mente scriptas; quo modo in tanta insania[1]. Sin mihi Cæsar hoc non concedat; video tibi placere illud, me πολίτευμα[2] de pace suscipere: in quo non extimesco periculum. Quum enim tot[3] impendeant, cur non honestissimo[4] depacisci[5] velim? Sed vereor, ne Pompeio quid oneris[6] imponam;

Μή μοι[7] Γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου

intorqueat. Mirandum enim in modum Cnæus noster

5. *Sexto*] Sc. *Peducæo* (*Vid. ep. sup.*)

6. ἀπάντησις] *Meeting of Cæsar.*

7. *nec hic nec illic*] *Neither at Formiæ nor Rome.*

8. *Exempla*] See *A.* and *B. h. ep.*

9. *Cæsaris*] See *C. h. ep.*

1. *in tanta insania*] *Ut non prorsus sana mente scriptas affirmat, sed pro insania illius (sc. Cæsaris) sana mente.*—Malasp.

2. πολιτ.] *Mediation.*

3. *tot*] Scil. *pericula.*

4. *depacisci*] *Compound for.*

5. *honestissimo*] *That of being peacemaker.*

6. *quid oneris*] *Conditionem pacis nullam probante.*—Corrad.

7. μή μοι] Odyss. IX. 633.

Sullani regni similitudinem concupivit. *Εἰδώς σοι λέγω.* Nihil ille[8] umquam minus obscure tulit. "Cum hocne igitur, inquies, esse vis?" Beneficium sequor, mihi crede, non caussam, ut in Milone, ut in —[9]. Sed hactenus[1]. "Caussa igitur non bona est?" Immo optima: sed agetur (memento) fœdissime. Primum, consilium est, suffo- 4 care Urbem et Italiam fame; deinde, agros vastare, urere, pecuniis locupletum non abstinere. Sed, quum eadem metuam ab hac parte: si illinc beneficium non sit, rectius putem quidvis domi perpeti. Sed ita meruisse illum[2] de me puto, ut *ἀχαριστίας* crimen subire non audeam. Quamquam a te ejus quoque rei justa defensio est explicata. De triumpho tibi assentior: quem quidem totum 5 facile et libenter abjecero. Egregie probo fore, ut, dum agamus[3], *ὁ πλοῦς ὡραῖος* obrepat: si modo, inquis, satis ille erit firmus. Est firmior etiam, quam putabamus. De isto[4] licet bene speres. Promitto tibi, si valebit[5], tegulam illum in Italia nullam relicturum. Tene igitur socio[6]? Contra mehercule meum judicium, et contra omnium antiquorum auctoritatem: nec tam ut illa adjuvem, quam ut hæc ne videam, cupio discedere. Noli enim putare tolerabiles horum[7] insanias, nec uniusmodi fore. Etsi quid te horum fugit? Legibus, judi-

8. *Nihil ille*] *Never was there any thing so little made a secret of.*

9. *ut in* * * *) Suppl. *Sestio*— Publius Sestius, and Titus Annius, accused, the one, *de vi*, the other *de ambitu*, were warm advocates for the recall of Cicero from banishment, who, in his turn, defended them, less from an approval of their conduct than out of gratitude, in the speeches still extant.

1. *sed hactenus*] *Sed hæc hact.*— Ball. Helmot. Græv. Stroth. Orel.

2. *meruisse ill.*] Pompey was instrumental in procuring Cicero's recall.

3. *vagamur*] *It is a good hint of yours, that while I am wandering about, the favourable sailing-time (πλοῦς ὡραῖος) is going off. But is Pompey strong enough to join? He is stronger than I imagined.*

4. *de isto*] Est *εἰρωνεία in Pompeium, quod sequentia manifeste ostendunt.*—Sch.

5. *si valebit*] *In case he prove victorious*

6. *Tene igitur socio?*] *Will you also be one of the party?*

7. *horum*] *Of Cæsar's party.*

ciis, Senatu sublato, libidines, audacias, sumptus, egestates tot egentissimorum hominum, nec privatas posse res nec rempublicam sustinere. Abeamus igitur inde qualibet navigatione: etsi id quidem, ut tibi videbitur: sed certe abeamus. Sciemus enim, id quod expectas, quid
6 Brundisii actum sit. Bonis viris quod ais probari, quæ adhuc fecerimus, scirique, ab iis nos non profectos, valde gaudeo; si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo investigabo diligentius: id mandavi Philotimo, homini
7 forti ac nimium optimati[9]. Extremum est, ut tibi argumentum ad scribendum fortasse jam desit: (nec enim alia de re nunc ulla scribi potest; et de hac quid jam amplius inveniri potest?) sed quoniam et ingenium suppeditat, (dico mehercule, ut sentio,) et amor, quo et meum ingenium incitatur: perge, ut facis, et scribe, quantum potes. In Epirum quod me non invitas, comitem non molestum, subirascor: sed vale. Nam, ut tibi ambulandum[1], ungendum, sic mihi dormiendum. Etenim litteræ tuæ mihi somnum attulerunt.

CÆSAR OPPIO, CORNELIO S.

1 A. Gaudeo mehercule, vos significare litteris, quam valde probetis ea, quæ apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro utar libenter, et hoc libentius, quod mea sponte facere constitueram, ut quam lenissimum me præberem; et Pompeium, darem operam, ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus omnium voluntates recuperare et diuturna victoria uti: quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque victo-

9. *optimati*] Ironical.
1. *ambulandum*] Atticus had perhaps excused the shortness of his letter on the plea that he had to walk out, and bathe on account of his ague.

riam diutius tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum. Hæc nova sit ratio vincendi; ut misericordia et liberalitate nos muniamus. Id quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem veniunt, et multa reperiri possunt. De his rebus, rogo vos, ut cogitationem suscipiatis. Cn. Magium[3], Pompeii præfectum, deprehendi. Scilicet meo instituto usus sum, et eum statim missum feci. Jam duo præfecti[4] fabrum Pompeii in meam potestatem venerunt et a me missi sunt. Si volent grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus, quam his[5], qui et illi et mihi semper fuerunt inimicissimi: quorum artificiis effectum est, ut respublica in hunc statum perveniret.

BALBUS CICERONI, IMP. S.

B. S. V. B. E. Posteaquam litteras communes cum Oppio ad te dedi, ab Cæsare epistolam accepi, cujus exemplum tibi misi; ex quibus perspicere poteris, quam cupiat concordiam et Pompeium reconciliare, et quam remotus sit ab omni crudelitate: quod eum sentire, ut debeo, valde gaudeo. De te et tua fide et pietate idem mehercule, mi Cicero, sentio, quod tu; non posse tuam famam et officium sustinere, ut contra eum arma feras, a quo tantum beneficium te accepisse prædices. Cæsarem hoc idem probaturum, exploratum, pro singulari ejus humanitate, habeo; eique cumulatissime satisfacturum te certo scio, quum nullam partem belli contra eum suscipias, neque socius ejus adversariis fueris. Atque hoc non solum in te, tali et tanto viro, satis habebit, sed,

3. *N. Magium*] Mentioned again *Ep.* 12. *h. l. A.* § 1.

4. *duo præfecti*] Scil. N. Magius and L. Vibullius Rufus. *Cæs. B. C.* 11. 23.

5. *quam his*] *Marcellis præsertim et Catoni.*—Corrad.

etiam mihi ipse sua concessit voluntate, ne in iis castris essem, quæ contra Lentulum aut Pompeium futura essent; quorum beneficia[6] maxima haberem; sibique satis esse dixit, si togatus[7] urbana officia sibi præstitissem; quæ etiam illis, si vellent, præstare possem. Itaque nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, sustineo; meumque officium, fidem, pietatem his præsto. Sed mehercule rursus jam abjectam compositionis spem non desperatissimam esse puto; quoniam Cæsar est ea mente, qua optare debemus. Hac re mihi placet, si tibi videtur, te ad eum scribere, et ab eo præsidium petere, ut petisti a Pompeio, me quidem approbante, temporibus Milonianis[8]. Præstabo, (si Cæsarem bene novi,) eum prius tuæ dignitatis, quam suæ utilitatis, rationem habiturum. Hæc quam prudenter tibi scribam, nescio: sed illud certe scio, me ab singulari amore ac benevolentia, quæcumque scribo, tibi scribere: quod te (ita, incolumi Cæsare, moriar) tanti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. De hac re quum aliquid constitueris, velim mihi scribas. Nam non mediocriter laboro, ut utrique, ut vis, tuam benevolentiam præstare possis: quam mehercule te præstaturum confido. Fac valeas.

6. *quorum benef.*] It must be borne in mind that Balbus was a Spaniard, a native of Gades, that Pompey had given him the freedom of the city, and from Lentulus, his patron, he had assumed the name of Cornelius.

7. *togatus*] *In a civil capacity*—Sic Md. Oxon. 2. Cd. Reg. Asc. 1. Crat. Vict. 1. 2. Lamb. Lall. Stroth. *rogatus* Bos. (Oxon. 1.) tac. Græv. Ern. Sch. Ern. Lün.—Orelli.

8. *Milonianis*] When Cicero pronounced his Oration in defence of Milo, he was so far from being supported by Pompey, that, on the contrary, he was overawed and intimidated by his soldiers, whom he drew up in military array round the Forum. Against, however, the attacks of Clodius Pompey *did* defend him? To the latter acts of Pompey, Cicero alludes—*Qua denique ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, adversantem interdum actionibus suis. Fam.* iii. 10. § 10.

BALBUS ET OPPIUS S. D. M. CICERONI.

1 Nedum[9] hominum humilium, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum virorum consilia ex eventu, non ex voluntate, a plerisque probari solent. Tamen freti tua humanitate, quod verissimum nobis videbitur, de eo, quod ad nos scripsisti, tibi consilium dabimus: quod si non fuerit prudens, at certe ab optima fide et optimo animo proficiscetur. Nos, nisi id, quod nostro judicio Cæsarem facere oportere existimamus, ut, simul Romam venerit, agat de reconciliatione gratiæ suæ et Pompeii, id eum facturum, ex ipso cognovissemus, te hortari desineremus, ut velles iis rebus interesse, quo facilius et majore cum dignitate per te, qui utrique es conjunctus, res tota confieret: aut, si ex contrario putaremus, Cæsarem id non facturum, et eum velle cum Pompeio bellum gerere sciremus; numquam tibi suaderemus contra hominem, optime de te meritum, arma ferres; sicuti te semper oravimus, ne contra Cæsarem pugnares. 2 Sed quum etiamnum, quid facturus Cæsar sit, magis opinari, quam scire possimus: non possumus, nisi hoc; non videri eam tuam esse dignitatem, neque fidem omnibus cognitam, ut contra alterutrum, quum utrique sis maxime necessarius, arma feras: et hoc, non dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. Nos tamen (si tibi videbitur) ad Cæsarem scribemus, ut nos certiores faciat, quid hac re acturus sit: a quo si erit nobis rescriptum, statim, quæ sentiemus, ad te scribemus: et tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis videntur tuæ dignitati, non Cæsaris rationi, esse utilissi-

9. *Nedum*] i. e. *Ne dicam* —— Ante *nedum* melius erit *etsi* ponere. Weiske — Legendum arbitror *etsi nedum*. Sch. ORELLI.

ma: et hoc Cæsarem, pro sua indulgentia in nos, probaturum putamus.

Ep. cccxlviii. seq. Att. ix. 8.

EPISTOL. VIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Torquatorum profectione; de Cæsare Formias venturo, 1—2.

1 Cænantibus pridie Idus nobis, ac noctu quidem, Statius[2] a te epistolam brevem attulit. De L. Torquato[3] quod quæris, non modo Lucius, sed etiam Aulus[4] profectus[5] est; alter multos D(ies). De Reatinorum[6] corona quod scribis, moleste fero in agro Sabino sementem[7] fieri proscriptionis. Senatores multos esse Romæ, nos quoque 2 audieramus. Ecquid potes dicere, cur exierint[8]? In his locis opinio est, conjectura magis, quam nuntio aut litteris, Cæsarem Formiis a. d. XI. Kal. Apr. fore. Hic ego vellem habere Homeri illam Minervam simulatam Mentori, cui dicerem:

Μέντορ πῶς τ' ἄρ ἴω, πῶς[9] τ' ἄρ, προσπτύξομαι αὐτόν;

Nullam rem umquam difficiliorem cogitavi. Sed cogito tamen; nec ero, ut in malis, imparatus. Sed cura, ut valeas. Puto enim, diem tuum[1] heri fuisse.

Ep. cccxlix. seq. Att. ix. 9.

1. Epistol. VIII.] Formiæ, March 14, 705, A.U.C.

2. *Statius*] The favoured slave, afterwards the freedman, of Q. Cicero (*Vid ep. supp.*)

3. *Torquato*] L. Manlius *Torquatus;* Consul, A.U.C. 690, and Prætor 705. (*Att.* vii. 12. *de Finibb.* i. 5. *Brut.* 76.)

4. *Aulus*] Aulus Manlius Torquatus, brother of Lucius; and Prætor, A.U.C. 702. He sided with Pompey; and, having so done, was, after the battle of Pharsalia, an exile at Athens.

5. *profectus*] i. e. to Pompey.

6. *Reatinorum*] Circle of Pompey's partizans at Reate. Reate was the chief town of the Sabines.

7. *sementem*] Rumour.

8. *cur exierint*] *Nam si in Urbem redituri erant, nihil opus erat eam relinquere.*—Sch.

9. *πῶς. κ. τ. λ.*] Odyss. iii. 22. The words are in the mouth of Telemachus.

1. *diem tuum*] *for your ague-fit.*

EPISTOL. IX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Tribus epistolis ab Attico scriptis respondet, 1—4.

Tris epistolas tuas accepi postridie Idus. Erant autem IV. III. pridie Idus datæ. Igitur antiquissimæ cuique primum respondebo. Assentio tibi, ut in Formiano potissimum commorer: etiam de supero mari[2]; palpaboque, ut antea ad te scripsi, ecquonam modo possim voluntate ejus, nullam reipublicæ partem attingere. Quod laudas, quia oblivisci me scripsi ante facta et delicta nostri amici: ego vero ita facio. Quin ea ipsa, quæ a te commemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse, non memini: tanto plus apud me valere beneficii gratiam, quam injuriæ dolorem, volo. Faciamus igitur, ut censes, colligamusque nos. Σοφιστεύω enim, simul ut rus decurro, atque in decursu θέσεις[3] meas commentari non desino. Sed sunt quædam earum perdifficiles ad judicandum. De optimatibus, sit sane ita, ut vis: sed nosti illud, Διονύσιος[4] ἐν Κορίνθῳ. Titinii[5] filius apud Cæsarem est. Quod autem quasi vereri videris, ne mihi tua consilia displiceant; me vero nihil delectat aliud, nisi consilium et litteræ tuæ. Quare fac, ut ostendis, ne destiteris ad me, quidquid tibi in mentem venerit, scribere.

1. Epistol. IX.] Formiæ; March 17, 703. A.U.C.

2. *supero mari*] *That if I am to join Pompey, I must do so by the way of the* Mare superum.

3. θέσεις] See *ep.* 4, *h. l.*

4. Διονύσιος] Dionysius, the tyrant of Syracuse, after falling from his high estate, taught spelling in Corinth. Philip, King of Macedon, wrote an arrogant letter to the Lacedæmonians. The Lacedæmonians returned merely the laconic answer Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Meaning that the fortune of monarchs was liable to reverses, Thus Cicero means that Cæsar's high bearing would be lowered if Pompey were victorious. For the proverb Διονύσιος κ. τ. λ. see *Tusc. Disput.* iii. 12, 27. v. 20, 57. de offic. ii. 7, 25. iii. 10, 45. —Note of Schutz and Billerbeck.

5. *Titinii*] Vid. *ep.* 6. *h.* l. § 6.

2 Mihi nihil potest esse gratius. Veno ad alteram nunc epistolam. Recte non credis de numero militum. Ipso dimidio plus scripsit Clodia[6]. Falsum etiam de corruptis[7] navibus. Quod Consules laudas; ego quoque animum laudo, sed consilium reprehendo. Discessu enim illorum, actio de pace sublata est; quam quidem ego meditabar. Itaque postea Demetrii[8] librum de Concordia tibi remisi, et Philotimo dedi. Nec vero dubito, quin exitiosum bellum impendeat, cujus initium ducetur a fame. Et me tamen doleo non interesse huic bello; in quo tanta vis sceleris futura est, ut quum parentes non alere nefarium sit, nostri principes antiquissimam et sanctissimam parentem, patriam, fame necandam putent? Atque hoc non opinione timeo, sed interfui sermonibus. Omnis hæc classis Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, Arado, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Byzantio, Lesbo, Smyrna, Mileto, Coo, ad intercludendos commeatus Italiæ et ad occupandas frumentarias provincias comparatur. At quam veniet iratus! et iis quidem maxime qui eam maxime salvam volebant, quasi relictus ab iis, quos reliquit. Itaque mihi dubitanti, quid me facere par sit, permagnum pondus affert benevolentia erga illum; qua dempta perire melius esset in patria, quam patriam servando evertere[9]. De Septemtrione[1], plane ita est. Metuo, ne vexetur Epirus. Sed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? Prædicat enim palam,

6. *Clodia*] Vid. *ep.* 6. *h.* l. § 4.

7. *corruptis*] *Naves, quibus usus non est, omnes aut præcidisse aut incendisse dicunt. Ep.* 6. *h.* l. § 3.

8. *Demetrii*] Vid. *Att.* viii. 12.

9. *evertere*] i. e. *Quam Italiam, quam Pompeius, qui se patriam servaturum jactat, omnibus modis vexabit, una cum eo evertere.*—Sch.

1. *Septemtrione*] *Conscendisse dicitur* (*Sc. Pompeius*) *a. d.* iv. *Non. Mart. Ex ea die fuere Septemtriones venti. Ep.* 6. *h.* l. § 3. Atticus had written to Cicero that he feared lest these north winds might damage his Epirote farms.

et militibus ostendit, se largitione [2] ipsa superiorem, quam hunc [3] fore. Illud me præclare admones, quum illum videro [4], ne nimis indulgenter, et ut cum gravitate potius loquar. Plane sic faciendum. Arpinum [5], quum eum convenero, cogito, ne forte aut absim, quum veniet, aut cursem huc illuc via deterrima. Bibulum [6], ut scribis, audio venisse, et redisse pridie Idus. Philotimum, ut ais 3 epistola tertia, exspectabas. At ille Idib. a me profectus est. Eo serius ad tuam illam epistolam, cui ego statim rescripseram, redditæ sunt meæ litteræ. De Domitio, ut scribis, ita opinor esse, ut et in Cosano [7] sit, et consilium ejus ignoretur. Iste omnium turpissimus [8] et sordidissimus, qui Consularia comitia a Prætore ait haberi posse, est ille quidem, qui semper in republica fuit. Itaque nimirum hoc illud est, quod Cæsar scribit in ea epistola [9], cujus exemplum ad te misi, se velle uti [1] CON-

2. *largitione*] *Quâ uti non potest, nisi direptionibus pecuniæ copias paraverit.* ERN.

3. *quam hunc*] (Scil. Cæsarem) suspecta Ernestio, ut solebat is semper *quam* post comparativos damnare. ORELLI.

4. *illum videro*] *i. e.* Cæsar, on his return from Brundusium.

5. *Arpinum*] *I think of going to Arpinum when I have seen Cæsar: not before.*

6. *Bibulum*] Bibulus *came* from his Province, Syria. Whither he returned is unknown; certainly not to Syria; since Pompey afterwards gave him the command of his whole fleet. *Note of Schutz.*

7. *Cosano*] *Vid. ep.* 6. *h. l.* § 2.

8. *iste turpissimus*] *Putant esse Lepidum, postea Triumvirum, qui tum Prætor fuerit et Consules voluerit creare.* ERN.

9. *ea epistola*] See *ep.* 6. *h. l.* A.

1. *se velle uti, &c.*] Lepidus (presuming him to be the person meant by the words *iste turpissimus*) was a strong partizan of Cæsar's. The Consuls for the year are the proper officers for holding the Comitia for the appointment of their successors. In case, however, of their absence, the Government lapses into an *Interregnum*, and the *Interrex* presides accordingly. Now, it was certain that Lepidus, the Prætor, was in the interest of Cæsar, but it was not certain that the future Interrex would be so. Hence it was Cæsar's interest that no *Interregnum* should interpose. In the letter enclosed with *ep.* 6. *h. l.* he (Cæsar) writes thus—*tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim.* Now, what, asks Cicero, does he mean by CONSILIO? A mere general compliment; or, simply my advice upon matters *en masse*. And what does he mean by GRATIA? Nothing much; unless he pretends that I can influence the votes of certain Senators. And what by DIGNITATE?

SILIO meo; age, esto hoc commune[2]; GRATIA; ineptum id quidem; sed, puto, hoc simulat ad quasdam Senatorum[3] sententias; DIGNITATE; fortasse sententiæ Consularis. Illud extremum est, OPE OMNIUM RERUM. Id ego suspicari cœpi tum ex tuis litteris, aut hoc ipsum esse, aut nón multo secus. Nam permagni ejus interest, rem ad interregnum non venire. Id assequitur, si per Prætorem Consules creantur. Nos autem in libris[4] habemus, non modo Consules[5] a Prætore, sed ne Prætores quidem creari jus esse, idque factum esse numquam: Consules, eo non esse jus, quod majus imperium a minore rogari non sit jus; Prætores autem, quum ita rogentur, ut collegæ Consulum sint, quorum est majus imperium.

The weight which the example of one, like myself, of Consular rank, would carry with it. But what had he in his mind when he wrote OPE OMNIUM RERUM. I suspect that he meant the proposition in point, of the Prætor.

2. *hoc commune*] *This may be merely a general compliment.* WIELAND. *Hoc ne consideremus, quoniam potest esse dictum non proprie de Comitiis Consularibus, sed communiter de omnibus rebus.* MAN.

3. *ad quosdam senat*] *Ut horum Senatorum, apud quos gratiosus sim, sententias ei conciliare possim ad illud ipsum negotium de Consulibus per Prætorem creandis conficiendum.*—SCH.

4. *libris*] Scil. *auguralibus*. The College of Augurs, from the fact of the regulation of the Calendar being in their hands, was the great repository of precedents upon such constitutional matters as related to the election of magistrates, and the convocation of assemblies, &c. &c. The original number of Augurs was nine. Sylla increased it to fifteen. Cicero was both an Augur and had been a Consul. Galba, Cassius, Scævola, and Antony were also Augurs; and, as partizans of Cæsar, ready to assert the legality of Consular Comitia with a Prætor presiding. Cicero only feared that Cæsar would not be contented with *their* voice in his favor, but requires *his* (Cicero's) also.

5. *Non modo Consules*] The train of reasoning is as follows—*A Prætor cannot create a Prætor, and consequently, not a Consul, a fortiori. It is illegal for the higher officer to be voted for at the putting of the lower one (majus imperium a minore rogari non sit jus). The Prætors are, in a manner, the colleagues of the Consuls, and, as such, are part and parcel of a higher office. The Consuls actually hold an higher office. Such being the case neither a Consul nor a Prætor can be created in the way proposed. Si enim creantur Prætores, ut collegæ consulum sint creari a Prætore non possunt. Non enim collegæ Consulum dicerentur, creati ab eo, cujus imperium imperio Consulari minus est; ideoque a Consule creantur. Vid. Gell. Noct. Att. lib.* xiii, c. 14. MANUT.

Aberit non longe, quin hoc a me decerni velit, neque sit contentus Galba[6], Scævola[7], Cassio[8], Antonio.

Τότε[9] μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.

Sed quanta tempestas impendeat, vides. Qui transierint Senatores, scribam ad te, quum certum habebo. 4 De re frumentaria recte intelligis; quæ nullo modo administrari sine vectigalibus potest: nec sine caussa et eos, qui circum illum sunt, omnia postulantes, et bellum nefarium times. Trebatium[1] nostrum, etsi, ut scribis, nihil bene sperat, tamen videre sane velim: quem fac horteris, ut properet. Opportune enim ad me ante adventum Cæsaris venerit. De Lanuvino, statim, ut audivi Phameam[2] mortuum, optavi, si modo esset futura[3] respublica, ut id aliquis emeret meorum: neque tamen de te, qui maxime meus, cogitavi. Sciebam enim te, quoto anno[4] et quantum[5] in solo, solere quærere: neque solum Romæ, sed etiam Deli tuum digamma[6] videram.

6. *Galba.*] See *Ad. Fam.* x. 30.

7. *Scævola*] Q. Mucius *Scævola.* See Ad Fam. iii. 5.

8. *Cassio*] Q. Cassius, brother to Caius: originally Quæstor to Pompey, in Spain. He was Tr. Pl. for the present year; and, along with Curio and Antony, affected to be overawed by Pompey's soldiers, and fled from Rome to the camp of Cæsar, soon after the motion of Scipio, *that unless Cæsur laid down his army within a given period, he should be considered an enemy.* Thus he was one of those who precipitated the civil war. (*See Att.* vi. 6. § 4. Fam. xvi. 11.)

9. *τότε*] Il. v. 182. Quoted above in ep. 159. x. The Consular Comitia were not held by a Prætor. But Cæsar's purpose was equally well served. He was himself named *Dictator* by Lepidus, held the Comitia as such, and procured his own election, along with that of Publius Servilius Isauricus to the Consulship. The nomination of Dictator, by a Prætor, was, of course, less legal than even that of a Consul. (See *Cæsar, B. C.* ii. 21. iii. 1)

1. *Trebatium*] See *Fam.* vii. 6, 7.

2. *Phameam*] *Att.* xiii. 49. *Fam.* vii. 24.

3. *esset futura*] *Provided only that the Commonwealth would stand.*

4. *quoto anno*] *How many years' purchase?——I know that you do not so much look to the beauty of an estate, as you ask when it will repay its purchase money, and what the land is worth.*

5. *quantum*] Recte ad sententiam; sed vide, ne legendum sit, *ecquantum* pro *quantum.* Omnia enim verba interrogativa per *qu* incipientia, cum *ec* componi posse reor.—Orelli.

Verumtamen ego illud, quamquam est bellum, minoris æstimo, quam æstimabatur Marcellino[7] Consule, quum ego istos hortulos[8] propter domum, Antii quam tum habebam, jucundiores mihi fore putabam, et minore impensa, quam si Tusculanum[9] refecissem. Volui H S†Q[1]. Egi per prædem, ille daret, Antii quum haberet venale: noluit. Sed nunc omnia ista jacere[2] puto propter nummorum caritatem. Mihi quidem erit aptissimum, vel nobis potius, si tu emeris. Sed ejus dementias cave contemnas. Valde est venustum. Quamquam mihi ista omnia jam addicta vastitati videntur. Respondi epistolis tribus: sed exspecto alias. Nam me adhuc tuæ litteræ sustentarunt. D. Liberalibus[3].

Ep. cccl. seq. Att. ix. 10.

EPISTOL. X[1].

CICERO ATTICO S.

Angi se scribit quod Pompeium non sit secutus; nec tamen inconsiderate quicquam egisse, præsertim quum Atticus compluribus epistolis, quorum loca affert, sibi, ut in Italia maneret, suaserit, 1—10.

6. *Digamma*] The Latin letter F corresponded with the Greek Digamma, both in shape and in its alphabetic order. Atticus may have marked the book, that, amongst his accounts, contained his farm, or his loan entries, with F. standing for *Fundus* or *Fenebræ*—*Codicem acceptorum et expensorum hoc signo F seu Græco Digammate notatum; quo signo vel codex, in quem quæ in* FUNDOS *expensa ex iisque accepta erant, inferebantur; vel alius, quo res* FENEBRIS *ejusque proventus consignabatur, notari poterat.*—SCH.

7. *Marcellino*] A.U.C. 698, the year after Cicero's recall.

8. *istos hortulos*] From *ep.* 13. *h. l.* § 6. we learn that Phameas had two farms, one near Lanuvium, the other near Troja. It was the latter one that Cicero thought of. *De Lanuvino Phameæ errabam: Trojanum somniavi.*

9. *Tusculanum*] Clodius had damaged Cicero's Tusculan villa, during his exile.

1. H. S. † Q.] See Cdd. Vict. i. 2. Lamb. Bos. Græv. Exponunt vel *quingentis* vel *quingentis millibus.* Sane corruptum videtur. H. S. D, Ern, Sch. Lun. conjectura incertissima.—ORELLI.

2. *jacere*] *Emptores non invenire, viliore pretio vendenda esse.*—SCH.

3. *liberalibus*] Feast of Bacchus, Liber pater. March 17.

1. EPISTOL. X.] March 20, Formiæ, A.U.C. 705.

Nihil habebam, quod scriberem. Neque enim novi quidquam audieram, et ad tuas omnes rescripseram pridie. Sed, quum me ægritudo non solum somno privaret, verum ne vigilare quidem sine summo dolore pateretur, tecum ut quasi loquerer, in quo uno acquiesco, hoc nescio quid, nullo argumento proposito, scribere institui. Amens mihi fuisse videor a principio, et me una hæc res torquet, quod non, omnibus in rebus labentem, vel potius ruentem Pompeium tamquam unus manipularis secutus sim. Vidi hominem XIV. Kal. Febr., plenum formidinis. Illo ipso die sensi, quid ageret. Numquam mihi postea placuit; nec umquam aliud in alio peccare destitit. Nihil interim ad me scribere, nihil nisi fugam cogitare. Quid quæris? sicut *ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς* alienant immundæ, insulsæ, indecoræ, sic me illius fugæ negligentiæque deformitas avertit ab amore. Nihil enim dignum faciebat, quare ejus fugæ comitem me adjungerem. Nunc emergit amor; nunc desiderium ferre non possum; nunc mihi nihil libri, nihil litteræ, nihil doctrina prodest: ita dies et noctes, tamquam avis illa[2], mare prospecto, evolare cupio. Do, do pœnas temeritatis meæ: etsi quæ fuit illa temeritas? quid feci non consideratissime? Si enim nihil præter fugam quæreretur, fugissem libentissime: sed genus belli crudelissimi et maximi, quod, nondum vident homines, quale futurum sit, perhorrui. Quæ minæ municipiis! quæ nominatim viris bonis! quæ denique omnibus, qui remansissent! quam crebro illud, "*Sulla potuit, ego non potero?*" Mihi autem hæserunt illa: male Tarquinius, qui Porsenam, qui Octavium Mamilium contra patriam; impie Coriolanus, qui auxilium petiit a Volscis; recte

2. *avis illa*] τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἐζῶμεν ἐγὼ καὶ Διονύσιος, ἐγὼ μὲν βλέπων ἔξω, καθάπερ ὄρνις, ποθῶν ποθὲν ἀναπτέσθαι, ὁ δὲ κ.τ.λ. *Plat. ep.* 7.

Themistocles, qui mori maluit: nefarius Hippias, Pisistrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. At Sulla, at Marius, at Cinna recte, immo jure fortasse. Sed quid eorum victoria crudelius? quid funestius? Hujus belli genus fugi, et eo magis, quod crudeliora etiam cogitari et parari videbam. Me, quem nonnulli conservatorem istius urbis, quem parentem esse dixerunt, Getarum, et Armeniorum, et Colchorum copias ad eam adducere? me meis civibus famem, vastitatem inferre Italiæ? Hunc primum mortalem esse, deinde etiam multis modis posse exstingui cogitabam: Urbem autem et populum nostrum servandum ad immortalitatem, quantum in nobis esset, putabam; et tamen spes quædam me † obtentabat[3], fore, ut aliquid conveniret potius, quam aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitii admitteret. Alia res nunc tota est, alia mens mea. Sol, ut est in tua quadam epistola, excidisse mihi e mundo videtur. Ut ægroto, dum anima est, spes esse dicitur; sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. Hæc, hæc me fefellerunt; et, ut verum loquar, ætas jam a diuturnis laboribus devexa ad otium, domesticarum me rerum delectatione molliit. Nunc, si vel periculo experiundum erit, experiar certe, ut hinc avolem. Ante oportuit fortasse. Sed ea, quæ 4 scripsi, me tardarunt, et auctoritas maxime tua. Nam quum ad hunc locum venissem: evolvi volumen epistolarum tuarum, quod ego sub signo habeo, servoque diligentissime. Erat igitur in ea, quam x. Kalend. Febr. dederas, hoc modo: *sed videamus, et Cnæus quid agat, et illius rationes quorsum fluant. Quodsi iste Italiam relinquet; faciet omnino male, et, ut ego existimo,*

3. † *Obtentabat*] Corruptum hoc *mihi ostentabat* conj. in m. 1584. *me sustentabat* Lamb. *se quædam se ostentabat* Beieri susp. Orelli.

ἀλογίστως: *sed tum demum consilia nostra commutanda erunt.* Hoc scribis post diem quartum, quam ab Urbe discessimus. Deinde VIII. Kalend. Febr. *tantummodo Cnæus noster ne, ut Urbem ἀλογίστως reliquit, sic Italiam relinquat.* Eodem die das alteras, quibus mihi consulenti planissime respondes. Est enim sic: *sed venio ad consultationem tuam. Si Cnæus Italia cedit, in Urbem redeundum puto. Quæ enim finis peregrinationis?* Hoc mihi plane hæsit: et nunc ita 5 video, infinitum bellum junctum miserrima fuga: quam tu peregrinationem ὑποκορίζῃ[4]. Sequitur χρησμος[5] VI. Kalend. Februar. *Ego, si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem venit, longius bellum puto fore: sin Italiam relinquit, ad posterum bellum ἄσπουδον strui existimo.* Hujus igitur belli ego particeps et socius et adjutor esse cogor: quod et ἄσπουδον est, et cum civibus. Deinde VII. Idus Februar., quum jam plura audires de Pompeii consilio, concludis epistolam quamdam hoc modo: *Ego quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit, te quoque profugere. Summo enim periculo facies, nec reipublicæ proderis; cui quidem posterius poteris prodesse, si manseris.* Quem φιλόπατριν ac πολιτικόν, hominis prudentis et amici, tali admonitu, non moveret auctoritas? Deinceps 6 III. Idus Februar. iterum mihi respondes consulenti sic: *Quod quæris a me, fugamne* † *fidam*[6], *an moram deserendam utiliorem putem: ego vero in præsentia subitum discessum et præcipitem profectionem quum tibi,*

4. ὑποκορ.] *Call by the mild name.*
5. χρησμός] *Prophecy.*
6. †*fugamne fidam*] Hæc corrupta. Sic Ball. Helmst. Oxon. 1. Asc. 1. Crat. Vict. 1. 2. Græv. Ern. Item Md., sed hic, *defendam* pro *deserendam*, item Oxon. 1. *fugamne fœdam an moram desidem* Manut. susp. *fugamne fidam, an moram fœdam* conj. in m. 1584. *fugam citam an moram discedendi* i. e. consilium diutius in Italia manendi Sch. conj. Lun. ORELLI.

tum ipsi Cnæo inutilem et periculosam puto, et satius esse existimo, vos dispertitos et in speculis esse. Sed medius fidius turpe nobis puto esse, de fuga cogitare. Hoc turpe Cnæus noster biennio ante cogitavit: ita sullaturit[7] animus ejus, et proscripturit diu. Inde, ut opinor, quum tu ad me quædam γενικώτερον[8] scripsisses, et ego mihi a te †quædam[9] significari putassem, ut Italia cederem: detestaris hoc diligenter XI. Kalend. Mart. *Ego vero nulla epistola significavi, si Cnæus Italia cederet, ut tu una cederes: aut, si significavi, non dico, fui inconstans, sed demens.* In eadem epistola alio loco: *Nihil relinquitur, nisi fuga; cui te socium neutiquam puto esse oportere, nec umquam putavi.*

7 Totam autem hanc deliberationem evolvis accuratius in litteris VIII. Kalend. Mart. datis. *Si M. Lepidus et L. Volcatius remanent, manendum puto, ita ut, si salvus sit Pompeius, et constiterit alicubi, hanc νεκυίαν[1] relinquas, et te in certamine vinci cum illo facilius patiaris, quam cum hoc in ea, quæ perspicitur futura, colluvie regnare.* Multa disputas huic sententiæ convenientia. Inde ad extremum: *Quid si,* inquis, *Lepidus et Volcatius discedunt? Plane ἀπορῶ. Quod evenerit igitur, et quod egeris, id στερκτέον[2] putabo.* Si tum dubi-

8 taras, nunc certe non dubitas, istis manentibus. Deinde in ipsa fuga V. Kal. Mart.: *Interea non dubito, quin in Formiano mansurus sis. Commodissime enim τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις.* Ad Kal. Mart., quum ille quintum

7. *Sullaturit*] *Hankers after the proscriptions of Sulla.*

8. γενικ.] *εὐγενῆ tua consilia et tamen pro temporibus non incauta, mihi valde probantur. Att.* viii. 9. See also *Att.* viii. 2.

9. †*quædam*] Hoc falsum Del. Sch. Lun. Fuitne, *quo modo* per compendium scriptum, deinde corruptum. ORELLI.

1. *νεκυίαν*] *a corps of bad men rushing towards Cæsar, as the ghosts* (*νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα, Odys.* Λ. 49.) *rushed towards Ulysses.*

2. *στερκτέον*] *to be put up with.*

jam diem Brundisii esset: *Tum poterimus deliberare, non scilicet integra re, sed certe minus infracta, quam si una projeceris te.* Deinde IV. Nonas Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν[3] quum breviter scriberes, tamen ponis hoc: *Cras scribam plura, et ad omnia: hoc tamen dicam, non pœnitere me consilii de tua mansione: et, quamquam magna sollicitudine, tamen, quia minus mali puto esse, quam in illa profectione, maneo in sententia, et gaudeo te mansisse.* Quum vero jam angerer et timerem, ne quid a me dedecoris esset admissum, III. Nonas Mart.: *Tamen, te non esse una cum Pompeio, non fero moleste. Postea si opus fuerit, non erit difficile; et illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένιστον. Sed hoc ita dico, si hic, qua ratione initium fecit, eadem cetera aget, sincere, temperate, prudenter; valde videro et considerätius utilitati nostræ consuluero.* VII. Idus Mart. scribis, Peducæo quoque nostro probari, quod quierim; cujus auctoritas multum apud me valet. His ego tuis scriptis me consolor, ut nihil a me adhuc delictum putem. Tu modo auctoritatem tuam defendito; adversus me, nihil opus est: sed consciis egeo aliis. Ego, si nihil peccavi, reliqua tuebor. Ad ea tu te hortare, et me omnino tua cogitatione adjuva. Hic nihildum de reditu Cæsaris audiebatur. Ego his litteris hoc tamen profeci; perlegi omnes tuas, et in eo acquievi.

9

10

Ep. cccli. seq. ad Att. ix. 11.

3. λῆψιν] *Atticus's ague.*

EPISTOL. XI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Literas se a Lentulo accepisse, Matium se convenisse itemque Crassipedem scribit, 1—4.

1 Lentulum[2] nostrum scis Puteolis esse: quod quum e viatore quodam esset auditum, qui se diceret eum in Appia, quum is paullum lecticam aperuisset, cognosse, etsi vix verisimile, misi tamen Puteolos pueros, qui pervestigarent, et ad eum litteras. Inventus est vix in hortis suis se occultans, litterasque mihi remisit, mirifice gratias agens Cæsari: de suo autem consilio C. Cæcio mandata ad me dedisse. Eum ego hodie exspectabam, id
2 est XIII. Kal. April. Venit etiam ad me Matius Quinquatribus[3], homo mehercule, ut mihi visus est, temperatus et prudens: existimatus quidem est semper auctor otii. Quam ille hæc non probare mihi quidem visus est! quam illam νεκυίαν, ut tu appellas, timere! Huic ego in multo sermone epistolam ad me Cæsaris ostendi, eam, cujus exemplum ad te antea misi; rogavique, ut interpretaretur, quid esset, quod ille scriberet, consilio meo se uti velle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. Respondit, se non dubitare, quin et opem et gratiam meam ille ad pacificationem quæreret. Utinam aliquod in hac miseria reipublicæ πολιτικόν opus efficere et navare mihi liceat; Matius quidem et illum in ea sententia esse confidebat, et se auctorem fore pollicebatur. Pridie autem
3 apud me Crassipes[4] fuerat, qui se pridie Nonas Mart.

6.

1. Epistol. XI.] Formiæ, Mar. 20, 705. A.U.C.

2. *Lentulus*] Lentulus Spinther. Cæsar had taken him along with Domitius, at Corfinium, and had given him his liberty. *Bell. Gall.* i. 23.

3. *Quinquatribus*] Feast of Minerva, lasting from the 19th to the 23rd of March, inclusively.

4. *Crassipes*] Tullia's second husband; the former son-in-law to Cicero.

Brundisio profectum, atque ibi Pompeium reliquisse dicebat: quod etiam, qui IIX. Idus illinc profecti erant, nuntiabant: illa vero omnes, in quibus etiam Crassipes, († qui prudentia[5] potius attendere) sermones minaces, inimicos optimatium, municipiorum hostes, meras proscriptiones, meros Sullas: quæ Lucceium loqui? quæ totam Græciam? quæ vero Theophanem? Et tamen omnis spes salutis in illis est: et ego excubo animo, nec partem ullam capio quietis; et, ut has pestes effugiam, cum dissimillimis nostri esse cupio. Quid enim tu illic Scipionem, quid Faustum[6], quid Libonem prætermissurum sceleris putas? quorum creditores convenire dicuntur. Quid eos autem, quum vicerint, in cives effecturos? quam vero μακροψυχίαν Cnæi nostri esse? Nuntiant, Ægyptum et Arabiam *Εὐδαίμονα* et *Μεσοποταμίαν* cogitare, Hispaniam abjecisse. Monstra narrant; quæ falsa esse possunt. Sed certe et hæc perdita sunt, et illa non salutaria. Tuas litteras jam desidero. Post fugam nostram numquam jam nostrum earum intervallum fuit. Misi ad te exemplum litterarum mearum ad Cæsarem; quibus me aliquid profecturum puto.

CICERO IMP. S. D. CÆSARI IMP.

Ut legi tuas litteras, quas a Furnio nostro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad Urbem essem; te velle uti consilio et dignitate mea, minus sum admiratus: de gratia et de ope quid significares, mecum ipse quærebam:

5. †*qui prudentia*] Hæc fœde corrupta. Sic Md. Cett. Codd. noti, Asc. 1. Crat. Vict. 1. Item Bos. Græv. Ern. sede Bos. conj. qua nihil juvamur: *potis*. Item Manut. Lamb. Vict. 2. Sed *potuit* Grævius conj. Lall. *quæ prudentia potes attendere*. Sch. conj. *quæ portenta putas ostendere?* *portenta* non displicet: sed tum usitatum est: *portenta loqui* vel quod in POTIUS ATTENDERE latere potest *effundere*.—ORELLI.

6. *Faustum*] Son of Sylla, the Dictator, and a Pompeian.

spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili ac singulari sapentia de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer: et ad eam rationem existimabam satis aptam esse et naturam et personam
2 meam. Quod si ita est, et si qua de Pompeio nostro tuendo et tibi ac reipublicæ reconciliando cura te attingit; magis idoneum, quam ego sum, ad eam caussam profecto reperies neminem: qui et illi semper, et Senatui, quum primum potui, pacis auctor fui; nec, sumptis armis, belli ullam partem attigi; judicavique, eo bello te violari, contra cujus honorem, populi Romani beneficio concessum, inimici atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modo ipse fautor dignitatis tuæ fui, verum etiam ceteris auctor ad te adjuvandum; sic me nunc Pompeii dignitas vehementer movet. Aliquot enim sunt anni, quum vos duo delegi, quos præcipue
3 colerem, et quibus essem, sicut sum, amicissimus. Quamobrem a te peto, vel potius omnibus precibus oro et obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique esse, in maximi beneficii memoria, possim. Quæ si tantum ad me ipsum pertinerent, sperarem me a te tamen impetraturum: sed, ut arbitror, et ad tuam fidem, et ad rempublicam pertinet, me e paucis et ad utriusque vestrum et ad civium concordiam per te quam accommodatissimum conservari. Ego, quum antea tibi de Lentulo gratias egissem, quum ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses: tamen, lectis ejus litteris, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate beneficioque misit, eamdem me salutem a te accepisse putavi, quam ille. In quem si me intelligis esse gratum, cura, obsecro, ut etiam in Pompeium esse possim.

Ep. ccclii. seq. Att. ix. 12.

EPISTOL. XII [1].

CICERO ATTICO SAL.

Se ob Pompeii pericula animo torqueri scribit, 1—4.

1 Legebam tuas litteras XIII. Kalend., quum mihi epistola affertur a Lepta, circumvallatum esse Pompeium, ratibus etiam exitus portus teneri. Non medius fidius præ lacrimis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. Misi ad te exemplum. Miseros nos, cur non omnes fatum illius una exsecuti sumus? Ecce autem a Matio et Trebatio eadem: quibus Minturnis obvii Cæsaris tabellarii. Torqueor infelix, ut jam illum Mucianum [2] exitum exoptem. At quam honesta, at quam expedita tua consilia, quam evigilata tuis cogitationibus, quam itineris, quam navigationis, quam congressus, sermonisque cum Cæsare! Omnia tum honesta, tum cauta. In Epirum vero invitatio quam suavis, quam liberalis, quam fraterna. 2 De Dionysio [3], sum admiratus: qui apud me honoratior fuit, quam apud Scipionem [4] Panætius [5]; a quo impurissime hæc nostra fortuna despecta est. Odi hominem, et odero: utinam ulcisci possem? sed illum ulciscentur mores sui. 3 Tu, quæso, nunc vel maxime, quid agendum nobis sit, cogita. Populi Romani exercitus Cn. Pompeium circumsidet; fossa et vallo septum tenet; fuga prohibet; nos vivimus, et stat Urbs ista? Prætores jus dicunt? Ædiles ludos parant? viri boni usuras perscribunt? ego ipse sedeo? Coner illuc ire, ut insanus? implorare fidem municipiorum? Boni non sequentur; leves irridebunt; rerum novarum cupidi, vic-

1. EPISTOL. XII.] Formiæ, Mar. 20, A.U.C. 705.

2. *Mucianum*] Q. Mucius Scævola, Pontifex Maximus, A.U.C. 672, was slain by Damasippus, at the command of the Marian faction, in the portico of the temple of Jupiter.

3. *Dionysio*] *Vid. Att.* viii. 4.

4. *Scipionem*] Scil. *Africanum majorem.*

5. *Panætius*] A Stoic philosopher. *See Offic.* i. 26.

4 tores præsertim et armati, vim et manus afferent. Quid censes igitur? ecquidnam est tui consilii ad finem hujus miserrimæ vitæ? Nunc doleo, nunc torqueor, quum quibusdam aut sapiens videor, quod una non ierim, aut felix fuisse. Mihi contra. Numquam enim illius victoriæ socius esse volui; calamitatis mallem fuisse. Quid ego nunc tuas litteras, quid tuam prudentiam aut benevolentiam implorem? Actum est. Nulla re jam possum juvari, qui, ne quod optem quidem, jam habeo, nisi ut aliqua inimici misericordia liberemur.

Ep. ccliii. seq. Att. ix. 13.

EPISTOL. XIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

E. Dolabellæ literis Pompeium in fuga esse scribit, 1. Lentulum Puteolis esse, 7. Magium a Pompeio ad Cæsarem de pace missum significat, 8.

1 *Οὐκ ἔστ' ἔτυμος*[2] *λόγος*[3], ut opinor, ille de ratibus. Quid enim est, quod Dolabella his litteris, quas III. Idus Mart. a Brundisio dedit, hanc *εὐημερίαν* quasi Cæsaris scriberet, Pompeium in fuga esse? eumque primo vento navigaturum? quod valde discrepat ab iis epistolis, quarum exempla antea ad te misi. Hic quidem mera scelera loquuntur. Sed non erat nec recentior auctor, nec hujus rei quidem melior Dolabella.

Tuas XI. Kalend. accepi litteras, quibus omnia consilia differs in id tempus, quum scierimus, quid actum sit. Et certe ita est: nec interim potest quidquam non

1. EPISTOL. XIII.] Formiæ, Mar. 23, 705.

2. Οὐκ ἔστ' ἔτυμος] *Recte hic Schutz de Manutii sententia novæ Epistolæ fecit initium.* — ORELLI. *Principium est palinodiæ illius, quam fecit Stesichorus, quum Helenæ, maledixisset, eoque nomine oculis privatus esset. Vid. Plat. Phædr.* (*p.* 243. *A.*) LAMB.

3. λόγος] ὁ λόγος Lamb. ex. Plat. Phædr. Sed in ipso Stesichori versiculo aberat articulus ὁ ante λόγος. Cfr. Gaisfordii *Poeta Gr. Min.* 3. 341.—ORELLI.

modo statui, sed ne cogitari quidem. Quamquam hæ mihi litteræ Dolabellæ jubent ad pristinas cogitationes reverti. Fuit enim pridie Quinquatrus[4] egregia tempestas, qua ego illum usúm puto. Συναγωγή[5] consiliorum[6] tuorum non est a me collecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam. Nec enim me tam hæc mala angebant, quam suspicio culpæ ac temeritatis meæ: eam nullam puto esse, quoniam cum consiliis tuis mea facta et consilia consentiunt. Quod mea prædicatione[7] factum esse scribis magis, quam illius merito, ut tantum ei debere viderer; est ita. Ego illa extuli semper, et eo quidem magis, ne quid ille superiorum[8] meminisse me putaret: quæ si maxime meminissem; tamen illius temporis similitudinem[9] jam sequi deberem. Nihil me adjuvit, quum posset: et postea fuit amicus, etiam valde: ecquam ob caussam, plane nescio. Ergo ego quoque illi[1]. Quin etiam illud par in utroque nostrum, quod ab eisdem illecti[2] sumus. Sed utinam tantum ego ei prodesse potuissem, quantum mihi ille potuit! Mihi tamen, quod fecit, gratissimum: nec ego nunc, eum juvare qua re possim, scio: nec, si possem, quum tam pestiferum bellum pararet, adjuvandum putarem.

4. *Quiquatrus*] *Ep.* 11, *h. l.* § 2.

5. Συναγωγ] i. e. *coacervatio.*

6. *consiliorum*] *Vid. ep.* 10. *h.* l.

7. *mea prædicatione*] *You write that Pompey's good deeds towards me seem great, rather on the strength of my proclamation of them, than on their own merits.*

8. *superiorum*] *The times when his was friendship towards me was more equivocal. Quum antequam in exilium irem, me invidit, me deseruit.* Sch.

9. *similitudinem*] *The likeness between his present and my former situation. Quum me ante desertum adjuvit in reditu in patriam conficiendo,* Ern.

1. *quoque*] *I am a friend to him, likewise without knowing wherefore.* No friendship is so disinterested as that whereof the motives are unknown to the professors of it. (*Vid. Cic. de Amicit.*)

2. *illecti.*] *Nempe Catone et Domitio, ut Corrado videtur. Mihi tamen hoc magis ad Clodium pertinere videtur, quicum initio tam Ciceroni quam Pompeio amicitia intercessit; utrique deinde inimicis simum et maxime exosum.* — Sch. Wieland considers that the words apply to the aristrocratic party, in Rome, who, when Cæsar and Pompey were friends, strove to create jealousies between them.

4 Tantum offendere animum ejus hic manens nolo. Nec mehercule ista videre, quæ tu potes jam animo providere, nec interesse istis malis possem. Sed eo tardior ad discedendum fui, quod difficile est de discessu voluntario, sine ulla spe reditus, cogitare. Nam ego hunc ita[3] paratum video peditatu, equitatu, classibus, auxiliis Gallorum, quos Matius ἐλάπιζεν[4] ut puto; sed certe dicebat, peditum CCIↃↃ, equitum sex polliceri sumptu suo annos decem. Sed sit hoc λάπισμα. Magnas habet certe copias; et habebit non, ut ille, vectigal, sed civium bona. Adde confidentiam hominis; adde imbecillitatem bonorum virorum; qui quidem, quod illum sibi merito iratum putant, † oderunt[5], ut tu scribis, ludum. † Ac vellem[6], [scribis] quinam hi, significasses. Sed et iste[7], quia plus ostenderat[8], quam fecit, *amatur*[9]†, et vulgo illum qui amarunt non amant. Municipia vero, et rustici Romani illum metuunt, hunc adhuc diligunt. Quare ita paratus est, ut, etiamsi vincere non possit, quo modo tamen vinci ipse possit, non videam. Ego autem non tam γοητείαν[1] hujus timeo, quam πειθανάγκην[2]. *Αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις*, inquit *Πλάτων*[3], *οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις*.

5 Illa *ἀλίμενα* video tibi non probari: quæ ne mihi quidem placebant: sed habebam in illis et occultationem, et

3. *hunc ita*] *Cæsar.*

4. ἐλάπιζεν] *Exaggerated.*

† 5. *oderunt*] Scil. *ludum belli, cujus incertus est exitus, quia timent Pompeium sibi iratum, quod eum non secuti sunt.* Ern. Cnf. *At quam veniet iratus! et iis quidem maxime, qui eam maxime salvam volebant, quasi relictus ab iis quos reliquit. Ep.* 9. *h. l.* § 2. *Quæ minæ, municipiis! quæ nominatim viris bonis! quæ denique omnibus qui remansissent. Ep.* 10. *h. l.* § 2.

†6. *Ac vellem*] Sch. Lün. de Græv. susp. *Ac vellem, quinam hi, significasses.* Perhaps *Ac vellem scripsisses quosnam hic* (Pompieus) *significasset.*—Billerb.

7. *et iste*] *Cæsar.*

8. *ostenderat*] *Threatened more than he performed.* Cæsar's clemency at Corfinium had won him the affections of all the municipal towns.

9. † *amatur*] *De Grævii susp. inseruerunt Ern. Sch. Lün. Non habent Cdd. Edd. priores.* Orelli.

1. γοητείαν] *Magic, fascination.*

2. πειθαν.] See ep. h. l. §.

3. Πλάτων] *Ep. 7. ad Dionis propinquos.*

ὑπηρεσίαν fidelem: quæ si mihi Brundisii suppeterent, mallem. Sed ibi occultatio nulla est. Verum, ut scribis, quum scierimus. Viris bonis[4] me non nimis excuso. 6 Quas enim eos cænas[5] et facere et obire scripsit ad me Sextus[6]! quam lautas, quam tempestivas! Sed sint quamvis boni, non sunt meliores, quam nos: moverent me, si essent fortiores. De Lanuvino[7] Phameæ, erravi: Trojanum[8] somniabam. Id ego volui [D][9]. Sed pluris est. Illud tamen cuperem emere, si ullam spem fruendi viderem. Nos quæ monstra quotidie † intelligamus[1], ex illo 7 libello[2], qui in epistolam conjectus est. Lentulus noster Puteolis est ἀδημονῶν[3], ut Cæcius[4] narrat, quid agat: διατροπήν[5] Corfiniensem reformidat: Pompeio nunc putat satisfactum: beneficio Cæsaris movetur; sed tamen movetur magis perspecta re. Tene hæc posse ferre? 8 Omnia misera: sed hoc nihil miserius; Pompeius N. Magium de pace misit; et tamen oppugnatur; quod ego non credebam: sed habeo a Balbo litteras, quarum ad te exemplum misi; lege quæso, et illud infimum caput ipsius Balbi optimi[6], cui Cnæus noster[7] locum, ubi hortos ædificaret, dedit. Quem cui nostrum non sæpe prætulit? Itaque miser torquetur. Sed, ne bis eadem

4. *viris bonis*] *I care not over-much about excusing my conduct to the good men.* (The epithet *good* being applied in irony.)

5. *cænas*] *Vid. Ep.* 1. *h. l.* § 3.

6. *Sextus*] Scil. *Peducæus.* (*Vid. ep. sup.*)

7. *Lanuvino*] *Vid. ep.* 9. *h.* l. § 4.

8. *Trojanum*] *Alterum prædium, Phameæ in agro Laurentino prope Trojam oppidum.* Sch.

9. *volui*] Sed *volui D. uncis* [ ] *includere* de conjectura Ern. Sch. Lün. *vid. ep.* 9. § 4. Orelli. See Ep. 9. § 4.

1. †*intelligamus*] Hoc corruptum *intelligimus.* Sch. Lün. Fortasse: *nos quæ monstra quotidie* (scil. audiamus et legamus) *intelliges.* Orelli.

2. *libello*] *Journal.*

3. ἀδημ.] *In suspense.*

4. *Cæcius*] *Ep. sup.* § 1.

5. διατρ.] *Reverse—Veretur ne, si ad Pompeium se conferat, tristem illam et ignominiosam conversionem quam Corfinii expertus est, iterum experiatur.* Sch.

6. *optimi*] *Ironically.*

7. *Cnæus noster*] This is not quite the fact. It was Cæsar who gave to Balbus his gardens and Tusculan villa. Pompey had only made him free of the state when he was a foreigner. (*See Att.* vii. 7.)

legas, ad ipsam te epistolam rejicio. Spem autem pacis habeo nullam. Dolabella suis litteris, Idibus Mart. datis, merum bellum loquitur. Maneamus ergo in illa eadem sententia misera et desperata: quando hoc miserius esse nihil potest.

BALBUS CICERONI IMP. S,

1 Cæsar nobis litteras perbreves misit, quarum exemplum subscripsi. Brevitate epistolæ scire poteris, eum valde esse distentum, qui tanta de re tam breviter scripserit. Si quid præterea novi fuerit, statim tibi scribam.

CÆSAR OPPIO CORNELIO S.

A. d. vii. *Mart. Brundisium veni: ad murum castra posui. Pompeius est Brundisii. Misit ad me N. Magium de pace. Quæ visa sunt, respondi. Hoc vos statim scire volui. Quum in spem venero, de compositione aliquid me conficere, statim vos certiores faciam.*

2 Quomodo me nunc putas, mi Cicero, torqueri, postquam rursus in spem pacis veni, ne qua res eorum compositionem impediat? Namque, quod absens facere possum, opto. Quodsi una essem, aliquid fortasse proficere possem videri. Nunc exspectatione crucior.

Ep. ccliv. seq. Att. ix. 14.

EPISTOL. XIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Narrat, quid de Cæsare ex literis Pedii et Bæbii sermone et Leptæ literis acceperit, 1—3.

1 Miseram ad te ix. Kal. exemplum epistolæ Balbi ad me, et Cæsaris ad eum; ecce tibi eodem die Capua lit-

1. Epistol. XIV.] Formiæ, March 24, A.U.C. 705.

teras [accepi] ab Q. Pedio[2]: Cæsarem ad se pridie Id. Mart. misisse hoc exemplo:

Pompeius se oppido tenet: nos ad portas castra habemus. Conamur[3] opus magnum, et multorum dierum, propter altitudinem maris: sed tamen nihil est, quod potius faciamus. Ab utroque portus cornu moles jacimus, ut aut illum quamprimum trajicere, quod habet Brundisii copiarum, cogamus, aut exitu prohibeamus.

Ubi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? 2 Ecquid acerbius? ecquid crudelius? Atque eum loqui quidam *αὐθεντικῶς* narrabat; Cn. Carbonis[4], M. Bruti se pœnas persequi, omniumque eorum, in quos Sulla crudelis hoc socio[5] fuisset; nihil Curionem se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset ad † ambitionem[6]: (a se,) quibus exsilii pœna superioribus legibus non fuisset; ab illo patriæ proditores de exsilio reductos esse: queri de Milone per vim expulso[7]: neminem tamen se violaturum, nisi qui arma. Hæc contra Bæbius[8] quidam, a Curione iii. Id. profectus, homo non infans[9], † sed quis[1], ulli non dicat. Plane nescio, quid agam.

2. *Pedio*] *Cæsaris legato.—Ædilitatem Cn. Plancio petiit* (*pro Planc.* 7.)—*Hic est, sine dubio, qui, a Cæsare cohæres Octaviano scriptus, legem Pediam contra Cæsaris percussores scripsit, de qua Sueton. Cæs.* 83. *Ner.* 3. Ern.

3. *Conamur*] *Vid. Cæs. B. C.* i. 25. *seqq.*

4. *Cn. Carbonis*] Cnæus Carbo, thrice consul, and M. Brutus, prætor, were, as heads of the Marian faction, proscribed by Sylla and murdered by his adherents. (*See Pl. in Pomp.*) Cæsar and Pompey were, as far as the portion of the state that their respective parties represented, Marius and Sylla to each other: i. e. personifications of the democratic and aristocratic interest. Cæsar was, moreover, a kinsman of Marius.

5. *hoc socio*] i. e. *Pompey.*

6. † *ad ambitionem*] [*a se*] *quibus.* Hæc corrupta *fecisset ab hoc* (Pompeio) *lege de ambitu eos ex Urbe esse ejectos, quibus,* Lamb. conj. quæ, quod ad sententiam pertinet, hausta sunt ex lib. x. ep. 4. sect. 8. Orel.

7. *expulso*] i. e. by Pompey, whose intrigues were often crossed by Milo.

8. *Bæbius*] Ep. vi. 28. A neighbour of Atticus.

9. *infans*] *Not without the use of his tongue.*

1. † *sed quis*] Tenuit hanc lectionem Edd. vet. ut sit periphrasis

Illinc equidem Cnæum profectum puto. Quidquid est, biduo sciemus. A te nihil; ne Anteros[2] quidem quid litterarum. Nec mirum. Quid enim est, quod scribamus? Ego tamen nullum diem prætermitto.
3 Scripta epistola, litteræ mihi ante lucem a Lepta Capua redditæ sunt Idib. Mart., Pompeium a Brundisio conscendisse, at Cæsarem a. d. vii. Kal. April. Capuæ fore.

Ep. ccclv. seq. Att. ix. 15.

EPISTOL. XV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se congressum cum Cæsare exspectare, 1—4. defendit ea quæ de Dionysio scripserat, 5. Epistolæ a Matio acceptæ exemplum mittit, 6.

1 Quum dedissem ad te litteras, ut scires Cæsarem Capuæ vii. Kalend. fore, allatæ mihi sunt litteræ, eum in Albano apud Curionem v. Kalend. fore. Eum quum videro, Arpinum pergam. Si mihi veniam[2], quam peto, dederit, utar conditione: sin minus, impetrabo aliquid a me ipso[3]. Ille, ut ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundisii, Tarenti, Siponti. Claudere mihi videtur maritimos exitus: et tamen ipse Græciam spectare potius, quam Hispanias. Sed hæc longius absunt. Me nunc et congressus hujus stimulat: is vero adest: et

hominis obscuri: ut ep. 147 de Octavio: *oro te, quis tu es?* Bosius vero correxerat: *sed S.* (salutem) *ulli non dicat*, i. e. qui nemini nuntiet ea quæ optata et salutaria sint. Sch. Lamb. 1566. *quis illa non dicat:* sed volebat de Turnebi sententia: *sed qui soli non dicat.*—Orelli.

2. *Anteros*] A slave and letter-bearer of Atticus.

1. Epistol. XV.] Formiæ, Mar. 25, A.U.C. 705.

2. *veniam*] i. e. *to keep away from Rome, and not appear at all in the senate.*

3. *a me ipso*] i. e. *start and join Pompey.*

primas ejus actiones horreo. Volet enim, credo, S. C[4]. facere: volet augurum decretum: rapiemur[5], aut absentes vexabimur: vel ut Consules roget Prætor, vel Dictatorem dicat: quorum neutrum jus est. Sed si Sulla potuit efficere, ab interrege ut Dictator diceretur, cur hic non possit? Nihil expedio[6], nisi ut aut ab hoc, tanquam Q. Mucius[7], aut ab illo, tamquam L. Scipio[8]. Quum tu hæc leges, ego illum[9] fortasse convenero. 3 Τέτλα[1], κύντερον. Ne illud quidem nostrum proprium. Erat enim[2] spes propinqui reditus: erat hominum querela. Nunc exire cupimus; qua spe reditus, mihi quidem numquam in mentem venit. Non modo autem nulla querela est municipalium hominum ac rusticorum, sed contra metuunt, ut crudelem, iratum. Nec tamen mihi quidquam est miserius, quam remansisse; nec optatius, quam evolare, non tam ad belli, quam ad fugæ societatem. Sed tu omnia consilia differebas in id tempus, quum sciremus, quæ Brundisii acta essent. Scimus nempe: hæremus nihilo minus. Vix enim spero mihi hunc veniam daturum; etsi multa affero justa ad impetrandum. Sed tibi omnem illius meumque sermonem, omnibus verbis expressum, statim mittam. Tu nunc 4 omni amore enitere, ut nos cura tua et prudentia juves. Ita subito accurrit, ut ne T. Rebilum[3] quidem, ut con-

4. s. c.] See *ep.* ix. *sect.* 3.

5. *rapiemur*] *As an augur and senator, I shall either be hurried to Rome to vote, or be annoyed if I keep away.*

6. *nihil expedio*] *I can imagine no other upshot than either the fate of Mucius or of Scipio.*

7. Q. *Mucius*] Q. Mucius Scævola, who was murdered by the younger Marius.

8. *Scipio*] L. Scipio, proscribed by Sulla, was slain under the directions of Pompey.

9. *illum*] *Cæsar.*

1. Τέτλαθι] Τέτλαθι μοι κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλας. Odyss. xx. 18. Suspicor legendum esse: *At κύντερον ne illud quidem nostrum proprium* (scil. exilium) i. e. ne meum quidem durius fuit. Sch. *However, to my case this does not apply.* Wiel.

2. *erat enim*] *At the time of my exile.*

3. *Rebilum*] *Titus* Caninius *Rebilus*, Cæsar's lieutenant in Gaul. (*See Att.* xii. 37; *Fam.* vii. 30.)

stitueram, possim videre. Omnia nobis imparatis agenda. Sed tamen

——— ἄλλα μὲν αὐτός[4],

ut ait ille,

ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται.

Quidquid egero, continuo scies. Mandata Cæsaris ad Consules et ad Pompeium, quæ rogas, nulla habeo: neque descripta attulit illa Lucius[5]. E via misi ad te ante, e quibus mandata puto intelligi posse. Philippus[6] Neapoli est, Lentulus Puteolis. De Domitio, ut facis, sciscitare, ubi sit, quid cogitet. Quod scribis, asperius me, quam mei patiantur mores, de Dionysio[7] scripsisse: vide, quam sim antiquorum hominum. Te medius fidius hanc rem gravius putavi laturum esse, quam me. Nam præterquam quod te moveri arbitror oportere injuria, quæ mihi a quoquam facta sit; præterea te ipsum quodam modo hic violavit, quum in me tam improbus fuit. Sed tu id quanti æstimes, tuum judicium est. Nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono. Ego autem illum male sanum semper putavi, nunc etiam impurum et sceleratum puto: nec tamen mihi inimiciorem, quam sibi. De Philargyro[8] bene; caussam certe habuisti et veram et bonam; relictum esse me potius, quam reliquisse.
6 Quum dedissem jam litteras a. d. viii. Kal. quos cum Matio et Trebatio miseram, pueri epistolam mihi attulerunt hoc exemplo:

4. ἄλλα μὲν αὐτὸς] *Odyss.* iii. 26.

5. *Lucius*] Lucius Cæsar (*vid. epp. supp.*)

6. *Philippus*] L. Marcius Philippus, consul A. U. C. 698.

7. *Dionysio*] *Vid. epp. supp.*

8. *Philargyro*] Perhaps a Greek friend of Dionysius, who had attempted to defend the conduct of Dionysius at the expense of Cicero.

MATIUS ET TREBATIUS CICERONI IMP. S.

Quum Capua exissemus, in itinere audiimus, Pompeium Brundisio a. d. xvi. Kalend. April. cum omnibus copiis, quas habuit, profectum esse: Cæsarem postero die in oppidum introisse; concionatum esse; inde Romam contendisse; velle ante Kalend. esse ad Urbem, et paucos dies ibi commorari, deinde in Hispanias proficisci. Nobis non alienum visum est, quoniam de adventu Cæsaris pro certo habebamus, pueros ad te remittere, ut id tu quamprimum scires. Mandata tua nobis curæ sunt, eaque, ut tempus postularit, agemus. Trebatius Scævola facit, ut antecedat. Epistola conscripta, nuntiatum est nobis, Cæsarem a. d. viii. Kal. April. Beneventi mansurum, a. d. vii. Capuæ, a. d. vi. Sinuessæ. Hoc pro certo putamus.

Epist. ccclvi. seq. Att. ix. 16.

EPISTOL. XVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Mittit epistolam a Cæsare acceptam.

Quum, quod scriberem ad te, nihil haberem: tamen, ne quem diem intermitterem, has dedi litteras A. d. vi. Kal. Cæsarem Sinuessæ mansurum nuntiabant. Ab eo mihi litteræ redditæ a. d. vii. Kalend.; quibus jam *opes* meas, non, ut superioribus, *opem*, exspectat. Quum ejus clementiam Corfiniensem illam per litteras collaudavissem, rescripsit hoc exemplo.

1. Epistol. XVI.] Formiæ, March 25, A.U.C. 705,

CÆSAR IMP. CICERONI IMP. S. D.

2 Recte auguraris de me, (bene enim tibi cognitus sum) nihil a me abesse longius crudelitate. Atque ego quum ex ipsa re magnam capio voluptatem: tum, meum factum probari ab te, triumpho, gaudeo. Neque illud me movet, quod ii, qui a me dimissi sunt, discessisse dicuntur, ut mihi rursus bellum inferrent: nihil enim malo, 3 quam et me mei similem esse, et illos sui. Tu velim mihi ad Urbem præsto sis, ut tuis consiliis atque opibus, ut consuevi, in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse jucundius. Hanc adeo habebo gratiam illi: neque enim aliter facere poterit: tanta ejus humanitas, is sensus, ea in me est benevolentia.

Ep. cclvii. seq. Att. ix. 57.

EPISTOL. XVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Se, quomodo cum Cæsare loquatur meditaturum esse scribit, 1. Deinde cupit ab Attico scire, ecquid Curius de Tirone scripserit, 2.

1 Trebatium vi. Kalend. quo die has litteras dedi, exspectabam. Ex ejus nuntio Matiique litteris meditabor, quo modo cum illo loquar. O tempus miserum! Nec dubito, quin a me contendat, ad Urbem ut veniam. Senatum enim Kal. velle se frequentem adesse, etiam Formiis proscribi jussit. Ergo ei negandum est? Sed quid præcipio? Statim ad te perscribam omnia. Ex illius sermone statuam, Arpinumne mihi eundum sit, an quo alio. Volo Ciceroni meo togam puram dare. Istic

1. Epistol. XVII.] Formiæ, March 26, A.U.C. 705.

puto. Tu, quæso, cogita, quid deinde. Nam me hebetem molestiæ reddiderunt. A Curio, velim scire, ecquid ad te scriptum sit de Tirone. Ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut verear, quid agat. Qui autem veniunt inde, κινδυνώδη nuntiant. Sane in magnis curis etiam hæc me sollicitat. In hac enim fortuna perutilis ejus et opera et fidelitas esset. 2

Epist. ccclviii. seq. Att. ix. 18.

EPISTOL. XVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Exponit sermones cum Cæsare habitos, 1—4.

Utrumque ex tuo consilio. Nam et oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis existimaret, quam gratias ageret: et in eo mansimus, ne ad Urbem. Illa fefellerunt, facilem quod putaramus. Nihil vidi minus. Damnari[2] se nostro judicio: tardiores fore reliquos, si nos non venerimus, dicere. Ego, dissimilem illorum esse caussam. Quum multa; "veni igitur, et age de pace." Meone, inquam, arbitratu? "An tibi, inquit, ego præscribam?" Sic inquam, agam, Senatui non placere in Hispanias iri, nec exercitus in Græciam transportari: multaque, inquam, de Cnæo deplorabo? Tum ille, "Ego vero ista dici nolo." Ita putabam, inquam: sed ego eo nolo adesse, quod aut sic mihi dicendum est, multaque quæ nullo modo possem silere, si adessem; aut non veniendum. Summa fuit, ut ille, quasi exitum quærens, ut deliberarem. Non fuit negandum. Ita 1

1. EPISTOL. XVIII.] Arpinum, March 29, A. U. C. 705.

2 *damnari*] Cæsar argued, that if Cicero was absent, it would seem as if he (Cæsar) was condemned by him, and that thence the other senators would be more slow to support him.

discessimus. Credo igitur, hunc me non amare. At ego me amavi; quod mihi jam pridem usu non venit. 2 Reliqua, o Dii! qui comitatus! quæ, ut tu soles dicere, *νεκυία*[3]! in qua erat † area[4] scelerum. O rem perditam! o copias desperatas! Quid, quod Servii[5] filius? quod Titinii? Quot in his castris fuerunt, quibus Pompeius circumsideretur? sex legiones. Multum vigilat, audet: nullum video finem mali. Nunc certe promenda tibi 3 sunt consilia. Hoc fuerat extremum. Illa tamen *κατακλείς*[6] illius est odiosa, quam pæne præterii: si sibi consiliis nostris uti non liceret, usurum, quorum posset, ad omniaque esse descensurum. "Vidisti igitur virum, ut scripseras? ingemuisti?" Certe. "Cedo reliqua." Quid? continuo ipse in Pedanum, ego Arpinum. Inde exspecto quidem λαλαγεῦσαν[7] illam tuam. "Tu (ma-4 lum) inquies, actum ne agas." Etiam illum ipsum, quem sequimur, multa fefellerunt. Sed ego tuas litteras exspecto. Nihil est enim jam, ut antea, *videamus, hoc quorsum evadat.* Extremum fuit de congressu nostro: quo quidem non dubito quin istum offenderim. Eo maturius agendum est. Amabo te, epistolam, et *πολιτικήν*. Valde tuas litteras nunc exspecto.

Ep. ccclix. seq. Att. ix. 19.

3. *νεκυία*] *Vid. ep.* x. *sect.* 7; xi. *sect.* 2.

4. † *arca*] Qu.? *area scelerum.* BILLERB.

5. *Servii*] The sons of Servius Sulpicius, consul A.U.C. 703. and of Q. Titinius (*ep* vi. *sect.* 6.)

6. *κατακλείς*] *Parting speech.*

7. λαλαγ.] *Garrientem avem, ut recte Bosius divinavit, sive hirundinem, veris nuntiam; quo anni tempore in Græciam proficisci erat animus. Cnf. Att.* x. 2. *sect.* i. Λαλαγεῦσα *jam adest et animus ardet.* SCH.

EPISTOL. XIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se Arpini filio togam puram dedisse, sibique jam certum esse ad Pompeium pergere, 1—4.

Ego meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini 1 potissimum togam puram dedi: idque municipibus nostris fuit gratum. Etsi omnes, et illos, et qua iter feci, mœstos afflictosque vidi: tam tristis, et tam atrox est ἀναθεώρησις hujus ingentis mali. Delectus habentur: in hiberna deducuntur. Ea, quæ, etiam quum a bonis viris, quum justo in bello, quum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt; quam censes acerba nunc esse, quum a perditis, in civili nefario bello, petulantissime fiant? Cave autem putes, quemquam hominem in Italia turpem esse, qui hinc absit. Vidi ipse Formiis universos: neque mehercule umquam homines putavi; et noram omnes; sed numquam uno loco videram. Per- 2 gamus igitur, quo placet, et nostra omnia relinquamus. Proficiscamur ad eum, cui gratior noster adventus erit, quam si una fuissemus. Tum enim eramus in maxima spe; nunc, ego quidem, in nulla: nec, præter me, quisquam Italia cessit, nisi qui hunc inimicum sibi putaret. Nec mehercule hoc facio reipublicæ caussa, quam funditus deletam puto: sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me levavit iis incommodis, quibus idem affecerat: et simul, quod ea, quæ fiunt, aut quæ certe futura sunt, videre non possum. Etiam equidem Senatus consulta facta quædam jam puto; utinam in Volcatii[2] sen-

1. Epistol. XIX.] Arpinum, March 31, A.U.C. 705.

2. *Volcatii*] Volcatius, one of the oldest persons of consular rank remaining in Rome, and a friend of Cicero, had moved *that steps should be taken towards a pacification—Ut de pace legati mitterentur.*

tentiam! Sed quid refert? Est enim una sententia omnium. Sed erit injustissimus Servius[3], qui filium misit ad effligendum Cn. Pompeium, aut certe capiendum, cum Pontio Titiniano. Etsi hic quidem timoris caussa; ille vero[4]? Sed stomachari desinamus, et aliquando sentiamus, nihil nobis, nisi id, quod minime vel-3 lem, spiritum[5] reliquum esse. Nos, quoniam superum mare obsidetur, infero navigabimus; et, si Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thurios; et boni cives, amantes patriæ, mare infestum habebimus[6]. Aliam rationem hujus belli gerendi nullam video. In Ægyptum nos abdemus. Exercitu pares esse non possumus. Pacis fides nulla est. Sed hæc satis deplorata sunt.
4 Tu velim litteras Cephalioni[7] des de omnibus rebus actis, denique etiam de sermonibus hominum; nisi plane obmutuerunt. Ego tuis consiliis usus sum, maximeque, quod gravitatem in congressu nostro tenui, quam debui; et, ad Urbem ut non accederem, perseveravi. Quod superest, scribe, quæso, quam accuratissime, (jam enim extrema sunt,) quid placeat, quid censeas: etsi jam nulla dubitatio est. Tamen, si quid, vel potius, quidquid veniet in mentem, scribas velim.

Ep. ccclx. seq. Att. x. 1.

3. *Servius*] See *ep. sup.*
4. *ille vero*] *Quam potest causam habere nisi turpem et improbam.* Sch.
5. *spiritum*] *Life.*
6. *infestum habebimus*] Not *have hostile to us*, (for Pompey was master of the sea,) but *keep in a state of hostility to Italy and our country in general*, by blockading it. (*See Ernesti's note.*)
7. *Cephalioni*] Probably a letter-bearer of Atticus.

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLARUM AD ATTICUM.

LIBER X.—EPIST. I[1].

CICERO ATTICO SAL.

Date and matter the same as in the foregoing book.

Lætatur firmitudinem suam in congressu cum Cæsare, ab Attico et Peducæo probari; se in magna sollicitudine versari fatetur, 1—4.

1 Tertio Nonas quum in Laterium[2] fratris venissem, accepi litteras, et paullulum respiravi: quod post has ruinas mihi non acciderat. Per enim magni æstimo, tibi firmitudinem animi nostri et factum nostrum probari. Sexto[3] enim nostro quod scribis probari, ita lætor, ut me quasi patris ejus[4], cui semper uni plurimum tribui, judicio comprobari putem: qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim, Nonis illis[5] Decembribus, quum ego, Sexte; quidnam ergo?

> Μὴ μάν[6], inquit ille, ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην·
> Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Ejus igitur mihi vivit auctoritas; et simillimus ejus filius

1. Epistol. I.] Laterium, April 3, 705. A.U.C.
2. *Laterium*] *Quinti Ciceronis fundum in Arpinati.* Manut.
3. *Sexto*] Scil. *Peducæo.*
4. *patris ejus*] See *Att.* i. 4.
5. *Nonis illis*] The ever-remembered day, whereon Cicero put down the Catilinarian conspiracy. He seems to have addressed the father of the present Peducæus with the words "*Sextus! what is to be?*" Whereupon Sextus quoted two lines from Homer.
6. Μὴ μὰν] *Iliad* xxii. 304 and 305.

eodem est apud me pondere, quo fuit ille: quem salvere
2 velim jubeas plurimum. Tu tuum consilium etsi non in longinquum tempus differs[7]: jam enim illum emptum pacificatorem[8] perorasse puto, jam actum aliquid esse in consessu Senatorum (Senatum enim non puto); tamen suspensum me tenes, sed eo minus, quod non dubito, quid nobis agendum putes. Quid enim Flavio[9] legionem et Siciliam dari scribas, et id jam fieri? quæ tu scelera partim parari et jam cogitari, partim ex tempore futura censes? Ego vero Solonis, popularis tui, et, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, si qui in seditione non alterius utrius partis fuisset; nisi tu aliter censes; et hinc abero et filii[1]. Sed alterum mihi est certius; nec præripiam tamen; exspectabo tuum consilium et eas litteras, nisi alias jam dedisti, quas,
3 scripsi, ut Cephalioni[2] dares. Quod scribis, non quo[3] alicunde audieris, sed te ipsum putare, me attractum[4] iri, si de pace agatur: mihi omnino non venit in men-

7. *differs*] Atticus had written that he would write to Cicero as soon as Cæsar had reached Rome, and anything had been done in the senate.

8. *pacificatorem*] Either Volcatius (*ep.* 19. *lib. sup. sect.* 2) or Curio (*Vell.* ii. 48.) ERN. *Utique Curio significatur magna pecunia a Cæsare corruptus.* SCH.

9. *Flavio*] M. Porcius Cato was holding the command of Sicily, in the name of Pompey and the Republic. Cicero hears that Cæsar, with all his affected eagerness for peace, had sent L. Flavius thither to dispossess him. *Sins of this kind* (he says) *you look upon as things partly already planned and prepared, and partly as things that, in the course of time, will be so.*—N.B. That it was Flavius who went to Sicily was untrue: it was not he, but Curio. (*Cæsar, B. C.* i. 30.)

1. *abero et filii*] Hoc mihi quidem videtur corruptum. Cur enim *filios* duntaxat memorat, fratrem non? Nec alibi memini eum dicere *filios;* sed *Cicerones, juvenes, pueros nostros.* Denique deberet esse: *et ego hinc abero et filii:* Legend. censeo: *et hinc abero et illinc*: i. e. ab utraque parte remotus ero. Sæpe hoc *illinc* corruptum est. ORELLI. Supposing *hinc* to mean *Cæsar's party*, the words *sed alterum* refer to *hinc abero*, and the sense is, *this second point* (viz. the non-interference with the party of Cæsar) *is the one whereon I have most thoroughly made up my mind.*

2. *Cephalioni*] Vid. *ep. sup.*

3. *non quo*] *Not on the ground of having heard it from any quarter.*

4. *attractum*] viz. *to the senate at Rome.*

tem, quæ possit actio esse de pace, quum illi certissimum sit, si possit, exspoliare exercitu et provincia Pompeium: nisi forte iste nummarius [5] ei potest persuadere, ut, dum oratores [6] eant et [7] redeant [8], quiescat. Nihil video, quod sperem aut quod jam putem fieri posse; sed tamen hominis hoc ipsum probi est: magnum est [*et*] τῶν πολιτικωτάτων † σκεμμάτων [9], veniendumne sit in consilium tyranni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit. Quare, si quid ejusmodi evenerit, ut arcessamur: (quod equidem non curo: quid enim essem de pace dicturus, dixi [1]; ipse [2] valde repudiavit:) sed tamen, si quid acciderit, quid censeas mihi faciendum, utique scribito. Nihil enim mihi adhuc accidit, quod majoris consilii esset. Trebatii, boni viri et civis, verbis te gaudeo delectatum: tuaque ista crebra ἐκφώνησις [3] ὑπέρευ, me sola adhuc delectavit. Litteras tuas vehementer exspecto, quas quidem credo jam datas esse. Tu cum Sexto servasti gravitatem eamdem, quam mihi præcipis. Celer [4] tuus disertus magis est, quam sapiens. De juvenibus [5], quæ ex Tullia audisti, vera sunt. M. Antonii [6] istud, quod scribis, non mihi videtur tam re esse 4

5. *nummarius*] Curio, i. e. the *emptus pacificator: vid. supr.*

6. *oratores*] The deputies concerning peace.

7. *et*] *Et* videtur delendum cum Cd. Ursini, qui habebant *eant, redeant.* Orelli.

8. *eant, redeant*] *Go backwards and forwards.*

9. † *σκεμμάτων*] Sic nunc constituendus videbatur locus difficillimus, proxime ad lect. Md. Nimirum verba: *Sed tamen hominis hoc ipsum probi est,* scil. actionem de pace suscipere, continent veluti objectionem cui respondent sequentia. (At) *magnum* (difficilis res) *est* [*et*] *unum* τῶν πολιτ. σκ . . . Ceterum πολιτικωτέρων quod majorem habet auctoritatem præfero positivo πολιτικῶν. Orelli.

1. *dixi*] Vid. 18. *lib. sup.*

2. *ipse*] *Cæsar.*

3. ἐκφων.] Atticus seems to have written ὑπέρευ where he approved of Cicero's counsels.

4. *Celer*] *Amicus vel libertus Attici, qui negotia ejus procurabat.* Sch.

5. *juvenibus*] *The young Ciceros.*

6. *M. Antonii*] *M. Antonii* omnino est ex arbitraria et falsa correctione. Vide ne Marcus h. l. significarit Quintum Fratrem, de quo item αἰνιγματώδη quædam sunt infra ep. xi. initio. Orelli. Perhaps Quintus Cicero had again quarrel-

triste, quam verbo. Hæc est ἄλη, in qua nunc sumus, mortis instar. Aut enim mihi libere inter malos πολιτευτέον fuit, aut vel periculose cum bonis. Aut nos temeritatem bonorum sequamur: aut audaciam improborum insectemur. Utrumque periculosum est. At hoc, quod agimus, nec turpe, nec tamen tutum. Istum, qui filium [5] Brundisium de pace misit, de pace idem sentio, quod tu; simulationem esse apertam, parari autem bellum acerrime; legatum iri non arbitror; cujus adhuc, ut optavi, mentio facta nulla sit. Eo minus habeo necesse scribere, aut etiam cogitare, quid sim facturus, si acciderit, ut leg[ar]er.

Ep. ccclxii. seq. Att. x. 3.

EPISTOL. II [1].

CICERO ATTICO SAL.

Rogat Atticum ut se consiliis juvet; Dionysiumque se videre nolle significat, 1, 2.

1 Ego quum accepissem tuas litteras Nonis April. quas Cephalio attulerat, essemque Minturnis postridie man-

led with his wife Pomponia, the sisterof Atticus, and Tullia had told Atticus that the young Ciceros had been instrumental in bringing about a reconciliation. Perhaps, however, the sentence refers to the matter alluded to *ep.* 4. *h. l. sect.* 5, in which case, instead of *M. Antonii*, read *Marci et Quinti*, i. e. *the two young Ciceros*. Billerb. Tunstall reads ἄκρον *istud* (i. e. ultimum illud epistolæ tuæ.) Since in some MSS. *Macum* or *Maconi* is found, Popma suspects Μάκρον *illud*, i. e. *My long absence from the Republic is, in reality, less an evil than it sounds. This mental aberration*, (ἄλη,) *however, &c.*.

5. *qui filium*] i. e. Servius Sulpicius. (*Vid. ep. ult. libr. sup. ep.* 3. *h. l.*) In both the places referred to the son of Sulpicius is said to be sent, not upon a peaceful, but upon a hostile errand—*Verum hæc inter se non pugnarent. Nam, etiamsi in Cæsaris castris esset Servii filius, poterat tamen etiam ad Pompeium de pace mitti. Manutius tamen Cornelium Balbum intelligit.* Sch.

1. Epistol. II.] Arcanum, an estate of Q. Cicero, April 5, 705, A.U.C.

surus, et inde protinus; sustinui me in Arcano fratris, ut, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco essemus, agerenturque nihilo minus, quæ sine nobis agi possunt. *Λαλαγεῦσα*[2] jam adest, et animus ardet; nec est 2 quidquam[3], quo, et qua. Sed hæc nostra erit cura et peritorum. Tu tamen, quod poteris, ut adhuc fecisti, nos consiliis juvabis. Res sunt inexplicabiles. Fortunæ sunt committenda omnia. Sine spe conamur ulla. Si melius quid acciderit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum: de quo ad me Tullia mea scripsit. Sed et tempus alienum est, et homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo.

Ep. ccclxi. seq. Att. x. 3.

EPISTOL. III[1].

CICERO ATTICO SAL.

Petit ut sibi, quid Cæsar egerit nuntiet.

A. Quum, quod scriberem, plane nihil haberem, hæc 1 autem reliqua essent, quæ scire cuperem; profectusne esset: quo in statu Urbem reliquisset; in ipsa Italia quem cuique regioni aut negotio præfecisset: ecqui essent ad Pompeium et ad Consules ex Senatus consulto de pace legati; ut igitur hæc scirem, dedita opera has ad te litteras misi. Feceris igitur commode mihique gratum, si me de his rebus, et si quid erit aliud, quod scire opus sit, feceris certiorem. Ego in Arcano opperior, dum ista cognosco.

2. Λαλαγεῦσα] *Att.* ix. 18.
3. *est quicquam*] *Nec videmus, quæ loca petamus aut qua via.* MAN.

1. EPISTOL. III. A.] Arcanum, April 7, A. U.C. 705.

2 B.[2] A. d. vii. Id. alteram tibi eodem die hanc epistolam dictavi; et pridie dederam mea manu longiorem[3]. Visum te aiunt in regia[4]; nec reprehendo: quippe quum ipse istam reprehensionem non fugerim. Sed exspecto tuas litteras: neque jam sane video, quid exspectem: sed tamen, etiamsi nihil erit, id ipsum ad me velim scri-
3 bas. Cæsar mihi ignoscit per litteras, quod non venerim; seseque in optimam partem id accipere dicit. Facile patior, quod scribit, secum Tullum[5] et Servium questos esse, quia non idem sibi, quod mihi, remisisset. Homines ridiculos! qui quum filios misissent ad Cn. Pompeium circumsidendum, ipsi in Senatum venire dubitarent. Sed tamen exemplum misi ad te Cæsaris litterarum.

Ep. ccclxiii. and ccclxiv. seq. Fam. iv. 1.

B. 2.] Schutz considers this to be the beginning of another epistle; since, in the preceding one, Cicero enumerates the points upon which he requires information, and here says *si nihil erit, id ipsum ad me velim scribas*, two things which he would not do in one and the same letter.

3. *longiorem*] *Quæ intercidit. Nam epistola i. h. l. non est pridie, sed* iii. *Non. April. scripta.* SCH.

4. *regia*] i. e. *Cæsari apparuisse, cujus domum, quasi jam rex esset, invidiose* regiam *vocat.* SCH. This was a public building in the *Via Sacra*. Cæsar was Pontifex Maximus. Here the other Pontifices used to assemble and meet him. WIELAND.

5. *Tullum*] Query? is the reading *Titinium*? Titinius and Sulpicius had each sent their sons against Pompey (*see epp. supp.*) BILLERB. If Tullum be the reading, Volcatius is meant, and the words *filium misissent* apply to Sulpicius only—*Hoc ad Volcatium nihil pertinebat, sed tantum ad Servium. Loquitur autem quasi universe. Ac Volcatius tamen aliis modis jam satis ostenderat se a Cæsaris partibus stare.* SCH.

EPISTOL. IV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se præclare conscientia sustentari; graviter autem tulisse literas a Quinti Fratris filio ad Cæsarem scriptas, 1—6. Levatum tamen aliquantum esse colloquiis cum Curione habitis, 7—12.

Multas a te accepi epistolas eodem die, omnes dili- 1 genter scriptas; eam vero, quæ voluminis instar erat, sæpe legendam, sicuti facio: in qua non frustra laborem suscepisti; mihi quidem pergratum fecisti. Quare, ut id, quoad licebit, id est, quoad scies ubi simus, quam sæpissime facias, te vehementer rogo. Ac deplorandi quidem, quod quotidie facimus, sit jam nobis aut finis omnino, si potest, aut moderatio quædam, quod profecto potest. Non enim jam, quam dignitatem, quos honores, quem vitæ statum amiserim, cogito, sed quid consecutus sim, quid præstiterim, qua in laude vixerim: his denique in malis, quid intersit inter me et istos, quos propter omnia amisimus. Hi sunt, qui, nisi me civitate expulissent, obtinere se non posse putaverunt licentiam cupiditatum suarum: quorum societatis et sceleratæ consensionis fides quo eruperit, vides. Alter ardet furore et scelere, nec 2 remittit aliquid, sed in dies ingravescit: modo Italia expulit: nunc alia ex parte persequi, et alia provincia exspoliare conatur: nec jam recusat, sed quodam modo postulat, ut, quemadmodum est, sic etiam appelletur, tyrannus. Alter, is, qui nos sibi quondam ad pedes stratos 3 ne sublevabat quidem, qui se nihil contra hujus voluntatem aiebat facere posse, elapsus e soceri manibus ac ferro, bellum terra ac mari comparat, non injustum ille quidem, sed quum pium, tum etiam necessarium, suis

1. Epistol. IV.] The neighbourhood of Cumæ: April 14, 705, A. U. C.

tamen civibus exitiabile, nisi vicerit; calamitosum, 4 etiamsi vicerit. Horum ego summorum Imperatorum non modo res gestas non antepono meis, sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima[2] nos duriore conflictati videmur. Quis enim potest, aut deserta per se patria, aut oppressa, beatus esse? Et si, ut nos a te admonemur, recte in illis libris diximus, nihil esse bonum, nisi quod honestum; nihil malum, nisi quod turpe sit: certe uterque istorum est miserrimus; quorum utrique semper patriæ salus et dignitas posterior sua domi-5 natione et domesticis commodis fuit. Præclara igitur conscientia sustentor, quum cogito, me de republica aut meruisse optime, quum potuerim, aut certe numquam, nisi divine[3], cogitasse; eaque ipsa tempestate eversam esse rempublicam, quam ego XIV annis ante prospexerim[4]. Hac igitur conscientia comite proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me aut propter fratrem meum, quorum jam acta ætas, quam propter pueros, quibus interdum videmur præstare etiam rempublicam debuisse: quorum quidem alter[5], non tam[6],

2. *qua illi florentissima*] Videtur hic aliquid deesse ut *usi;* sed id intelligi potest e *conflictati,* et fortasse consulto uno hoc verbo usus est, ut eo ipso *florentissima* debilitaretur.—ERN.

3. *divine*] *Prophetically;* or, according to Schutz, *præclare, optime;* —*Quæ Cicero in Oratore divine omnia exsequitur; Quintil.* i. 10. *Senatum divinum fuisse in supplicatione Gabinio deneganda. Cic. ep.* 116.— Sic Edd. meæ præter Asc. sec. et Crat. *divine,* si a Ciceronis manu est, aliter explicari nequit quam cum Grævio, i.e. *præscientia. Numquam infidie cogitasse;* sed *i* puncto notatur ut sit; *infide.* Oxon. i. *numquam nisi die,* Cod. Tornæs. Oxon. 2. *pie* Bos. susp. *digne* Ern. *nisi de ea divine cog.* Asc. 2. Crat. Præterea Beier adnotavit; "*cogito me* * * * * *cogitasse,* non placet." At quid alteri utrum substituamus? Ferenda erit igitur ista, si tamen est, negligentia.—ORELLI.

4. *prospexerim*] *Quum ipse Consul essem. Videt enim conjuratis favere multos nobiles, et etiam Cæsarem ipsum.* MAN. *Simul significat, se illi tempestati, quibus modis potuerit, occurrere, eamque a communi peste depellere voluerit.*—SCH.

5. *alter*] *His own son.*

6. *non tam*] Scil. quam alter, i. e. Quinti filius. *Non tam quia filius quam quia maj. p. est.* de Malasp. susp. Lamb. Placet.—ORELLI.

quia majore pietate est, me mirabiliter excruciat; alter, (o rem miseram! nihil enim mihi accidit in omni vita acerbius), indulgentia videlicet nostra depravatus, eo progressus est[7], quo non audeo dicere; et exspecto tuas litteras. Scripsisti enim, te scripturum esse plurima, quum ipsum vidisses. Omne meum obsequium in illum 6 fuit cum multa severitate: neque unum ejus, nec parvum, sed multa magna delicta compressi. Patris autem lenitas amanda potius ab illo, quam tam crudeliter negligenda. Nam litteras ejus ad Cæsarem missas ita graviter tulimus, ut te quidem celaremus; sed ipsius videmus vitam insuavem[8] reddidisse. Hoc vero ejus iter[9] simulatioque[1] pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. Tantum scio, post Hirtium conventum, arcessitum ab Cæsare: cum eo de meo animo ab suis[2] rationibus alienissimo et consilio relinquendi Italiam; et hæc ipsa timide. Sed nulla nostra culpa est: natura[3] metuenda est. Hæc Curionem[4], hæc Hortensii[5] filium, non patrum culpa, corrupit. Jacet in mærore meus frater, neque tam

7. *Eo progressus est*] Quintus Cicero, the nephew, had, unknown to either his father or his uncle, entered into correspondence with Cæsar, requesting him to prevail upon them (i. e. his father and uncle) not to leave Italy. Upon being discovered he made his way to Rome, and had an interview with Hirtius, who was a staunch Cæsarian. Cicero's own son was not wholly unimplicated. Celer, a freedman of Atticus, had, it seems, been their seducer. (*See ep.* 1. *h. l.* § 4.) *Celer tuus disertus magis est quam sapiens. De juvenibus quæ ex Tullia audisti vera sunt.*

8. *vitam insuavem*] *Videmur severa objurgatione nostra effecisse, ut Quint. fil. vitæ pæne pœniteret.* Sch.

9. *iter*] *To Rome, for the sake of seeing Cæsar.*

1. *Simulatio*] *Nempe Q. F. qui hoc iter patrem et patruum celaverat, epistola relicta significasse videtur se Romam non alia causa profectum, quam ut pietatis officium faceret, et peccatum illud literarum ad Cæsarem missarum, quo modo posset, expiaret.* Sch.

2. *ab suis*] *Vel intellige Cæsaris vel Q. Fil.; ut hic ostenderet se ipsum multo Cæsarem quam Pompeium sequi malle.*—Sch.

3. *Natura*] Viz. *of his nephew.*

4. *Curionem*] C. Scribonius Curio: *ad Fam.* ii.

5. *Hortensium*] The son of the orator. (*Vid. Att.* vi. 3,)

de sua vita, quam de mea metuit. Huic tu, huic tu malo affer consolationes, si ullas potes: maxime quidem illam velim; ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora. Quæ si vera sint; quid futurum sit in hac vita et fuga, nescio. Nam si haberemus rempublicam, consilium mihi non deesset nec ad severitatem, nec ad diligentiam. Hæc, sive iracundia, sive dolore, sive metu permotus, gravius scripsi, quam aut tuus in illum amor, aut meus postulabat. Si vera sunt, ignosces: si falsa, me libente eripies mihi hunc errorem. Quoquo modo vero se res habebit, nihil assignabis, nec patruo, nec 7 patri. Quum hæc scripsissem, a Curione mihi nuntiatum est, eum ad me venire. Venerat enim is in Cumanum[6] vesperi pridie: id est, Idibus. Si quid ejus igitur sermo ejusmodi attulerit, quod ad te scribendum 8 sit; id in litteris adjungam. Præteriit[7] villam meam Curio, jussitque mihi nuntiari, mox se venturum; cucurritque Puteolos, ut ibi concionaretur. Concionatus est: rediit: fuit ad me sane diu. O rem foedam! nosti hominem: nihil occultavit; in primis nihil esse certius, quam ut omnes, qui lege Pompeia condemnati[8] essent, restituerentur; itaque se in Sicilia[9] eorum opera usurum. De Hispaniis, non dubitabat, quin Cæsaris essent[1]: inde ipsum[2] cum exercitu, ubicumque Pompeius esset: ejus interitu finem belli fore: propius factum esse nihil: et plane iracundia elatum voluisse Cæsarem occidi Metel-

6. *Cumanum*] *Fundum Ciceronis, Cumano vicinum, qui vel ipsius Curionis esset, vel amici cujusdam. Prius tamen verisimilius.*—Sch.

7. *Præteriit*] May not this be the beginning of a fresh letter, written after the return of Curio from Puteoli? (*See Orelli's note.*)

8. *condemnati*] By the laws enacted by Pompey, in his third consulship, *de Ambitu* and *de Vi.*

9. *Sicilia*] Which Curio had been appointed to; at the head of the three legions to be used against Cato.

1. *Cæsaris essent*] *At least soon would be so.*

2. *inde ipsum*] i. e. *would follow Pompey.*

lum[3] Tribunum plebis. Quod si esset factum, cædem magnam futuram fuisse; permultos hortatores esse cædis, ipsum autem non voluntate aut natura non esse crudelem; sed quod putaret popularem esse clementiam: quodsi populi studium amisisset, crudelem fore: eumque perturbatum, quod intelligeret, se apud ipsam plebem offendisse de ærario. Itaque ei quum certissimum fuisset, antequam proficisceretur, concionem habere, ausum non esse, vehementerque animo perturbato profectum. Quum 9 autem ex eo quærerem, quid videret? quod exemplum? quam rempublicam[4]? plane fatebatur nullam spem reliquam: Pompeii classem timebat, quæ si esset, se de Sicilia abiturum. Quid isti, inquam, sex tui fasces[5]? si ab Senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex? "Cupivi, inquit, ex Senatus consulto surrepto[6]: nam aliter non

3. *Metellum*] *Vid. Plut. in vit. Cæsar.* Cæsar was forcing his way into the treasury: Metellus opposed his entrance. Cæsar, laying his hand on the hilt of his sword, said to him, "Know, young man, that it is as easy for me to take your life as to say the word."

4. *quam rempublicam*] Sic Edd. ante Schutzium. Sed vulgatam lectionem ex interiore Latini sermonis scientia jamdudum explicaverat Gronovius in *Diatr.* p. 30.—"*Quid sentiret, prospiceret, præsagiret: quomodo interpretaretur istud exemplum et rempublicam, in qua tale admitteretur.*" — Attamen *exemplum* ita potius accipio — *Cujusmodi exempla sævitiæ editum iri a victoribus prospiceret, et quemnam postea statum rei publicæ fore crederet* — confr. Epist. 7, § 1. *Sullano more exemploque vincet.* Et sæpius sic. v. *exemplum* usurpatur de omni re insigni etiam in malam partem. Sic non prorsus necesse erit cum Tunstallo et Schutzio rescribere *speciem* pro *spem;* etsi speciosa est conjectura. ORELLI.

5. *sex tui fasces*] Twelve was the greatest number of Lictors allowed to a Consul within, or to a Proconsul without the city. When a victory had been won over an enemy their *fasces* were ornamented with laurels. Now Curio had had Sicily assigned to him, not by the Senate, but by Cæsar, and that only as a Proprætor. So far from having any right to bear laurelled *fasces*, he was in arms against his country. *Bella geri placuit nullos habitura triumphos.* No triumph was allowed to the conqueror in a civil war. Cicero takes exceptions to the number of them. *Why six?* Curio answers that he might have had twelve if he had chosen; making a merit of his moderation.

6. *surrepto*] *Nam si palam ageretur, Pompeianus aliquis Tr. Pl. Senatus Consulto intercessisset, ut L. Metellus, qui omnia quæcunque Cæsar agere instituit, intercessione impedivit. Cfr.*

poterat. At ille impendio nunc magis odit Senatum: a me, inquit, omnia proficiscentur." Cur autem sex? "quia 10 duodecim nolui: nam licebat." Tum ego, quam vellem, inquam, petiisse ab eo, quod audio Philippum[7] impetrasse, sed veritus[8] sum, quia ille a me nihil impetrabat. "Libenter, inquit, tibi concessisset. Verum puta te impetrasse. Ego enim ad eum scribam, ut tu ipse voles, de ea re nos inter nos locutos. Quid autem illius interest, quoniam in Senatum non venis, ubi sis? Quin nunc ipsum[9] minime offendisses ejus caussam, si in Italia non fuisses." Ad quæ ego, me recessum et solitudinem quærere, maxime quod lictores haberem. Laudavit consilium. Quid ergo, inquam? nam mihi cursus in Græciam per tuam provinciam[1] est: quoniam ad mare superum milites sunt. "Quid mihi, inquit, optatius?" Hoc loco multa perliberaliter. Ergo hoc quidem est profectum, ut non modo tuto, verum etiam palam navi- 11 garemus. Reliqua in posterum diem distulit: ex quibus

Cæs. B.C. i. 33.—MANUT. Curio had wished to hold Sicily after a S.C. no matter how surreptitiously procured. Cæsar, however, had said to him, *Never mind the Senate: I am empowered to appoint you.* So Louis XIV. said in later times, *L'état! L'état! c'est moi.*—*Ille, qui nunc est Senatui maxime infensus ita respondit:* contemne Senatum; a me omnia proficiscentur. Such is the matter of the note of Manutius on the passage.

Others, however, hold that *me* means Curio, at the time in point, addressing Cicero:—*Cæsar at present is thoroughly disgusted with the Senate, and says that he will have no direct transactions with it; but that I (Curio) shall be the medium of his communications.*

7. *Philippum*] L. Marcius *Philippus*, Consul, A.U.C. 698, and a connexion of Cæsar, had obtained leave to remain in Italy, keeping neutral. He married Atia, the daughter of Julia, the sister of Cæsar, (Cæsar's niece,) after the death of her first husband, Octavius. Octavius was the father of Augustus, the emperor, to whom Philippus was, consequently, step-father.

8. *sed veritus*] Cæsar had (see ep. sup.) in vain solicited Cicero to appear at Rome, and in the Senate. Cicero, therefore feared to ask of him any favour.

9. *nunc ipsum*] *During this particular time.*

1. *tuam provinciam*] Cicero here feels his ground as to whether Curio will permit him to leave Italy openly, and by the way of Sicily. To which Curio assents.

scribam ad te, si quid erit epistola dignum. Sunt autem quæ præterii: interregnumne[2] esset exspectaturus; an, quomodo dixerit[3] ille quidem, ad se deferri Consulatum, sedse nolle in proximum annum. Et alia sunt, quæ exquiram. Jurabat[4] ad summam, quod nullo negotio[5] faceret[6], amicissimum mihi Cæsarem—. Esse debet, "Quid enim, inquam, scripsit ad me[7] Dolabella[8] [dico,][9] quid? Affirmabat, quum scripsisset, quod me cuperet ad Urbem venire, illum quidem gratias agere maximas, et non modo probare, sed etiam gaudere." Quid quæris? acquievi. Levata est enim suspicio illa domestici mali, et sermonis Hirtiani[1]. Quam cupio illum dignum esse nobis: et quam ipse me invito[2], quæ pro illo sit † suspicandum! Sed opus[3] fuit Hirtio convento? Est profecto nescio quid: sed velim quam minimo[4]. Et tamen eum nondum redisse miramur. Sed hæc videbimus. Tu Oppios[5] Terentiæ dabis. Jam

2. *interregnumne*] As no Consuls had been elected for A. U. C., 706.

3. *quomodo dixerit*] *How we are to understand what Cæsar said.*

4. *jurabat*] Scil. *Curio.*

5. *nullo negotio*] *He swore, a thing that does not cost him much, &c.*

6. *faceret*] *Fecerit* Græv. conj. *facit* susp. Sch. Malim *facere solet.* Orelli.

7. *me*] *Curio.*

8. *Dolabella*] Sic proxime ad Cdd. (Med.) Vict. et Græv. conj. constitui locum. Handio debetur *dic* pro *dico.* *Quid enim * * * Dolabella?* verba sunt Curionis; ut vidit Grævius. *Dic, quid?* Ciceronis: tum, *Curio affirmabat Dolabellam scripsisse, quod is (Dolabella) cuperet Ciceronem ad Urbem venire, Cæsarem Dolabellæ gratias agere maximas, et Ciceronis reditum in Urbem non modo probare sed etiam, &c.* Orelli.

9. *dic, quid*] The words of Cicero.

1. *Hirtiani*] with young Cicero. (*vid. not. sup.*)

2. *invito* †] Locus corruptus. Sch. conj. Lun. *ipse me invito* (i. e. exhortor), *ne quid putem de illo suspicandum* (ne quid illum impie adversus me aut dixisse aut se fecisse suspicandum putem.) Ad sententiam recte; sed haud probabiliter. Malim; *ipse me invito ad* (ea) *quæ pro illo sunt, suspicandum.* Orelli.

3. *sed opus*] Delev. *sed* Sch. ed. min. Mallem *opus quid fuit Hirtio convento? quid* facile excidere poterat ante simile v. *fuit.* Orelli. *But why meet Hirtius?*

4. *quam minimo*] Scil. malo defungi, *minimum* Lamb. Bursus Sch. conj. Lun. Orell.

5. *Oppios*] *Att.* viii. 7. §. 3. vii. 13. §. 5. *Terentiæ conciliabis, ut illi præsto sint, si quid ei opus sit.* Sch. *Give Terentia a letter of credit to the*

enim Urbis unum periculum[8] est. Me tamen consilio juva, pedibusne Rhegium, an hinc statim in navem † et cetera[9], quoniam commoror, ego ad te statim habebo, quod scribam, simul ut videro Curionem. De Tirone cura, quæso, quod facis, ut sciam, quid is agat.

Epist. ccclxvi. seq. Fam. viii. 16.

EPISTOL. V[1].

CICERO ATTICO SAL.

De die itineris nondum se constituisse, 1. de altero cum Curione colloquio; de Q. filio regendo, 2. de epistola ad Vestorium missa; tum de negotio empti diversorii a Vectieno curato; denique de Attici itinere.

1 De tota mea cogitatione scripsi ad te antea satis, ut mihi visus sum, diligenter. De die[2] nihil sane potest scribi certi, præter hoc; non ante lunam novam. Curionis sermo postridie, eamdem[3] habuit fere summam, 2 nisi quod apertius significavit, se harum rerum exitum non videre. Quod mihi mandas de Quinto regendo, Ἀρκαδίαν[4]. Tamen nihil prætermittam. Atque utinam

brothers Oppii. Billerb. Magis placeret *Oppii nummos* quam ipsos *Oppios Terentiæ dabis.* Mera saltem est formula. Orelli.

8. *unum periculum*] *Vanum* vel *nullum* pro *unum.* J. F. Gronovii conj. Placet *nullum.* Orelli. In this case the sense is *there is now no danger of the city being given over to the troops of Cæsar, as I once apprehended. All that need now be cared for are the ways and means.* In case, however, *unum* be read, the meaning is—*There is nothing to fear but the peril of the city.—Nam cavendum est illi tantum ab Urbis periculo, quod unum jam videtur incommodum superesse.*—Manut.

9. † *et cetera*] Legendum puto *navem et recta. Quo jam commoror?* Nam falsus sententiarum nexus est in vulgata.—Orelli.

1. Epistol. V.] Cumæ; April 16, 705. A.U.C.

2. *de die*] *For my departure to Greece.*

3. *eandem*] *Vid. ep. sup.* §. 8.

4. Ἀρκαδίαν] Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὔτοι δώσω. *Proverbium, quum quis petit, quod fieri non*

tu! sed modestior non ero. Epistolam ad Vestorium statim de Tullia —: ac valde requirere solebat. Com- 3 modius[5] tecum Vectinus est locutus, quam ad me scripserat. Sed mirari satis hominis negligentiam[6] non queo. Quum enim mihi Philotimus dixisset, H-S L emere de Canuleio diversorium illud posse, minoris etiam empturum, si Vectienum rogassem; rogavi, ut, si quid posset, ex ea summa detraheret. Promisit. Ad me nuper, se H-S XXX emisse: ut scriberem, cui vellem addici: diem pecuniæ Id. Novemb. esse. Rescripsi ei stomachosius, cum joco tamen familiari. Nunc, quoniam agit liberaliter, nihil accuso hominem, scripsique ad eum, me a te certiorem esse factum. Tu, de tuo itinere quid et quando cogites, velim me certiorem facias. A. d. XV. Kal. Mai.

Epist. CCCLXVIII. seq. Att. X. 6.

potest aut difficilimum est. Is versus oraculo editus est, de quo Herodotus i. 66. ERN. For the conduct of Q. Cicero see *ep. sup.* §. 5.

5. *Commodius*] Vectienus or Vettienus, a banker, with the surname of Monetalis, and a friend of Cicero's. (*Att.* v. 11. xii. 3. xv. 13.) Two of Cicero's country houses were more than a day's journey apart. That he might not, in his journeys from the one to the other incommode his friends, by making an inn of their house, Cicero wished to buy an intermediate station, where he might put up during the night. (*Ista quidem summa næ ego multo libentius emerim diversorium Terracinæ, ne semper hospiti molestus sim.* 124.) This Vectienus had now bought for him. It was to be paid for on the ides of November. Money was now scarce, and Cicero wishes Vectienus either to get the payment put off for a longer period, or to take it upon himself at the time fixed, in which latter case Cicero would owe it him. Canuleius was the owner. Vectienus it was truly supposed would be able to drive a better bargain with him than Cicero's own freedman Philotimus could.

6. *negligentiam*] In not fixing a remoter day for the payment.—*Vectieni negligentiam, qui cum Canuleio tam negligenter de die solutionis egisset. Longiorem enim fuisset impetraturus si contendisset.* MANUT.

EPISTOL. VI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De itinere suo, 1. de Q. F. regendo, 2. De Pompeio in Galliam profectum esse nuntiato, 3.

1 Me adhuc nihil, præter tempestatem, moratur. Astute nihil sum acturus: fiat in Hispania quidlibet: † et[2] tamen retice. Meas cogitationes omnes explicavi tibi superioribus litteris. Quocirca hæ sunt breves: et tamen, quia festinabam eramque occupatior. De Quinto
2 filio, *fit*[3] a me quidem *sedulo;* sed nosti reliqua. Quod dein me mones, et amice et prudenter mones: sed erunt omnia facilia, si ab uno illo cavero. Magnum opus est. Mirabilia multa. Nihil simplex, nihil sincerum. Vellem, suscepisses juvenem regendum. Pater enim nimis indulgens, quidquid ego adstrinxi, relaxat. Si sine illo possem, regerem: quod tu potes. Sed ignosco: mag-
3 num, inquam, opus est. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficisci in Galliam. Ego nunc, qua et quo, videbo.

Epist. ccclxix. seq. Att. x. 7.

1. Epistol. VI.] Cumæ. About April 20, 705. A.U.C.

2. † *et tamen*] Hoc corruptum *breves*, etiam de Malasp. susp. Lamb. Possis etiam: *breves; ita tamen* scil. sunt *breves*. Orelli.

3. *fit a me*] *Terent. Adelphi*, iii. iv. 50.

EPISTOL. VII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Attici consilium probat, 1. de Serv. Sulpicio, 2. de Curione, et Q. F. deque Oppiis, 3.

1 Ego vero Apuliam[2] et Sipontum et tergiversationem istam probo: nec tuam rationem eamdem esse duco, quam meam: non quin in republica rectum idem sit utrique nostrum: sed ea non agitur. Regnandi contentio est; in qua pulsus est modestior Rex, et probior, et integrior, et is, qui nisi vincit, nomen populi Romani deleatur necesse est: sin autem vincit, Sullano more exemploque vincet. Ergo hac in contentione neutrum tibi palam sentiendum, et tempori serviendum est. Mea caussa autem alia est, quod beneficio vinctus, ingratus esse non possum: nec tamen in acie, sed Melitæ, aut alio in [loco] simili oppidulo, futurum puto. Nihil, inquies, juvas eum, in quem ingratus esse not vis? Immo minus fortasse voluisset. Sed de hoc videbimus. Exeamus modo: quod ut meliore tempore possimus, facit Adriano mari Dolabella[3], Fretensi[4] Curio. 2 Injecta autem mihi spes quædam est, velle mecum Ser. Sulpicium colloqui. Ad eum misi Philotimum libertum cum litteris; si vir esse volet, præclare συνοδία: sin autem—; erimus nos, qui solemus. 3 Curio mecum vixit,

1. Epistol. VII.] Cumæ. April 27. A.U.C. 705.

2. *Apuliam*] Atticus had recommended Cicero to pretend to have business in Apulia, or at Sipontum, and so avoid any suspicions that Cæsar might have as to his intended flight.

3. *Dolabella*] Dolabella, with the command of the Adriatic, and Curio, with that of the Sicilian (*Fretensi*) coast, would each favour Cicero's escape.

4. *Fretensi*] freto Siculo. *freto Siciliensi* Vict. conj. Lamb. Cf. Wolf. ad *Suet. Tib.* 2. Orelli.

jacere Cæsarem putans offensione[5] populari, Siciliæque diffidens, si Pompeius navigare cœpisset. Quintum puerum accepi vehementer. Avaritiam video fuisse, et spem magni[6] congiarii. Magnum hoc malum est. Sed scelus illud, quod timueramus, spero nullum fuisse. Hoc autem vitium, puto te existimare non nostra indulgentia, sed a natura profectum: quem tamen nos disciplina regimus. De Oppiis Veliensibus quid placeat, cum Philotimo videbis. Epirum[7] nostram putabimus: sed alios cursus videbamur habituri.

Epist. ccclxx. seq. Fam. iv. 2.

EPISTOL. VIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Causas exponit, cur sibi non videatur expectandum, quem exitum res in Hispaniis agendæ habituræ sint. Addit alia quædam, subjungitque literarum ab Antonio, et a Cæsare acceptarum exempla, 1—10.

1 Et res ipsa monebat, et tu ostenderas, et ego videbam, de iis rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. Sed, quum ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, ut, quid in Hispania geratur, exspectem; et semper adscribat, idem videri tibi; idque ipse etiam ex tuis litteris intellexerim: non puto esse alienum, me ad te, quid de ea re sentiam, 2 scribere. Consilium istud tunc esset prudens, ut mihi videtur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum ac-

5. *offensione*] On account of his violent invasion of the Ærarium.

6. *congiarii*) i. e. *Reward.*

7. *Epirum*] *Intellige Attici in Epiro prædia, quibus usurus erat pro suis, ut eo diverteret quum placeret.* Ern.

1. Epistol. VIII.] Cumæ. May 2. 705. A.U.C.

commodaturi essemus; quod fieri dicitis oportere. Necesse est enim, aut, id quod maxime velim, pelli istum ab Hispania; aut trahi id bellum; aut istum, ut confidere videtur, apprehendere Hispanias. Si pelletur; quam gratus, aut quam honestus [2] tum erit ad Pompeium noster adventus; quum ipsum Curionem ad eum transiturum putem? Si trahitur bellum; quid exspectem, aut quam diu? Relinquitur, ut, si vincimur in Hispania, quiescamus. Id ego contra puto: istum [3] enim victorem magis relinquendum puto, quam victum et dubitantem magis, quam fidentem suis rebus. Nam cædem video, si vicerit, et impetum in privatorum pecunias, et exsulum reditum, et tabulas novas, et turpissimorum honores, et regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. Tacita esse 3 poterit indignitas nostra? pati poterunt oculi, me cum Gabinio [4] sententiam dicere? et quidem illum rogari prius? præsto esse clientem tuum Clœlium? C. Ateii [5] Plaguleium? ceteros? Sed cur inimicos colligo? qui meos necessarios [6], a me defensos, nec videre in curia sine dolore, nec versari inter eos sine dedecore potero. Quid? si ne id quidem est exploratum, fore, ut mihi liceat; (scribunt enim ad me amici ejus, me illi nullo modo satisfecisse, quod in Senatum non venerim;) tamenne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo venditemus, quicum conjuncti ne cum præmio quidem voluimus esse? Deinde hoc vide, non esse judicium de 4

2. *honestus*] In irony.

3. *istum*] Cæsar.

4. *Gabinius*] Consul along with Piso, A.U.C. 696, a friend of Clodius and of Cæsar, and a foe to Cicero—*Qui Cæsaris amicus, ab exilio restitutus, sententiam dicet in Senatu, et quidem ante me rogatus. Vid. Dei.* libr. xxxix. MANUT.

5. *Ateii*] *C. Ateius* Capito, a famous lawyer, pupil of Serv. Sulpicius. Plaguleius, a man of no note, must have been his client.

6. *necessarios*] Who could not be restored by Cæsar except illegally.

quos vitasset, si eum nihil fefellisset. Etsi is erat (ut aït idem) qui *τὸ*[1] *ἄμεινον καὶ τὸ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα*: tamen non vidit, nec quo modo Lacedæmoniorum, nec quo modo suorum civium invidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. Non fuisset et illa nox tam acerba Africano[2], sapientissimo viro, non tam dirus ille dies Sullanus callidissimo viro C. Mario[3], si nihil utrumque eorum fefellisset. Nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quo diximus; nec nos fallit, nec 8 aliter accidet. Corruat iste necesse est, aut per adversarios, aut ipse per se, qui quidem sibi est adversarius unus acerrimus. Id spero vivis nobis fore. Quamquam tempus est, nos de illa perpetua jam, non de hac exigua vita cogitare. Sin quid acciderit maturius, haud sane mea multum interfuerit, utrum factum videam, an futurum esse multo ante viderim. Quæ quum ita sint, non est committendum, ut iis pareamus, quos contra me Senatus, ne quid respublica detrimenti acciperet, arma-9 vit. Tibi sunt omnia commendata; quæ commendationis meæ, pro tuo in nos amore, non indigent. Ne hercule ego quidem reperio, quid scribam. Sedeo enim *πλουδοκῶν*. Etsi nihil umquam tam fuit scribendum, quam nihil mihi umquam ex plurimis tuis jucunditatibus gratius accidisse, quam quod meam Tulliam suavissime diligentissimeque coluisti. Valde eo ipsa delectata est: ego autem non minus; cujus quidem virtus mirifica. Quo modo illa fert publicam cladem! quo modo domesticas tricas! quantus autem animus in discessu nostro! Sit *στοργή*, sit summa *σύντηξις*: tamen nos recte facere 10 et bene audire vult. Sed hac super re nimis; ne meam

1. *τὸ ἄμεινον*] Thucyd. i. 138.

2. *Africano*] *Qui mane in cubiculo mortuus putatur suorum scelere sublatus.* Manut

3. *Mario*] *Qui cum L. Sulla numquam profecto contentionem suscepisset, si diem illum, quo Urbe pulsus est, mentis acie providisset.* Manut.

ipse συμπάθειαν jam evocem. Tu, si quid de Hispaniis certius, et si quid aliud, dum adsumus, scribes: et ego fortasse discedens dabo ad te aliquid; eo etiam magis, quod Tullia te non putabat hoc tempore ex Italia. Cum Antonio item est agendum[4], ut cum Curione, Melitæ me velit esse, huic bello nolle interesse. Eo velim tam facili uti possem, et tam bono in me, quam Curione. Is ad Misenum VI. Nonas venturus dicebatur, id est hodie: sed præmisit mihi odiosas litteras, hoc exemplo:

ANTONIUS TRIB. PLEB. PROPRÆT.
CICERONI IMP. S.

A. Nisi te valde amarem, et multo quidem plus, quam 1 tu putas, non extimuissem rumorem, qui de te prolatus est, quum præsertim falsum esse existimarem. Sed quia te nimio plus diligo, non possum dissimulare, mihi famam quoque, quamvis sit falsa, magni esse. Te iturum trans mare, credere non possum, quum tanti facias Dolabellam et Tulliam tuam, feminam lectissimam, tantique ab omnibus nobis fias; quibus mehercule dignitas amplitudoque tua pæne carior est, quam tibi ipsi. Sed tamen non sum arbitratus esse amici, non commoveri etiam improborum sermone: atque eo feci studiosius, quod judicabam, duriores partes mihi impositas esse ab offensione nostra, quæ magis a ζηλοτυπίᾳ mea, quam ab injuria tua nata est. Sic enim volo te tibi persuadere, mihi neminem esse cariorem te, excepto Cæsare meo, meque illud una judicare, Cæsarem maxime in suis M. Ciceronem reponere. Quare, mi Cicero, te rogo, ut tibi 2

4. *agendum*] Viz. *I must say that I wish to be at Melite, &c.*

omnia integra serves, ejus[5] fidem improbes, qui tibi, ut beneficium daret, prius injuriam fecit: contra ne profugias, qui te, etsi non amabit, (quod accidere non potest,) tamen salvum amplissimumque esse cupiet. Dedita opera ad te Calpurnium[6], familiarissimum meum, misi; ut mihi magnæ curæ tuam vitam ac dignitatem esse scires.

Eodem die a Cæsare Philotimus attulit, hoc exemplo:

CÆSAR IMP. CICERONI IMP. S.

1 B. Etsi te nihil temere, nihil imprudenter facturum judicaram; tamen permotus hominum fama, scribendum ad te existimavi, et pro nostra benevolentia petendum, ne quo progredereris, proclinata jam re, quo, integra etiam, progrediendum tibi non existimasses. Namque et amicitiæ graviorem injuriam feceris; et tibi minus commode consulueris, si non fortunæ obsecutus videbere, (omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur,) nec caussam secutus, (eadem enim tum fuit, quum ab eorum consiliis abesse judicasti,) sed meum aliquod factum condemnavisse: quo mihi gravius abs te nil accidere potest. Quod ne facias, pro jure
2 nostræ amicitiæ a te peto. Postremo, quid viro bono et quieto, et bono civi magis convenit, quam abesse a civilibus controversiis? quod nonnulli quum probarent, periculi caussa sequi non potuerunt. Tu, explorato et vitæ meæ testimonio et amicitiæ judicio, neque tutius neque

5. *ejus fidem*] *Pompey's;* who although he laboured in favour of Cicero's recall, did, by his favouring the adoption of Clodius and other measures, in a manner, promote his banishment.

6. *Calpurnium*] L. Calp. Piso, familiarissimus Antonii. Qui nominatur pro Cæcin. 12. nescio an idem sit. ERN.

honestius reperies quidquam, quam ab omni contentione abesse. xv. Kal. Mai. ex itinere.

Ep. ccclxxiv. seq. Att. x. 9.

EPISTOL. IX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Narrat nuntios a Philotimo allatos, omnes, qui secum sint, exanimâsse; significatque se Melitam cogitare, 1, 2.

1 Adventus Philotimi (at cujus hominis! quam insulsi, et quam sæpe pro Pompeio mentientis!) exanimavit omnes, qui mecum erant. Nam ipse obdurui. Dubitabat nostrum nemo, quin Cæsar itinera repressisset[2]: volare dicitur: Petreius cum Afranio conjunxisset se: nihil affert ejusmodi. Quid quæris? etiam illud erat persuasum, Pompeium cum magnis copiis iter in Germaniam per Illyricum fecisse: id enim *αὐθεντικῶς* nuntiabatur. Melitam igitur, opinor, capessamus, dum, quid in Hispania: quod quidem propemodum videor ex Cæsaris litteris[3] ipsius voluntate facere posse; qui negat, neque honestius neque tutius mihi quidquam esse, quam ab omni contentione abesse. 2 Dices, ubi ergo tuus ille animus, quem proximis litteris? Adest, et idem est. Sed utinam meo solum capite decernerem! Lacrimæ meorum me interdum molliunt, precantium, ut de Hispaniis exspectemus. M. Cælii quidem epistolam[4], scriptam miserabiliter, quum hoc idem obsecraret, ut exspectarem, ne fortunas meas, ne unicam filiam, ne meos omnes tam temere proderem, non sine magno fletu

1. Epistol. IX.] Cumæ, May 2, 705, A.U.C.

2. *itinera repressisset*] Proceeded (to Spain) by slower marches.

3. *litteris*] Scil: *significasti. Vid. ep. sup.*

4. *Cælii epistolam*] *Ad Fam. viii.* 16.

legerunt pueri nostri: etsi meus quidem est fortior, eoque ipso vehementius commovet: nec quidquam, nisi de dignatione, laborat. Melitam igitur; deinde, quo videbitur.
3 Tu tamen etiam nunc mihi aliquid litterarum, et maxime, si quid ab Afranio. Ego, si cum Antonio locutus ero, scribam ad te, quid actum sit. Ero tamen in credendo, ut mones, cautus. Nam occultandi ratio quum difficilis, tum etiam periculosa est. Servium[5] exspecto ad Nonas: et adigit ita Postumia et Servius filius. Quartanam leviorem esse gaudeo. Misi ad te Cælii etiam litterarum exemplum.

CÆLIUS CICERONI SAL.

Exanimatus tuis litteris, quibus te nihil, nisi triste, cogitare ostendisti; neque, id quod esset, perscripsisti; neque non tamen, quale esset, quod cogitares, aperuisti; has ad te illico litteras scripsi. Per fortunas tuas, Cicero, per liberos te oro et obsecro, ne quid gravius de salute et incolumitate tua consulas. Nam Deos hominesque, amicitiamque nostram testificor, me tibi prædixisse, neque temere monuisse; sed, postquam Cæsarem convenerim, sententiamque ejus, qualis futura esset parta victoria, cognorim, te certiorem fecisse. Si existimas eamdem rationem fore Cæsaris in dimittendis adversariis, et conditionibus ferendis, erras. Nihil, nisi atrox et sævum, cogitat atque etiam loquitur. Iratus Senatui exiit: his intercessionibus plane incitatus est. Non mehercule erit deprecationi locus. Quare, si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi caræ sunt; si aliquid apud te nos, si vir optimus, gener tuus, valemus: eorum fortunam non debes velle con-

5. *Servium*] *Fam.* iv. 2, *ad fin.*

turbare; ut eam caussam, in cujus victoria salus nostra est, odisse aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus. Denique illud cogita, quod offensæ fuerit, in ista cunctatione te subisse. Nunc te contra victorem [Cæsarem] facere, quem dubiis rebus lædere noluisti, et ad eos fugatos accedere, quos resistentes sequi nolueris, summæ stultitiæ est. Vide, ne, dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter, quod optimum sit, eligas. Quod si totum tibi persuadere non possum; saltem, dum, quid de Hispaniis agamus, scitur, exspecta; quas tibi nuntio adventu Cæsaris fore nostras. Quam isti spem habeant amissis Hispaniis, nescio. Quod porro tuum consilium sit, ad desperatos accedere, non medius fidius reperio. Hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat: ac simul atque Ave mihi dixit, statim, quid de te audisset, exposuit. Negavi, me scire: tamen ab eo petivi, ut ad te litteras mitteret, quibus maxime ad remanendum commoveri posses. Me secum in Hispaniam ducit. Nam, nisi ita faceret, ego prius, quam ad Urbem accederem, ubicumque esses, ad te percurrissem, et hoc a te præsens contendissem, atque omni vi te retinuissem. Etiam atque etiam, Cicero, cogita, ne te tuosque omnes funditus evertas: ne te sciens prudensque eo demittas, unde exitum vides nullum esse. Quodsi te aut voces optimatium commovent; aut nonnullorum hominum insolentiam et jactationem ferre non potes: eligas, censeo, aliquod oppidum vacuum a bello, dum hæc decernuntur [, quæ jam erunt confecta]. Id si feceris, et ego te sapienter fecisse judicabo, et Cæsarem non offendes.

Ep. ccclxxv. seq. Att. x. 10.

EPISTOL. X[1].

CICERO ATTICO SAL.

Mittit epistolam Antonii seque ex Italia evolare cupere significat; addit pauca de Q. F. regendo, 1—6.

1 Me cæcum, qui hæc ante non viderim! Misi ad te epistolam Antonii. Ei quum ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare; meminisse me generi[2] mei, meminisse amicitiæ; potuisse, si aliter sentirem, esse cum Pompeio; me autem, quia cum lictoribus invitus cursarem, abesse[3] velle, nec id ipsum certum etiam nunc habere; vide, quam ad hæc παροινικῶς[4].

2 "*Tuum consilium quam verum est. Nam qui se* "*medium esse vult, in patria manet: qui proficiscitur,* "*aliquid de alterutra parte judicare videtur. Sed ego* "*is non sum, qui statuere debeam, jure quis proficisca-* "*tur, nec ne. Partes mihi Cæsar has imposuit, ne* "*quem omnino discedere ex Italia paterer. Quare* "*parvi refert, me probare cogitationem tuam, si nihil* "*tamen tibi remittere possum. Ad Cæsarem mittas,* "*censeo, et ab eo hoc petas. Non dubito, quin im-* "*petraturus sis, quum præsertim te amicitiæ nostræ* "*rationem habiturum esse pollicearis.*"

3 Habes σκυτάλην Λακωνικήν[5]. Omnino excipiam hominem. Erat autem v. Non. venturus vesperi, id est

1. Epistol. X.] Cumæ, May 2, 705, A.U.C.
2. *generi*] Dolabella.
3. *abesse*] From Italy.
4. *παροιν.*] Insolently, like one intoxicated.
5. σκυτάλην Λακωνικήν.] *Brief as the Skytale of the Lacedæmians.*—The *Skytale* was a staff round which was wrapped a parchment. This the Ephori sent to their Generals on service by way of a secret order. See *Plut. in Vit. Paus.*—*Thuc.* 1. 131.

hodie. Cras igitur ad me fortasse veniet. † Tentabo[6], audeam, nihil properare; missurum ad Cæsarem, clamabo, me; cum paucissimis alicubi occultabor; certe hinc, istis invitissimis, evolabo, atque utinam ad Curionem! *σὺν θεῷ τοι λέγω.* Magnus dolor accessit. Efficietur aliquid dignum nobis. *Δυσουρία* tua mihi valde molesta. Medere, amabo, dum est *ἀρχή*. De Massiliensibus[7] gratæ tuæ mihi litteræ. Quæso, ut sciam, quidquid audieris. Siciliam[8] cuperem, si possem palam: quod a Curione effeceram. Hic[9] ego Servium exspecto: rogor enim ab ejus uxore et filio: et puto opus esse. Hic tamen Cytheridem secum lectica aperta portat, altera uxorem[1]: septem præterea conjunctæ lecticæ amicarum sunt, an amicorum? Vide, quam turpi leto pereamus: et dubita, si potes, quin ille, seu victus seu victor redierit, cædem facturus sit. Ego vero vel lintriculo, si navis non erit, eripiam me ex istorum parricidio. Sed plura scribam, quum illum convenero. Juvenem[2] nostrum non possum non amare: sed ab eo nos non amari, plane intelligo. Nihil ego vidi tam *ἀνηθοποίητον*, tam aversum a suis, tam nescio quid cogitans. Vim incredibilem molestiarum! Sed erit curæ, et est, ut regatur. Mirum est enim ingenium. *Ἤθους ἐπιμελητέον.*

Ep. ccclxxvi. seq. Att. x. 11.

6. † *Tentabo*] Hæc corrupta. Quum terminationes verborum imprimis sæpissime depravatæ sint in Md., venit in mentem, *tentabit* (scil. me Antonius); *audiam* (simulabo me aures præbere); *nihil properare, missurum ad C., clamabo me.* Græv. susp. *tentabo ac dicam me nihil pr.* Sch. conj. *tentabo ut persuadam me nihil pr.*, quod ne Latinum quidem est. Orelli.

7. *Massiliensibus*] Atticus had told Cicero that the people of Marseilles had closed their gates against Cæsar.

8. *Ocellam*] *Vid. ep.* 17, *h. l.*

9. *Hic.*] *Antony. Cytheris, his mistress.*

1. *uxorem*] *Fulvia.*

2. *juvenem*] *His nephew,* son of Q. Cicero.

EPISTOL. XI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Fratrem suum Attico excusat, 1, 2. Ejus filii vitia quædam a natura, non a patris indulgentia repetenda esse, 3. Antonium venisse, seque de navigatione sollicitum esse, 4. Vectienum a se diligi scribit, 5.

1 Obsignata jam epistola superiore, non placuit ei dari, cui constitueram, quod erat alienus. Itaque eo die data non est. Interim venit Philotimus, et mihi a te litteras reddidit: quibus quæ de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum firma, sed habent nihil ὕπουλον[2], nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil, quod non, quo velis, uno sermone possis perducere. Ne multa: omnes suos, etiam quibus irascitur crebrius, tamen caros habet, me quidem se ipso cariorem. Quod de puero aliter ad te scripsit, et ad matrem de filio, non reprehendo. De itinere[3] et de sorore[4], quæ scribis, molesta sunt, eoque magis, quod ea tempora nostra sunt, ut ego his mederi non possim. Nam certe mederer. Sed quibus in malis, et qua in desperatione rerum simus, 2 vides. Illa de ratione nummaria[5] non sunt ejusmodi (sæpe enim audio ex ipso) ut non cupiat tibi præstare: et in eo laborat[6]. Sed si mihi Q. Axius[7], in hac mea

1. Epistol. XI.] May 3, 705, A.U.C.

2. ὕπουλον] *Concealed*—Literally, *the wound lying under a cicatrix.*

3. *De itinere*] Of young Quintus to Cæsar. See *ep.* iv. *h. libr.* § 5, 6.

4. *sorore*] The old and continual quarrels between Q. Cicero and his wife, the sister of Atticus.

5. *ratione nummaria*] Atticus had lent to Cicero's brother a sum of money. We see in a former letter that he had importuned him for the payment of it.

6. *et in eo laborat*] Sic. Cod. Decurt. Bos. Græv. Sententia est "et revera omnem operam dat, ut tibi satis faciat." *sed* * * * * *laborat*, Sch. conj. *et laboret* Cett. etiam Ern. cum Md. Cdd. Regiis, Oxon., 1, 2. mala constructione. Deberet saltem esse; *nec* * * *laboret*, quod proponitur in m. 1584. Orelli.

7. *Axius*] *Vid. ep.* 15, *h. l.* § 4.

fuga, H-S XIII non reddit, quæ dedi eius filio mutua, et utitur excusatione temporis; si Lepta; si ceteri[8]; soleo mirari, de nescio quîs H-S xx., quum audio ex illo, se urgeri[9]. Vides enim profecto angustias. Curari tamen ea tibi utique jubet. An existimas illum in isto genere lentulum, aut restrictum[1]? Nemo est minus. De fratre satis. De ejus filio, indulsit illi quidem suus 3 pater semper; sed non facit indulgentia mendacem, aut avarum, aut non amantem suorum; ferocem fortasse, atque arrogantem et infestum facit. Itaque habet hæc quoque, quæ nascuntur ex indulgentia: sed ea sunt tolerabilia: quid enim dicam, hac juventute[2]? Ea vero, quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, in quîs sumus, miseriora, non sunt ab obsequio nostro; non: suas radices habent; quas tamen evellerem profecto, si liceret. Sed ea tempora sunt, ut omnia mihi sint patienda. Ego meum[3] facile teneo. Nihil est enim eo tractabilius: cujus quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi; et, quo ille me fortiorem vult esse, eo magis timeo, ne in eum exsistam crudelior. Sed Antonius venit heri vesperi. Jam for- 4 tasse ad me veniet; aut ne id quidem; quoniam scripsit, quid fieri vellet. Sed scies continuo, quid actum sit. Nos jam nihil, nisi occulte. De pueris quid agam? Parvone navigio committam? Quid mihi animi in navigando censes fore? Recordor enim, æstate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ[4] navigans, quam fuerim sol-

8. *ceteri*] Sc. *debitores.*

9. *urgeri*] i. e. *by Atticus.*

1. *restrictum*] *Restrictus et tenax. Pro Planc. c.* 22, *restrictior et alienus. Ad. Fam.* iii. 8.

2. *juventute*] Sic distinxi ut sit, "sunt tolerabilia, præsertim quum reliqua nostra juventus tam corrupta sit," ut recte jam explicavit Corrad. Hoc quum non animadverterent Asc. sec. Crat. Lamb., ediderunt *quid enim dicam de hac juventute? vel sunt tolerabilia. Quid enim dicam, hac juventute* Cett. Orelli.

3. *meum*] Scil. *filium.*

4. ἀφράκτῳ] *Att.* v. 12.

licitus. Quid, duro tempore anni, actuariolo[5] fore censes? Rem undique miseram! Trebatius erat mecum, vir plane et civis bonus. Quæ ille monstra, Dii immortales! Etiamne Balbus in Senatum venire co-
5 gitet? Sed ei ipsi cras ad te litteras dabo. Vectienum[6] mihi amicum, ut scribis, ita puto esse. Cum eo, quod ἀποτόμως[7] ad me scripserat de nummis curandis, θυμικώτερον eram jocatus. Id tu, si ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. *Monetali*[8] autem adscripsi, quod ille ad me, *Proconsuli*[9]. Sed quoniam est homo[1], et nos diligit, ipse quoque a nobis diligatur. Vale.

Ep. ccclxxvii. seq. Att. x. 12.

EPISTOL. XII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Dolet sibi nihil eorum quæ cogitaverit de itinere procedere; tamen aut vi aut clam agendum, ut exire Italia possit. Præterea de periculis Cæsari impendentibus et de Q. Filii regendi cura a se suscepta scribit, 1—7.

1 Quidnam mihi futurum est? aut quis me non solum infelicior, sed jam etiam turpior? Nominatim de me sibi imperatum dicit Antonius; nec me tamen ipse adhuc viderat, sed hoc Trebatio narravit. Quid agam nunc,

5. *actuariolo*] *A small bark.*
6. *Vectienus*] *Att.* x. 5. § 3.
7. ἀποτόμως] *Aspere, præcise, ut mihi certum ac nimis propinquum diem solutionis præfiniret.* SCH.
8. MONETALI] The *Triumviri Monetales* were the managers of the *Mint.* Vectienus had directed his letter CICERONI PRO CONSULI. Cicero directs his answer VECTIENO MONETALI.
9. PRO CONSULI] Non, quod, ut Corradus putabat, Cicero Vectieno vitio verteret, quod non potius scripsisset *Imperatori;* sed quod omnino aliud a Vectieno expectaret, quam ut ita scriberet: *Vectienus M. T. Ciceroni,* nullo honoris titulo addito. SCH.
1. *homo*] *humanius nobiscum agit quam putabamus.* SCH.
1. EPISTOL. XII.] Cuman villa, May 4, 705. A.U.C.

cui nihil procedit, caduntque ea, quæ diligentissime sunt cogitata, tæterrime? Ego enim Curionem nactus, omnia me consecutum putavi. Is de me ad Hortensium[2] scripserat. Reginus[3] erat totus noster. Huic nihil suspicabamur cum hoc mari negotii fore. Quo me nunc 2 vertam? Undique custodior. Sed satis lacrimis. *Πάρωρα*[4] *πλευτέον* igitur, et occulte in aliquam onerariam corrependum. Non committendum, ut etiam compacto[5] prohibiti videamur. Sicilia petenda: quam si erimus nacti, majora quædam consequemur. Sit modo recte in Hispaniis: quamquam de ipsa Sicilia[6] utinam sit verum! Sed adhuc nihil secundi. Concursus Siculorum ad Catonem dicitur factus; orasse, ut resisteret: omnia pollicitos: commotum illum, delectum habere cœpisse. Non credo[7], ut est luculentus auctor: potuisse certe tenere illam provinciam scio. Ab Hispaniis autem jam audietur. Hic nos C. Marcellum[8] habemus, eadem de re 3 cogitantem, aut bene simulantem: quamquam ipsum non videram, sed ex familiarissimo ejus audiebam. Tu, quæso, si quid habebis novi: ego, si quid moliti erimus, ad te statim scribam. Quintum filium severius cohibebo. Utinam proficere possim! Tu tamen eas epistolas, quibus asperius de eo scripsi, aliquando concerpito, ne

2. *Hortensium*] *Son* of the orator.

3. *Reginus*] L. Minucius Basilus, qui nunc, nisi fallor, Latine *Reginus*. Is enim et ipse ad inferum mare militibus præfuit. Oros. libr. vi. c. 15. CORRAD.

4. *πάρωρα*] *At unseasonable times.*

5. *compacto*] *By agreement.* Cicero fears lest Pompey should imagine that he (Cicero) was not in earnest in his wish to get away from Italy. Such being the case, he is determined to escape unknown to the party of Cæsar, and, consequently, beyond the power of their prevention. Had he departed without due secrecy, it might appear as if he wished to be hindered.

6. *de Sicilia*] Curio had the command of Sicily: a report was abroad that the island had been wrested from him. Cicero hopes that this may be true.

7. *non credo*] *I am sceptical, inasmuch* (ut) *as he* (possibly Philotimus) *is excellent* (ironically) *authority.*

8. *C. Marcellum*] Consul for the preceding year.

4 quando quid emanet: ego item tuas. Servium exspecto, nec ab eo quidquam ὑγιές. Scies, quidquid erit. Sine dubio errasse nos, confitendum est. At semel? at una in re? Immo omnia, quo diligentius cogitata, eo facta sunt imprudentius.

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.

In reliquis modo ne ruamus. Jubes enim de profectione mea providere. Quid provideam? Ita patent omnia, quæ accidere possunt, ut, ea si vitem, sedendum sit cum dedecore et dolore: si negligam, periculum est, ne in manus incidam perditorum. Sed vide, quantis in miseriis simus. Optandum interdum videtur, ut aliquam accipiamus ab istis quamvis acerbam injuriam, ut tyranno 5 in odio fuisse videamur. Quodsi nobis is cursus, quem speraram, pateret; effecissem aliquid profecto, ut tu optas et hortaris, dignum nostra mora. Sed mirificæ sunt custodiæ: et quidem ille ipse Curio suspectus. Quare vi aut clam agendum est: et, si vi, †forte[9] et cum tempestate: clam autem[1] istis. In quo si quod σφάλμα, vides, quam turpe[2] sit. Trahimur: nec fugiendum, si 6 quid violentius. De Cælio[3], sæpe mecum agito; nec, si quid habuero tale, dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massiliensium[4] factum quum ipsum per se luculentum est, tum mihi argumento est, recte esse in Hispaniis. Minus enim auderent, si aliter esset, et scirent:

9. †*forte*] Hæc corrupta. Recta vero et Cicerone digna esset sententia hæc: *et, si vi, fortiter ac tempestive* (sic *fortiter ac strenue*, Liv. xxi. 4.) "Satis non est, ut vi utamur: fortiter inceptum est prosequendum: præterea opportunum tempus est eligendum." Orelli.

1. *clam autem*] *Quomodo autem effugere potero clam istis, qui me tam sedulo observant.* Orelli.

2. *turpe*] If Cicero failed, he was sure of having the credit of being stopped in accordance with his inclination, and with the privity of the Cæsarians (*compacto.*)

3. *Cælio*] *Cælio Caldo, qui, cum Carbone, Syllæ dominationem impediturus bellum in Italia commovebat. Id factum Ciceroni ad imitandum proposuisse Atticus videtur.* Ern.

4. *Massiliensium*] Who had shut their gates against Cæsar (*vid. ep. sup.*)

nam et juncti, et diligentes sunt. Odium autem recte animadvertis significatum theatro[5]. Legiones etiam has, quas in Italia assumpsit, alienissimas esse video. Sed tamen nihil inimicius, quam sibi ipse. Illud recte times, ne ruat. Si desperarit, certe ruet. Quo magis efficiendum aliquid est, fortuna velim meliore, animo Cæliano. Sed primum quidque; quod, qualecumque erit, continuo scies. Nos juveni[6], ut rogas, suppeditabimus[7], et Pelo- 7 ponnesum[8] ipsam sustinebimus. Est enim indoles: modo aliquod hoc sit ἦθος διδαχῇ ἁλωτόν. Quod si adhuc nullum est, esse tamen potest: aut ἀρετή non est διδακτόν: quod mihi persuaderi non potest.

Ep. cçclxxviii. seq. Att. x. 13.

EPISTOL. XIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Narrat, quid Antonius egerit; Servium Sulpicium cras ad se venturum ostendit, petitque, ut sibi, si quid de Hispaniis audiverit, nuntiet; alia breviter tangit, 1—3.

Epistola tua gratissima fuit meæ Tulliæ, et mehercule 1 mihi. Semper secum aliquid afferunt tuæ litteræ.

5. *theatro*] Atticus seems to have told Cicero that Cæsar had been hissed in the theatre.

6. *juveni*] Son of Q. Cicero.

7. *suppeditabimus*] Sc. *opem*—*Take in hand.* So *Att.* xiv. 20. *Quod Ciceroni suppeditas, mihi gratum est.*

8. *Peloponessu m*] *Spartam nactus es, hanc orna*—*Σπάρταν ἔλαχες ταύταν κόσμει.* This was a proverb. Quintus Cicero had found difficulty in making his son do credit to any place. Marcus, however, says that *he* will bring him to uphold not only Sparta, but all Peloponessus as well.—*Non modo Spartam, quam nacti sumus, ornabimus, ut est in proverbio, sed ipsam Peloponnessum. Jocose innuit Quinti Fratris in filio regendo nimiam difficultatem. Fortasse etiam respexit versiculum illum, Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, ad quem supra (ep. v. h. l.) in eadem re alluserat; quasi diceret non Ar*cadiam *solum, sed* Peloponnesum *ipsam sustenebimus: i. e. negotium illud Quinti filii regendi, etiam si id multo majus ac difficilius est quam antea experti sumus, tamen diligentia nostra exantlabimus.* Sch.

1. Epistol. XIII.] Cumæ, May 6, 705. A.U.C.

Scribes igitur: ac, si quid ad spem poteris, ne dimiseris. Tu Antonii leones[2] pertimescas cave. Næ, nihil est illo homine jucundius. Attende πρᾶξιν[3] πολιτικοῦ. Evocavit litteris e municipiis denos: et iv viri venerunt ad villam ejus mane. Primum dormit ad H. iii. Deinde, quum esset nuntiatum, venisse Neapolitanos et Cumanos, (his enim est Cæsar iratus,) postridie redire jussit: lavari se velle, et περὶ κοιλιολουσίαν γίνεσθαι. Hoc here effecit. Hodie autem in Ænariam[4] transire constituit. Exsulibus reditum pollicetur. Sed hæc omittamus;
2 de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi litteras. De Tirone gratum. Vectienum diligo. Vestorio reddidi. Servius pridie Nonas Maii Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mansurus apud C. Marcellum. Cras igitur nos mature videbit, mihique dabit argumentum ad te epistolæ. Jam enim non reperio, quod tibi scribam. Illud admiror, quod Antonius ad me ne nuntium quidem, quum præsertim me valde observarit. Videlicet aliquid atrocius de me imperatum est: coram negare mihi non vult. Quod ego nec rogaturus eram: nec, si impetrassem, crediturus. Nos tamen aliquid excogitabimus.
3 Tu, quæso, si quid in Hispaniis: jam enim poterit audiri: et omnes ita exspectant, ut, si recte fuerit, nihil negotii futurum putent. Ego autem nec, retentis his, confectam rem puto; neque, amissis, desperatam. Silium

2. *leones*] Antony was fond of appearing in public in the character of Bacchus. His mistress Cytheris (*vid. ep. sup.*) used to attend him as Ariadne. It was part of the pageant to be drawn by lions. Antony did this both before and after the battle of Pharsalia—*Cicero Atticum monet, ne Antonium pertimescat, quamvis enim leonibus delectetur, non tamen eam esse hominis ferociam, ut cuiquam timorem injicere debeat.* Sch. Cicero erred as much in attributing mildness to Antony as he did in giving Cæsar the character of severity.

3. *πρᾶξιν*] *Ironice. Vide quid nuper egerit homine rem publicam administrante dignum.* Sch.

4. *Ænariam*] The island of *Ischia*, off Campania.

et Ocellam, et ceteros credo retardatos. Te quoque a Curtio[5] impediri video. Etsi, ut opinor, habes κέλητα[6] ἄοκνον.

Epist. ccclxxix. seq. Att. x. 14.

EPISTOL. XIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Inopiam consilii queritur, petitque, ut sibi quicquid habeat ad consolandum, perscribat; colloquium cum Servio Sulpicio exponit, 1—3.

O vitam miseram! majusque malum, tam diu timere, 1 quam est illud ipsum, quod timetur! Servius, ut antea scripsi, quum venisset Nonis Maii, postridie ad me venit. Ne diutius te teneam, nullius consilii exitum invenimus. Numquam vidi hominem perturbatiorem metu: neque hercule, quidquam timebat, quod non esset timendum: illum sibi iratum[2], hunc non amicum; horribilem utriusque victoriam, quum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusque difficultatem pecuniarum, qua erui nusquam, nisi ex privatorum bonis posset. Atque hæc ita multis cum lacrimis loquebatur, ut ego mirarer, eas tam diuturna miseria non exaruisse. Mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacrima est, sed sæpius odiosa est propter vigilias. Quamobrem quidquid habes ad 2

5. *Curtio*] Curtius Posthumus, a partizan of Cæsar, was preventing Atticus from leaving Italy.

6. *κέλητα*] *Equum celerem* (*see* ep. 17. § 4. *h. l.*)

1. Epistol. XIV.] May 8, 705. A.U.C. Cumæ.

2. *sibi iratum*] Pompey was angry with every one who remained in Italy, and, especially, with Sulpicius, who had sent his son, with Cæsar, to Brundusium. Cæsar, moreover, was offended because Servius had said, in the Senate, that he (Cæsar) should not be sent to Spain, against Pompey's Lieutenants. (*Vid. Fam.* iv. 1. § 1.

consolandum, collige, et illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris: nam id quidem domi est; sed nescio quo modo imbecillior est medicina, quam morbus: hæc potius conquire, de Hispaniis, de Massilia: quæ quidem satis bella[3] Servius affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores esse dicebat. Hæc igitur si habebis, et talia. Et quidem paucis diebus aliquid 3 audiri necesse est. Sed redeo ad Servium. Distulimus omnino sermonem in posterum: sed tardus ad exeundum: multo se in suo lectulo malle[4], quidquid foret. Odiosus scrupulus de filii militia[5] Brundisina. Unum illud firmissime asseverabat, si damnati restituerentur, in exsilium se iturum. Nos autem[6] ad hæc: et id ipsum certo fore: et, quæ jam fiant, non esse leviora; multaque colligebamus. Verum ea non animum ejus augebant, sed timorem, ut jam celandus magis de nostro consilio, 4 quam ad idem * *[7] videretur. Quare in hoc non multum est. Nos a te admoniti de Cælio cogitabimus.

Ep. ccclxxx. seq. Att. x. 15.

EPISTOL. XV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Funisulani negotio, de Antonii nuntio, et de pluribus rebus aliis, 1—4.

1 Servius quum esset apud me, Cephalio cum tuis litteris VI. Id. venit: quæ nobis magnam spem attulerunt meli-

3. *satis bella*] *Cujusmodi volumus, non secunda Cæsari.* MAN.

4. *malle*] Scil. *expectare.*

5. *filii militia*] The son of Servius was fighting with Cæsar against Pompey.

6. *Nos autem*] *In reply to all this, I brought together the commonplace sayings, "that these things were certain to happen (ipsum certo fore), and that things could not be made better."*

7. *ad idem * *]* Post *ad idem* excidit *excitandus, incitandus, cohortandus*, aut simile quid. ORELLI.

1. EPISTOL. XV.] May 10. 705, A.U.C. Cumæ.

orum rerum de octo cohortibus[2]: (etenim hæ quoque, quæ in his locis sunt, labare dicuntur:) eodem die Funisulanus a te attulit litteras, in quibus erat confirmatius idem illud. Ei de suo negotio respondi cumulate, cum omni tua gratia. Adhuc non satisfaciebat: debet autem mihi multos nummos: nec habetur locuples. Nunc ait se daturum: cui expensum tulerit[3], morari: tabellariis, si apud te esset, quum satisfecisset, dares. Quantum sit, Eros Philotimi tibi dicet. Sed ad majora redeamus. Quod optas, Cælianum[4] illud maturescit. Itaque torqueor, utrum ventum exspectem. Vexillo[5] opus est: convolabunt. Quod suades, ut palam[6]; prorsus assentior: itaque me profecturum puto. Tuas tamen interim litteras exspecto. Servii[7] consilio nihil expeditur. Omnes captiones[8] in omni sententia occurrunt. Unum[9] C. Marcello cognovi timidiorem; quem Consu-

2. *octo cohortibus*] In the preceding letter, Cicero talks of two legions (20 cohorts) being disaffected towards Cæsar. Do the words *octo cohortibus* here mean that eight *fresh* cohorts have deserted his cause, or that the two legions (20 cohorts) above have been overrated in point of number? From the words *etenim hæ quoque*, &c. &c. the latter sense seems to be the true one. Wieland, however, prefers the former.—*Die zwei Legionen* 20 *Cohorten, welche der vorige Brief als von Cæsar abgefallen angibt, waren also binnen wenigen Tagen auf* 8 *Cohorten*—3000 *Mann herabgeschmolzen.*

3. *expensum tulerit*] He says *that a person to whom he has lent money* (*expensum tulerit*) *hinders him* (*by not repaying him*) *from letting me have my due.* The word *expensum* is a participle—*Expensum ferre* et *pecuniam expensam ferre,* frequens locutio in rationibus, est scribere v. g. in codice expensi, se pecuniam expendisse, numerâsse, dedisse, ut ait Ascon. in Cicer. Verr. 3. c. 39. *To write himself down as creditor to such an amount. Vid. Facc. in v. expensus.*

4. *Cælianum*] *Vid. h. l. ep.* 12, § 6. 14. § 3.

5. *vexillo*] *i. e. tantum opus est duce, qui signum det.* ERN.

6. *palam*] *Gemmam annuli.* (*Vid. Facciol. in v.*)—Gyges, King of Lydia, had a ring, of which when he turned the stone towards his hand, inwards, he became invisible. *Vid. Cic. Off.* iii. 9. 1.—Cicero here talks of his own secret departure.

7. *Servii*] *Vid. ep. sup.*

8. *captiones*] Captiones *propriè dixit, quum loqueretur de Juris consultò; nam a captionibus cavere Juris consultorum est.* MANUT.

9. *Unum*] i. e. *Servius ita timidus est, ut unum eo C. Marcellum cognoverim timidiorem.* SCH. (*Vid. h. l. ep.* 11. § 3. 12. § 2.

lem fuisse pœnitet. Ὦ πολλῆς ἀγεννείας! qui etiam Antonium confirmasse dicitur, ut me impediret[1]; quo
3 ipse, credo, honestius[2]. Antonius autem VI. Id. Capuam profectus est: ad me misit, se, pudore deterritum, ad me non venisse, quod me sibi succensere[3] putaret. Ibitur igitur, et ita quidem, ut censes; nisi cujus gravioris personæ[4] suscipiendæ spes erit ante oblata. Sed vix erit tam cito. Allienus[5] autem Prætor putabat aliquem[6], si ego non, ex collegis suis. Quivis licet[7], dummodo
4 aliquis. De sorore[8], laudo. De Quinto puero, datur opera. Spero esse meliora. De Quinto fratre, scito eum non mediocriter laborare de usura[9]: sed adhuc nihil a L. Egnatio[1] expressit. Axius de XII. millibus pudens[2]. Sæpe enim adscripsit[3], ut Gallio[4], quantum is vellet, darem. Quod si non scripsisset, possemne aliter? Et quidem sæpe sum pollicitus: sed tantum voluit[5] cito.

1. *impediret*] i. e. *from leaving Italy.*

2. *honestius*] *In Italia manere possit, si ego non abeam.* ERN.

3. *succensere*] *Epp.* 13. § 2. 10. § 2. *h. l.*

4. *gravioris personæ*] *I shall depart, unless I have a chance of acting some important part*, i. e. of being a peace-maker, or of heading the eight cohorts of § 1. *h. e.* The former of these is Ernesti's notion of the sense, the latter Mongalt's.

5. *Allienus*] Prætor for the year, Proconsul A.U.C. 708. See *Ad. Fam.* xii. 11. 12. *Bell. Afric.* 2.

6. *aliquem*] i. e. *ducis partes suscepturum.*

7. *Quivis licet*] *It is no matter who, so long as it be somebody.*

8. *sorore—puero*] *Vid. epp. supp.*

9. *versura*] See *ep.* 11. § 2. *h. l.* *i. e.* de solvendo debito per versuram. De Urs. (non Corrad.) conj. Lun. Sch. *usura* perpetuo in h. v. errore Cett. cum Cdd. ORELLI.

1. *Egnatio*] *Ait Cicero Egnatium feneratorem nondum adduci potuisse ut Quinti nomine Attico pecuniam solveret.* SCH. There were three of the name of Egnatius, viz., Egnatius Sidicinus, L. Egnatius, and L. Egnatius Rufus.

2. *pudens*] Ironical.—See *ep.* 11. § 2.

3. *adscripsit*] i. e. *Quum scribit se solvere non posse hoc tempore, scribit insuper de pecunia filio danda.*

4. *Gallio*] Either a stepson or one adopted by a person named Gallius. In the latter case his name would be, in full, Gallius Axianus. Q. Cicero owed money to Atticus, and had requested the money-lender, Egnatius, to pay it for him. This Egnatius had not done. Axius was in debt to Cicero for money advanced to his (Axius') son Gallius. Axius could not pay Cicero.

5. *tantum voluit*] i. e. Gallius called upon me for such large sums, and so much at a moment's notice; as if written *tantum et tam cito.*

Me vero adjuvarent his in angustiis. Sed Dii istos! Verum alias. Te a quartana liberatum gaudeo, itemque Piliam. Ego, dum panes et cetera in navem parantur, excurro in Pompeianum. Vectieno velim gratias, quod studiosus[6] sit. Si quemquam nactus fueris, qui perferat; litteras des ante, quam discedimus.

Epist. cclxxxi. seq. Att. x. 16.

EPISTOL. XVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Narrat Dionysium secum in Græciam ire noluisse, 1. Se sperare ait consilium profectionis vacuum periculo fore, 2. Catonem Siciliam reliquisse, 3. Se centuriones trium cohortium evitasse, 4. Hortensium venisse refert, 5. Attico ut se vegetum in Græcia sistat, optat, 6.

Commodum[2] ad te dederam litteras de pluribus 1 rebus, quum ad me bene mane Dionysius fuit: cui quidem ego non modo placabilem me præbuissem, sed totum remisissem, si advenisset, qua mente tu ad me scripseras. Erat enim sic in tuis litteris, quas Arpini acceperam, eum venturum facturumque, quod ego vellem. Ego volebam autem, vel cupiebam potius, esse eum nobiscum. Quod quia plane, quum in Formianum venisset, præciderat[3], asperius ad te de eo scribere solebam. At ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis; ut sibi ignoscerem; se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. Pauca respondi; magnum

6. *studiosus*] Sc. *mearum rerum.*
1. EPISTOL. XVI.] May 14. A.U.C. 705. The Cuman Villa.
2. *Commodum*] *Just*, in point of time. See *Att.* xiii. 9. 30. *Plaut. Amph.* iv. 3, 9. *Mil. Glor.* iv. 4. 61.
3. *præciderat*] *Denied.*

accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. Quid quæris? Fortasse miraberis. In maximis horum temporum doloribus hunc[4] mihi scito esse. Velim, ut tibi amicus sit. Hoc quum tibi opto, 2 opto ut beatus sis. Erit enim tamdiu. Consilium nostrum spero vacuum periculo fore. Nam et dissimulabimus, et, ut opinor, acerrime adservabimus, navigatio modo sit, qualem opto. Cetera, quæ quidem consilio provideri poterunt, cavebuntur. Tu, dum adsumus, non modo quæ scieris audierisve, sed etiam quæ futura pro- 3 videbis, scribas velim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, et, si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent, Syracusis profectus est ante diem VIII. Kal. Mai., ut ad me Curio scripsit. Utinam, quod aiunt, Cotta Sardiniam teneat! est enim rumor. O, si id 4 fuerit, turpem Catonem! Ego, ut minuerem suspicionem, profectionis aut cogitationis meæ, profectus sum in Pompeianum a. d. IV. Id., ut ibi essem, dum, quæ ad navigandum opus essent, pararentur. Quum ad villam venissem, ventum est ad me; centuriones trium cohortium, quæ Pompeiis sunt, me velle postridie; (hæc mecum Ninnius[5] noster;) velle eos mihi se et oppidum tradere. At ego tibi[6] postridie a villa[7] ante lucem, ut me omnino illi ne viderent. Quid enim erat in tribus cohortibus? Quid, si plures? quo apparatu? Cogitavi eadem illa Cæliana[8], quæ legi in epistola tua, quam accepi, simul et in Cumanum veni, eodem die, et simul fieri poterat, ut tentaremur[9]. Omnem igitur suspicio-

4. *hunc*] Sc. *dolorem.*
5. *Ninnius*] i. e. *communicavit.* L. Ninnius Quadratus Tr. Pl. 696, A.U.C.
6. *tibi*] Pleonastic.
7. *a villa*] Sc. *a villa Pompeiana redii in Cumanum.*
8. *Cæliana*] *Vid. ep.* 12. § 6. *h. l.*
9. *tentaremur*] i. e. ut Cæsariani animum meum tentare vellent. Non sine causa hæc displicebant Ern. Credo e præcedd. temere repetitum esse *simul;* ut sit *et* (revera) fieri poterat. ORELLI.

nem sustuli. Sed quum redeo, Hortensius venerat, et ad Terentiam salutatum diverterat; sermone erat usus honorifico erga me. Tamen eum, ut puto, videbo. Misit enim[1] puerum, se ad me venire. Hoc quidem melius, quam collega[2] noster Antonius: cujus inter lictores lectica mima portatur. Tu, quoniam quartana cares, et nedum morbum[3] removisti, sed etiam[4] gravedinem, te vegetum nobis in Græcia siste; et litterarum aliquid interea.

Ep. ccclxxxii. seq. Att. x. 17.

EPISTOL. XVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Hortensium et Serapionem venisse significat, 1. Lippitudinem refricare, 2. Æquinoctium se morari. 3.

Prid. Idus Hortensius ad me venit, scripta epistola[2]. 1 Vellem cetera ejus[3]. Quam in me incredibilem ἐκτένειαν[4]! qua quidem cogito uti. Deinde Serapion[5] cum epistola tua: quam priusquam aperuissem, dixi ei, te ad me de eo scripsisse antea, ut feceras. Deinde, epistola

1. *Misit enim*] *He sent a slave to say that he was coming.*
2. *Collega*] As an augur.
3. *novum morbum*] Sc. Δυσουρίαν. *Vid.* ep. 10. *h. l.*
4. *sed etiam*] Est hic locus unus de iis, ubi *non modo*, vel a Cicerone ipso, vel quum per compendium scribi cœptum est, a librariis omissum est ante v. *sed etiam*. Orelli.

1. Epistol. XVII.] The Cuman (Pompeian? Sch.) Villa. May 16, 705, A. U. C.
2. *scripta epist.*] *After I had written to you;* alluding to the last letter.
3. *cetera ejus*] *Scil. quæ fecit essent, vel fuissent, similia his quæ coram dixit.* Ern. *I would that his kindness in other matters corresponded with his kindness in paying me this visit.* Bill.
4. *ἐκτένειαν*] *Eagerness.*
5. *Serapion*] Serapion was a slave of Atticus's, and one whom he had made a scholar of. Atticus had recommended, and sent him to Cicero, as a tutor to his son, and as a substitute for Dionysius.

lecta, cumulatissime[6] cetera: et hercule hominem [bonum] et doctum et probum existimo. Quin etiam navi 2 ejus[7] me, et ipso convectore usurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediat scriptionem meam. Valetudinem tuam jam confirmatam esse et a vetere morbo, et a novis tentationibus, gaudeo. Ocellam[8] vellem haberemus. Vi-3 dentur enim esse hæc paullo faciliora. Nunc quidem æquinoctium[9] nos moratur, quod valde perturbatum erat. Id si ἀκραὲς erit, utinam idem maneat Hortensius! siquidem, ut adhuc erat, liberalius esse nihil 4 potest. De diplomate[1] admiraris, quasi nescio cujus te flagitii insimularem. Negas enim te reperire, qui mihi id in mentem venerit. Ego autem, quia scripseras, te proficisci cogitare; (etenim audieram, nemini aliter[2] licere;) eo te habere censebam, et quia pueris diploma sumpseras. Habes caussam opinionis meæ: et tamen velim scire, quid cogites, in primisque, si quid etiam nunc novi est. XVII. Kal. Jun.

Ep. ccclxxxiii. seq. ad Att. x. 18.

6. *cumulatissime*] i. e. *Pollicitus sum.*

7. *Navi ejus*] *The ship he came in.*

8. *Ocellam*] *Ut nobiscum posset discedere.* MANUT. See *ep.* 13. §. 3. *h. l.*

9. *æquinoctium*] Observe that this letter was written in May, and infer from this the irregularity of the Roman calendar.

1. *Diplomate*] *A passport.* See *ep.* 13. §. 3. *h. l. ad v.* κέλητα δοκνον. No one could travel through Italy without a passport. Atticus had written to Cicero, saying that he intended leaving Rome. Cicero wrote back *that he had, doubtless, a fleet post-horse.* Atticus took offence at this, as if Cicero had accused him of getting such a licence unfairly. Cicero explains—On the strength of this sentence Schutz proposes to insert in ep. 13, the words *ex diplomate* before κελ. αοκν.

2. *aliter*] i. e. without a passport.

EPISTOL. XVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Tulliæ partu, de itinere suo, de Balbi sermone cum Attico habito, 1—3.

1 Tullia mea peperit xiv. Kal. Jun. puerum *ἑπταμηναῖον*. Quod ηὐτόκησεν, gaudebam. Quod quidem est natum, perimbecillum est. Me mirifice tranquillitates adhuc tenuerunt, atque majore impedimento fuerunt, quam custodiæ, quibus asservor. Nam illa Hortensiana omnia fuere infantia. Ita fiet homó nequissimus. A Salvio[2] liberto depravatus est. Itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sím, sed quid fecerim. Omnes enim *Κωρυκαῖοι*[3] videntur subauscultare, quæ loquor. 2 Tu tamen, si quid de Hispaniis, sive quid aliud, perge quæso scribere; nec meas litteras exspectaris, nisi quum, quo opto, pervenerimus, aut si quid ex cursu. Sed hoc quoque timide scribo. Ita omnia adhuc tarda et spissa. Ut male posuimus initia, sic cetera sequuntur. Formias nunc sequimur; eâdem nos fortasse Furiæ[4] persequentur. Ex Balbi autem sermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita[5]. Dubitas igitur, quin nos in hostium numero habeat? Scripsi

1. EPISTOL. XVIII.] The Cuman, or Pompeian villa. May 18, A.U.C. 705.

2. *Salvio*] The freedman to whom the elder Hortensius had confided the care of his son, and who had spoilt him.

3. Κωρυκαῖοι] The people near the promontory of Corycus in Pamphylia. Pirates used to land in this neighbourhood, and the natives, to secure their own safety, turned spies for them. *Vid. Suid. in v. Κωρυκαῖος. Note of Ernesti.*

4. *Furiæ*] *The men that watched him.*

5. *de Melita*] *Quantum ex Balbi sermone colligere licet, intelligo Cæsari consilium nostrum in Melitam abeundi non probari.* SCH.

equidem Balbo, te ad me de benevolentia scripsisse, et de suspicione. Egi gratias. De altero ei me purga. Ecquem tu hominem infeliciorem? Non loquor plura, ne te quoque excruciem. Ipse conficior, venisse tempus, quum jam nec fortiter, nec prudenter quidquam facere possim.

Ep. cccxxxiv. seq. Fam. xiv. 7.

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLARUM AD ATTICUM.

LIBER XI.—EPIST. I[1].

CICERO ATTICO SAL.

§ 1. The last letter of the preceding book was written in May, 706. In the following June Cicero left Italy for Pompey's camp. Cæsar was during this time in Spain, Pompey in Epirus. The four first letters of the present book were written early in 706, *before* the battle of Pharsalia. At that battle Cicero was not present; he had, however, assisted Pompey with the loan of a considerable sum of money. With the fifth epistle begins the series written *after* the defeat at Pharsalia. The Alexandrine war followed hard upon the Pharsalian victory; and, within the same year, began the hostilities of Pharnaces, son of Mithridates.

§ 2.—In cases of divorce, where there were children, it was the custom for each party to make, by will, a settlement, proportionate to their respective fortunes, on their common offspring. Cicero and Terentia were about to be divorced. Hence in the following book much enquiry about Terentia's *will*.

§ 3. Dolabella, the dissipated husband of Tullia, and who, himself a ruined man, had attempted a law to expunge all debts, was about to be divorced from his wife Tullia. Now Tullia's original dowry had not yet been paid. It had begun to be paid by instalments. What with money lent to Pompey, money due to Dolabella, and money squandered by Terentia, Cicero's domestic affairs were in a bad train.

1. Epistol. I.] Beginning of February, 706, A.U.C. C. Julius Cæsar, and P. Servilius Vatia Isauricus Coss. Epirus: probably the camp of Pompey.

§. 4. Q. Cicero, the brother, although under obligations to Cæsar, had joined Pompey. After this he threw the blame upon M. Cicero, belying him in virulent letters to Cæsar. His son was equally unjust towards his uncle. *Vid. Middelton, sect.* vii. viii.

A.U.C. 706, C. J. Cæsar, P. Servilius Isauricus, } Coss.
A.U.C. 707, C. J. Cæsar, Dict. ii. M. Antonius, Mag. Eq. }

De pecunia a Philotimo dissipata, 1, 2.

1 Accepi a te signatum libellum, quem Anteros attulerat; ex quo nihil scire potui de nostris domesticis rebus: de quibus acerbissime afflictor, quod, qui eas dispensavit[2], neque adest istic, neque, ubi terrarum sit, scio. Omnem autem spem habeo existimationis privatarumque rerum in tua erga me mihi perspectissima benevolentia: quam si his temporibus miseris et extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum ceteris, fortius feram: idque ut facias, te 2 obtestor atque obsecro. Ego in cistophoro[3] in Asia habeo ad H-S bis et vicies. Hujus pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere: quam quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis jam pridem minime credere, commoratus essem paullisper, nec domesticas res impeditas reliquissem: ob eamque caussam serius ad te scribo, quod sero intellexi, quid timendum esset. Te etiam atque etiam oro, ut me totum tuendum suscipias; ut, si ii salvi erunt, quibuscum sum, una cum iis possim incolumis esse, salutemque meam benevolentiæ tuæ acceptam referre.

Ep. ccclxxxvi. seq. Att. xi. 2.

2. *Qui eas dispensavit*] Philotimus.

3. *cistophoro*] *An Asiatic coin.* *Vid. Facc. in v.*

EPISTOL. II[1].

CICERO ATTICO SAL.

Rem familiarem Attici curæ commendat, 1—4.

Litteras tuas accepi pridie Nonas Febr., eoque ipso 1 die ex testamento crevi hereditatem[2]. Ex multis meis miserrimis curis est una levata, si, ut scribis, ista hereditas fidem et famam meam tueri potest, quam quidem te intelligo, etiam sine hereditate, tuis opibus defensurum fuisse. De dote[3] quod scribis, per omnes Deos te 2 obtestor, ut totam rem suscipias, et illam, miseram mea culpa et negligentia, tueare meis opibus, si quæ sunt; tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus; cui quidem deesse omnia, quod scribis, obsecro te, noli pati. In quos enim sumptus abeunt fructus prædiorum? Jam illa H-S LX. quæ scribis, nemo mihi umquam dixit, ex dote esse detracta[4]: numquam enim essem passus. Sed hæc minima est ex iis injuriis, quas accepi; de quibus ad te dolore et lacrimis scribere prohibeor. Ex ea 3 pecunia, quæ fuit in Asia, partem dimidiam fere exegi. Tutius videbatur fore ibi, ubi est[5], quam apud publicanos[6]. Quod me hortaris, ut firmo sim animo: vellem

1. EPISTOL. II.] Epirus; Febr. 5, 706, A.U.C.

2. *crevi hereditatem*] *I took possession of my legacy—Nempe, quod Manutius vidit, literis istis Atticus nuntiaverat hereditatem Ciceroni obtigisse, quam ipse (i. e. Atticus) creturus sit ejus nomine prid. Non. Febr. Accidit igitur ut illas literas Cicero eodem die acciperet, qui erat dies cretionis ab Attico designatus.*—SCH.

3. *de dote*] *Scil. Tulliæ a Dolabella dissipata. Nam nondum de dote post divortium ei restituenda hic agi posse vidit Manutius; cui tamen non assentior hoc de Terentiæ dote interpretanti.* SCH.

4. *detracta*] It seems that when Tullia was married to Dolabella, this sum had, instead of being paid to Dolabella, been kept back, unknown to Cicero, by either Philotimus or by Terentia herself.

5. *ubi est*] In the hands of Egnatius. *Vid. epp. supp.*

6. *publicanos*] At Ephesus. *Vid. not. 3. ep. præc.*

posses aliquid afferre, quamobrem id facere possem. Sed si ad ceteras miserias accessit etiam id, quod mihi Chrysippus dixit parari, (tu nihil significasti,) de domo[7]; quis me miserior uno jam fuit? Oro, obsecro, ignosce: non possum plura scribere. Quanto mærore urgear, profecto vides: quod si mihi commune cum ceteris esset, qui videntur in eadem caussa esse, minor mea culpa videretur, et eo tolerabilior esset. Nunc nihil est, quod consoletur; nisi quid tu efficis, si modo etiam nunc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate et injuria.
4 Tardius ad te remisi tabellarium, quod potestas mittendi non fuit. A tuis[8] et nummorum accepi H-S LXX, et vestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi videbitur velim des litteras meo nomine. Nosti meos familiares. [*Si*] signum[9] requirent, aut manum: dices, me propter custodias ea vitasse.

Ep. ccclxxxvii. seq. Fam. viii. 17.

EPISTOL. III[1].

CICERO ATTICO SAL.

Petit, ab Attico, ut Tulliæ commodis consulat, suaque ipsius incommoda administratione ac diligentia levet, 1—3.

1 Quid hic agatur, scire poteris ex eo, qui litteras attulit: quem diutius tenui, quia quotidie aliquid novi exspectabamus: neque nunc mittendi tamen ulla caussa fuit, præter eam, de qua tibi rescribi voluisti. Quod ad

7. *de domo*] *Nam parari dixerat Chrysippus, ut domo sua Cicero, quam habebat in Palatio, privaretur; propterea quod esset cum Pompeio.* Man.
8. *tuis*] *Qui res tuas in Epiro curant.* Sch.
9. [*si*] *signum*] *Si signum* Crat. ut volebat Græv. Placet. Recepi, saltem cum [ ]. Om. Cet. *si*. Orelli.
1. Epistol. III.] Pompey's camp, June 13, A.U.C. 706.

Kal.[2] Quint. pertinet, quid vellem; utrumque grave est, et tam gravi tempore periculum tantæ pecuniæ, et, dubio rerum exitu, ista, quam scribis, abruptio. Quare, ut alia, sic hoc vel maxime tuæ fidei benevolentiæque permitto, et illius consilio et voluntati, cui miseræ consuluissem melius, si tecum olim coram potius, quam per litteras, de salute nostra fortunisque deliberavissem. Quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere; etsi ista res nihil habet consolationis, tamen etiam præcipua multa sunt, quæ tu profecto vides, ut sunt, et gravissima esse, et me facillime vitare potuisse: ea tamen erunt minora, si, ut adhuc factum est, administratione diligentiaque tua levabuntur. Pecunia apud Egnatium[3] est. Sit a me, ut est. Neque enim hoc, quod agitur, videtur diuturnum esse posse; ut scire jam possim, quid maxime opus sit: etsi egeo rebus omnibus, quod is quoque in angustiis est, quicum sumus[4]; cui magnam dedimus pecuniam mutuam, opinantes, nobis, constitutis rebus, eam rem etiam honori fore. Tu, ut antea fecisti, velim, si qui erunt, ad quos aliquid scribendum a me existimes, ipse conficias. Tuis salutem dic. Cura, ut valeas. Inprimis id, quod scribis, omnibus rebus cura et provide, ne quid ei desit[5], de qua scis me miserrimum esse. Idibus Jun. ex castris.

Ep. cccxci. seq. Att. xi. 4.

2. *Quod ad Kal.*] Cicero's daughter had married Dolabella. Part of her dowry had been paid, part was still due, and had to be paid on the first of June (*Kal. Quint.*) However a divorce was about to take place between them. Dolabella was a man of influence with Cæsar. Cicero, therefore, was in this dilemma. If he paid the money he was running the risk of losing it, inasmuch as a divorce must take place. If he precipitated the divorce (*abruptio*) he would offend a friend of Cæsar's.

3. *Egnatium*] *Vid. epp. supp. h. l.*

4. *Quicum sumus*] Pompey.

5. *ei desit*] Tullia, his daughter.

EPISTOL. IV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Breviter respondet Attici literis, 1, 2.

1 Accepi ab Isidoro[2] litteras, et postea datas binas. Ex proximis cognovi prædia non venisse. Videbis ergo, ut sustentetur[3] per te. De Frusinati[4], si modo futuri sumus, erit mihi res opportuna. Meas litteras quod requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo litteris dignas; quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. Utinam coram tecum olim potius, quam per epistolas! Hic tua, ut possum, tueor apud hos[5]. Cetera Celer[6 7]. Ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, quod ita nihil poterat agi, ut 2 mihi et meis rebus aptum esset. Quid sit gestum[8] novi, quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non videntur esse difficiliora. Tu id velim, quod scis me maxime velle, cures, ut scribas, ut facis. Me conficit sollicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis: qua levata, ero una cum eo, qui negotium gerit[9], estque in spe magna. Brutus amicus in caussa versatur acriter. Hactenus[1] fuit, quod caute a me scribi posset. Vale. De pen-

1. Epistol. IV.] July 15, A.U.C. 706. Pompey's camp.

2. *Isidoro*] Attici liberto.

3. *Sustentetur*] i. e. *Tullia.*

4. *Frusinati*] *Vid. ep.* 13. *h. l. note.*

5. *apud hos*] *Pompeianos, in quorum potestate erat Epirus, atque adeo prædia Attici.* Ern.

6. *Celer*] i. e. *narrabit*—Q. Pilius *Celer*, brother or cousin of Pilia, Atticus's wife. Wieland. *Libertus Attici. Ep.* 1. *l.* x. §. 4. Billerb.

7. *Cetera Celer*] *Cetera celo.* Cdd. Manutii. Placet. Quod has literas non Celeri sed Isidoro perferendas dederat. Sch.

8. *Quid sit gestum*] *Vid. Cæsar. B. C. III.* 66—72. The most important action was the fight at Dyrrhachium, wherein the Pompeian's got the better.

9. *negotium gerit*] *i. e. Pompey.*

1. *hactenus*] *This is all that, in proper caution, I can write.*

sione[2] altera, oro te, omni cura considera, quid faciendum sit, ut scripsi iis litteris, quas Pollex[3] tulit.

Ep. cccxci. seq. Fam. xiv. 21.

EPISTOL. V[1].

CICERO ATTICO SAL.

Quæ me caussæ moverint, quam acerbæ[2], quam graves, quam novæ, coegerintque impetu magis quodam animi uti, quam cogitatione, non possum ad te sine maximo dolore scribere. Fuerunt quidem tantæ, ut id, quod vides[3], effecerint. Itaque nec quod ad te scribam de meis rebus, nec quod a te petam, reperio. Rem et summam negotii vides. Equidem ex tuis litteris intellexi, et iis, quas communiter cum aliis scripsisti, et iis, quas tuo nomine, quod etiam mea sponte videbam, te subdebilitatum novas rationes tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut propius accedam, iterque per oppida noctu faciam; non sane video, quemadmodum id fieri possit. Neque enim ita apta habeo deversoria, ut tota tempora diurna in his possim consumere; neque ad id, quod quæris, multum interest, utrum me homines in oppido videant, an in via. Sed tamen hoc ipsum, sicut alia, considerabo, quemadmodum commodissime fieri posse videatur. Ego propter incredibilem et animi et corporis molestiam conficere plures litteras non potui: iis tantum rescripsi, a quibus acceperam. Tu velim

2. *pensione*] *Dotis Tulliæ Dolabellæ solvendæ.* Sch.
3. *Pollex*] *Servus Ciceronis.*
1. Epistol. V.] Brundusium, Nov. 706, A.U.C.
2. *acerbæ*] *Hoc respicere videtur ad Quintorum, patris et filii, iniquissima erga se odia.* Sch.
3. *id quod vides*] The return of Cicero to Italy.

modo de conservanda, sed etiam de augenda mea dignitate [curæ fore]: meque hortantur, ut magno animo sim; ut omnia summa sperem: ea spondent, confirmant, quæ quidem mihi exploratiora essent, si remansissem [5]. Sed ingero præterita. Vide, quæso, igitur ea, quæ restant, et explora cum istis; et, si putabis opus esse, et si istis placebit, quo magis factum nostrum Cæsar probet, quàsi de suorum sententia factum, adhibeantur Trebonius, Pansa, si qui alii: scribantque ad Cæsarem, me, quidquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliæ [6] meæ morbus et imbecillitas corporis me exanimat, quam tibi intelligo magnæ curæ esse; quod est mihi gratissimum. 4 De Pompeii [7] exitu mihi dubium numquam fuit. Tanta enim desperatio rerum ejus omnium Regum et populorum animos occuparat, ut, quocumque venisset, 5 hoc putarem futurum. Non possum ejus casum non dolere. Hominem enim integrum, et castum, et gravem

Antonium: iis placeret modo . . . . considerarent. Sch. conj. *Recepi tamen postea ad me domum* (hæc de T. F. Gronov. susp.) *Tu nunc adi ad Oppium et Balbum. Si iis placeret modo, propius accederem, ut hac de re consideraremus.* Recte Gronov. v. *Recipio* cet. ad lictores retulit. Sed præstabat futurum; *Recipiam* (eos) *tempore*, quod sic absolute est ad Fam. 7. 18. vel si mavis: *tempore meo*, ut est Cluent. § 139. *ovatio temporis mei.* In cæteris hæc fere latent (etenim verba ipsa quis præstet?) *Rogo te*, (ex lect. Crusellin. *dromo te) nunc ad Oppium, Cornelium* (sc. Balbum.) *iis placeret modo propius accedere me, ut hac de re considerarem*, utrum revera accederem, necne. *Credo fore auctores* mihi scilicet propius ad Urbem accedendi sine ullo metu. *Sic enim* cet. Id scilicet rogare non poterat, uterque propius ut Brundusium accederet. Contra si non Atticus tantummodo, nulla auctoritate, suaderet, sed ipsi illi sibi auctores facti essent, ut propius Romam accederet, tum demum idne audendum esset, considerare poterat. ORELLI. Balbi nomen omitti non potest; nam quoque conjungitur ep. sup. § 5. SCH. Quæ vero sequuntur, auctoritate Codd. melius sic legi putavimus: *quonam iis placeret modo me propius accedere, ut hâc de re considerarent. Credo fore* auctores (scil. ut cum lictoribus accedam *cfr.* 7. *h. l. in init.*) *Sic enim recipiunt* (scil. literis) i. e. promittunt, *Cæsari . . . . curæ fore, meque hortantur.* LUNEM.

5. *remansissem*] In Italy.

6. *Tulliæ*] Cicero's daughter was lying ill at Rome. She soon afterwards died. *See Fam.* xiv. 19. *Att.* xii. 12.

7. *Pompeii exitu*] Pompey's murder in Egypt. *Cæs. B. C.* iii. 114.

cognovi. De Fannio[8] consoler te? Perniciosa loquebatur de mansione[9] tua. L. vero Lentulus[1] Hortensii domum sibi, et Cæsaris hortos, et Baias desponderat[2]. Omnino hæc eodem modo ex hac parte[3] fiunt: nisi 6 quod illud[4] erat infinitum. Omnes enim, qui in Italia manserant, hostium numero habebantur. Sed velim hæc aliquando solutiore animo. Quintum fratrem audio profectum in Asiam, ut deprecaretur[5]. De filio nihil audivi. Sed quære ex Diochare, Cæsaris liberto, quem ego non vidi, qui istas Alexandrinas[6] litteras attulit. Is dicitur vidisse[7], euntem, an jam in Asia? Tuas litte- 7 ras, prout res postulat, exspecto: quas velim cures quamprimum ad me perferendas. IV. Kal. Decemb.

Ep. cccxcviii. seq. Fam. xiv. 9.

8. *Fannio*] C. Fannius, C. F. was Tr. Pl. in the Consulship of Cæsar and Bibulus. T. Postumius having refused the command of Sicily, it descended to Fannius. (*Att.* vii. 15. § 3) In *Att.* viii. 15. § 3. he is mentioned, along with Scipio and others, as being *cum imperio*. He was killed at Pharsalia. (*Note of Man. and Sch.*)

9. *mansione*] In Italy.

1. *Lentulus*] L. *Lentulus*, anno superiore Consul, in fuga post pugnam Pharsalicam a rege Ptolemæo comprehensus, et in custodia necatus. Vid. Cæs. B. C. iii. 102. Sch.

2. *desponderat*] *See* § 2. *h. e.* Lentulus had-promised himself the gardens and the Baian villa of Cæsar, in the full expectation of victory and confiscation.

3. *ex hac parte*] i. e. *of Cæsar.* The avidity however of the Pompeians was infinite.

4. *illud*] *Quod Pompeiani, si victores fuissent, essent ausuri.* Sch.

5. *deprecatur*] *apud Cæsarem; cujus quum legatus fuisset, tamen ab ejus partibus discesserat.* Ern.

6. *Alexandrinas*] Dated *Alexandria.*

7. *vidisse*] Sc. *Q. Cicero.*

EPISTOL. VII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Exponit rationes consilii sui Brundusium veniendi, variasque ex eo offensiones et sollicitudines, 1, 2. Causas affert, ob quas Atticum Romæ manere, quam ad se venire malit, 5, 6. Addit de literis suo nomine scriptis; de Quintis, patre et filio, 7. Epistolas creberrimas ab Attico expetit, 8.

1 Gratæ tuæ mihi litteræ sunt, quibus accurate perscripsisti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. Factum igitur, ut scribis, istis placere[2], iisdem istis lictoribus me uti; quod concessum Sextio[3] sit; cui non puto suos esse concessos, sed ab ipso[4] datos. Audio enim, eum ea Senatus consulta improbare, quæ post discessum[5] Tribunorum facta sunt. Quare poterit, si volet sibi constare, nostros lictores[6] comprobare. Quamquam quid ego de lictoribus, qui pæne ex Italia decedere sim jussus? Nam ad me misit Antonius exemplum Cæsaris ad se litterarum, in quibus erat, se audivisse, Catonem et L. Metellum[7] in Italiam venisse, Romæ

1. Epistol. VII.] Dec. 19, 706, A.U.C.

2. *istis placere*] The friends of Cæsar, mentioned § 3. *ep. sup.*

3. *Sextio*] P. Sestius.—He had the year previous been Prætor, and was in 706, A. U. C., Proprætor of Cilicia. He was a Pompeian (*Att.* viii. 15), who, after the battle of Pharsalía, submitted to Cæsar, and was, by him allowed to retain his Lictors. *See ad Fam.* v. 6.

4. *ipso*] 'Cæsar—*Datos* = *Given, as a favor*, is opposed to *concessos* = *yielded as a matter of right.*

5. *post discessum*] Q. Cassius and M. Antony, Tr. Pl., had, at the beginning of the Civil War, professed that they were, whilst remaining in Rome, in personal fear, and so professing had fled from the city to Cæsar's camp; thereby kindling the war. Cæsar affected to consider all the subsequent acts of the Senate illegal. The appointment of Sestius to the Proprætorship of Cilicia was an act subsequent to the flight of the Tribunes, and, as such, illegal. Not so the grant of Cicero's Lictors.

6. *nostros lictores*] *Qui mihi non sunt S. C. post Tribunorum discessum dati; sed multo ante ut Ciliciæ Proconsuli.* Sch.

7. *Metellum*] L. Cæcilius *Metellus.*—*Vid. Att.* ix. 6. x. 4. Metellus was the Tribune who, with his person, opposed Cæsar's entrance into the Ærarium Sanctius, and, so doing, put his (Metellus's) life in jeopardy.

ut essent palam: id sibi non placere; ne qui motus ex eo fierent; prohiberique[8] omnes Italia, nisi quorum ipse caussam cognovisset: deque eo vehementius erat scriptum. Itaque Antonius petebat a me per litteras, ut sibi ignoscerem: facere se non posse, quin iis litteris pareret. Tum ad eum misi L. Lamiam[9], qui demonstraret, illum Dolabellæ[1] dixisse, ut ad me scriberet, ut in Italiam quamprimum venirem: ejus me litteris venisse. Tum ille edixit ita, ut me exciperet, et Lælium[2] nominatim. Quod sane nollem. Poterat enim, sine nomine, re ipsa[3] excipi. O multas et graves 3 offensiones! quas quidem, tu das operam, ut lenias. Nec tamen nihil proficis: quin hoc ipso minuis dolorem meum, quod, ut minuas, tam valde laboras: idque velim ne gravere quam sæpissime facere. Maxime autem assequere, quod vis, si me adduxeris, ut existimem, me bonorum judicium non funditus perdidisse. Quamquam quid tu in eo potes? Nihil scilicet. Sed, si quid res dabit tibi facultatis, id me maxime consolari poterit: quod nunc quidem video non esse; sed si quid, ex eventis; ut hoc nunc accidit. Dicebar debuisse cum Pompeio proficisci[4]. Exitus illius minuit ejus officii

8. *prohiberique*] All the partizans of Pompey, whose business was not specially known to Cæsar, were to be ejected out of Italy. Antony had to put into execution this edict of Cæsar. A particular exemption was made in favour of Cicero and Lælius, their names being mentioned. Cicero regrets this latter fact for two reasons. 1st. It put him in a conspicuous situation in the eyes of the other Pompeians.—2nd. It scarcely left him at liberty to leave Italy in case he even wished to do so.

9. *Lamiam*] *Fam.* xi. 16, 17, xii., 29. *Att.* xiii. 45.

1. *illum Dolabellæ*] Dolabella had obtained permission from Cæsar to write to Cicero, and give him access to Italy.

2. *Lælium*] *D. Lælium Balbum, Tr. Pl.* 700, *Pompeianum, qui navibus Asiaticis præfuerat.* Corrad.

3. *res ipsa*] In case, for instance, the edict had run thus—*Ex omnibus Pompeianis ne cui liceat esse in Italia* nisi quorum causam Cæsar cognoverit, aut de quibus Cæsar scripserit. *Vid. not. Man.*

4. *proficisci*] i. e. *In Ægyptum.*

prætermissi reprehensionem. Sed ex omnibus nihil magis tamen desideratur, quam quod in Africam non ierim. Judicio hoc sum usus, non esse barbaris auxiliis fallacissimæ gentis rempublicam defendendam, præsertim contra exercitum sæpe victorem. Non probant fortasse. Multos enim viros bonos in Africam venisse audio, et scio fuisse antea. Valde hoc loco urgeor [5]; hic quoque opus est casu: [ut] aliqui sint ex iis, aut, si potest, omnes, qui salutem anteponant. Nam si perseverant [6] et obtinent; quid nobis futurum sit, vides. Dices, quid illis, si victi erunt? Honestior est plaga. 4 Hæc me excruciant. Sulpicii [7] autem consilium non scripsisti cur meo non anteponeres: quod etsi non tam gloriosum est, quam Catonis [8], tamen et periculo vacuum est, et dolore. Extremum est eorum, qui in Achaia sunt. Ii tamen ipsi se hoc melius habent, quam nos, quod et multi sunt uno in loco; et quum in Italiam venerint, domum statim venerint. Hæc tu perge, ut 5 facis, mitigare, et probare [9] quamplurimis. Quod te excusas [1]: ego vero et tuas caussas nosco; et mea interesse puto, te istic [2] esse, vel ut cum iis, quibus oportebit, agas, quæ erunt agenda de nobis, ut ea quæ egisti; in primisque hoc velim animadvertas. Multos esse arbitror, qui ad Cæsarem detulerint delaturive sint, me aut pœnitere consilii mei, aut non probare, quæ

5. *urgeor*] As to going into Africa or not. He seems to have inclined towards going there, inasmuch as, a few lines below, he contrasts his sentiments with those of Sulpicius. Now Sulpicius kept in Italy.—*Note of Ern.*

6. *perseverant*] *Sed si pergant illi Pompeiani in Africa bellare, et victoriam obtineant, magnum mihi ab iis impendet periculum.* SCH.

7. *Sulpicii*] *Fam.* iv. 1.

8. *Catonis*] Who was fighting in Africa.

9. *probare*] *Hæc quæ contra me sunt, velim, ut cæpisti, in sermonibus ita extenues et minuas, ut quam plurimos in tuam sententiam adducas.* MANUT.

1. *excusas*] *from leaving Rome and coming to me.*

2. *istic*] *Rome.*

fiant: quorum etsi utrumque verum est; tamen ab illis dicitur animo a me alienato; non quo ita perspexerint. Sed totum ut hoc Balbus sustineat et Oppius, et eorum crebris litteris illius voluntas erga me confirmetur, et hoc plane ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, 6 cur te nolim discedere; quod scribis Tulliam efflagitare[3]. O rem miseram! quid scribam? aut quid velim? Breve faciam. Lacrimæ enim se subito profuderunt. Tibi permitto: tu consule. Tantum vide, ne hoc temporis tibi obesse aliquid possit. Ignosce, obsecro te: non possum præ fletu et dolore diutius in hoc loco commorari. Tantum dicam, nihil mihi gratius esse, quam quod eam diligis. Quod litteras, quibus putas opus 7 esse, curas dandas[4]; facis commode. Quintum filium[5] vidi, qui Sami vidisset, patrem Sicyone: quorum deprecatio est facilis. Utinam illi, qui prius illum viderint, me apud eum velint adjutum tantum, quantum ego illos vellem, si quid possem! Quod rogas, ut in bonam 8 partem accipiam, si qua sint in tuis litteris, quæ me mordeant: ego vero in optimam; teque rogo, ut aperte, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, idque facias quam sæpissime. Vale. XIV. Kalend. Januar.

Ep. cccc. seq. Att. xiv. 17.

3. *Tulliam effl.*] *Hic de Tullia, ejusque inopia agitur. Atticus igitur a Tullia efflagitabatur ut Romæ maneret, ne ipsa prorsus destituta esset, et ab Attico, si opus esset, posset sustentari.* Sch.—Cicero, however, expresses a wish that Atticus's helping Tullia may not injure himself (*obesse aliquid.*)

4. *curas dandas*] *Nempe meo nomine scriptas. Vid. ep. 5. h. l. § 3.*

5. Q. *Filium*] *I have seen a person who saw the son at Samos and the father at Sicyon.*

EPISTOL. VIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Petit ut se apud Cæsarem Atticus defendat, 1. Quinti Fratris acerbitatem queritur, 2.

1 Quantis curis afficiar, etsi profecto vides, tamen cognosces ex Lepta et Trebatio. Maximas pœnas pendo temeritatis meæ; quam tu prudentiam mihi videri vis: neque te deterreo, quo minus id disputes, scribasque ad me quam sæpissime. Nonnihil enim me levant tuæ litteræ hoc tempore. Per eos, qui nostra caussa volunt, valentque apud illum, diligentissime contendas opus est, per Balbum et Oppium maxime, ut de me scribant quam diligentissime. Oppugnamur enim, ut audio, et præsentibus quibusdam, et per litteras. Iis ita occur-2 rendum, ut rei magnitudo postulat. Fufius est illic, mihi inimicissimus. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. Dictitat, se a me apud Cæsarem oppugnari: quod refellit Cæsar ipse omnesque ejus amici. Neque vero desistit, ubicumque est, omnia in me maledicta conferre. Nihil mihi umquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum. Qui ex ipso audissent, quum Sicyone palam multis audientibus loqueretur, nefaria quædam ad me pertulerunt. Nosti genus, etiam expertus es fortasse: in me id est omne conversum. Sed augeo commemorando dolorem, et facio etiam tibi. Quare ad illud redeo; cura, ut hujus rei caussa, dedita opera, mittat aliquem Balbus. Ad quos videbitur, velim cures litteras meo nomine[2]. Vale. VI. Kal. Januar.

Ep. ccccii. seq. Fam. xiv. 16.

1. EPISTOL. VIII.] Dec. 27, 706, A. U. C.

2. *meo nomine*] See *h. l. ep.* 5. § 3. 7. § 7.

EPISTOL. IX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Incaute se egisse quod in Italia vel non manserit vel celerius redierit, fatetur, 1. Epistolas a Q. Fr. scriptas queritur, 2. Tulliæ fortunam deplorat, 3.

1 Ego vero et incaute, ut scribis, et celerius, quam oportuit, feci, nec in ulla sum spe; quippe qui exceptionibus[2] edictorum retinear: quæ si non essent sedulitate effectæ, et benevolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. Nunc ne id quidem licet. Quid autem me juvat, quod ante initum Tribunatum[3] veni, si ipsum, quod veni, nihil juvat? Jam, quid sperem ab eo, qui[4] mihi amicus numquam fuit; quum jam lege[5] etiam sim confectus et oppressus? Quotidie jam Balbi ad me litteræ languidiores: multæque multorum ad illum[6], fortasse contra me. Meo vitio pereo. Nihil mihi mali casus attulit: omnia culpa contracta sunt. Ego enim, quum genus belli viderem, imparata et infirma omnia contra paratissimos, quieveram; (quid facerem[7]?) ceperamque consilium non tam forte, quam mihi præter ceteros conce-

1. EPISTOL. IX.] Jan. 4, A.U.C. 707. Brundusium.

2. *exceptionibus*] *Vid. ep.* vii. *sect.* 2.

3. *Tribunatum*] *Antequam Tribunatum novi Tribuni inierent; vereri enim poterat, ne hi eum rogationibus suis impedirent.* MANUT.

4. *ab eo qui*] *Antonium potius quam Cæsarem, ut Corrado visum, hic significare videtur.* SCH.

5. *lege*] *Fortasse a Dolabella Tr. Pl. perlata, in qua scriptum esset idem, quod in Antonii edicto.* MAN.

6. *ad illum*] *Cæsar.*

7. *quid facerem*] Sic de Manut. susp. (probante Bosio) Lamb. *civeram* Cd. Decurt. *sit veram* Md. a pr. M. *iveram* Oxon. 1, 2. Vict. Man. *siveram* Tunstalli susp. prob. Ern. *sciveram (quid facerem?)* Md. a se sec. M. Crusell. Tornaes. Cdd. Regii Asc. 1. Crat. Bos. Græv. Ern. *sciveram quid facerem* Lall. explicans "decreveram" *sciveram, quod facerem* (nempe in Italia manere, et a bello abstinere constitueram) Sch. Lun. Prorsus contra Ciceronis usum. *quievi* et *quieveram* alibi quoque corrupta v. c. ad Q. Fr. i. 1: *primus lictor qui fuit* pro *quievit.* ORELLI.

dendum: cessi meis[8], vel potius parui: ex quibus unus[9] qua mente fuerit[1], is, quem tu mihi commendas, cognosces ex ipsius litteris, quas ad te et ad alios misit: quas 2 ego numquam aperuissem, nisi res acta sic esset. Delatus est ad me fasciculus: solvi, si quid ad me esset litterarum: nihil erat: epistola Vatinio[2] et Ligurio[3] altera: jussi ad eos deferri: illi ad me statim ardentes dolore venerunt, scelus hominis[4] clamantes: epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. Hic Ligurius furere. Se enim scire, summo illum in odio fuisse Cæsari: illum tamen non modo favisse[5], sed et tantam illi pecuniam dedisse honoris mei caussa. Hoc ego dolore accepto, volui scire, quid scripsisset ad ceteros[6]. Ipsi enim illi putavi perniciosum fore, si ejus hoc tantum scelus percrebruisset. Cognovi ejusdem generis: ad te misi: quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes[7]; nil me lædet. Nam quod resignatæ[8] sunt; habet, opinor, ejus signum Pomponia[9]. Hac ille acerbitate initio navigationis[1] quum usus esset, tanto me dolore affecit, ut postea jacuerim: neque nunc tam pro se, quam contra 3 me, laborare dicitur. Ita omnibus rebus urgeor; quas sustinere vix possum, vel plane nullo modo possum.

8. *cessi meis*] i. e. *in going to Pompey.*

9. *unus*] *Q. Frater.*

1. *qua mente fuerit*] *Significat Cicero fratrem suum jam tum, quum sibi suaderet, ut ad Pompeium proficisceretur, inique et malitiose secum egisse.* Sch.

2. *Vatinio*] *Vid. ep.* v. *sect.* 3. *h. l.*

3. *Ligurio*] A friend and partizan of Cæsar. *Fam.* xvi. 18; *Q. F.* iii. 7.

4. *hominis*] *Q. Frater.*

5. *favisse*] *Scil. olim legatus sibi ut esset decernendo.* Sch.

6. *ceteros*] To whom letters were directed.

7. *reddes*] *Si putabis nihil nocere posse Quinto, si illæ epistolæ iis redduntur, quibus inscriptæ sunt, nihil impedio, quo minus eas his reddas. Me enim non lædit, illa fratris in me probra etiam a pluribus legi.* Sch.

8. *resignatæ*] *Opened.*

9. *Pomponia*] Wife of Quintus, sister of Atticus.

1. *navigationis*] After the battle of Pharsalia, M. and Q. Cicero were in the same ship together. Afterwards they parted; M. going to Brundusium, Q. to Asia.

Quibus in miseriis una est pro omnibus, quod istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam relinquam. Quare te, ut polliceris, videre plane velim. Alium enim, cui illam commendem, habeo neminem; quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata, quæ mihi. Sed, si me non offendes[2], satis tamen habeto commendatam, patruumque in ea, quantum poteris, mitigato[3]. Hæc ad te die natali meo scripsi: quo utinam susceptus non essem, aut ne quid ex[4] eadem matre postea natum esset! Plura scribere fletu prohibeor.

Epist. cccciv. seq. Att. xi. 10.

EPISTOL. X[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Quintorum odiis, 1. de iis, quæ sibi de Cæsaris statu, relata sunt; denique crebriores litteras ab Attico exposcit, 2.

Ad meas incredibiles ægritudines aliquid novi accedit 1 ex iis, quæ de Q. Q. ad me afferuntur. P. Terentius[2], meus necessarius, operas in portu[3] et scriptura Asiæ pro magistro[4] dedit. Is Quintum filium Ephesi vidit vi. Id. Decemb. eumque studiose propter amicitiam nostram

2. *si me non offendes*] *In case you do not find me alive.* Cicero fears that his own and his wife's property will be confiscated, and that he will himself die. He commends his daughter (now divorced from Dolabella) to Atticus.

3. *mitigato*] *Quasi Q. Fr. eodem odio, quo fratrem, etiam filiam persecuturus esset.* Sch.

4. *ne quid ex*] i. e. *his brother Quintus.*

1. Epistol. X.] Brundusium, Jan. 21, 707. A.U.C.

2. *Terentius*] P. *Terentius* Hispo, a director, or vice-director, in the customs. *Fam.* xiii. 65.

3. *in portu*] h. e. *in societate, quæ portoria et vectigal agri pascui illius Provinciæ conduxerat.* Ern.

4. *pro magistro*] When a company leased the revenues of a country, the chief shareholder was called *Magister*, and had the main hand in the management. In like manner the chief creditor in an auction bore the same name. See *Fam.* xiii. 9. *sect.* 1; *Att.* v. 15. *sect.* 3.

invitavit; quumque ex eo de me cunctaretur, eum sibi ita dixisse narrabat, se mihi esse inimicissimum; volumenque sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus: multa a se dicta contra ejus amentiam: multa postea Patris consimili scelere secum Quintum patrem locutum: cujus furorem ex iis epistolis, quas ad te misi, perspicere potuisti. Hæc tibi dolori esse certo scio: me quidem excruciant, et eo magis, quod mihi cum illis ne querendi quidem locum futurum 2 puto. De Africanis rebus longe alia nobis, ac tu scripseras, nuntiantur. Nihil enim firmius esse dicunt, nihil paratius [5]. Accedit Hispania [6], et alienata Italia [7]; legionum nec vis eadem, nec voluntas; urbanæ [8] res perditæ. Quid est, ubi acquiescam, nisi quamdiu tuas litteras lego? quæ essent profecto crebriores, si quid haberes, quo putares meam molestiam minui posse. Sed tamen te rogo, ne intermittas scribere ad me, quidquid erit, eosque, qui mihi tam crudeliter inimici sunt, si odisse non potes, accuses tamen; non ut aliquid proficias, sed ut me tibi carum esse sentiant. Plura ad te scribam, si mihi ad eas litteras, quas proxime ad te dedi, rescripseris. Vale. XII. Kal. Febr.

Ep. ccccv. seq. Att. xi. 11.

5. *paratius*] For the Pompeians in Africa.

6. *Hispania*] *Non potest esse sermo de bello Pompeii filii in Hispania; id tum nondum cœperat. Intelligendus Q. Cassius Longinus, qui Hispanos alienaverat; de quo vid. Bell. Alex. c.* 48. ERN.

7. *Italia*] On account of the rapacity of Antony. See *Phil.* ii. 25. and *ep.* xvi. *h. l. Note of Malaspina.*

8. *urbanæ res*] *Tribunitiis contentionibus. Nam Dolabella et Trebellius, Tr. Pl. inter se et cum Antonio contendebant.* CORRAD.

EPISTOL. XI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Se omnia mala et sustinere et expectare scribit, 1. petitque ab Attico, ut sibi Romæ pecunias curet et crebro scribere pergat, 3.

Confectus jam cruciatu maximorum dolorum, ne, si sit 1 quidem, quod ad te debeam scribere, facile id exsequi possim; hoc minus, quod res nulla est, quæ scribenda sit; quum præsertim ne spes quidem ulla ostendatur, fore melius. Ita jam ne tuas quidem litteras exspecto: quamquam semper aliquid afferunt, quod velim. Quare tu quidem scribito, quum erit, cui des: ego tuis proximis, quas tamen jam pridem accepi, nihil habeo, quod rescribam. Longo enim intervallo video immutata esse omnia: illa esse firma[2], quæ debeant, nos stultitiæ[3] nostræ gravissimas pœnas pendere. P. Sallustio[4] curanda sunt 2 H-S xxx, quæ accepi a Cn. Sallustio. Velim videas, ut sine mora curentur. De ea re scripsi ad Terentiam. Atque hoc ipsum jam prope consumptum est. Quare id quoque velim, quum illa[5] videas, ut sit, qui utamur[6]. Hic fortasse potero sumere, si sciam istic paratum fore. Sed prius, quam id scirem, nihil sum ausus sumere. Qui sit omnium rerum status noster, vides. Nihil est mali, quod non et sustineam et exspectem. Quarum rerum

1. EPISTOL. XI.] Brundusium, March 8, 707. A.U.C.
2. *firma*] i. e. the fortunes of Pompey.
3. *stultitiæ*] In returning to Italy.
4. *P. Sallust.*] A kinsman, most probably, to Cnæus, who was a freedman of Cicero.
5. *cum illa*] *Terentia.*
6. *utamur*] h. e. *id quoque cum illa pecunia provideas, ut cures, ut habeamus argentum ad faciendos sumptus quotidianos.* Sic sæpius ponitur *qui utar vel unde utar:* e. g. Plaut. Trin. ii. 2. Terent. Adelph. v. 9; ad Att. xiii. 23. GRONOV.

eo gravior est dolor, quo culpa major. Ille in Achaia[7] non cessat de nobis detrahere[8]. Nihil videlicet tuæ litteræ profecerunt. Vale. VIII. Id. Mart.

Ep. ccccvi. seq. Att. xi. 12.

EPISTOL. XII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De literis ad Cæsarem scriptis, 1, 2. De statu rerum in Africa, 3. De literis, suo nomine ad alios ab Attico scribendis et de Galeonis tarditate, 4.

1 Cephalio[2] mihi a te litteras reddidit a. d. VIII. Id. Mart. vespere. Eo autem die mane tabellarios miseram, quibus ad te dederam litteras. Tuis tamen lectis litteris, putavi aliquid rescribendum esse, maxime, quod ostendis, te pendere animi, quamnam rationem sim Cæsari allaturus profectionis meæ tum, quum ex Italia discesserim. Nihil opus est mihi nova ratione. Sæpe enim ad eum scripsi, multisque mandavi, non potuisse, quum cupissem, sermones hominum sustinere; multaque in eam sententiam. Nihil enim erat, quod minus eum vellem existimare, quam me tanta de re non meo consilio usum esse. Postea, quum mihi litteræ a Balbo Cornelio minore missæ essent, illum existimare, Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuisse: ita enim scripsit: qui nondum cognossem, quæ de me Quintus scripsisset ad multos: etsi multa præsens in præsentem acerbe

7. *ille in Ach.*] *Q. Fr.*
8. *detrahere*] *Detract from.*
1. EPISTOL. XII.] March 8, 707. A.U.C. Brundusium.
2. *Cephalio*] Servus Attici, tabellarius.

dixerat et fecerat: tamen † Nilo[4] meo his verbis ad Cæsarem scripsi.

De Quinto fratre meo non minus laboro, quam de me 2 *ipso: sed eum tibi commendare hoc meo tempore non audeo. Illud dumtaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, ne quid existimes ab illo factum esse, quo minus mea in te officia constarent, minusve te diligerem, potiusque semper illum auctorem nostræ conjunctionis fuisse, meique itineris comitem, non ducem. Quare ceteris in rebus tantum ei tribues, quantum humanitas tua, amicitiaque vestra postulat. Ego ei ne quid apud te obsim, id te vehementer etiam atque etiam rogo.*

Quare, si quis congressus fuerit mihi cum Cæsare, 3 (etsi non dubito), quin is lenis in illum futurus sit, (idque jam declaraverit,) ego tamen is ero, qui semper fui. Sed, ut video, multo magis est nobis laborandum de Africa; quam quidem tu scribis confirmari quotidie magis ad conditionis[5] spem, quam victoriæ. Quod utinam ita esset! Sed longe aliter[6] esse intelligo; teque ipsum ita existimare arbitror, aliter autem scribere, non fallendi, sed confirmandi mei caussa, præsertim quum adjungatur ad Africam etiam Hispania. Quod me admones, ut scribam ad Antonium et ad ceteros: si quid videbitur tibi opus esse, velim facias id, quod sæpe fecisti. Nihil enim mihi venit in mentem, quod scribendum putem.

4. *tamen † Nilo*] Hæc corrupta. Sic Cd. Decurt. Bos. Græv. Ern. *tamen L. Lomeous verbis*, Md. a pr. m. *tamen L. meo iis v.* Md. a sec. m. Ball. Helmst. Cdd. Regii *tamen L.* (sic) *in eo his v.* Asc. 1. Crat. Vict. 1. *tamen stilo meo his v.* Junius *tamen filo meo*, Popma *tamen nihilo minus*, Grævii suspic., *tamen λακωνικῶς*, vel *λακωνίζων*, vel *λακωνισμῷ meo*, vel *Laconice*, conj. in m. 1584. *tamen de eo his v.* Lamb. (Muret. 1. F. Gronov.) Sch. Lun. *tamen ultro his verbis* altera, J. F. Gronovii susp. ORELLI.

5. *conditionis*] *Agreement between the two is more likely than victory on either side.*

6. *longe aliter*] Cicero thought the Pompeians would win.

Quod me audis fractiorem esse animo: quid putas, quum videas, accessisse ad superiores ægritudines præclaras generi actiones? Tu tamen velim ne intermittas, quoad ejus facere poteris, scribere ad me, etiamsi rem, de qua scribas, non habebis. Semper enim afferunt aliquid mihi tuæ litteræ. Galeonis[7] hereditatem crevi. Puto enim cretionem simplicem fuisse, quoniam ad me nulla missa est. VIII. Id. Mart.

Epist. ccccvii. seq. Att. xi. 13.

EPISTOL. XIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Pompeianis aliquot Alexandriam profectis, 1. De Q. Fr. literis, 2. De coheredibus Fufidianis, 3. De fundo Frusinati redimendo, 4. De literis suo nomine ab Attico scribendis, 5.

1 A Murenæ[2] liberto nihil adhuc acceperam litterarum. P. Siser reddiderat eas, quibus rescribo. De Servii[3] patris litteris quod scribis; item, Quintum[4] in Syriam venisse, quod ais, esse qui nuntient; ne id quidem verum est. Quod certiorem te vis fieri, quo quisque in me animo sit aut fuerit eorum, qui huc venerunt; neminem alieno

7. *Galeonis*] A person of this name had made Cicero his heir. Cicero had taken possession (*cernere.*) He considers that he is the sole legatee, as no one has sent to him any notice of any other *cretio.* —*Cretio simplex dicitur, quæ unius heredis est, reliquis sine cretione institutis.* POPMA. *Cretio* est, ut explicat Ulpianus Tit. xxii. 27. seqq. certorum dierum spatium, quod datur instituto heredi ad deliberandum, utrum expediat ei adire hereditatem, nec ne; velut—*Titius hæres esto, cernitoque in diebus centum proximis, quibus scierit poteritne; nisi ita creverit, exhæres esto.* Cernere est verba cretionis dicere ad hunc modum: *quum me Mævius hæredem instituerit, eam hereditatem adeo cernoque.* SCH.

1. EPISTOL. XIII.] Brundusium, end of March, 707. A.U.C.

2. *Murenæ*] Terentius Varro *Murena.* Vid. *Fam.* xvi. 12; xiii. 22.

3. *Servii*] *Att.* ix. 19; *Fam.* iv. 1, 2.

4. *Quintum*] Scil. *Ciceronem.* *Vid. ep.* vi. *sect.* 7. *h. l.*

intellexi. Sed, quantum id mea intersit, existimare te posse certo scio. Mihi quum omnia sunt intolerabilia ad dolorem, tum maxime, quod in eam caussam venisse me video, ut ea sola utilia mihi esse videantur, quæ semper nolui. P. Lentulum patrem Rhodi esse aiunt, Alexandriæ filium; Rhodoque Alexandriam C. Cassium[5] profectum esse constat. Quintus mihi per litteras satis- 2 facit, multo asperioribus verbis, quam quum gravissime accusabat. Ait enim, se ex litteris tuis intelligere, tibi non placere, quod ad multos de me asperius scripserit: itaque se pœnitere, quod animum tuum offenderit: sed se jure fecisse. Deinde perscribit spurcissime, quas ob caussas fecerit. Sed neque hoc tempore, nec antea patefecisset odium suum in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum videret. Atque utinam vel nocturnis, quemadmodum tu scripseras, itineribus propius te accessissem! Nunc nec ubi, nec quando te sim visurus, possum suspicari. De coheredibus Fufidianis[6] nihil fuit, quod ad me 3 scriberes. Nam et æquum postulant; et, quidquid egisses, recte esse actum putarem. De fundo Frusinati[7] 4 redimendo jam pridem intellexisti voluntatem meam: etsi tum meliore loco res erant nostræ, neque desperaturi mihi ita videbamur; tamen in eadem sum voluntate. Id quemadmodum fiat, tu videbis. Et velim, quoad poteris, consideres, ut sit, unde nobis suppeditentur sumptus necessarii. Si quas habuimus facultates, eas

5. *Cassium*] *C. Cassius* Longinus, Tr. Pl. a Pompeian. He commanded the fleet of the Hellespont, and, after the battle of Pharsalia, delivered it to Cæsar, in whose service he was afterwards employed against Pharnaces, in Cappadocia. *Att.* v. 18, 20, 21; *Fam.* viii. 10, 11.

6. *cohered. Fufid.*] Q. Fufidius, a Roman knight, with whom (*Q. F.* iii. 1) Q. Cicero had had dealings, and, perhaps, the same person who was (*pro Pisone*, 35) agent for Piso in Macedonia, had made Cicero a co-heir.

7. *Frusinati*] *Vid. ep.* iv. *hujus lib.*

EPISTOL. XV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Queritur, quum omnium aliorum, qui a Pompeii partibus steterint, ratio exitum habeat, suam nullum habere, 1—3. Cur de Fufidianis prædiis nihil confici potuerit, quærit, 4.

1 Quoniam justas caussas affers, quod te hoc tempore videre non possim: quæso, quid sit mihi faciendum. Ille[2] enim ita videtur Alexandriam tenere, ut eum scribere etiam pudeat de illis rebus. Hi autem ex Africa[3] jam adfuturi videntur; Achæi[4], item ex Asia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. Quid mihi igitur putas agendum? Video difficile esse consilium. Sum enim solus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus sit, neque ab his ipsis quidquam ad spem ostendatur. Sed tamen scire velim, quid censeas: idque erat cum aliis, cur te, si fieri posset, cuperem 2 videre. Minucium XII. sola curasse, scripsi ad te[5] antea: quod superest, velim videas, ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me, sed acerbissime scripsit: filius vero mirifico odio. Nihil fingi potest mali, quo non urgear. Omnia tamen sunt faciliora, quam peccati dolor[6]; qui et maximus est, et æternus: cujus peccati si socios essem habiturus ego, quos putavi, tamen esset consolatio tenuis. Sed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. Alii capti, alii interclusi

1. EPISTOL. XV.] May 14, 707, A.U.C.—Brundus:

2. *ille*] Cæsar.

3. *ex Africa*] The Pompeians.

4. *Achæi*] *Qui post pugnam Pharsalicam primum in Achaia remanserant, deinde in Asiam iverant, ut a Cæsare veniam impetrarent; ii omisso petendæ veniæ consilio, aut ad Pompeianos redituri ex Asia videntur, aut aliquo loco, qui in Cæsaris potestate non sit, commoraturi.* MANUT.

5. *scripsi ad te*] *Hæc epistola non extat.* SCH.

6. *peccati dolor*] *Quod in Italiam a pugna Pharsalica venerim.* SCH.

non veniunt[7] in dubium de voluntate, eo minus[8] scilicet, quum se expedierint et una esse cœperint. Ii autem ipsi, qui sua voluntate ad Fufium[9] venerunt, nihil possunt, nisi timidi, existimari[1]. Multi autem sunt, qui, quicumque sunt, modo ad illos se recipere volent, recipientur. Quo minus debes mirari, non posse me tanto dolori resistere. Solius enim meum peccatum corrigi non potest, et fortasse Lælii[2]. Sed quid me id levat? C. quidem Cassium[3] aiunt consilium Alexandriam eundi mutavisse. Hæc ad te scribo, non ut queas 3 tu demere sollicitudinem, sed ut cognoscam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt: ad quæ gener accedit, et cetera[4], quæ, fletu reprimor, ne scribam. Quin etiam Æsopi filius[5] me excruciat. Prorsus nihil abest, quin sim miserrimus. Sed ad primum revertor: quid putes faciendum; occultene aliquo propius veniendum, an mare transeundum. Nam hic maneri diutius non potest. De Fufidianis[6] quare nihil potuit confici? 4

7. *non veniunt*] *Non existimari possunt noluisse in Africam ire, si quidem capti a Cæsare aut interclusi non potuerunt.* Man.

8. *eo minus*] *Si exeundi viam nacti ad exercitum Africanum se contulerint, multo minus in dubium venient de voluntate.* Man.

9. *Fufium*] *Q. Fufium Calenum, quem Cæsar, victo in Pharsalia Pompeio, Achaiæ præfecerat.* Manut.

1. *timidi ex.*] *venerunt enim sua sponte in Cæsaris potestatem, ne hostium loco habiti calamitatem aliquam subirent, quam supplices se posse effugere sperarunt. Ego autem non timidus solum existimari possum, sed Cæsaris quodammodo cupidus, qui in Italiam quasi conspectum victoris appetens me contulerim.* Manut.

2. *Lælium*] *Vid. ep.* 7. *h. l.*

3. *Cassium*] There had been a report that Cassius intended to go to Alexandria, and beg the mercy of Cæsar. This had proved untrue, and, so, had left Cicero and Lælius the only persons who had done so.

4. *cetera*] particularly the wants of Tullia.—*Vid. ep. sup.*

5. *Æsopi filius*] *i. e. Æsopi histrionis, Ciceroni familiaritate conjuncti filius, tum perditus et paternorum bonorum decoctor. Vid. Plin. H. N.* ix. 35. *Is cum Metella, quæ Dolabellam quoque ad adulterium pellexerat, rem habuisse videtur. Vid. ep. Hor. Serm.* ii. 3. *Itaque nihil opus est conjectura J. F. Gronovii* 417, 3. Quin etiam tuæ sororis filius me excruciat. Ern.

6. *Fufidianis*] *Vid. ep. sup.*

Genus enim conditionis[7] ejusmodi fuit, in quo non solet esse controversia; quum ea pars, quæ videtur esse minor, licitatione expleri posset. Hæc ego non sine caussa quæro. Suspicor enim, coheredes dubiam nostram caussam putare, et eo rem in integro esse. Vale. Pridie Idus Mai.

EPISTOL. XVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De epistola Cæsaris, 1—3. De literis ad Q. F. scribendis, 4. De Terentiæ testamento, et fide ejus in suspicionem adducta, 5.

1 Non meo vitio fit, hoc quidem tempore, (ante enim est peccatum), ut me ista epistola[2] nihil consoletur. Nam et exigue scripta est, et suspiciones magnas habet, non esse ab illo[3]; quas animadvertisse te existimo. De obviam itione ita faciam, ut suades. Neque enim ulla de adventu ejus opinio est; neque, si qui ex Asia veniunt, quidquam auditum esse dicunt de pace; cujus ego spe in hanc fraudem[4] incidi. Nihil video, quod sperandum putem, nunc præsertim, quum ea plaga in Asia[5] sit

7. *genus enim cond.*] Cicero had presumed that the Fufidian affair was concluded. Atticus had written and undeceived him. Cicero expresses surprize at this. When, in the case of legacy, the shares could not be made equal, the whole was put up to auction, and the product divided. Cicero has, however, a further fear. He suspects that it may be the opinion in Rome that his own property may be confiscated, and that, under this notion, his co-heirs may be loth to have their common inheritance put up. —*Vereri scilicet ne forte Ciceronis bona jussu Cæsaris publicentur ideoque nondum eos communem hereditatem voluisse.* Sch.

1. Epistol. XVI.] Brundusium. Nov. 2, 707. A.U.C.

2. *ista epistola*] *Quæ mihi missa est tanquam a Cæsare scripta.* Ern.

3. *illo*] *Cæsar.*

4. *fraudem*] It was in the hope of bringing about a peace that Cicero had first followed Pompey, and afterwards, after the battle of Pharsalia, returned to Italy.

5. *Asia*] Ubi Pharnaces Domitium Calvinum, Asiæ Præfectum, vicerat; *in Illyrico*, victo Gabinio a Barbaris; *in Cassiano negotio*, in

accepta, in Illyrico, in Cassiano negotio, in ipsa Alexandria, in Urbe, in Italia. Ego vero, etiamsi rediturus ille est, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditum ejus negotium confectum iri puto. Quod autem 2 scribis, quamdam lætitiam bonorum esse commotam, ut sit auditum [6] de litteris; tu quidem nihil prætermittis, in quo putes aliquid solatii esse: sed ego non adducor [7], quemquam bonum ullam salutem putare mihi tanti fuisse, ut eam peterem ab illo, et eo minus, quod hujus consilii jam ne socium quidem habeo quemquam. Qui in Asia sunt, rerum exitum exspectant. Achaici etiam Fufio spem deprecationis afferunt [8]. Horum et timor idem fuit primo, qui meus, et constitutum [9]. Mora Alexandrina caussam illorum correxit, meam evertit. Quamobrem idem a te nunc peto, quod superioribus 3 litteris, ut, si quid in perditis rebus dispiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. Si recipior ab his, quod vides non fieri; tamen, quoad bellum erit, quid agam, aut ubi sim, non reperio: sin jactor, eo minus. Itaque tuas litteras exspecto; easque ut ad me sine

Q. Cassii Longini, Caii fratris, discordia cum Marcello; uterque Cæsaris præfectus erat in Hispaniis; in *Alexandria*, quum Cæsaris milites ab Alexandrinis fusi essent, ipse in magno periculo fuisset, de quo et supra dixit; *in Urbe* per dissidia Tribunorum absente Cæsare, *in Italia* per Antonium, de quo supra. Ern.

6. *ut sit auditum*] Simul ut sit auditum de literis Cæsaris illis Ciceronis causæ faventibus. Sch.

7. *non adducor*] *ut existimem.*

8. *afferunt*] J. F. Gronovius susp. *differunt.* Sententia enim hæc est: spem dederant Fufio, Achaiæ Profecto, deprecandi Cæsaris, eam non exequuntur, sed morantur et se sustinent. Sch. —*Vid. ep. sup. sect.* 2.—*They hold out to him a hope.* Billerb.

9. *constitutum*] *Nam constituerant Cæsari se committere; sed interposito Alexandrino bello, et Cæsaris rebus in discrimen adductis, integrum sibi reservarunt, belli exitum expectantes. Itaque mora Alexandrina effectum est, ut eorum causa quasi corrigeretur, et eoram culpa minueretur, si quidem nihil fecerunt, quod Pompeianos, qui in Africa bellum renovant, gravius offenderet. Et ut Alexandrinum bellum illorum causam juvit, ita meam perdidit. Nam quo minus secunda Cæsaris fortuna est, eo magis reprehendar, qui in Italiam venire properarim causa Rei publicæ desperata.* Manut.

4 dubitatione scribas, rogo. Quod suades, ut ad Quintum scribam de his litteris: facerem, si me quidquam istæ litteræ delectarent. Etsi quidam scripsit ad me his verbis: ***Ego, ut in his malis, Patris sum non invitus: essem libentius, si frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire vellem.*** Quod ais illum ad te scribere, me sibi nullas litteras remittere; semel ab ipso accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menses tempestatibus retentus est. Quintum filium ad me acerbissime scrip-
5 sisse, jam ante ad te scripsi. Extremum est, quod te orem, si putas rectum esse et a te suscipi posse, cum Camillo [1] communices, ut Terentiam moneatis de testamento [2]. Tempora monent, ut videat, ut satisfaciat, quibus debeat. Auditum ex Philotimo est, eam scelerate quædam facere. Credibile vix est. Sed certe, si quid est, quod fieri possit, providendum est. De omnibus rebus velim ad me scribas: et maxime quid [scribas] de eo, in quo tuo consilio egeo, etiamsi nihil excogitas: id enim mihi erit pro desperato. III. Nonas Jun.

Ep. cccxi. seq. Att. xi. 17.

EPISTOL. XVII [1].

CICERO ATTICO SAL.

De Tulliæ adventu, deque rebus Cæsaris, 1—3.

1 Properantibus tabellariis alienis hanc epistolam dedi; eo brevior est, et, quod eram missurus meos. Tullia

1. *Camillo*] Camillus, a Roman lawyer, was, as much as Atticus, engaged in looking after the money matters of Cicero. *Vid. Fam.* xiv. 5. 14.

2. *De testamento*] *Cupiebat Cicero a Terentia testamentum fieri, ut illa, quum res suas constitueret, satisfaceret iis, quibus debebat. Monere autem de testamento commodius erat quam de solutione. Nam quum testamentum conficeret, necessario sequebatur, ut de solutione cogitaret.* MANUT.

1. EPISTOL. XVII.] June 14, 707. A.U.C.—Brundus.

mea venit ad me pridie Idus Jun., deque tua erga se observantia benevolentiaque mihi plurima exposuit, litteras reddidit trinas. Ego autem ex ipsius virtute, humanitate, pietate non modo eam voluptatem non cepi, quam capere ex singulari filia debui; sed etiam incredibili sum dolore affectus, tale ingenium in tam misera fortuna versari; idque accidere nullo ipsius delicto, summa culpa mea. Itaque a te neque consolationem jam, qua cupere te uti video, nec consilium, quod capi nullum potest, exspecto: teque omnia quum superioribus sæpe litteris, tum proximis tentasse intelligo. Ego cum Sallustio Ciceronem ad Cæsarem mittere cogitabam. Tulliam autem, non videbam esse caussam, cur diutius mecum tanto in communi mærore retinerem. Itaque matri eam, quum primum per ipsam liceret, eram remissurus. Pro ea, quam ad modum consolantis scripsisti, ὦ τάν, ea putato me scripsisse, quæ tu ipse intelligis responderi potuisse. Quod Oppium tecum scribis 2 locutum, non abhorret a mea suspicione ejus oratio. Sed non dubito, quin istis persuaderi nullo modo possit, ea, quæ faciant, mihi probari posse; quoquo modo loquar. Ego tamen utar moderatione, qua potero. Quamquam, quid mea intersit, ut eorum odium subeam, non intelligo. Te justa caussa impediri, quo minus ad 3 nos venias, video; idque mihi valde molestum est. Illum ab Alexandria discessisse, nemo nuntiat; constatque, ne profectum quidem illinc quemquam post Idus Mart., nec post Idus Decemb. ab illo datas ullas litteras. Ex quo intelligis, illud, de litteris a. d. v. Id. Febr. datis, (quod inane esset, etiamsi verum esset,) non verum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Pæstumque venisse. Quid is afferat, aut quo modo exierit, aut quid in Africa fiat, scire velim.

Dicitur enim per Nasidium[2] emissus esse. Id quale sit, velim, si inveneris, ad me scribas. De H-S x, ut scribis, faciam. Vale. XIIX. Kalend. Quint.

Ep. ccccxii. seq Fam. xiv. 11.

EPISTOL. XVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Filium se non ad Cæsarem missurum, 1, 2.

1 De illius[2] Alexandria discessu, nihil adhuc rumoris, contraque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem, et te rogo, ut me hinc expedias. Quodvis enim supplicium levius est hac permansione. Hac de re et ad Antonium scripsi, et ad Balbum, et ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum est, sive classibus utetur; hic esse me, minime convenit: quorum fortasse utrumque erit; alterum certe.
2 Intellexi omnino ex Oppii sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum via esset: sed, ut eam flectas, te rogo. Nihil omnino jam exspecto, nisi miserum. Sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. Quare, et cum Antonio loquare, velim, et cum istis; et rem, ut poteris, expedias; et mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Kal. Quint.

Ep. ccccxiv. seq. Fam. xiv. 15.

2. *Nasidium*] *Pompeianum ex ordine equestri, quem Cæsar libr.* ii. *B. C. a Cn. Pomp. Magno, L. Domitio Massiliensibusque subsidio missum refert. De hoc ipso in fine Orat.* vii. *Phil.* MAN.

1. EPISTOL. XVIII.] June 20, 707, A.U.C. Brund.

2. *illius*] Cæsar's from Alexandria.

EPISTOL. XIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Petit ut crebriores litteras mittat, in primis, si quid de pace agi possit, 1, 2.

1 Quum tuis dare possem litteras, non prætermisi: etsi, quod scriberem, non habebam. Tu ad nos et rarius scribis, quam solebas, et brevius: credo, quia nihil habes, quod me putes libenter legere aut audire posse. Verumtamen velim, si quid erit, qualecumque erit, scribas. Est autem unum, quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit: quod nulla equidem habeo in spe. Sed, quia tu leviter interdum significas, cogis me sperare, quod optandum vix est. Philotimus dicitur[2] Idib. Sext. Nihil habeo de illo amplius. 2 Tu, velim, ad ea mihi rescribas, quæ ad te antea scripsi. Mihi tantum temporis satis est, dum, ut in pessimis rebus, aliquid caveam, qui nihil umquam cavi. Vale. XI. Kal. Sext.

Ep. ccccxx. seq. Att. xi. 24.

EPISTOL. XX[1].

CICERO ATTICO SAL.

† A Cæsare Q. Fr. veniam impetrasse, eumque multis aliis ignovisse nuntiat; de ejus adventu mox exspectato scribit, 1, 2.

1 Septimo decimo Kal. Sept. venerat die XXIIX. Seleucia Pieria C. Trebonius, is, qui se Antiochiæ diceret

1. EPISTOL. XIX.] July 21, 707. Brundus.
2. *Philotimus dicitur*] *affuturus cum Cæsaris ad me literis.*

1. EPISTOL. XX.] Aug. 17, 707, A.U.C. Brundus.

apud Cæsarem vidisse Quintum filium cum Hirtio. Eos de Quinto, quæ voluissent, impetrasse nullo quidem negotio. Quod ego magis gauderem, si ista nobis impetrata quidquam ad spem explorati haberent. Sed et alia timenda sunt, ab aliisque, et ab hoc ipso. Quæ dantur, ut a domino, rursus in ejusdem sunt potestate. Etiam Sallustio ignovit. Omnino dicitur nemini negare. Quod ipsum est suspectum, notionem[2] ejus differri. M. Gallius[3] Q. F. mancipia Sallustio reddidit. Is venit[4] ut legiones in Siciliam traduceret: et protinus iturum Cæsarem Patris. Quod si faciet, ego, quod ante mallem, aliquo propius accedam. Tuas litteras ad eas, quibus a te proxime consilium petivi, vehementer exspecto. Vale. XVI. Kal. Septemb.

Ep. ccccxxv. seq. Att. xi. 21.

EPISTOL. XXI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Q. F. epistola, et de Terentiæ testamento, 1. De Cæsaris adventu, 2. Se nihil aut facere se dignum aut simulare posse queritur, 3.

1 Accepi VI. Kal. Sept. litteras a te, datas XII. Kal., doloremque, quem ex Quinti scelere jampridem accep-

2. *notionem*] *Cæsar forgives all alike. He does so, not because he thinks all guiltless, but, because he has not a knowledge* (*notionem*) *of each particular case. If, hereafter, he find leisure for such knowledge* (*or cognizance*) *he may punish. Hence his present indiscriminate forgivefulness is a thing to suspect.*

3. *Gallius*] M. Gallius, a man of Prætorian rank, and a friend of Antony's. The Sallust, here mentioned, is the historian. Gallius had taken possession of his (Sallust's) property. This, (Sallust being pardoned) he has now to give back.

4. *Is venit*] *Nempe Gallius, qui in exercitu Cæsaris Tribunus erat.* SCH.

1. EPISTOL. XXI.] End of Aug. 707, A.U.C. Brund.

tum jam abjeceram, lecta ejus epistola[2] gravissimum cepi. Tu etsi non potuisti ullo modo facere, ut mihi illam epistolam non mitteres: tamen mallem, non esse missam. Ad ea autem, quæ scribis de testamento, videbis, quid, et quo modo. De nummis[3] et illa sic scripsit, ut ego ad te antea; et nos, si quid opus erit, utemur ex eo[4], de quo scribis. Ille ad Kal. Sept. Athenis non 2 videtur fore. Multa eum in Asia dicuntur morari, maxime Pharnaces[5]. Legio XII., ad quam primum Sulla venit[6], lapidibus egisse[7] hominem dicitur. Nullam putant se commoturam[8]. Illum arbitrantur protinus Patris in Siciliam[9]. Sed, si hoc ita est, huc veniat necesse est. Ac mallem illum. Aliquo enim [modo][1]

2. *ejus epistola*] *Hæc, sine dubio, scripta fuit ad M. Fratrem. Nam si ad Atticum fuisset scripta, nihil opus erat eam Ciceroni mittere. Fortasse autem scripta erat, antequam Q. Marco Fratri de Cæsaris literis gratularetur; cujus gratulationis mentio fit ep.* 22. *h. l., et tamen serius ad Atticum perlata. Præterea ut ex epistola sequenti intelligitur, præter illam Q. Fr. ad Ciceronem epistolam, in eodem fasciculo, Attico miserat, per Balbi tabellarium, exempla epistolarum a Quinto ad Cæsarem scriptarum, quas hic Romæ ad suos miserat.* SCH.

3. *nummis*] 12,000 sesterces, of which Terentia (*illa*) had paid but 10,000.

4. *ex eo*] *Ep.* xiii. sect. 4. *h. l.*

5. *Pharnaces*] *Qui Pontum occupaverat et excessurus sine bello non videbatur.* MAN.

6. *Sulla venit*] Pub. Corn. Sylla, nephew of the Dictator.—*Fam.* ix. 10. xi. 17. *de Offic.* ii. 8.—Cæsar was at Patræ, and was about to move to Sicily. Sylla had to lead his troops thither. These refused to move unless paid—(*vid. ep. seq.*)

7. *egisse*] Non videtur hoc Tullianum: sed *ejecisse*, ut Cornel. I. 1. fragm. 36. *ejicerentur lapidibus homines.* ORELLI.

8. *commoturam*] Nisi acceptis pecuniis, quæ Cæsar promiserat; unde in epistola sequenti: *Currunt ad illum pulsi a militibus, qui se negant usquam nisi acceperint.* MANUT.

9. *Siciliam*] Sc. *iturum esse.*

1. [*modo*] Hæc, quoquo modo constituta sunt ab Edd., vitiosa etiam nunc videntur. Nisi enim omnia me fallunt, eadem debet esse sententia quæ Ep. 20, sect. 2, *quod si faciet,* Brundusium *veniet, ego quod ante mallem* me fecisse, *aliquo propius accedam.* Sic hoc quoque loco fere requiritur: *Ac mallem aliquo ante hinc evasissem;* omis. *modo* Helmst. Recte. *ac mallem illum alio quo. Hinc enim evas.* Sch. conj. Lun. ORELLI. Si *aliquo* positum sit pro *alio quo*, ut *aliquis* sæpe pro *alius quis*, sensus est aptissimus. Interim dedimus *alio quo.* Cicero enim ait, si Cæsar in Italiam venerit, eum quoque Brundusium venturum: quod si fiat, sibi hic expectandum esse. Itaque *mallem*, inquit, *alio quo iret Cæsar;* tum enim etiam sine ejus venia

hinc evasissem. Nunc metuo, ne sit exspectandum; et cum reliquis etiam loci gravitas hic miserrime[2] per-
3 ferenda. Quod me mones, ut ea videam, quæ ad tempus accommodem: facerem, si res pateretur, et si ullo modo fieri posset. Sed in tantis nostris peccatis tantisque nostrorum[3] injuriis nihil est, quod aut facere dignum nobis, aut simulare possim. Sullana[4] confers: in quibus omnia genere ipso præclarissima fuerunt, moderatione paullo minus temperata. Hæc autem ejusmodi sunt, ut obliviscar mei; multoque malim, quod omnibus sit melius, quorum utilitati meam junxi. Tu ad me tamen velim quam sæpissime scribas, eoque magis, quod præterea nemo scribit: ac si omnes, tuas tamen maxime exspectarem. Quod scribis, illum per me Quinto fore placatiorem; scripsi ad te antea, eum statim Quinto filio omnia tribuisse, nostri nullam mentionem. Vale.

Ep. ccccxxvi. seq. Att. xi. 22.

EPISTOL. XXII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Quinti epistolas ab Attico missas sibi redditas esse, 1. Cæsarem adventare nuntiat, 2.

1 Diligenter mihi fasciculum reddidit Balbi tabellarius. Accepi enim a te litteras, quibus videris vereri, ut epis-

Brundusio evasissem et propius ad Urbem evasissem. Quam quidem h. l. sententiam esse patet ex epistola sequenti. Sch.

2. *miserrime*] Tullia, now, with Cicero, at Brundusium.

3. *tantisque nostrorum*] *Quintorum, patris et filii, fortasse etiam Terentiæ injuriis.* Corrad.

4. *Sullana.*] *You compare the times of Sylla. Sylla, however, was supported by the nobility.*

1. Epistol. XXII.] About the 1st of Sept. 707. A.U.C. Brund.

tolas illas[2] acceperim, quas quidem vellem mihi numquam redditas. Auxerunt enim mihi dolorem: nec, si in aliquem incidissent, quidquam novi attulissent. Quid enim tam pervulgatum, quam illius in me odium, et genus hoc litterarum? quod ne Cæsar quidem[3] ad istos videtur misisse, [quasi] quo illius improbitate offenderetur, sed, credo, uti notiora nostra mala essent. Nam quod te vereri scribis, ne illi[4] obsint, eique rei mederi; ne rogari quidem se passus est de illo: quod quidem mihi molestum non est: illud molestius, istas impetrationes[5] nostras nihil valere. Sulla, ut opinor, cras hic erit cum Messalla. Currunt[6] ad illum pulsi a militibus; qui se negant usquam, nisi acceperint. Ergo ille huc veniet: quod non putabant: tarde quidem. Itinera enim ita facit, ut multos dies in oppidum ponat[7]. Pharnaces autem, quoquo modo aget, afferet moram. Quid mihi igitur censes? Jam enim corpore vix sustineo gravitatem hujus cæli, qui mihi laborem affert in dolore. An his illuc euntibus mandem, ut me excusent, ipse accedam propius? Quæso, attende; et me, quod adhuc sæpe rogatus non fecisti, consilio juva: scio rem difficilem esse: sed ut, in malis. Etiam illud mea magni interest, te ut videam. Profecto aliquid profecero,

2

2. *epistolas illas*] *Q. Cicero epistolas contra M. Fr. scripserat ad Cæsarem. Cæsar illas ad Oppium et Balbum misit; illi Attico dederunt; Atticus ad M. C. curavit perferendas.* MAN.

3. *ne Cæsar quidem*] *Quod genus literarum a Q. ad Cæsarem scriptarum, in quibus de me detraheret, a Cæsare ad* istos, *Balbum et Oppium, missum esse videtur, non quo fratris mei improbitate offenderetur, sed ut notiora nostra mala essent.* SCH.

4. *illi*] i. e. *Quinto Ciceroni.*

5. *impetrationes*] *Venia illa a Cæsare mihi data nihil effectum esse, quod ad levanda incommoda mea pertineat.* SCH.

6. *Currunt*] i. e. to Cæsar, by whom they had been sent into Italy, to lead the legions into Sicily. These, however, refused to move without pay. (*Vid. ep. sup.*)

7. *in oppidum pon.*] *Scil. ut recte Gronovius explicat, conventibus agendis et legationibus admittendis.* SCH.

si id acciderit. De testamento[8], ut scribis, animadvertes.'

Ep. ccccxvi. seq. Fam. xiv. 22.

EPISTOL. XXIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Cæsaris literis ad ipsum scriptis, quas Philotimus habere perferebatur, 1, 2. De Tulliæ divortio, 3.

1 Quod ad te scripseram, ut cum Camillo communicares, de eo Camillus mihi scripsit, te secum locutum. Tuas litteras exspectabam. Nisi illud quidem mutari. Si aliter est et oportet, non video posse. Sed quum ab illo accepissem litteras, desideravi tuas. Etsi putabam, te 2 certiorem factum non esse. Modo valeres. Scripseras enim, te quodam valetudinis genere tentari. Acusius quidem Rhodo venerat IIX. Id. Quint. Is nuntiabat, Quintum filium ad Cæsarem profectum IV. Kal. Jun. Philotimum Rhodum pridie eum diem venisse; habere ad me litteras. Ipsum Acusium audies, sed tardius iter faciebat. Eo feci, ut has celeriter eunti darem. Quid sit in iis litteris, nescio: sed mihi valde Quintus frater gratulatur. Equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tole-3 rabile possit esse. Te oro, ut de hac misera[2] cogites: et illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid conficiatur ad inopiam propulsandam, et etiam de ipso testamento[3]. Illud quoque vellem antea: sed omnia timuimus. Melius quidem in pessimis nihil fuit discidio.

8. *de testamento*] *Terentia's.—See* § 3. *of the Argument to this book.*

1. EPISTOL. XXIII.] Brund. July 9, 707. A.U.C.

2. *hac misera*] Tullia. See sect. 2. Argum.

3. *testamento*] Of Terentia. See sect. 3. Argum.

Aliquid fecissemus, ut vini, vel tabularum novarum nomine, vel nocturnarum expugnationum, vel Metellæ, vel omnium malorum: nec res perisset[4]: et videremur aliquid doloris virilis habuisse. Memini omnino tuas litteras; sed et tempus illud: etsi quidvis præstitit. Nunc quidem ipse videtur denuntiare[5]. Audimus enim de statu reipublicæ. O Dii! generumne nostrum potissimum, ut hoc, vel tabulas novas? Placet mihi igitur, et idem tibi, nuntium remitti. Petet fortasse tertiam pensionem. Considera igitur, tumne, quum ab ipso nascetur, an prius. Ego, si ullo modo potuero, vel nocturnis itineribus experiar, ut te videam. Tu et hæc, et si quid erit, quod intersit mea scire, scribas velim. Vale.

Epist. ccccxvii. seq. Fam. xiv. 10.

EPISTOL. XXIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Pergit culpam admissam lamentari, 1. De testamento Terentiæ, ejusque fide suspecta, 2, 3. De literis, quas Philotimus a Cæsare habere dicebatur, nondum perlatis, 4. denique ad consilium ab Attico datum, ejusque opinionem de Africano negotio respondet, 5.

1 Quæ dudum ad me, et, quæ etiam ante bis ad Tulliam de me scripsisti, ea sentio esse vera. Eo sum miserior, (etsi nihil videbatur addi posse,) quod mihi non modo irasci gravissima injuria[2] accepta, sed ne dolere quidem impune licet. Quare istud feramus. Quod

4. *res periisset*] i. e. Tullia's dowry.

5. *denuntiare*] *Nisi Tullia Dolabellæ nuntium remiserit, ipse videtur divortium ei denunciaturus.* Sch.

1. Epistol. XXIV.] Aug. 6, 707. A.U.C. Brund.

2. *injuria*] *Assentior Mongaltio hæc ad Dolabellam referenti; cujus injuria erga Tulliam Ciceroni ferenda et mussitanda erat, ne ipsi apud Cæsarem noceret.* Sch.

quum tulerimus, tamen eadem erunt perpetienda, quæ tu, ne accidant, ut caveamus, mones. Ea enim est a nobis contracta culpa, ut omni statu, omnique populo[3] 2 eumdem exitum habitura videatur. Sed ad meam manum redi[4], dehinc enim hæc occultius agenda. Vide quæso etiam nunc de testamento, quod tum factum, quum illa quærere[5] cœperat. Non credo te commovit; neque enim rogavit, ne me quidem. Sed quasi ita sit: quoniam in sermonem jam venisti, poteris eam[6] monere, ut alicui committat, cujus extra periculum hujus belli fortuna sit. Equidem tibi potissimum velim, si idem illa[7] vellet: quam quidem celo[8] miseram, me in hoc timere de illo altero[9]. Scio equidem venire nunc nil posse: sed seponi et occultari possunt, ut extra ruinam 3 sint eam, quæ impendet[1]. Nam quod scribis, nobis [nobis] nostra et tua Tulliæ fore parata: tua credo: nostra quæ poterunt esse? De Terentia autem (mitto cetera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? Scripseras, ut H-S XII permutaret[2]; tantum

3. *omnique populo*] *Video enim mihi iratum fore Cæsarem, quod contra eum pugnaverim; infestos Pompeianos, quod ab iis discesserim.* MAN.

4. *ad meam manum redi*] Sic Cod. Decurt. cujus auctoritas in talibus sequenda. Bos. Ern. *manum rediero; etenim hæc occ. ag.* e Cod. Man. Vict. 2. Græv. *manum rediero: dehinc enim hæc occ. ag.* Sch. Lun. *rediero* in m. 1584: *sunt enim occ. ag.* Lamb. ORELLI.

5. *quærere*] *Quærere* si vera est lectio, significat *rem quærere, quæstum facere, lucro studere.* ORELLI. Si *hærere* verum est, significatur testamentum a Terentia tum factum esse, quum hærere cœpisset; h. e. in re familiari impediri; aut, quid de se facturum sit, metuere. SCH.

6. *poteris eam*] Terentia.

7. *illa*] Tullia.

8. *celo*] *Cicero ait se Tulliam celare timorem suum, quo vereatur, ne ejus facultates, quas ex Terentiæ testamento sperare poterat, in hoc discrimen adducantur propter belli pericula.* SCH.

9. *illo altero*] Viz. *raising money on my goods. Vid. ep.* XXV. *h. l.*

1. *quæ impendet*] *Timebat Urbis direptionem, quum audiret quotidie cædes et incendia fieri, omnia misceri et turbari, Tr. Pl. Dolabellam et Trebellium, alterum alteri infestum, opportuna Urbis loca hominibus armatis occupâsse. Vid. Dion. lib.* xlii. MANUT.

2. *permutaret*] Atticus had said that Terentia, from Rome, had to pay Cicero, at Brundusium, 12,000

esse reliquum de argento. Misit illa CCIↃↃ mihi, et adscripsit, tantum esse reliquum. Quum hoc tam parvum de parvo detraxerit, perspicis quid in maxima re fecerit? Philotimus non modo nullus venit, sed ne per litteras quidem aut per nuntium certiorem facit me, quid egerit. Epheso qui veniunt, ibi se eum de suis controversiis in jus adeuntem vidisse nuntiant: quæ quidem (ita enim verisimile est) in adventum Cæsaris fortasse rejiciuntur. Ita aut nihil puto eum habere, quod putet ad me celerius perferendum, et eo me magis esse despectum[3]: aut, etiamsi quid habet, id, nisi omnibus suis negotiis confectis, ad me referre non curat. Ex quo magnum equidem capio dolorem, sed non tantum, quantum videor debere. Nihil enim mea minus interesse puto, quam quid illinc afferatur. Id quam ob rem, te intelligere certo scio. Quod me mones de vultu et oratione ad tempus accommodanda; etsi difficile est, tamem imperarem mihi, si mea quidquam interesse putarem. Quod scribis, litteris putare Africanum negotium confici posse; vellem scriberes, cur ita putares. Mihi quidem nihil in mentem venit, quare id putem fieri posse. Tu tamen, velim, si quid erit, quod consolationis aliquid habeat, scribas ad me. Sin, ut perspicio, nihil erit, scribas id ipsum. Ego ad te, si quid audiero citius, scribam. Vale. IIX. Id. Sext.

Epist. ccccxxi. seq. Fam. xiv. 24.

sesterces, so much money being over. Terentia pays but 10,000. *If in the matter of* 2000 *sesterces she be unfair, what will she be in greater matters?*

3. *despectum*] *Scil. a Cæsare, ut nihil Philotimus haberet, quod ad me scriberet.* Ern.

EPISTOL. XXV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Nullam sibi spem consolationis ostendi queritur, 1, 2. De Terentiæ testamento, Tulliæque divortio pauca subjungit.

1 Facile assentior tuis litteris; quibus exponis pluribus verbis, nullum te habere consilium, quo a te possim juvari. Consolatio certe nulla est, quæ levare possit dolorem meum. Nihil est enim contractum casu. Nam id si esset ferendum. Sed omnia fecimus iis erroribus et miseriis et animi et corporis, quibus proximi utinam mederi maluissent. Quam ob rem, quoniam neque consilii tui neque consolationis cujusquam spes ulla mihi ostenditur, non quæram hæc a te posthac. Tantum velim, ne intermittas: scribas ad me, quidquid veniet tibi in mentem, quum habebis, cui des, et dum erit, ad quem des: quod 2 longum non[2] erit. Illum[3] discessisse Alexandria, rumor est non firmus, ortus ex Sulpicii litteris: quas cuncti postea nuntii confirmarunt: quod verum, an falsum sit, 3 quoniam mea nihil interest, utrum malim, nescio. Quod ad te jampridem de testamento[4] scripsi; apud εὔπιστον illas velim[5]; ut possint, advertas. Ego hujus miserrimæ[6] fatuitate confectus conflictor. Nihil umquam simile natum puto: cui si qua re consulere aliquid possum, cupio a te admoneri. Video eamdem esse difficultatem, quam

1. Epistol. XXV.] Brundusium, July 5, 707. A.U.C.

2. *quod longum non*] *Nimirum se mox moriturum ominatur*. Sch.

3. *illum*] *Cæsar*.

4. *testamento*] *Vid. ep. sup.*

5. *illas velim*] Sc. *deponere testamentum*.

6. *miserrimæ*] Tullia, who judging too partially of Dolabella, had not sufficiently closely settled her dowry.

in consilio dando [7] ante: tamen hoc me magis sollicitat, quam omnia. In pensione secunda cæci fuimus. Aliud mallem. Sed præteriit. Te oro, ut in perditis rebus, si quid cogi, confici potest, quod sit in tuto, ex argento, atque satis multa ex supellectile [8], des operam. Jam enim mihi videtur adesse extremum, nec ulla fore conditio pacis, eaque, quæ sunt, etiam sine adversario peritura. Hæc etiam, si videbitur, cum Terentia loquare opportune. Non queo omnia scribere. Vale. III. Non. Quint.

Epist. ccccxvi. seq. Att. xi. 23.

7. *consilio dando*] i. e. *probe intelligo æque difficile esse nunc decernere, an Dolabellæ nuntius* (i. e. *of divorce*) *remittendus sit, atque antea fuerat difficile judicare, utrum conducibile esset Tulliam ei despondere.* Sch.

8. *supellectile*] Cicero wishes money to be raised on his goods.

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLARUM AD ATTICUM.

LIBER XII.—EPIST. I[1].

CICERO ATTICO SAL.

§ 1. Cæsar having finished the Alexandrine war and the war against Pharnaces, undertook the African war against Scipio and King Juba. During this period the first four letters of this book were written: the fifth and sixth whilst he was on his way home; and the rest during the war in Spain against Pompey's sons, terminated by the battle of Munda.

§. Tullia gives birth to a child, and soon afterwards dies. Cicero is ambitious of her apotheosis, and looks out for some public spot, where he may build to her memory a fane or mausoleum.

§. The affairs of Terentia are not yet settled. Cicero, however, married a second wife, Publilia, a young heiress. He had had in contemplation a daughter of Pompey. A third also was proposed to him, whom he declined for her want of personal attractions. Publilia, having given offence to him by not sufficiently lamenting Tullia's death, is divorced.

§. Young Cicero is sent to Athens, to study under Cratippus.

§. During the period wherein the letters of book xii. were written, Cicero was employed upon his Academic Questions, his work *De Finibus*, his book *De Consolatione*, and an Address to Cæsar, *De Ordinanda Republica*.

Nuntiat se ad constitutum v. Kal. cum Attico congressurum, 1, 2.

1 Undecimo[2] die postquam a te discesseram, hoc litterularum exaravi, egrediens e villa[3] ante lucem: atque

1. Epistol. I.] May 24, 708. A.U.C. Cicero's villa.

2. *Undecimo*] *Quoniam hæc epistola scripta est* viii. *Kal. Jun. si retro numeres undecim dies, Cicero Roma exierat prid. Id. Maii.* Sch.

3. *villa*] *Antiati, ut videtur.* Sch.

eo die cogitabam in Anagnino[4], postero autem in Tusculano; ibi unum diem[5]. V. Kalend. igitur ad constitutum[6]. Atque utinam continuo ad complexum meæ Tulliæ, ad osculum Atticæ[7] possim currere. Quod quidem ipsum scribe quæso ad me; ut, dum consisto in Tusculano, sciam, quid garriat[8]: sin rusticatur, quid scribat ad te: eique interea aut scribe salutem, aut nuntia, itemque Piliæ. Et tamen, etsi continuo congressuri sumus, scribes ad me, si quid habebis. Quum complicarem hanc epistolam, noctuabundus[9] ad me venit cum epistola tua tabellarius: qua lecta, de Atticæ febricula scilicet valde dolui. Reliqua, quæ exspectabam, ex tuis litteris cognovi omnia. Sed quod scribis, *igniculum*[1] *matutinum* [γερόντικον], γεροντικώτερον est memoriola vacillare. Ego enim IV. Kal. Axio dederam, tibi III. Quinto, quo die venissem, id est, V. Kal. Hoc igitur habebis, novi nihil. Quid ergo opus erat epistola? quid, quum coram sumus et garrimus, quidquid in buccam? Est profecto quiddam λέσχη, quæ habet, etiamsi nihil subest, collocutione ipsa suavitatem. 2

Epist. ccccxli. seq. Att. xii. 2.

4. *Anagnino*] A farm of Cicero's, near Anagnia, a town of the Hernici.

5. *unum diem*] Sc. *commorari.*

6. *constitutum*] *Appointment—rendezvous.*

7. *Tulliæ . . . Atticæ*] *Utraque enim Atticum ad locum constitutum comitata esse videtur.* SCH.

8. *garriat*] Sc. *Attica,* Atticus's daughter, about eight years of age.

9. *noctuabundus*] *Who had been out all night*—Ἅπαξ λεγόμενον.

1. *igniculum*] This was, in reality, the month of March, although the confusion of the Roman Calendar made it May. Cicero had told Atticus that he burnt a small fire in a morning. Atticus says that this sounded *somewhat old.*

Cicero had appointed to meet Atticus on the 30th of May. Atticus had imagined that the time fixed was the 20th. Cicero tells him that such slips of memory sound *old.*

EPISTOL. II[1].

CICERO ATTICO SAL.

De rumoribus quibusdam ex Africa, et de ludis Prænestinis, quibus Cæsariani intersint.

1 Hic rumores tamen, Murcum[2] periisse naufragio: Asinium[3] delatum vivum in manus militum; L. naves[4] delatas [in] Uticam reflatu hoc; Pompeium[5] non comparere, nec in Balearibus omnino fuisse, ut Paciæcus[6] affirmat. Sed auctor nullius rei quisquam. Habes, quæ, dum tu abes, locuti sunt. Ludi interea Præneste. 2 Ibi Hirtius et isti[7] omnes. Et quidem ludi[8] dies octo. Quæ cenæ! quæ deliciæ! Res[9] interea fortasse transacta est. O miros homines! At Balbus ædificat; τί γὰρ αὐτῷ μέλει. Verum, si quæris, homini non recta, sed voluptaria quærenti, nonne βεβίωται; Tu interea dormis[1]. Jam explicandum est πρόβλημα, si quid acturus es. Si quæris quid putem, ego † fructum[2] puto. Sed quid multa? Jam te videbo: et quidem, ut spero,

1. Epistol. II.] Rome, about the 1st of June, 708. A.U.C.

2. *Murcum*] *Est L. Statius Murcus, Cæsaris legatus* (*v. de Bell. Civil.* iii. 15), *qui tamen falso dicebatur naufragio periisse. Nam anno* 709 *Prætor fuit, et* 710, *ex prætura, Syriam, cum proconsulari auctoritate obtinuit.* Sch.

3. *Asinium*] *Asinium Pollionem, qui in Cæsaris hostium manus delatus esse falso rumore ferebatur.* Sch.

4. *naves*] *Of Cæsar.*

5. *Pompeium*] Cnæus, Pompey's younger son.

6. *Paciecus*] L. Junius Paciecus, a Spaniard, and a partizan of Cæsar, who made him free of the state.

7. *isti*] *The Cæsarians.*

8. *ludi*] *Fortasse in honorem Deæ Fortunæ, quæ ibi sancte colebatur.* Sch.

9. *res*] The African war.

1. *dormis*] Like an Epicurean.

2. *ego † fructum*] Corruptum hoc puto cum Corrad. qui *fractum*, Amico Ursin. et libro Magnuli, qui *futurum* et Sch. qui *confectum* volebat. Sed nullum horum probabile. Non satis placet quod amico in mentem venit: *frustratum.* Sane requiritur v. quod habeat significatum vv. *confectum* vel *transactum.* Orelli.

de via recta ad me. Simul enim et diem Tyrannioni[3] constituemus et si quid aliud.

Ep. ccccxlii. seq. Fam. ix. 4.

EPISTOL. III[1].

CICERO ATTICO SAL.

De tribus pecuniæ a Metone exigendæ conditionibus, 1, 2.

1 Unum te puto minus blandum esse, quam me: et, si uterque nostrum est aliquando adversus[2] aliquem, inter nos certe numquam sumus. Audi igitur me hoc *ἀγοητεύτως* dicentem: ne vivam, mi Attice, si mihi non modo[3] Tusculanum, ubi ceteroqui sum libenter, sed *μακάρων νῆσοι* tanti sunt, ut sine te sim tot[os] dies. Quare obduretur hoc triduum; ut te quoque ponam in eodem *πάθει*[4]: quod ita est profecto. Sed velim scire, hodiene statim de auctione, aut quo die venias. Ego me interea cum libellis[5]. Ac moleste fero, Venonii[6] me historiam non habere. Sed tamen, ne nihil de re[7], no- 2

3. *Tyrannioni*] *Grammatico diem constituemus, quo nobis librum a se scriptum legat; de quo infra ep.* vi. *h. l.* Sch.

1. Epistol. III.] June, 708. A.U.C. Tusculan villa.

2. *adversus*] Scil. *blandus.*

3. *non modo . . sed*] *Not only not. Græc.* *οὐ μόνον ἄλλα καὶ*— Atticus had promised Cicero to visit him at his Tusculan villa, but had not kept the promise. Cicero says, *that not only the Tusculan villa* (*a place that he in other respects loves*) *is not so dear to him as to be tolerable without Atticus, but that even the Islands of the Blessed would not be so.* Atticus had put off his visit for three days. Cicero says that *he will bear up against this, being aware that Atticus* (the desire of seeing each other being mutual) *will feel his absence.*

4. *πάθει*] *Feram absentiam tuam per hoc triduum, et obdurabo animum meum adversus desiderium tui, ut tu quoque mei desiderio movear.* Ern.

5. *libellis*] *i. e. will amuse myself with.*

6. *Vennonii*] An old historian of the 6th cent. A.U.C.—Cic. Legg. 1. 2. 6. G. L. Vossius de Hist. Lat. iii. p. 726.

7. *de re*] Sc. *pecuniaria.*

men[8] illud, quod a Cæsare[9], tres habet conditiones; aut emptionem ab hasta[1]: (perdere malo[2]; etsi, præter turpitudinem[3], hoc ipsum puto esse perdere:) aut delegationem[4] a mancipe, annua die: (quis erit, cui credam[5]? aut quando iste Metonis annus[6] veniet?) aut, Vectieni conditionem semisse. Σκέψαι igitur. Ac vereor, ne iste[7] jam auctionem nullam faciat, sed, ludis factis, κτύπῳ subsidio currat. Ne talis vir[8] ἀλογηθῇ. Sed μελήσει.

Ep. cccexliv. seq. Att. xii. 4.

8. *nomen*] *Debt due to me.*

9. *a Cæsare*] *Cæsaris beneficio.*—Meton, a Greek, and a partisan of Cæsar, owed money to Cicero. Cæsar had presented this Meton with the confiscated property of a Pompeian: thus enabling him to repay Cicero. These confiscated goods were to be sold by auction (*ab hasta*) within three days. Now how was Cicero to regain his money?

I. He might be present at the auction, and pay himself by buying. This, as a Pompeian buying the goods of a Pompeian, he held to be base.

II. He might make a bargain with the purchaser (*mancipe*), that at the end of the year (*annua die*) his (Cicero's) money should be paid out of the goods thus bought. Whom, however, could he trust in a bargain of this kind?

III. He might do as the banker Vectienus did with his bad debts, be content with half his due (*semisse.*)

1. *ab hasta*] i. e. in auctione; nam hasta ponebatur ubi auctio fiebat, tanquam auctoritatis publicæ insigne. Sic Man. Lamb. Vict. Q. seqq. *ob hastam*, Oxon. 2. (de Md. non satis constat.) Asc. 1. Crat. 1. Vict. Malim equidem: *ad hastam*. Orelli.

2. *perdere malo*] *Perdere malo istam pecuniam mihi debitam, quam emere ab hasta proscripti civis* (*et Pompeiani quidem, cum ipse Pompeianus sim*) *bona.* Man.

3. *turpitudinem*] *Plus enim perderem ex diminutione famæ, quam ex emptione bonorum lucrarer.* Man.

4. *delegatio*] *Solutionis faciendæ cura delegata mancipi, i. e. emptori.*

5. *cui credam*] *Quem mancipem homini Pompeiano præstaturum putem, quæ promiserit.* Man.

6. *Metonis annus*] A jest upon the name of his debtor and that of the astronomer Meton, who gave his name to the Metonic year or cycle.

7. *iste*] Meton. Cicero fears that Meton will, however, avoid the auction altogether, and, instead of having one, visit the Games now going on at Præneste, and assist in the clapping (κτύπῳ), so seeking support (*subsidio*) from the exhibitor of those games, or Cæsar.

8. *talis vir*] *Let not so slippery a debtor be neglected.*

EPISTOL. IV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Exponit, quam difficile sit problema Catonis laudationem scribere, 1, 2.

1 O gratas[2] tuas mihi, jucundasque litteras! Quid quæris? restitutus est mihi dies festus[3]. Angebar enim, quod Tiro, ἐνερευθέστερον te sibi esse visum, dixerat. Addam igitur, ut censes[4], unum diem. 2 Sed de Catone[5] πρόβλημα Ἀρχιμήδειον est. Non assequor, ut scribam, quod tui convivæ non modo libenter, sed etiam æquo animo legere possint. Quin etiam, si a sententiis ejus [dictis], si ab omni voluntate consiliisque, quæ de republica habuit, recedam, ψιλῶς que velim gravitatem constantiamque ejus laudare; hoc ipsum tamen istis odiosum ἄκουσμα sit. Sed vere laudari ille vir non potest, nisi hæc ornata sint; quod ille ea, quæ nunc sunt, et futura viderit, et, ne fierent, contenderit, et, facta ne videret, vitam reliquerit. Horum quid est, quod Aledio[7] probare possimus? Sed cura obsecro, ut valeas, eamque,

1. Epistol. IV.] June, 708. A.U.C. Tusculan villa.

2. *O gratas*] Atticus was to have visited Cicero within three days. He excused himself on the score of being feverish. Cicero's freedman had seen him, and reported that he looked flushed (ἐνερευθ.) Atticus, however, wrote, saying that if Cicero waited one day more, he should see him.

3. *dies festus*] *Quo te ad me venturum speraveram, quemque me propter valetudinem tuam jam perdidisse putaveram.* Sch.

4. *censes*] *Reckon.*

5. *Catone*] The news of Cato's suicide had reached Rome. What was Cicero to say upon the subject? A bare relation of his sayings and doings would not suffice. More than this would offend Cæsar's party.

6. *convivæ*] *Balbus, Hirtius, et alii quos habere in convivio sæpissime solitus es.* Sch.

7. *Aledio*] *Aledius fuit ex illis Cæsarianis Attici convivis; quod clare perspicitur ex ep. Att.* xii. 23. *ubi idem Romæ fuit, quum Cæsar esset in Hispania.* Sch.

quam ad omnes res adhibes, in primis ad convalescendum adhibe prudentiam.

Epist. ccccxlv. seq. Fam. ix. 6.

EPISTOL. V[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Quinto filio Luperco, 1. De Catone suo; de rebus argentariis, 2. De quæstionibus quibusdam historicis, 3. De Tirone Dolabellæ obviam misso, et de aliis rebus domesticis, 4.

1 Quintus pater[2] quartum, vel potius millesimum nihil sapit, qui lætetur Luperco filio, et Statio[3], ut cernat duplici dedecore cumulatam domum. Addo etiam Philotimum[4] tertium. O stultitiam, nisi mea major esset, singularem! Quod autem os[5], in hanc rem ἔρανον[6] a te? Fac, non ad διψῶσαν κρήνην, sed ad Πειρήνην eum venisse; sed ἄμπνευμα[7] σεμνὸν Ἀλφειοῦ in te [κρήνην,] ut scribis, haurire, in tantis suis præsertim angustiis; 2 ποῖ ταῦτ' ἄρ' ἀποσκήψει[8]? Sed ipse viderit. Cato[9] me quidem delectat, sed etiam Bassum Lucilium[1] sua. De

1. Epistol. V.] Beginning of July, 708. A.U.C. Tusculan villa.

2. *Quintus pater*] *The elder Quintus* (i. e. Cicero's brother, in contradistinction to his nephew) *acts foolishly, beyond the fourth, and even to the thousandth degree, in rejoicing at having a son and a freedman.* Luperci.

3. *Statio*] *Q. Ciceronis liberto, quem plus æquo adamâsse dictus fuit.*

4. *Philotimus*] *Who was also made a priest of Pan.*

5. *quod os*] *Impudence.*

6. *ἔρανον*] *Contribution.* Q. Cicero had not only made his son a priest of Pan, but had also tried to borrow the money necessary to defray the expenses from Atticus. Atticus, however, was, at this time, in the matter of money a *thirsting fount* (διψ. κρην.) Suppose, however (says Cicero), that you were a gushing stream, my brother, in the present embarrassed state of his finances, would not have been justified in applying to you.

7. *ἄμπν.*] Pind. Nem. i. 1.

8. *ἀποσψ.*] *Quorsum hæc tandem erumpent?*

9. *Cato*] An eulogy upon Cato, which Cicero has either written or was finishing. *I like my work* (he says), *but Bassus* (a bad poet of the time) *likes his.*

1. *Bassum Luc.*] (Fr. libr. xiv. epist. 20. *suam cuique sponsam: mihi meam. . . . Hoc Atilius, poeta durissimus.* Ac vide ne hîc quoque *Atilius* lateat, non *Bassus* aliquis *Lucilius*, alioqui ignotus. Sch.

Cælio[2], tu quæres, ut scribis: ego nihil novi[3]. Noscenda est natura[4], non facultas modo. De Hortensio[5] et Virginio, tu si quid dubitabis: etsi, quid magis placeat, ego quantum adspicio, non facile inveneris. Cum Mustela[6], quemadmodum scribis, quum venerit Crispus. Ad Avium[7] scripsi, ut ea, quæ bene nossem de auro, Pisoni demonstraret. Tibi enim sane assentio, et istud nimium diu duci, et omnia nunc undique contrahenda. Te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud, nisi quod ad me pertineat, facile perspicio: meisque negotiis impediri cupiditatem tuam ad me veniendi. Sed mecum esse te puto; non solum quod meam rem agis, verum etiam quod videre videor, quo modo agas. Neque enim ulla hora tui mihi est operis ignota[8]. Tubulum[9] Prætorem

2. *Cælio*] Cælius Hortensius, Virginius, and Piso were noted money-changers. Cicero, in order to be prepared for the worst, wishes to change his silver into gold. Atticus is commissioned to look after the genuineness of the gold.

3. *ego nihil novi*] *I am an ignoramus in these matters.*

4. *natura*] Of Cælius? or of the gold? If the former be meant, then is the sense as follows: *You must find out not only Cælius's* power (*facultas*) *of paying in good metal, but also his* inclination or disposition (*natura*) *to do so.*

If, however, *auri* is understood, then is this the meaning: *You must know the* goodness (*natura*) *as well as its* value as money (*facultas.*)

5. *Hortensio*] *Quæres, num viri boni sint, et num in auro, quod daturi sint, vitium timere possis.* Man.

6. *Mustela*] Sc. *agendum est*—Manutius suggests that Crispus and Mustela were co-heirs with Cicero in a legacy. (*Vid. Att.* xiii. 3.)

7. *Avium*] Sic Cd. Crusell. et Decurt. Bened. uti libr. xiii. 14. ante Sch. *Aulum* ceteri med. Md. et asseclis. Cogitari tamen potest de *Aulo Silio*, cujus nomen in epist. seqq. varie corruptum est in Cdd. Orelli. *I have written to Avius, telling him to let his friend Piso understand that between good and bad gold I know the difference. I quite agree with you that the matter has been too long spun out* (*diu duci*), *and that now is the time when we ought to get in all our money* (*omnia contrahenda.*)—Cicero thought that these money-changers protracted the business for the sake of profiting by the delay.

8. *ignota*] So frequent and regular was Atticus's correspondence, that every hour wherein he was employed upon his friend's business was known to Cicero.

9. *Tubulum*] Here follows, as is often the case in Cicero's epistles to Atticus, especially in those which were written at such times as he (Cicero) was employed in composing works, a series of questions as

video L. Metello[2] Q. Maximo Consulibus. Nunc velim, P. Scævola Pontifex maximus, quibus Consulibus Tribunus plebis. Equidem puto proximis[3], Cæpione et Pompeio. Prætor enim P. Furio[4], Sex. Atilio. Dabis igitur[5] Tribunatum, et, si poteris, Tubulus quo crimine[6]. Et vide, quæso, L. Libo, ille, qui de Ser. Galba, Censorinone[7] et Manilio, an T. Quintio[8] M' Acilio Consulibus Tribunus plebis[9] fuerit. Conturbat enim me [epitome Bruti[1] Fanniana,] an Bruti epitome Fannianorum; †scripsi[2]; quod erat in extremo: idque ego secutus, hunc Fannium[3], qui scripsit historiam, generum esse

to matters of history and chronology, points upon which Atticus's antiquarian learning was at once extensive and accurate. (*Vid. Corn. Nep. Vit. Att.* xxv. 18.)

1st. The year of the tribuneship of Tubulus, and the crime of which he was accused.

2nd. The year of the tribuneship of Scævola.

3rd. The date of Libo's accusation, i. e. whether it was made in the consulship of Censorinus and Manilius, or in that of Quintius and Acilius.

4th. Some points in the epitome of Fannius require elucidation.

N.B. Cicero knows the date of prætorship of Tubulus and also of that of Scævola.

2. *L. Metello cons.*] A.U.C. 612.

3. *proximis*] A.U.C. 613. Cn. Servilius Cæpio and Q. Pompeius Rufus Coss. (*De Finib. l.* i.)

4. *Furio*] A.U.C. 618. Four years must necessarily elapse between the tribuneship and the prætorship.

5. *dabis igitur*] *i. e. scribes quibus consulibus Scævola Tr. Pl. factus fuerit.* MAN.

6. *crimine*] Scil. *accusatus fuerit. Atticus rescripsisse apparet quod Prætor questionem excercens inter sicarios pecunias accepisset ob rem judicandam. Ita Cicero scripsit l.* i. *de Fin.* MAN.

7. *Censorinone*] 605. A.U.C.

8. *Quinctio*] 604. A.U.C.

9. *Tribun. Pl.*] *A.U.C.* 605. *qui de Servio Sulpicio Galba ad populum tulit, quod Prætor Lusitanos contra interpositam fidem occidisset. Hoc Cicero libr.* i. *de Orat. et in Brut. c.* 23. *et Val. Max. libr.* ix. MANUT.

1. *Bruti*] *Att.* xiii. 8.

2. † *scripsi*] Locus difficillimus. Sic Cd. Decurt. Tornaes. Quæritur quid tandem conturbarit Ciceronem? "Utrum C. Fannius historicus gener fuerit Lælii, ut ipse scripserat in *Bruto* sect. 101. et in libris de Republ. i. 12. necne fuerit?" Hunc locum tandem expediri sibi avebat. Sed tum locum nullum habet partic. *enim*, estque substituendum *etiam*. Hoc *autem*: *Epitome Bruti Fanniana* e gloss. margini adscripta in contextum videntur migrâsse. Fuitne igitur: *Conturbat etiam me, in Bruti epitoma Fannianorum scriptum quod erat in extremo* cet? ORELLI.

3. *Fannium*] Brut. 21. 26. 87. Orat. ii. 67. Tusc. iv. 17. Leg. i. 2. Att. iv. 16.

scripseram [4] Lælii: sed tu me γεωμετρικῶς [5] refelleras: te autem nunc Brutus et Fannius [6]. Ego tamen de bono auctore, Hortensio, sic acceperam, ut apud Brutum [7] est. Hunc igitur locum expedies. Ego misi Tironem Dolabellæ obviam. Is ad me Idibus revertetur. Te exspectabo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimum [8] esse video: idque ita ut sit, te vehementer rogo. Ergo et [9] in integro omnia: sic enim scribis. Mihi etsi Kalendæ [1] vitandæ fuerunt, Nicasionumque [2] ἀρχέτυπα [3] fugienda, conficiendæque tabulæ: nihil tamen tanti, ut a te abessem, fuit. Quum Romæ essem, et te jam jamque visurum me putarem; quotidie tamen horæ, quibus exspectabam, longæ videbantur. Scis me minime esse blandum. Itaque minus aliquanto dico, quam sentio. 4

Epist. ccccxlix. seq. Fam. ix. 16.

EPISTOL. VI [1].

CICERO ATTICO SAL.

De auro a Cælio permutando: de Tyrannionis libro ad Atticum misso, 1. De loco in Ciceronis Oratore corrigendo, 2. De Cæsaris ad Atticum literis: de Atticæ invaletudine, 3.

1 De Cælio [2], vide, quæso, ne qua lacuna [3] sit in auro. Ego ista non novi. Sed certe in collubo [4] est detrimenti

4. *scripseram*] *c.* 26. *libri de Claris Oratoribus, quem initio hujus anni, Catone etiamnum vivo, scripserat.* Sch.

5. γεωμ.] *Non minus certa ratione quam qua geometræ utuntur.* Lun.

6. *Br. et Fann.*] i. e. *refellunt.*

7. *Brutum*] *My work of that name.*

8. *tibi antiquissimum*] *That it is with you a point of the greatest importance.*

9. *ergo et*] Fortasse *ei*, Tulliæ. Orelli.

1. *Kalendæ*] *Of July.* The Kalends of each month was the payday of the Romans—*Tristes Calendæ; Hor. Sat.* i. 3. 87. *Omnem redegit Idibus pecuniam; quærit Calendis ponere, ep.* ii. 70. Cicero had feared that, as the money alluded to in *epp. supp.* had not been raised, his creditors might be troublesome.

2. *Nicasionum*] *Fæneratorum—Verrin. Orat.* iv. 51.

3. ἀρχετυπ.] *Calendaria, in quibus nomina perscribuntur.*

1. Epistol. VI.] July: Tusculan villa, 708. A.U.C.

2. *Cælio*] *Ep.* iv. *h. l.*

3. *lacuna*] Translate positum *lacuna* detrimentum significat. Sch.

4. *collubo*] *Vid Facc. in voc.*

satis. Huc aurum si accedit[5]—: sed quid loquor? tu videbis. Habes Hegesiæ[6] genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionem[7]. Ain' tu? Verum[8] hoc fuit. Sine me? At ego quoties, quum essem otiosus, sine te tamen nolui? Quo modo hoc ergo lues? Uno scilicet, si mihi librum miseris: quod ut facias, etiam atque etiam rogo. Etsi me non magis liber ipse delectabit, quam tua admiratio[9] delectavit. Amo enim πάντα φιλόδημον[1]: teque istam tam tenuem θεωρίαν[2] tam valde admiratum esse gaudeo. Etsi[3] tua quidem sunt ejusmodi omnia. Scire enim vis, quo uno animus alitur. Sed, quæso, quid ex ista acuta et gravi[4] refertur ad τέλος[5]? Sed longa oratio est, et tu occupatus in meo quidem fortasse aliquo negotio. Et pro isto asso sole[6], quo tu abusus es in nostro pratulo, a te nitidum solem unctumque[7] repe-

5. *aurum si ac*] Scil. adulterinum: et subintelligendum *nimis magnum damnum accipiam.* SCH.

6. *Hegesiæ*] Cicero has written the beginning of this epistle in a style very Laconic.—Hegesias of Magnesia was an Athenian orator, and a pupil of Lysias, who affected extreme conciseness, a virtue which Cicero disliked and Varro valued. *Orat.* 67. *Brut.* 83.

7. *Tyrannionem*] Tyrannio, the grammarian, and the founder of the first public library in Rome, had written a book upon Quantities (προσ.). This he had promised to read to Cicero and Atticus together. Instead of so doing he had sent the book to the latter only. Atticus, therefore, had alone read it.

8. *verum*] *Num æquum et justum fuit te illum librum me absente solum legere?* SCH.

9. *admiratio*] *Atticus nimirum scripserat, sibi Tyrannionis subtilitatem in explicando argumento mirifice placuisse.* SCH.

1. φιλόδημον] *Popular writer; or a writer who is not above popular subjects.* Schutz conjectures φιλομαθῆ, Orelli φιλόλογον.

2. θεωρίαν] *As a grammatical speculation.*

3. *etsi*] *However such is your spirit. You love knowledge, as such, and as the especial food of the mind.*

4. *acuta et gravi*] *Acute and grave accents.*

5. τέλος] *Finem bonorum—Obs.* Cicero was now employed upon a work of a very different kind from that of Tyrannio's; viz. the book *de Finibus.*

6. *asso sole*] Atticus seems to have written to Cicero that *when he visited him he would bask in the dry sun of the meadow near his house.* Cicero writes back *that when he visits Atticus he expects something wet.*

7. *unctum*] *Pro solem: i. e. apricationem cum cibis unctis: i. e. lautis et nitidis.* See *Pl. Cistell.* i. 1. 11. *Prandio nos lepide atque nitide acce-*

temus. Sed ad prima redeo. Librum, si me amas, mitte. Tuus est enim profecto, quoniam quidem est 2 missus ad te [8].

Chremé [9], tantumne ab ré tua est otíi tibi,

ut etiam Oratorem [1] legas? Macte virtute! Mihi quidem gratum, et erit gratius, si non modo in libris tuis, sed etiam in aliorum [2] per librarios tuos Aristophanem [3] reposueris pro Eupoli. Cæsar autem mihi irridere visus 3 est. Quæso [4] illud tuum, quod erat εὐτινές et urbanum. Ita porro te sine cura [5] esse jussit, ut mihi quidem dubitationem omnem tolleret. Atticam doleo tam diu [6]: sed quoniam jam sine horrore [7] est, spero esse, ut volumus.

Ep. ccccliii. seq. Fam. ix. 19.

pisti. *Persius* vi. 16: *cænare sine uncto; i. e. sine cibis delicatis et bene unctis. Cic. ad Q. Fr.* iii. 1. 1. *Horat. Ep.* i. 14. 21.; i. 18. 22. For the love of the Romans for *apricatio* (basking in the sun) see *Cic. de Senect.* 16. *Att.* vii. 11. *Columell.* viii. 8. 4. Bill.

8. *missus ad te*] *Cum tui nominis inscriptione, quemadmodum et Cicero Oratorem ad M. Brutum misit.* Manut.

9. *Chreme*] *Terent. Heaut.* i. 1. 23.

1. *Oratorem*] The book so called.

2. *aliorum*] *The copies meant for other persons.*

3. *Aristoph.*] Atticus (*Corn. Nep. in vit.*) kept an establishment of transcribers, of which Cicero availed himself, by getting the presentation copies of his writings (whether meant for Atticus or any one else) copied out by them. In the draught of his Orator, he had (*c.* 9.) quoted a verse of Aristophanes as one of Eupolis's. This he wishes Atticus to get corrected.

4. *Quæso*] Atticus had a request to make to Cæsar concerning his Epirote property; i. e. the Buthrotian affair, for which see *Att.* xiv. 11. §. 2. He had often used the word *Quæso*, upon which Cæsar, who piqued himself (and justly too) on the propriety of his language, jokes him. He does so, however, in a pleasant and neat (*εὐπιν. et urban.*) manner.

5. *sine cura*] *Vid.* xiv. 11. sect. 2.

6. *tam diu*] i. e. *ægrotare.*

7. *sine horrore*] *Shivering-fit.*

EPISTOL. VII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Quid cum Cicerone filio coram egerit exponit, 1, 2.

1 Quæ desideras, omnia scripsi in codicillis, eosque Eroti dedi, breviter, sed etiam plura quam quæris; in iis, de Cicerone[2]: cujus quidem cogitationis initium tu mihi attulisti. Locutus sum cum eo liberalissime: quod ex ipso, velim, si modo tibi erit commodum, sciscitere. Sed quid differo? exposui[3], te ex me detulisse, ecquid vellet, ecquid requireret: velle Hispaniam, requirere liberalitatem. De liberalitate, dixi, quantum Publilius[4], quantum flamen Lentulus[5] filio. De Hispania, duo attuli, primum idem, quod tibi, me vereri vituperationem: non satis esse, si hæc arma reliquissemus? etiam contraria? deinde fore, ut angeretur, quum a fratre[6] familiaritate et omni gratia vinceretur. Velim magis liberalitate uti mea, quam sua libertate: sed tamen permisi. Tibi enim intellexeram non nimis displicere. Ego etiam atque etiam cogitabo, atque, ut idem facias, rogo. Magna res et simplex est manere; illud anceps. Verum

1. Epistol. VII.] Astura, March? 709.

2. *Cicerone*] About sending him to Athens. *Vid. Ep.* 24. *h. l.*

3. *exposui*] *I told him that you, commissioned by me, had asked what we wished and required: to which he replied that he wished to accompany Cæsar to Spain, and that he required a liberal allowance.*—Young Cicero had fought *against* Cæsar at Pharsalia: he now wishes to fight under him against Pompey's sons. Cicero here asks if he does not consider it sufficient (i. e. in the eyes of Cæsar) to have laid down his arms, and whether there is any need of his turning them against his former friends? In the matter of money he would allow him what Publilius and Lentulus allowed *their* sons.

4. *Publilius*] *Vid. Ep.* 28. *h. l.*

5. *Lentulus*] *Flamen Martialis,* (*vid. Harusp. resp.* 6. *Vatin.* 10.) *Gabinii competitor in consulatu.* Ern.

6. *fratre*] His cousin Quintus, who was already a favourite of the Cæsarians. *Apud Cæsarem et Cæsarianos. Nam Q. Cicero filius dudum propter Hirtium erat gratiosus.* Sch.

videbimus. De Balbo[7], et in codicillis scripseram, et ita 2 cogito, simul ac redierit. Sin ille tardius, ego tamen triduum. Et, quod præterii, Dolabella etiam mecum[8].

Ep. dxxxix. seq. Att. xii. 22.

EPISTOL. VIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Ciceronis filii itinere. Quid Celer retulerit quærit.

De Cicerone[2], multis res placet: comes est idoneus. Sed de prima pensione[3] ante videamus. Adest enim dies, et ille currit[4]. Scribe, quæso, quid referat Celer[5] egisse Cæsarem cum candidatis[6], utrum ipse in Fœnicularium[7], an in Martium campum cogitet. Et sane scire velim, numquid necesse sit comitiis esse Romæ[8]. Nam et Piliæ[9] satisfaciendum est, et utique Atticæ.

Epist. dli. seq. Att. xii. 33.

7. *Balbo*] If Balbus returned soon Cicero would stay in Rome some time: if late, three days.

8. *mecum*] *Scil. est. Nam eum se proxime visurum ostenderat. Ep.* 20. *h. l.* Sch.

N. B. This epistle was written after Ep. 20.

1. Epistol. VIII.] Astura; March, 709. A.U.C.

2. *Cicerone*] *Athenas mittendo. Comes intelligendus L. Tollius Montanus, de quo in sequentibus epistolis est.* Ern.

3. *pensione*] *Fam.* vi. 18. Alluding to the first installment of Tullia's dowry due from Dolabella.

4. *currit*] *Dolabella in Hispaniam ad Cæsarem properat.* Sch.

5. *Celer*] Agent of Atticus.

6. *candidatis*] The candidates for the next year's offices had gone to Spain to recommend themselves to Cæsar.

7. *Fœnicularium*] A plain in Spain famous for the growth of fennel (*Fœniculum*) Strab. iii. 4. Cicero asks, sarcastically, whether Cæsar, who of course means to preside at the Comitia, intends to condescend to go to Rome to himself, or to command the Field of Mars to be removed to the Field of Fennel.

8. *Romæ*] If the Comitia were to be held in Rome Cicero would fain exert his influence in behalf of some of the candidates.

9. *Piliæ*] Among these candidates there was, very probably, a kinsman of Pilia's.

EPISTOL. IX[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Philippi interpolatione.

Næ ego essem hic libenter, atque id quotidie magis, ni esset ea caussa, quam tibi superioribus litteris scripsi. Nihil hac solitudine jucundius, nisi paullum interpellasset Amyntæ[2] filius. Ὢ ἀπεραντολογίας[3] ἀηδοῦς! Cetera noli putare amabiliora fieri posse villa, littore, prospectu maris, tum his rebus omnibus. Sed neque hæc digna longioribus litteris; nec erat, quod scriberem; et somnus urgebat.

Epist. ccccclix. seq. Att. xii. 10.

EPISTOL. X[1].

CICERO ATTICO SAL.

Atticum de Athamantis morte consolatur, et Alexim curæ ejus commendat.

Male mehercule de Athamante[2]. Tuus autem dolor humanus is quidem, sed magnopere moderandus. Consolationum autem multæ viæ, sed illa rectissima. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Alexim vero curemus,

1. Epistol. IX.] Antian villa. Sept. 708. A.U.C.

2. *Amyntæ*] Per jocum (quasi sermo esset de Philippo Amyntæ filio, Alexandr. M. patre,) sic designat L. Marcium Philippum, qui Asiam Cæsaris sororis filiam uxorem duxerat, Octavii matrem. Sch.

3. ἀπερ.] *Disagreeable chatter.*

1. Epistol. X.] Antian villa; Sept. 708. A.U.C.

2. *Athamante*] Slave or freedman of Atticus; as were also Alexis and Tisamenus.

imaginem Tironis[3]; quem ægrum Romam remisi: et, si quid habet collis[4] ἐπιδήμιον, ad me cum Tisameno transferamus. Tota domus superior[5] vacat, ut scis. Hoc puto valde ad rem pertinere.

Epist. ccccl x. seq. Fam. iv. 3.

EPISTOL. XI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Seii morte: Quid agat in Senatu, sibi quærendum esse: nihil de Pompeii filia aliaque conditione uxoria sibi oblata cogitare scribit.

Male de Seio[2]. Sed omnia humana tolerabilia ducenda. Ipsi enim quid sumus? aut quam diu hæc curaturi sumus? Ea videamus, quæ ad nos magis pertinent, nec tamen multo: quid agamus de Senatu. Et, ut ne quid prætermittam, Cæsonius[3] ad me litteras misit, Postumiam[4] Sulpicii domum ad se venisse. De Pompeii Magni filia, tibi rescripsi, nihil me hoc tempore cogitare. Alteram vero illam, quam tu scribis, puto nosti. Nihil vidi fœdius. Sed adsum. Coram igitur.

Obsignata epistola, accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio: commotiunculis συμπάσχω.

Ep. dxv. seq. Fam. iv. 14.

3. *Tironis*] Cicero's freedman.

4. *collis*] *In case there be any epidemic about your house on the Quirinal hill, let him come to mine on the Palatine.*

5. *domus superior*] *Upper floor.*

1. EPISTOL. XI.] Autumn of 708. A.U.C.

2. *Seio*] Common friend of Cicero and Atticus, lately dead. *De Offic.* ii. 17.

3. *Cæsonius*] Ædile, with Cicero, 685. A.U.C.

4. *Postumiam*] Wife of S. Sulpicius. She had called upon Cicero to propose a wife to him. *See Arg.* § 3.

EPISTOL XII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De dote Tulliæ a Dolabella repetenda, de loco ad fanum Tulliæ extruendum capiendo, 1. De personis in libris de Finibus inducendis: se quotidie scripturum, ut Attici litteras eliciat, 2.

1 De dote[2], tanto magis[3] perpurga. Balbi regia[4] conditio est delegandi[5]. Quoquo modo confice. Turpe est, rem impeditam jacere. Insula Arpinas[6] habere potest germanam ἀποθέωσιν: sed vereor, ne minorem τιμὴν habere videatur. Ἔκτροπος est. Igitur animus 2 in hortis[7]: quos tamen inspiciam, quum venero. De Epicuro[8], ut voles; etsi μεθαρμόζομαι[9] in posterum genus hoc personarum. Incredibile est, quam ea quidam requirant. Ad antiquos igitur: ἀνεμέσητον γάρ. Nihil habeo, ad te quod perscribam: sed tamen institui quotidie mittere, ut eliciam tuas litteras; non quo

1. Epistol. XII.] Astura; March, 709. A.U.C.

2. *dote*] *Vid. Arg.* sect. 2.

3. *tanto magis*] Atticus had represented to Cicero certain difficulties— *Work all the harder at clearing them away*, says Cicero.

4. *regia*] Ironically; perhaps *arrogant, cavalier.*

5. *delegandi*] Dolabella had left the matter in Balbus's hands. Balbus had, instead of paying the money, referred Cicero to a third person (*delego.*)

6. *Arpinas*] *The island in the neighbourhood of Arpinum.* This was formed by the rivers Liris and Fibrenus. *Legg.* ii. 1.

7. *hortis*] *On the other side of the Tiber. Ep.* 19. sect. 1. Cicero wishes to build a fane in memory of his daughter. The island is suitable, but too much out of the way (ἔκτροπος); the gardens are more frequented, and as such more honourable.

8. *Epicuro*] Cicero is writing his book *de Finibus.* This is in the form of a dialogue. One of the interlocutors defends the philosophy of Epicurus. It was considered a compliment to be thus introduced. Atticus has named some friend who would willingly take the part of the Epicurean. Cicero, in order to avoid giving offence, means to introduce none but persons of a previous age.

9. *μεθαρμ.* *Recast.*

aliquid ex his exspectem; sed nescio quo modo tamen exspecto. Quare, sive habes quid, sive nihil habes, scribe tamen aliquid, teque cura.

Epist. dxxviii. seq. Att. xii. 13.

EPISTOL. XIII [1].

CICERO ATTICO SAL.

De Attici valetudine; de Bruti literis; de luctu suo, 1. De se apud Appuleium excusando; de Cocceio appellando, 2.

Commovet me Attica; etsi assentior Cratero [2]. Bruti [3] 1 litteræ, scriptæ et prudenter et amice, multas mihi tamen lacrimas attulerunt. Me hæc solitudo minus stimulat, quam ista [4] celebritas. Te unum desidero: sed litteris non difficilius utor, quam si domi essem: ardor tamen ille idem urget et manet, non mehercule indulgente me, sed tamen non repugnante. Quod scribis de Ap- 2 puleio [5], nihil puto opus esse tua contentione, nec Balbo

1. EPISTOL. XIII.] Astura; March, 709. A.U.C.

2. *Cratero*] *Medico—Horat. Sat.* ii. 3. 161. *Pers. Sat.* iii. 65.

3. *Bruti*] Written from Gaul, and of a consolatory kind, Tullia being dead.

4. *ista*] Cicero was now in the quiet island Astura: he had before been in Rome, and in a house of Atticus's, near Rome.

5. *Appuleio*] P. Appuleius, a Senator and a Cæsarian, had been made an augur. On such occasion it was necessary to give a festival lasting many days. All augurs are present at this, unless they not only swear that they are ill, but also get their oath supported by that of at least three other augurs. Cicero swears to an indisposition. Atticus wishes Balbus and Oppius to support his oath. This is unnecessary; Lænas has promised to do so, and Cicero wishes Septimius and Statilius to be applied to. We shall find a single oath sworn once for all was insufficient. A fresh one was required for each day. In a following letter we shall see that Cicero was abundantly excused. When the giver of the feast dispensed with the attendance of a colleague, he said *se molestum omnino non futurum.* This Appuleius had, in the case of Cicero, said to Balbus and Oppius.

et Oppio; quibus quidem ille receperat[6], mihique etiam jusserat nuntiari, se molestum omnino non futurum. Sed cura, ut excuser morbi caussa in dies singulos. Lænas hoc receperat. Prende C. Septimium, L. Statilium. Denique nemo negabit se juraturum, quem rogaris. Quod si erit durius, veniam, et ipse perpetuum morbum jurabo. Quum enim mihi carendum sit conviviis, malo id lege videri facere, quam dolore. Cocceium[7] velim appelles. Quod enim dixerat, non facit. Ego autem volo aliquod emere latibulum et perfugium doloris mei.

Ep. dxxxix. seq. Att. xii. 14.

EPISTOL. XIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De se apud Appuleium excusando, 1. De sponsione sua pro Cornificio, 2. De libro ad consolationem suam scripto, 3. De Bruti ad se literis; de Atticæ morbo, 4.

1 De me excusando apud Appuleium[2] dederam ad te pridie litteras. Nihil esse negotii arbitror. Quemcumque appellaris, nemo negabit. Sed Septimium vide, et Lænatem, et Statilium. Tribus enim opus est. Sed 2 mihi Lænas totum receperat. Quod scribis a Junio[3] te

6. *receperat*] *Promised.*

7. *Cocceium*] *De pecunia quam mihi debet. Sic enim Manutius. Fortasse tamen Cicero ab eo pecuniam mutuam sumere voluit.* Sch.

1. Epistol. XIV.] Astura, March, 709, A.U.C.

2. *Appuleium*] *Vid. ep. præc.*

3. *Junio*] Junius had money due from Cornificius. Cicero had joined Cornificius in his bond, but so long ago (15 years, as appears in a future letter) that he had forgotten all about it. He did not remember the date; neither did he know whether it was for father, son, or both. If the real borrower was a man of substance then was he alone liable. Now Cornificius was opulent. Cicero asks Atticus to look to this, and to refer to the agents of Cornificius, and to the land-valuer (*prædiatorem*) Appuleius.

appellatum: omnino Cornificius locuples est: sed tamen scire velim, quando dicar spopondisse, et pro patre[4], anne pro filio: neque eo minus, ut scribis, procuratores Cornificii, et Appuleium prædiatorem videbis. 3 Quod me ab hoc mærore recreari vis; facis, ut omnia: sed, me mihi non defuisse, tu testis es. Nihil enim de mærore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuæ legerim. Sed omnem consolationem vincit dolor. Quin etiam feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse me per litteras consolarer: quem librum ad te mittam, si descripserint librarii. Affirmo tibi nullam consolationem esse talem. Totos dies scribo; non quo proficiam quid; sed tantisper impedior, non equidem satis, (vis enim urget,) sed relaxor tamen, omniaque nitor, non ad animum, sed ad vultum ipsum, si queam, reficiendum; idque faciens, interdum mihi peccare videor, interdum peccaturus esse, nisi faciam. Solitudo aliquid adjuvat, sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses: quæ mihi una caussa est hinc discedendi. Nam, pro malis, recte habebat: quamquam id ipsum doleo. Non enim jam in me idem esse poteris. 4 Perierunt illa, quæ amabas[5]. De Bruti[6] ad me litteris scripsi ad te antea: prudenter scriptæ: sed nihil, quo me adjuvarent. Quod ad te scripsit, id vellem, ut ipse adesset: certe aliquid, quoniam me tam valde amat, adjuvaret. Quodsi quid scies, scribas ad me velim, maxime autem, Pansa[7]

4. *pro patre*] *Et pater quidem hoc tempore jam decesserat. Cornificius pater, judex justissimus, primus in Senatu, mentionem de sacris a Clodio violatis fecit, Ciceronis competitor in Senatu.* (*Fam.* xii. 17. 22. *Att.* i. 13. *Verrin.* i. 10.) *Superioris autem filius, Cæsaris Quæstor, Ciceronis collega in auguratu, cui ille Oratorem suum commendabat, post bellum Africanum, Africam provinciam obtinuit, ibique permansit.* (*Fam.* xii. 17. 25. 19. viii. 7.) *Ad eum scriptæ sunt epistolæ ad Fam.* xii. 17—30. Ern.

5. *quæ amabas*] *joci, facetiæ, sales, et alia id genus.* Corr.

6. *Bruti*] *Ep. pr.*

7. *Pansa*] *Ep.* 17.

quando. De Attica, doleo: credo tamen Cratero [8]. Piliam angi veta: satis solitus es mærere pro omnibus.

Ep. dxxx. seq. Att. xii. 15.

EPISTOL. XV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De excusatione apud Appuleium: de literis ad Brutum scribendis.

Apud Appuleium, quoniam in perpetuum non placet, in dies ut excuser, videbis. In hac solitudine careo omnium colloquio; quumque mane me in silvam abstrusi densam et asperam, non exeo inde ante vesperum. Secundum te, nihil est mihi amicius solitudine. In ea mihi omnis sermo est cum litteris. Eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad possum. Sed adhuc pares non sumus. Bruto, ut suades, rescribam. Eas litteras cras habebis. Quum erit cui des, dabis.

Ep. dxxxi. seq. Att. xii. 16.

EPISTOL. XVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Atticum se nolle scribit ad se venire: veretur ne solitudinem suam Philipus tollat; dolorem suum literis non leniri, sed obturbari.

Te, tuis negotiis relictis, nolo ad me venire: ego potius accedam, si diutius impediere. Etsi ne discessissem quidem e conspectu tuo, nisi me plane nihil ulla

8. *Cratero*] *Ep. pr.*

1. Epistol. XV.] Astura, March, 709. A.U.C.

1. Epistol. XVI.] Astura, March, 709. A.U.C.

res adjuvaret. Quodsi esset aliquod levamen, id esset in te uno: et, quum primum ab aliquo poterit esse, a te erit. Nunc tamen ipsum sine te esse non possum. Sed nec tuæ domi probabatur, nec meæ poteram; nec, si propius essem uspiam, tecum tamen essem. Idem enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiam impedit. Mihi adhuc nihil prius fuit hac solitudine: quam vereor, ne Philippus[2] tollat. Heri enim vesperi venerat. Me scriptio et litteræ non leniunt, sed obturbant.

Epist. dxxxii. seq. Att. xii. 18.

EPISTOL. XVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De se apud Appuleium excusato; de sponsione pro Cornificio; de Pansæ profectione.

Marcianus[2] ad me scripsit, me excusatum esse apud Appuleium[3] a Laterensi, Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. Iis velim meo nomine reddendas litteras cures, gratum mihi eos fecisse. Quod pro Cornificio[4] me abhinc amplius annis xxv spopondisse dicit Flavius: etsi reus[5] locuples est, et Appuleius[6] prædiator liberalis; tamen velim des operam, ut investiges ex consponsorum tabulis[7], sitne ita. Mihi enim ante Ædilitatem[8] meam nihil erat cum Cornificio. Potest tamen fieri. Sed

2. *Philippus*] *L. M. Philippus, Cæsaris familiaris, et affinis.* Sch. *Vid. ep. h. l.*

1. Epistol. XVII.] Astura, March, 709, A.U.C.

2. *Marcianus*] A freedman of Cicero's.

3. *Appuleium*] *Ep. præc.*

4. *Cornificio*] *Ep.* 14.

5. *reus*] *The debtor.*

6. *Appuleius*] *Ep.* 14.

7. *tabulis*] *Registers.*

8. *Ædilitatem*] A. U. C. 685. *twenty-four* years ago.

scire certum velim; et appelles[9] procuratores[1], si tibi videtur. Quamquam quid ad me? Verumtamen. Pansæ[2] profectionem scribes, quum scies. Atticam salvere jube, et eam cura obsecro diligenter. Piliæ salutem.

Ep. dxxxiv. seq. Att. xii. 19.

EPISTOL. XVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

A. De fano in honorem Tulliæ exstruendo, 1. De epistola ad Brutum, 2. De domesticis quibusdam; de pecuniæ solutione a Cocceio et Libone promissa; de excusatione apud Appuleium, 3. De Attici se conveniendi proposito, 4. B. De Antonii adventu, 1. De eo, quod Terentia in obsignatoribus testamenti sui reprehenderit, 2.

1 A. Dum recordationes fugio, quæ quasi morsu quodam dolorem efficiunt, refugio a te admonendo. Quod velim mihi ignoscas, cuicuimodi est. Etenim habeo nonnullos ex iis, quos nunc lectito, auctores, qui dicant, fieri id oportere, quod sæpe tecum egi, et quod a te approbari volo. De fano illo dico; de quo tantum, quantum me amas, velim cogites. Equidem neque de genere dubito; placet enim mihi Cluatii[2]: neque de re; statutum est enim; de loco nonnumquam. Velim igitur cogites. Ego, quantum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monimentorum, ab omnium ingeniis scriptorum, et Græcorum et Latinorum: quæ res forsitan sit refricatura vulnus meum. Sed jam quasi voto quodam et

9. *appelles*] Dependent on *velim*.

1. *procurat.*] *Cornificii.*

2. *Pansæ*] Pansa *had* left the city, in order to succeed Brutus in Gaul.—*Fam.* xv. 17.

1. EPISTOL. XVIII.] Astura, March, 709. A.U.C.

2. *Cluatii*] An architect or designer, of the time.

promisso me teneri puto; longumque illud tempus, quum non ero, magis me movet, quam hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum videtur. Habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquiescam. Nam, dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fovebam dolores meos. Nunc omnia respuo; nec quidquam habeo tolerabilius, quam solitudinem: quam, quod eram veritus, non obturbavit Philippus[3]. Nam, ut heri me salutavit, statim Roman profectus est. Epistolam, quam ad Brutum[4], ut tibi placuerat, scrip- 1 si, misi ad te. Curabis cum tua perferendam. Ejus tamen misi ad te exemplum, ut, si minus placeret, ne mitteres. Domestica quod ais ordine administrari, 2 scribes, quæ sint ea. Quædam enim exspecto. Coc- 3 ceius[5] vide ne frustretur. Nam Libo[6] quod pollicetur, ut Eros scribit, non incertum puto. De sorte[7] mea Sulpicio confido, et Egnatio scilicet. De Appuleio, quid est, quod labores, quum sit excusatio facilis? Tibi ad 4 me venire, ut ostendis, vide, ne non sit facile. Est enim longum iter, discedentemque te, quod celeriter tibi erit fortasse faciendum, non sine magno dolore dimittam. Sed omnia, ut voles. Ego enim, quidquid feceris, id quum recte, tum etiam mea caussa factum putabo.

B. Heri[8], quum ex aliorum litteris cognovissem de 1 Antonii[9] adventu, admiratus sum, nihil esse in tuis.

3. *Philippus*] *Ep. pr.*
4. *Brutum*] *Ep.* 13.
5. *Cocceius*] *Ep.* 13.
6. *Libo*] Is this L. Libo, father-in-law of S. Pompey. (*Fam.* i. 1. vii. 4. xi. 7. *Att.* vii. 12.), or L. Libo mentioned *Att.* xii. 5. xiii. 30. *Brut.* 23? BILLERB.
7. *sorte*] *Capital.*
8. *Heri*] *Novæ epistolæ hinc initium fecit cum Ms. Junius: Recte.* ORELLI.
9. *Antonii*] Antony had left Rome to join Cæsar in Spain. He had, however, bought the confiscated property of Pompey. For this he owed money to Cæsar, having given security. The time of payment was at hand. Fearing then lest his securities should be forfeited he turned back suddenly. — *Vid. Phil.* ii.

catu[4] meo. De sponsu[5], si quid perspexeris[6]: et tamen quid procuratores Cornificii dicant, velim scire; ita ut in ea re te, quum tam occupatus sis, non multum operæ velim ponere. De Antonio[7] quoque Balbus ad me cum Oppio conscripsit, idque tibi placuisse, ne perturbarer. Illis egi gratias. Te tamen, ut jam ante ad te scripsi, scire volo, me neque isto nuntio esse perturbatum, nec
3 jam ullo perturbatum iri. Pansa[8] si hodie, ut putabas, profectus est, posthac jam incipito scribere ad me, de Bruti adventu quid exspectes, id est, quos ad dies[9]. Id,
4 si scies ubi jam sit, facile conjectura assequere. Quod ad Tironem de Terentia[1] scribis, obsecro te, mi Attice, suscipe totum negotium. Vides et officium agi meum quoddam, cui tu es conscius, et, ut nonnulli putant, Ciceronis rem. Me quidem id multo magis movet, quod mihi est et sanctius et antiquius; præsertim quum hoc alterum neque sincerum, neque firmum[2] putem fore.

Ep. dxxxv. seq. Att. xii. 20.

4. *judicatu*] A certain number of Knights of Senatorial rank were annually appointed judges (*ut in judiciis sederent.*) Who they were was decided by lot. The lot had for this year fallen on Cicero. Atticus had prevailed upon Cæsar to grant him a dispensation.

5. *Sponsu*] For Cornificius. See *ep.* 17.

6. *perspexeris*] *Ex sponsorum tabulis*, i. e. *in the registers.*

7. *Antonio*] *Ep.* 18.

8. *Pansæ*] *Ep.* 17.

9. *quos ad dies*] *When you expect him.* Pansa was to succeed him in Gaul.

1. *Terentia*] *Ep.* 18. *ad fin.*

2. *firmum*] "*Terentia neque, ut opinor, cogitat de filii re, quum cogitare se simulat: et, si cogitat, in sententia non permanebit.* Notat malitiam Terentiæ, quum dicit *neque sincerum;*" levitatem, quum addit *neque firmum.* MAN.

EPISTOL. XX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Respondet Attici literis, inprimis ad ejus hortationem, ut se tam graviter dolere dissimularet, 1. Aliquot quæstiones historicas ei proponit, 2.

1 Nondum videris perspicere, quam me nec Antonius[2] commoverit, nec quidquam jam ejusmodi possit commovere. De Terentia[3] autem scripsi ad te iis litteris, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idque a ceteris desiderari scribis, ut dissimulem, me tam graviter dolere; possumne magis, qui totos dies consumo in litteris? Quod etsi non dissimulationis, sed potius leniendi et sanandi animi caussa facio: tamen, si mihi minus proficio, simulationi certe facio satis. Minus multa ad te scripsi, quod exspectabam tuas litteras ad eas, quas ad te pridie dederam. Exspectabam autem maxime de fano[4], nonnihil etiam de Terentia. Velim me facias certiorem proximis litteris, 2 Cn. Cæpio[5], Serviliæ[6] Claudii pater, vivone patre suo naufragio perierit, an mortuo; item Rutilia[7] vivone C. Cotta[8], filio suo, mortua sit, an mortuo. Pertinent ad eum librum, quem *de luctu minuendo* scripsimus.

Ep. dxxxvi. seq. Fam. ix. 11.

1. Epistol. XX.] Astura. Day after ep. 19.
2. *Antonius*] The return of Antony—*ep.* 18. *A. h. l.* sect. 1.
3. *Terentia*] The repayment of his dowry, and her will—*Vid. Arg. lib.* xii.
4. *fano*] *Scil. Tulliæ.*
5. *Cæpio*] Consul, 585. A.U.C. *Brut.* 20. 78.
6. *Serviliæ*] *Claudii uxoris.*
7. *Rutilia*] *Brut.* 29.
8. *Cotta*] *Consul*, 679, A.U.C.—Cicero, as he does so frequently, draws upon the genealogical learning of Atticus, for information upon points whereon he means to write.

EPISTOL. XXI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Reprehendit quædam in libro Bruti in laudem Catonis perperam scripto, 1. De hortis fano Tulliæ extruendo emendis, 2. De Terentiæ negotio, 3. De pecunia Oviæ curanda, 4. Denique Attico, qui eum in Forum revocarat, cur ab eo refugiat, exponit, 5.

1 Legi Bruti[2] epistolam, eamque tibi remisi, sane non prudenter rescriptam ad ea, quæ requisieras. Sed ipse viderit: quamquam illud turpiter[3] ignorat. Catonem primum sententiam putat de animadversione[4] dixisse; quam omnes ante dixerant, præter Cæsarem: et quum ipsius Cæsaris[5] tam severa fuerit, qui tum Prætorio loco dixerit, Consularium putat leniores fuisse, Catuli, Servilii, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellii, Volcatii, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam M' Glabrionis, Silani, Murenæ, designatorum Consulum. Cur ergo in sententiam Catonis? Quia verbis luculentioribus et pluribus rem eamdem comprehenderat[6]. Me autem hic laudat, quod retulerim, non

1. Epistol. XXI.] Astura. Mar. 709, A. U. C.

2. *Brutus*] Brutus had written a panegyric upon Cato. Atticus had hinted some historical oversights. Brutus had written a hasty letter in defence of them. This Atticus showed to Cicero.

3. *turpiter*] *He is ignorant of them, and it is a shame that he should be so*—Cato was Brutus's uncle. The great flaw in the work of Brutus was (in Cicero's eyes at least) the circumstance that in the punishment of the Catilinarian conspirators, too much praise had been awarded to Cato, and too little to himself.

4. *animadvers.*] Brutus writes that Cato was the first who spoke in favour of taking cognizance of them. Cicero asserts that, with the exception of Cæsar, he was the last.—N. B. Sallust's account agrees with that of Brutus.

5. *Cæsaris*] *Is tamen censuerat, ut est apud Sall. c. 47, conjuratos illos, qui in custodiam traditi erant, publicatis bonis, per municipia in perpetua custodia habendos esse.* Sch.

6. *comprehenderat*] *Cato, teste Sallustio, ab omnibus consulibus designatis et consularibus, oratione finita, vehementer collaudatus est.* Sch.

quod patefecerim, quod cohortatus sim, quod denique ante, quam consulerem, ipse judicaverim[7]. Quæ omnia, quia Cato laudibus[8] extulerat in cælum perscribendaque censuerat, idcirco in ejus sententiam est facta discessio. Hic autem se etiam tribuere multum mihi putat, quod scripserit, *optimum Consulem.* Quis enim jejunius dixit inimicus? Ad cetera vero tibi quemadmodum rescripsit? Tantum rogat[9], de Senatus consulto ut corrigas. Hoc quidem fecisses, etiamsi a Ranio[1] admonitus esses. Sed hæc iterum ipse viderit[2]. De hortis[3], quoniam pro- 2 bas, effice aliquid. Rationes meas nosti. Si vero etiam a Faberio[4] aliquid accedit, nihil negotii est. Sed etiam sine eo posse videor contendere. Venales certe sunt Drusi[5], fortasse et Lamiani[6] et Cassiani: sed coram. De Terentia non possum commodius scribere, quam tu 3 scribis. Officium sit nobis antiquissimum. Si quid nos fefellerit, illius malo me, quam mei pœnitere. Oviæ[7] C. Lollii curanda sunt H-S c. Negat Eros posse sine me; credo, quod accipienda aliqua sit et danda æstimatio[8]. Vellem tibi dixisset. Si enim res est, ut mihi

7. *judicaverim*] *i. e. quod, quum ad Senatum retulissem de conjuratione deprehensa, non expectarem, ut dicerent, et quid sibi videretur faciendum esse, ostenderent, sed antequam illos consulerem, i. e. sententiam rogarem, censuerim ipse de conjuratis supplicium esse sumendum. Cnf. Orat. Cat.* iv. SCH.

8. *laudibus*] *Harum laudum in Oratione, quam Sallustius Catoni tribuit, nullum est vestigium.* SCH.

9. *tantum rogat*] *He asks you to correct him in the matter of the* S.C. *As if he had no more important blunders.*

1. *Ranio*] A second-rate scribe, perhaps a freedman of Brutus.

2. *ipse viderit*] *Let him look to these things himself.*

3. *hortis*] for Tullia's fane.

4. *Faberio*] *If Faberius* (a debtor of Cicero's) *pays any thing, then is the matter a mere nothing.*

5. *Drusi*] Scil. *horti—Vid. Fam.* viii. 14. xi. 19. *Att.* ii. 7. iv. 15, 16.

6. *Lamiani*] The gardens of L. Ælius Lamia, and C. Cassius.

7. *Oviæ*] *C. Lollii uxori*—Qu.? a debt of Terentia's.

8. *æstimatio*] *i. e. quod res s. possessio aliqua ab arbitris, quanti ante civile bellum fuisset, æstimata a debitoribus meis accipienda mihi sit, et Oviæ, cui ipse debeo, tradenda. Cæsar constituerat, ut arbitri darentur, per quos possessionum et rerum, quanti quæque earum ante bellum fuissent, æstimationes fierent, atque illæ creditoribus traderentur.* (B. C. iii. 1.) *et* MAN.

scribit, parata; nec in eo ipso mentitur: per te confici potuit. Id cognoscas, et conficias velim. Quod me in forum vocas; eo vocas, unde, etiam bonis meis rebus, fugiebam. Quid enim mihi [cum] foro, sine judiciis, sine curia, in oculos incurrentibus iis, quos æquo animo videre non possum? Quod autem homines a me postulare scribis, ut Romæ sim, neque mihi, ut absim, concedere, aut, quatenus † [9], eos mihi concedere: jam pridem scito esse, quum unum te pluris, quam omnes illos, putem: ne me quidem contemno: meoque judicio multo stare malo, quam omnium reliquorum. Neque tamen progredior longius, quam mihi doctissimi homines concedunt: quorum scripta omnia, quæcumque sunt in eam sententiam, non legi solum, quod ipsum erat fortis ægroti, accipere medicinam, sed in mea etiam scripta transtuli, quod certe afflicti et fracti animi non fuit. Ab his me remediis noli in istam turbam vocare, ne recidam.

Ep. dxxxviii. seq. Att. xii. 7.

EPISTOL. XXII [1].

CICERO ATTICO SAL.

Rogat, ut negotium, quod ad Terentiam attinebat, suscipiat, 1. Quæstionem de Clodia proponit, 2. De fano Tulliæ, 3.

1 De Terentia, quod mihi omne onus imponis; non cognosco tuam in me indulgentiam. Ista enim sunt ipsa vulnera, quæ non possum tractare sine maximo gemitu. Moderare igitur, quæso, ut potes. Neque

9. *aut † quatenus*] Hæc vv. e διττογραφία, s. falso supplemento accessisse censuerunt Muret. Græv. del. ea Sch. Lun. Retinuit Lamb. scribens.: *aut aliquatenus*. Margo 1584 *aut quadamtenus*. Placet. Or.

1. Epistol. XXII.] Astura. March, 709, A. U.C.

enim a te plus, quam potes, postulo: potes autem, quid veri sit, perspicere tu unus. De Rutilia[2], quoniam 2 videris dubitare, scribes ad me, quum scies; sed quamprimum, num Clodia, D. Bruto Consulari[3], filio suo, mortuo, vixerit. Id de Marcello[4], aut certe de Postumia sciri potest: illud autem de M. Cotta[5], aut de 3 Syro, aut de Satyro[6]. De hortis, etiam atque etiam te rogo. Omnibus meis, eorumque, quos scio mihi non defuturos, facultatibus, sed potero meis, enitendum mihi est. Sunt etiam, quæ vendere facile possim. Sed, ut non vendam[7], eique usuram pendam, a quo emero, non plus annum possum assequi: .quod volo, si tu me adjuvas. Paratissimi sunt Drusi: cupit enim vendere. Proximos puto Lamiæ: sed abest. Tu tamen, si quid potes, odorare. Ne Silius quidem quidquam utitur[8], et [i] is usuris facillime sustentabitur[9]. Habe[1] tuum negotium; nec, quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid velim, et cur velim, existima.

Ep. dxl. seq. Att. xii. 23.

2. *Rutilia*] *Ep.* 20.
3. *Consulari*] A.U.C. 677.
4. *Marcello*] *Corradus intelligit C. Marcellum C. filium, cujus mater videtur fuisse Junia, de qua sciri illud potuit. Nam patris C. Marcelli uxor Junia appellatur. De* Postumia *fortasse ea, quæ Ser. Sulpicii uxor fuit Cnfr. Ep. Fam.* iv. 2.
5. *Cotta*] *Ut C. Cottæ, cujus mater fuerit Rutilia, propinquo et fortasse harum rerum studioso. Atque is, ni fallor, qui belli Civilis initio Sardiniam retinuit.* B. C. i. 30. Corr.
6. *Syro—Satyrô*] Slaves or freedmen or Librarians of Atticus.
7. *non vendam*] *I have property that I can sell. However not to sell, but to pay interest on the purchase-money, which interest I ask for for only a year, is my wish: and, in this, with your help I can succeed.*
8. *utitur*] *hortis suis, facileque vendet.* Ern.
9. *sustentabitur*] *Silius, quoniam est dives, facile commovebitur, ut solutionem in annum differam, intereaque usuris contentus erit.* Sch.
1. *habe*] *Existima tuum negotium esse. Hæc res tibi curæ sit, item ut si tua res esset. Genus loquendi perelegans, quo et infra utitur ad Att.* xiv. 2. Man.

EPISTOL. XXIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Cur Romam venire nolit exponit, 1. De Terentia, ut curet, rogat, 2. De Atticæ valetudine, 3. De hortis emendis.

1 Putaram te aliquid novi; quod ejusmodi fuerat initium litterarum; quamvis non curarem quid in Hispania fieret, tamen te scripturum: sed videlicet meis litteris respondisti, ut de foro[2] et de curia. Sed domus est, ut ais, forum. Quid ipsa domo mihi opus est, carenti foro? Occidimus, occidimus, Attice, jam pridem nos quidem, sed nunc fatemur, posteaquam unum, quo tenebamur, amisimus. Itaque solitudines sequor: et tamen, si qua me res isto adduxerit, enitar, si quo modo potero, (potero autem,) ut præter te nemo dolorem meum sentiat: si ullo modo poterit, ne tu quidem. Atque etiam illa caussa est non veniendi. Meministi, quid ex te Aledius[3] quæsierit: quin etiam nunc molesti[4] sunt. Quid exis-2timas[5], si venero? De Terentia ita cura, ut scribis; meque hac ad maximas ægritudines accessione nunc maxima[6] libera. Et, ut scias me ita dolere, ut non jaceam[7]: quibus Consulibus[8] Carneades et ea legatio

1. EPISTOL. XXIII.] Astura; March, 709. A.U.C.

2. *Foro*] *Ep.* 21.

3. *Aledius*] A Cæsarian, now in Rome. He had asked Atticus why Cicero had deserted the Forum.

4. *molesti*] *Cæsariani, flagitando scilicet, ut sim Romæ assiduus et in Senatum veniam.* SCH.

5. *existimas*] Sc. *eos futuros si* venero *Romam? Tum multo molestiores erunt.* SCH.

6. *non maxima*] Sic Edd. ante Bos. cum Md. Oxon. 1, 2. in qua lectione egregia est ironia, qua significat se parum nunc curare Terentiæ calumnias; prorsus ut supr. Ep. 18. A. sect. 2. *nunc maxima* Cod. Crusell. Bos. Græv. Ern. *non minima* de Ern. susp. parum probabile Sch. Lun.* ORELLI.

7. *jaceam*] *That you may know that my sorrow has not prostrated me, I have some antiquarian questions to ask you.*

8. *quibus Consul.*] Oropus was a

Romam venerit, scriptum est in *tuo annali*. Hæc, nunc quæro, quæ caussa fuerit. De Oropo, opinor; sed certum nescio: et, si ita est, quæ controversiæ? Præterea, qui eo tempore nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis[9]? qui etiam Athenis πολιτικοὶ fuerint illustres? quæ te etiam ex Apollodori[1] puto posse invenire. De Attica[2], molestum: sed quoniam leviter, recte esse confido. De Gamala[3] dubium mihi non erat. Unde enim tam felix Ligus pater? Nam quid de me dicam, cui ut[4] omnia contingant, quæ volo, levari non possum? De Drusi[5] hortis, quanti licuisse[6] 3 tu scribis; id ego quoque audieram, et, ut opinor, heri ad te scripseram: sed quanti quanti[7], bene emitur quod necesse est. Mihi, quoquo modo tu existimas, (scio enim ego ipse, quid de me existimem,) levatio quædam est, si minus doloris, at officii debiti. Ad Sicam[8] scripsi, quod utitur L. Cotta. Si nihil conficeretur de Transtiberinis[9], habet in Ostiensi Cotta celeberrimo

town of Bœotia on the borders of Attica. During the wars of the Romans and the Kings of Macedon the Athenians had plundered it. The Oropians complained to the Roman Senate. The Senate referred the affair to the arbitration of Sicyon. The Sicyonians refused to interfere. Hereon the Senate of Rome fined the Athenians 500 talents. This they were unable to pay, and accordingly sent, as ambassadors to Rome, Carneades the Academic, Diogenes the Stoic, and Critolaus the Peripatetic; A.U.C. 599. Publius Cornelius Scipio Nasica; et M. Claud. Marcellus, Coss.

9. *hortis*] *Of Epicurus.*

1. *Apollodori*] *Ex Apollodori Atheniensis Chronicis, quæ jam bis conscripta erant. Vid. Menag. ad Laert.* i. 37, ii. 2. *Ejus e scriptis pluribus Bibliotheca sola nobis reliqua est.* Ern.

2. *Attica*] Suffering from fever.

3. *Gamala*] *Sensus esse videtur:* De Gamala dubium mihi non erat, quin ejus morte vehementer affligeretur Ligus, ejus pater. Unde enim tam felix sibi visus est ille, nisi quod hanc filiam haberet? *Quis autem sit ille Ligus, utrum L. Ligur, an ejus frater M. Oct. Ligur incertum est.* Sch.

4. *ut*] *Although.*

5. *Drusi*] *Ep. pr. sect.* 3.

6. *licuisse*] *Valued at.*

7. *quanti quanti*] Sc. *ematur—Be the price what it may.*

8. *Siccam*] *I have written to Sicca because he is intimate with Cotta.*

9. *Transtiberinis*] *Epp. supp.*

loco, sed pusillum loci: ad hanc rem tamen plus etiam satis. Id velim cogites. Nec tamen ista pretia hortorum pertimueris. Nec mihi jam argento, nec veste opus est, nec quibusquam amœnis locis: hoc opus est. Video etiam, a quibus adjuvari possim. Sed loquere cum Silio. Nihil enim est melius. Mandavi etiam Siccæ. Rescripsit, constitutum se cum eo habere. Scribat igitur ad me, quid egerit, et ut tu videbis.

Epist. dxli. seq. Att. xii. 24.

EPISTOL. XXIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Silii et Oviæ negotio; de Ciceronis filii itinere in Græciam; de Publilii profectione in Africam, 1. De quæstionibus historicis quibusdam, 2. De Cispianis et Precianis negotiis, et de Atticæ valetudine.

1 Bene fecit A. Silius, qui transegerit[2]: neque enim ei deesse volebam, et quid possem, timebam. De Ovia[3], confice, ut scribis. De Cicerone, tempus[4] esse jam videtur. Sed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutarine[5] possit, an ipsi ferendum sit; de totaque re, quemadmodum, et quando placeat, velim consideres. Publilius[6] iturusne sit in Africam, et quando, ex Aledio 2 scire poteris: quæras et ad me scribas, velim. Et, ut ad meas ineptias[7] redeam, velim me certiorem facias, P. Crassus, Venuleiæ filius, vivone P. Crasso Consulari[8],

1. Epistol. XXIV.] Astura; March, 709. A.U.C.

2. *transegerit*] Silius had a law-suit. Cicero was asked to be advocate. Was unwilling. Is glad to hear that Silius has done without him.

3. *Ovia*] *Ep.* 21. *sect.* 4.

4. *tempus*] *for going to Athens.*

5. *permutarine*] *Must he take gold, or can he get bills exchanged?*

6. *Publilius*] Brother to Cicero's second wife.

7. *ineptias*] So he called his book *de Consolatione*, now being written.

8. *Crasso Consulari*] *Consul* A.U.C. 657.

patre suo, mortuus sit, ut ego meminisse videor, an post. Item quæro de Regillo [9], Lepidi filio, rectene meminerim, patre vivo mortuum. Cispiana [1] explicabis, itemque Preciana. De Attica optime [it]. Ei salutem dices, et Piliæ. 3

Epist. dxlii. seq. Att. xii. 25.

EPISTOL. XXV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Silii hortis emendis.

Scripsit ad me diligenter Sicca de Silio, seque ad te rem detulisse: quod tu idem scribis. Mihi et res et conditio placet, sed ita, ut numerato [2] malim, quam æstimatione. Voluptarias [3] enim possessiones nolet Silius. Vectigalibus [4] autem ut his possum esse contentus, quæ habeo, sic vix minoribus. Unde ergo numerato? H-S DC exprimes ab Hermogene [5], quum præsertim necesse erit: et domi video esse H-S DC. Reliquæ pecuniæ vel usuram Silio pendemus, dum a Faberio [6], vel ab aliquo, qui Faberio debet, repræsentabimus. Erit etiam aliquid alicunde. Sed totam rem 1

9. *Regillo*] *M. Æmil. Lepidi filio, qui* (*Lepidus sc.*) *Consul fuit cum Lutatio Catulo* A.U.C. 676. Corr.

1. *Cispiana*] Money due from Cispius and Precius.—*Att.* xiii. 33.

1. Epistol. XXV.] Astura; March, 709. A.U.C.

2. *numerato*] Silius wished to take in exchange for his gardens, not money (*numerato*) paid down, but some estate of Cicero previously valued. To this Cicero objects.

3. *Voluptarias*] *Silius cares little for mere fancy-property.*

4. *Vectigalibus*] *Although I can be content with my present income, I cannot live upon less.* Hence money must be raised elsewhere.

5. *Hermogene*] a banker?—*Ep.* 31. *h. l.*—Or is he the Hermogenes Clodius of Att. xii. 24, and a debtor to Cicero?

6. *Faberio*] *For the money that I cannot pay down, I must pay interest, until either Faberius, or a debtor to Faberius, lets me have some.—Epist. Att.* 29. 31. 51. xiii. 2. 8. 39. 30. 33. xv. 13.

2 tu gubernabis. Drusianis vero hos hortis multo antepono; neque sunt umquam comparati. Mihi crede, una me caussa movet, in qua scio me τετυφῶσθαι[7]. Sed, ut facis, obsequere huic errori meo. Nam quod scribis ἐγγήραμα[8], actum jam de isto est: alia[9] magis quæro.

Epist. dxliii. seq. Att. xii. 26.

EPISTOL. XXVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Siccam ad se venturum; Atticus quod non veniat se ignoscere; Niciam ad se venire nolle.

1 Sicca, ut scribit, etiamsi nihil confecerit cum A. Silio, tamen se scribit x. Kal. esse venturum. Tuis occupationibus ignosco; eæque mihi sunt notæ. De voluntate tua, ut simul simus, vel studio potius et cupiditate, non dubito. De Nicia[2] quod scribis, si ita me haberem, ut ejus humanitate frui possem, in primis vellem illum mecum habere. Sed mihi solitudo et recessus provincia[3] est. Quod quia facile ferebat Sicca, ego magis illum 2 desidero. Præterea nosti Niciæ nostri imbecillitatem, mollitiam, consuetudinem victus. Cur ego illi molestus velim, quum mihi ille jucundus esse non possi Voluntas tamen ejus mihi grata est. Unam rem[4] ad me scripsisti, de qua decrevi nihil tibi rescribere. Spero enim me a te impetrasse, ut privares me ista molestia. Piliæ et Atticæ salutem.

Epist. dxliv. seq. Att. xii. 27.

7. τετυφ.] *puffed up.*
8. ἐγγήραμα] *A retreat for my old age.*
9. *alia*] Scil. *the grave.—Ep.* 29. *h. l.*
1. Epistol. XXVI.] About March 21, Astura. A.U.C. 709.
2. *Nicia*] *Vid. ep.* 52. *h. l.*
3. *provincia*] *As valuable as the government of a Province.*
4. *unam rem*] *Scil. de Terentia.*

EPISTOL. XXVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Silii hortis emendis: de Cottæ villa, 1. De Ciceronis filii profectione, 2. De Bruti adventu, 3.

1 De Siliano negotio, etsi mihi non est ignota conditio, tamen hodie me ex Sica[2] arbitror omnia cogniturum. Cottæ[3], quod negas te nosse, ultra Silianam villam est (quam puto tibi notam esse) villula sordida et valde pusilla; nihil agri; ad aliam rem loci nihil, satis ad eam, quam quæro. Sequor celebritatem. Sed, si perficitur de hortis Silii, hoc est, si perficis; (est enim totum positum in te;) nihil est scilicet, quod de Cotta cogitemus. 2 De Cicerone, ut scribis, ita faciam: ipsi permittam de tempore: nummorum quantum opus erit, ut permutetur[4], tu videbis. Ex Aledio, quod scribis, si quid inveneris, scribes. Et ego ex tuis animadverto litteris, et profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod scribamus: eadem quotidie, quæ jam jamque ipsa contrita sunt: tamen facere non possum, quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiam. 3 De Bruto[5] tamen, si quid habebis. Scire enim jam puto, ubi Pansam exspectet. Si, ut consuetudo est, in prima provincia[6], circiter Kal. affuturus videtur. Vellem tardius. Valde enim Urbem fugio multas ob caussas. Itaque id ipsum

1. Epistol. XXVII.] About March 23. Astura. A. U. C. 709.

2. *Sicca*] *Ep. sup.*

3. *Cottæ*] *Ep.* 23. *sect.* 3.

4. *permutetur*] *Ep.* 24.

5. *Bruto*] When Brutus was to return to Rome, being succeeded in his Province (Gaul) by Pansa. *Vid. epp. supp.*

6. *prima provincia*] *The boundaries of the Province.*—Provincial Governors awaited their successors on the boundaries of the Province. (*ad Fam.* iii. 6). The first town in Gallia Citerior was Ravenna.

dubito, an excusationem aliquam ad illum parem: quod quidem video facile esse. Sed habemus satis temporis ad cogitandum. Piliæ Atticæ salutem.

Epist. dxlv. seq. Att. xii. 28.

EPISTOL. XXVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Silii et Terentii negotio s. de solitudine sua et mœrore, 2. De Triarii negotio: de Castriciano: de Publilii itinere. Lentulum puerum Attico commendat.

1 De Silio nihilo plura cognovi ex præsente Sicca, quam ex litteris ejus. Scripserat enim diligenter. Si igitur tu illum conveneris, scribes ad me, si quid videbitur. De quo putas ad me missum esse; sit missum, necne, nescio; dictum quidem mihi certe nihil est. Tu igitur, ut cœpisti: et, si quid ita conficies, (quod equidem non arbitror fieri posse,) ut illi probetur, Ciceronem, si tibi placebit, adhibebis. Ejus aliquid interest, videri illius caussa voluisse: mea quidem nihil, nisi id, quod tu scis: 2 quod ego magni æstimo. Quod me ad consuetudinem [2] revocas; fuit meum quidem jam pridem rempublicam lugere; quod faciebam, sed mitius. Erat enim, ubi acquiescerem. Nunc plane nec ego victum, nec vitam illam colere possum: nec in ea re, quid aliis videatur, mihi puto curandum. Mea mihi conscientia pluris est, quam omnium sermo. Quod me ipse per litteras con-

1. Epistol. XXVIII.] Astura. After March 23, A.U.C. 709.

2. *consuetudinem*] *You call me to my old habits, meaning thereby the Forum, &c. &c. It was my habit to grieve over the fortunes of the Republic. Whilst Tullia was alive, I did it with moderation.*

solatus sum; non pœnitet me, quantum profecerim. Mærorem minui: dolorem nec potui, nec, si possem, vellem. De Triario[3], bene interpretaris voluntatem 3 meam. Tu vero nihil, nisi ut illi volent. Amo illum mortuum: tutor sum liberis: totam domum diligo. De 4 Castriciano[4] negotio, si Castricius pro mancipiis pecuniam accipere volet, eamque ei solvi, ut nunc solvitur; certe nihil est commodius. Sin autem ita actum est, ut ipsa mancipia abduceret, non mihi videtur esse æquum[5]. Rogas enim me, ut tibi scribam, quid mihi videatur. Nolo enim negotii Quintum fratrem quidquam habere: quod, videor mihi intellexisse, tibi idem videri. Publilius, si æquinoctium exspectat, ut scribis Aledium dicere, navigaturus[6] videtur. Mihi autem dixerat, per Siciliam. Utrum, et quando, velim scire. Et velim aliquando, quum erit tuum commodum, Lentulum[7] puerum visas, eique de mancipiis, quæ tibi videbitur, attribuas. Piliæ, Atticæ, salutem.

Ep. dxlvi. seq. Fam. xii. 29.

3. *Triario*] Perhaps the Triarius of De Finibb. i. 3.—The nature of the affair is unknown.

4. *Castriciano*] *Vid. ep.* 30.

5. *æquum*] *Quum Quintus quidem solutionem, quam civilium bellorum difficultate afflictus necessario distulit, eam nunc facere paratus sit.* MAN.

6. *navigaturus*] *In Africam.*

7. *Lentulum*] *Cn. Lentuli Dollabellæ, et Tulliæ filium, quem matre mortua, patre absente, avus tueri debebat. Tunstallus apud Middleton, p.* 184. *putat esse filium Tulliæ ex ultimo marito P. Lentulo, quem ei tribuit Ascon. in Pison. init. Plutarchus dicit eam mortuam παρὰ Λέντλῳ, quod Tunstallus de marito intelligit, non de domo; mortua enim est in Tusculano patris.* ERN.—παρὰ Λέντλῳ means *in giving birth to Lentulus.* CORR. *Soon after the birth of Lentulus.* BILL.

EPISTOL. XXIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Silio ut scribat rogat; cur hoc tempore cum Bruto convenire nolit, ostendit, 1. Petit, ut negotium de hortis expediat, 2.

1 Silius, ut scribis, hodie[2]. Cras igitur, vel potius quum poteris, scribes, si quid erit, quum videris. Nec ego Brutum vito, nec tamen ab eo levationem ullam exspecto: sed erant caussæ, cur hoc tempore istic[3] esse nollem: quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad 2 Brutum; et, ut nunc est, mansuræ videntur. De hortis, quæso explica. Caput illud est, quod scis[4]. Sequitur, ut etiam mihi ipsi[5] quiddam opus sit. Nec enim esse in turba possum, nec a vobis abesse. Huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius: et de hac re quid tui consilii sit, mihi persuasum est, et eo magis, quod idem intellexi tibi videri, me ab Oppio et Balbo valde diligi. Cum iis communices, quanto opere, et quare velim hortos; sed id ita posse, si expediatur illud Faberianum[6]: sintne igitur auctores futuri, si qua etiam jactura[7]

1. Epistol. XXIX.] Astura. End of March. 709. A. U.C.

2. *hodie*] *Te conveniet, et tecum colloquetur de hortorum negotio.* Ern.

3. *istic*] *At Rome, on his arrival.* Cicero was loth to appear in the Senate. Now it was the duty of each Senator, at the return of a man of their own order from a Province, to be present and welcome him. It is this that makes Cicero hope that Brutus may delay his return, and wish to excuse himself if he do not.

4. *quod scis*] *The conspicuousness of the spot for Tullia's Mausoleum.*

5. *mihi ipsi*] *As a retreat.*

6. *Faberianum*] Faberius was a Cæsarian. Appian calls him Cæsar's Secretary. Cicero had lent him money in order to buy some property. Faberius was now absent from Rome. He had left his affairs in the hands of Balbus and Oppius. Cicero wishes to find out whether these two would, in case he made a purchase, ensure to him the payment of Faberius's debt, or of a part of it. Atticus is to tell them Cicero's motives for wishing for the gardens in question, appealing to their good feeling.

7. *jactura*] The money lent to Faberius had been lent when money was less valuable than at present; so that the property which was bought by it would not, even if made over to Cicero, cover it.

facienda sit in repræsentando [8], quoad [9] possunt adduci: totum enim illud desperatum: denique intelliges, ecquid inclinent ad hoc meum consilium adjuvandum. Si quid erit, magnum est adjumentum: sin minus, quacumque ratione contendamus. Vetus illud ἐγγήραμα [1], quemadmodum scripsisti, vel ἐντάφιον putato. De illo Ostiensi [2] nihil est cogitandum. Sic hoc non assequimur: a Lamia [3] non puto posse: Damasippi [4] experiendum est.

Ep. dxlvii. seq. Att. Fam. xii. 30.

EPISTOL. XXX [1].

CICERO ATTICO SAL.

De Silii hortis, et mancipiis Castricianis.

Quæro, quid ad te scribam: sed nihil est. Eadem 1 quotidie. Quod Lentulum invisis, valde gratum. Pueros attribue ei, quot et quos videbitur. De Silii voluntate vendendi, et de eo, quanti, tu vereri videris, primum ne nolit, deinde ne tanti. Sicca aliter: sed tibi assentior. Quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. Quod Silius te cum Clodio loqui vult; potes id mea voluntate facere: commodiusque est, quam, quod ille a me petit, me ipsum scribere ad Clodium. De mancipiis Castricianis [2], commodissimum esse credo, transigere 2

Moreover it was the confiscated property of a Pompeian; as such, within the possibility of being restored.

8. *repræsentando*] *Vid. Facc. in voc.*

9. *quoad*] Placet *repræsentando. Quoad possunt, adducito.* Orelli.

1. *ἐγγήραμα*] *Vid. ep.* 25 *sect.* 2.

2. *Ostiensi*] of Cotta's.—*Ep.* 23. *sect.* 3.

3. *Lamia*] *Ep.* 22. *sect.* 3.

4. *Damasippi*] *Ep.* 33. *sect.* 1.

1. Epistol. XXX.] Astura. End of March, 709. A.U.C.

2. *Castricianis*] M. Castricius, a Roman Knight, with business in Asia, had sold to *Quintus* Cicero some slaves. These were not yet

Egnatium: quod scribis, te ita futurum putare. Cum Ovia, quæso, vide ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura exspecto.

Epist. dxlviii. seq. Att. xii. 31.

EPISTOL. XXXI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Drusi hortis, 1—3.

1 Silium mutasse sententiam, Sicca mirabatur. Equidem magis miror, quod, quum in filium caussam conferret, quæ mihi non injusta videtur; (habet enim qualem vult;) ais te putare, si addiderimus[2] aliud, a quo refugiat, quum ab ipso id fuerit destinatum, venditurum. 2 Quæris a me, quod summum pretium constituam, et quantum anteire istos hortos Drusi: accessi numquam: Coponianam[3] villam et veterem, et non magnam novi: silvam nobilem, fructum[4] autem neutrius: quod tamen puto nos scire oportere. Sed mihi, utrivis istorum,

paid for. Between the sale and the present time, money had become more valuable, and the edict of Cæsar (viz., that debtors after having had their property regularly valued, might satisfy their creditors by giving them goods to the amount of their debt, these being rated according to the value of money before the Civil War) had come into operation. Q. Cicero wished to pay Castricius according to the present value of slaves (*ut nunc solvitur—Ep.* 28. *sect.* 3.) Castricius wishes to take the slaves again. Egnatius has in hand the money of Q. Cicero.

1. Epistol. XXXI.] Astura. End of March, A.U.C. 709.

2. *addiderimus*] *Sententia hæc est. Si una cum eo loco, quem petimus, ab eo desideravimus, ut vendat nobis alium, quem cupit abjicere et alienare, ubi ab ipso hunc locum emerimus, et illum quem optamus accesssionem daturum.* Gron.

3. *Coponianam*] Atticus had mentioned the seat of one Coponius as being suitable for Cicero's purposes.—*C.* Coponius is mentioned Fam. i. 31. Att. viii. 12. *M.* Coponius, Orat. i. 39. iii. 32. Brut. 52. *T.* Coponius, pro Balb. 33.

4. *Fructum*] *Rent.*

tempore[5] magis meo, quam ratione æstimandi sunt. Possim autem assequi[6], necne, tu velim cogites. Si enim Faberianum[7] venderem, explicare vel repræsentatione non dubitarem de Silianis, si modo adduceretur, ut venderet: si venales non haberet, transirem ad Drusum, vel tanti, quanti Egnatius illum velle tibi dixit. Magno etiam adjumento nobis Hermogenes[8] potest esse in repræsentando. At tu concede mihi, quæso, ut eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat: et tamen servio ita cupiditati et dolori meo, ut a te regi velim. Egnatius mihi scripsit. Is si quid 3 tecum locutus erit, (commodissime enim per eum agi potest,) ad me scribe: et id agendum puto. Nam eum Silio non video confici posse. Piliæ et Atticæ salutem. Hæc ad te mea manu. Vide, quæso, quid agendum sit.

Ep. dxlix. seq. Att. xii. 32.

EPISTOL. XXXII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De congressu cum Publilia vitando, 1. De filii peregrinatione, 2.

Publilia[2] ad me scripsit, matrem suam (cum Publilio 1 loqui retur) ad me cum illo venturam, et se una, si ego paterer: orat multis et supplicibus verbis, ut liceat, et ut sibi rescribam. Res quam molesta sit, vides. Rescripsi, me etiam gravius esse affectum, quam tum, quum illi dixissem, me solum esse velle; quare nolle

5. *tempore*] *Magis pro necessitate hortos hoc tempore emendi; quam pro vero eorum pretio.* Sch.

6. *assequi*] *Pay the price.*

7. *Faberianum*] Scil. *prædium.*—*Ep.* 29.

8. *Hermogenes*] *Ep.* 25.

1. Epistol. XXXII.] End of March, A.U.C. 709. Astura.

2. *Publilia*] Cicero's second wife. The divorce between them was in prospect.

me hoc tempore eam ad me venire. Putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre venturam: nunc non puto. Apparebat enim, illas litteras non esse ipsius. Illud autem, quod fore video, ipsum volo vitare, ne illæ ad me veniant. Et una est vitatio, ut ego nolim. Sed necesse est. Te hoc nunc rogo, ut explores, ad quam diem hic ita possim esse, ut ne opprimar. Ages, ut 2 scribis, temperate. Ciceroni velim[3] hoc proponas, ita tamen, si tibi non iniquum videbitur, ut sumptus hujus peregrinationis, quibus, si Romæ esset, domumque conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat, accommodet ad mercedes Argileti et Aventini: et quum ei proposueris, ipse velim reliqua moderere, quemadmodum ex iis mercedibus suppeditemus ei, quod opus sit. Præstabo, nec Bibulum[4], nec Acidinum, nec Messalam, quos Athenis futuros audio, majores sumptus facturos, quam quod ex eis mercedibus recipietur. Itaque velim videas, primum, conductores qui sint, et quanti; deinde, ut sit, qui ad diem solvat; et, quid viatici, quid instrumenti[5] satis sit. Jumento certe Athenis nihil opus est. Quibus autem in via utatur, domi sunt plura, quam opus erat: quod etiam tu animadvertis.

Epist. dl. seq. Att. xii. 8.

3. *Ciceroni velim*] Cicero owned shops in the Aventine and Argiletan quarters of Rome. He wishes Atticus to propose to his son the rents of these as his allowance at Athens.

4. *Bibulum*] *Hos nobilissimos juvenes Athenas studiorum causa profecturos Cicero audiverat.* MAN.

5. *instrumenti*] Travelling-equipment.

EPISTOL. XXXIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De hortis Transtiberinis emendis.

Ego, ut heri ad te scripsi, si et Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum velim aggrediare. Is, opinor, ita partes fecit in ripa nescio quotenorum jugerum, ut certa pretia constitueret; quæ mihi nota non sunt. Scribes ad me igitur, quidquid egeris. Vehementer me sollicitat Atticæ nostræ valetudo: ut verear etiam, ne qua culpa sit. Sed et pædagogi probitas, et medici assiduitas, et tota domus in omni genere diligens me rursus id suspicari vetat. Curaigitur. Plura enim non possum.

Ep. dlii. seq. Fam. ix. 13.

EPISTOL. XXXIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se in Siccæ suburbanum venturum, 1, 2.

Ego hic[2] vel sine Sicca (Tironi enim melius est) facillime possem esse, ut in malis: sed, quum scribas, videndum mihi esse, ne opprimar[3]; ex quo intelligam, te certum diem illius profectionis non habere: putavi esse commodius, me istuc venire; quod idem video tibi placere. Cras igitur in Siccæ suburbano: inde, quemadmodum suades, puto me in Ficulensi fore. Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam ipse venio, coram videbimus. Tuam quidem et in agendis nostris rebus, et in consiliis ineundis mihique dandis, in ipsis litteris,

1. Epistol. XXXIII.] Astura: April 709, A. U. C.

1. Epistol. XXXIV.) Astura: April 705, A. U. C.

2. *hic*] At Astura.

3. *opprimar*] *A Publilia matre, cujus congressum vitare volebat.* Sch.

quas mittis, benevolentiam, diligentiam, prudentiam mirifice diligo. Ep. dlvi. seq. Fam. xii. 35.

EPISTOL. XXXV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Tu tamen, si quid cum Silio[2], vel illo ipso die, quo ad Siccam venturus ero, certiorem me velim facias, et maxime, cujus loci detractionem[3] fieri velit. Quod enim scribis, *extremi*[4]; vide, ne is ipse locus sit, cujus caussa de tota re, ut scis, est a nobis cogitatum. Hirtii[5] epistolam tibi misi, et recentem, et benevole scriptam. Antequam a te proxime discessi, numquam mihi venit in mentem, quo plus insumptum[6] in monumentum esset, quam nescio quid, quod lege conceditur, tantumdem populo dandum esse: quod non magno me opere moveret, nisi, nescio quomodo, ἀλόγως fortasse, nollem illud ullo nomine, nisi fani, appellari. Quod si volumus, vereor, ne assequi non possimus, nisi mutato loco. Hoc quale sit, quæso considera. Nam etsi minus urgeor, meque ipse propemodum collegi: tamen indigeo tui consilii. Itaque te vehementer etiam atque etiam rogo, magis quam a me vis aut pateris te rogari, ut hanc cogitationem toto pectore amplectare.

Ep. dlvi. seq. Fam. iv. 5.

1. Epistol. XXXV.] Astura: April 705, A.U.C. Considered by Orellius as a postscript to the foregoing epistle.

2. *Silio*] *Sc. confeceris de hortis emendis.*

3. *detractionem*] *Quum Silius dixisset hortos suos se esse venditurum, sed velle quendam locum excipere (except, keep back:) vide, inquit Cicero, ne velit eum ipsum locum excipere in venditione hortorum, cujus loci causa hortos ipsos emere cogitamus.* Man.

4. *extremi*] Suppl. *extremi loci detractionem eum fieri velle*—Silius was willing to sell all his garden except the extreme end. Cicero fears that the part in favour of which Silius makes the reservation may be the very part that *he* wants.

5. *Hirtii*] *fortasse consolatoriam in morte Tulliæ.* Man.

6. *insumptum*] *Vid. Ep. seq.*

EPISTOL. XXXVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Cur in monumento Tulliæ sepulcri similitudinem effugere velit, ostendit, 1. Brutum objurgari vult quod in Cumano esse noluerit. Cluatium architectum exacui vult, 2.

1 Fanum fieri[2] volo; neque hoc mihi erui potest. Sepulcri similitudinem effugere non tam propter pœnam legis studeo, quam ut maxime assequar ἀποθέωσιν: quod poteram, si in ipsa villa facerem: sed, ut sæpe locuti sumus, commutationes dominorum reformido. In agro ubicumque fecero, mihi videor assequi posse, ut posteritas habeat religionem. Hæ meæ tibi ineptiæ (fateor enim) ferendæ sunt. Non habeo, ne me quidem ipsum, quicum tam audacter communicem, quam te. Si tibi res, si locus, si institutum placet, lege, quæso, legem, mihique eam mitte. Si quid in mentem veniet, quo modo eam effugere possimus; utemur. 2 Ad Brutum si quid scribes, nisi alienum putabis, objurgato eum, quod in Cumano esse noluerit propter eam caussam, quam tibi dixit. Cogitanti enim mihi, nihil tam videtur potuisse facere rustice. Et, si tibi placebit sic agere de

1. Epistol. XXXVI.] Astian Villa: April, 709, A. U. C.

2. *Fanum fieri*] From the conclusion of the last letter we learn that a sumptuary law had been enacted by Cæsar to the following import: viz. that *as often as money exceeding a certain sum had been laid out upon a Sepulchral Monument, a distribution of money, equalling that excess, should be made amongst the people.* Cicero had not seen this law, and did not know the sum specified. He asks Atticus to read it and send it to him. Now Cicero wished not that a Sepulchral Monument, but that a Temple should be erected to his daughter. A Temple (*Fanum*), however, should be erected on the spot where she died. Hence an objection against the Transtiberine gardens. There was no law against erecting an expensive *Fane*, the person to whom it was dedicated being, (as Cicero wished Tullia to be) made a Divinity of (ἀποθ.). Cicero expressly says that it is not to save the fine that he wishes to build not a Monument but a Fane.

fano, ut cœpimus, velim cohortere et exacuas Cluatium. Nam, etiamsi alio loco placebit, illius nobis opera consilioque utendum puto. Tu ad villam fortasse cras.

Ep. dlxi. seq. Att. xii. 37

EPISTOL. XXXVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De acceptis Attici et Bruti literis, 1. De Tulliæ fano, 2. De Terentiæ negotio, 3. De Hirtii literis: de Caninii naufragio.

1 A te heri duas epistolas accepi, alteram pridie datam Hilaro, alteram eodem die tabellario; accepique ab Ægypta liberto eodem die, Piliam et Atticam plane belle se habere. Hæ litteræ mihi redditæ sunt tertiodecimo die. Quod mihi Bruti litteras, gratum. Ad me quoque misit. Eam ipsam ad te epistolam misi, et 2 ad eam exemplum mearum litterarum. De fano, si nihil mihi hortorum invenis, (qui quidem tibi inveniendi sunt, si me tanti facis, quanti certe facis,) valde probo rationem tuam de Tusculano. Quamvis prudens ad cogitandum sis, sicut es, tamen, nisi magnæ curæ tibi esset, ut ego consequerer id, quod magno opere vellem, numquam ea res tibi tam belle in mentem venire potuisset. Sed, nescio quo pacto, celebritatem requiro. Itaque hortos mihi conficias, necesse est. Maxima est in Scapulæ celebritas; propinquitas[2] præterea, ubi sis, ne totum diem in villam[3]. Quare, antequam discedis, Othonem[4], si Romæ est, convenias pervelim. Si nihil

1. EPISTOL. XXXVII.] Antian Villa: May, A.U.C. 709.

2. *propinquitas*] *Horti, præter celebritatem hoc habent commodi, quod proxime Romam sunt.* SCH.

3. *in villam*] *i. e. Ne mihi semper toties dies sit in itinere consumendus, animi causa dum me ad villam confero.* MAN.

4. *Othonem*] An heir to Scapula, who was a banker at Rome—Qu.? is this the L. Roscius Otho Tr.

erit, etsi tu meam stultitiam consuesti ferre, eo tamen progrediar, uti stomachere. Drusus enim certe vendere vult. Si ergo aliud[5] erit, non mea erit culpa, nisi emero: qua in re ne labar, quæso provide. Providendi autem una ratio est, si quid de Scapulanis possumus. Et velim me certiorem facias, quam diu in suburbano sis futurus. Apud Terentiam[6] gratia opus est nobis tua, 3 tuaque auctoritate. Sed facies, ut videbitur. Scio enim, si quid mea intersit, tibi majori curæ solere esse, quam mihi. Hirtius ad me scripsit, Sex. Pompeium Cor- 4 duba exisse[7] et fugisse in Hispaniam citeriorem; Cnæum fugisse, nescio quo: neque enim curo. Nihil præterea novi. Litteras Narbone dedit XIV. Kal. Mai. Tu mihi de Caninii[8] naufragio, quasi dubia misisti. Scribas igitur, si quid erit certius. Quod me a mæstitia avocas, multum levaris, si locum fano dederis. Multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentem veniunt. Sed loco valde opus est. Quare etiam Othonem vide.

Ep. dlxiii. seq. Att. xii. 38.

EPISTOL. XXXVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De literis Attici frustra expectatis, 1. De Q. Fr. filii in patruum molestia, 2. de hortis emendis.

Non dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad me nihil litterarum. Sed homo nequam, qui tuum com-

Pl. 687. A.U.C. who passed the Lex Roscia, separating, in the Theatre, the knights from the Senators?—*Vid. ep. seq.* for the heirs of Scapula.

5. *Si ergo nihil*] *Si nihil aliud fano ponendo invenire possumus quam hortos Drusianos, si eos cessatione meâ patiamur nobis elabi, ut alius eos emat, mea erit culpa.* GRÆV. Drusus seems to have asked a long price. Cicero, however, will pay it sooner than have it said that he let them slip through his hands.

6. *Terentia*] *Ep.* 23. *h. l.*

7. *Exisse*] *Vid. Bell. Hisp.* 32.

8. *Caninii*] T. *Caninii* Rebilii, Cæsaris in Hispania Legati.

1. EPISTOL. XXXVIII.] Antian Villa: May, 709, A.U.C.

modum non exspectarit, quum ob eam unam caussam missus esset. Nunc quidem, nisi quid te tenuit, suspicor te esse in suburbano. At ego hic, scribendo dies totos, nihil equidem levor, sed tamen aberro. Asinius Pollio ad me scripsit de impuro nostro cognato [2]. Quod Balbus minor nuper satis plane, Dolabella obscure [3], hic [4] apertissime. Ferrem graviter, si novæ ægrimoniæ locus esset. Sed tamen ecquid impurius? O hominem cavendum! quamquam "*mihi quidem* [5]." Sed tenendus dolor est. Tu, quoniam necesse nihil est, sic scribes

3 aliquid, si vacabis. Quod putas oportere pervideri jam animi mei firmitatem, graviusque quosdam scribis de me loqui, quam aut te scribere, aut Brutum: si, qui me fractum esse animo et debilitatum putant, sciant quid literarum et cujus generis conficiam; credo, si modo homines sint, existiment me, sive ita levatus sim, ut animum vacuum ad res difficiles scribendas afferam, reprehendendum non esse; sive hanc aberrationem a dolore delegerim, quæ maxime liberalissima doctoque

4 homine dignissima, laudari me etiam oportere. Sed, quum ego faciam omnia, quæ facere possim ad me adjuvandum; tu effice id [6], quod video te non minus, quam me laborare. Hoc mihi debere videor, neque levari posse, nisi solvero, aut videro, me posse solvere, id est, locum, qualem volo, invenero. Heredes Scapulæ, si istos hortos, ut scribis tibi Othonem dixisse, partibus quattuor factis, liceri [7] cogitant; nihil est scilicet emptori

2. *cognato*] *His nephew Quintus.*
3. *obscure*] Scil. *scripserat.*
4. *hic*] *Asinius Pollio.*
5. "*mihi quidem*"] Scil. dudum *cavendus visus est propter malitiam.* Douza *Expl. Plaut.* p. 407 explet e Plaut. (*Trinumm.* 2. 2. 43.) *ætas est acta ferme: tua istud refer maxime:* ut habet Cicero ep. Brut. 2. Ern.

6. *effice id*] *The purchase of the gardens.*

7. *liceri*] The four heirs of Scapula, Otho, Mustela, Crispus, and Virgilius, having divided the garden into quarters, put it up to auction amongst themselves; the highest bidder for the remaining ¾ being the owner of the whole. In an

loci. Sin venibunt: quid fieri possit, videbimus. Nam ille locus Publicianus[8], qui est Trebonii et Cusinii, erat ad me allatus. Sed scis aream esse. Nullo pacto probo. Clodiæ sane placent; sed non puto esse venales. De Drusi hortis, quamvis ab iis abhorreas, ut scribis, tamen eo confugiam, nisi quid inveneris. Ædificatio me non movet. Nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod etiam, si illos non habuero. *Κῦρος* δ, ε[1], mihi sic placuit, ut cetera Antisthenis, hominis acuti magis, quam eruditi.

Ep. dlxiv. seq. Att. xii. 39.

EPISTOL. XXXIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Remittit Attico literas, nisi quid necesse fuerit scribere, 1, 2.

1 Tabellarius ad me quum sine litteris tuis venisset, existimavi tibi eam caussam non scribendi fuisse, quod pridie scripsisses ea ipsa, ad quæ rescripsi hac epistola. Exspectaram tamen aliquid de litteris Asinii Pollionis. Sed nimium ex meo otio tuum specto. Quamquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere, nisi eris valde otiosus. 2 De tabellariis facerem quod suades, si essent ullæ necessariæ litteræ, ut erant olim quum brevioribus diebus, tamen quotidie respondebant tempori tabellarii; et erat aliquid, Silius, Drusus,

auction of this kind a purchaser like Cicero would find no place.

8. *Publicianus*] *Area, quæ olim fuit Publicii cujusdam, nunc autem est Trebonii et Cusinii.* Ern.

9. *Clodiæ*] *Epp. supp.*

1. Κῦρος δ. ε.] *The speeches of Cyrus, in chapters 4 and 5, please me. So do the other works of Antisthenes*—Antisthenes had written ten books of Dialogues between the Cynics and Socratics. (*Diog. Laert.* vi. 16.) The title of chap. iv. in one of them, was Κῦρος, Ἡρακλῆς ὁ μείζων, ἢ περὶ ἰσχύος: that of chap. v. was Κῦρος περὶ βασιλείας. Cicero was employed now upon his address to Cæsar, *De Republica Ordinanda.* To this end he had probably borrowed the works of Antisthenes from Atticus.

1. Epistol. XXXIX.] Astura; May, A.U.C. 709.

alia quædam. Nunc, nisi Otho exstitisset, quod scriberemus, non erat. Id ipsum dilatum est: tamen allevor, quum loquor tecum absens, et multo etiam magis, quum tuas litteras lego. Sed quoniam et abes (sic enim arbitror) et scribendi necessitas nulla est, conquiescent litteræ, nisi quid novi exstiterit.

Ep. dlxiv. seq. Fam. iv. 6.

EPISTOL. XL[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Hirtii libro in Catonem, 1. De libro, quem ad Cæsarem de Republica ordinanda scribere cogitaverat, 2. De causis tristitiam suam adversus reprehensores excusantibus, 3. De hortis Scapulanis emendis, 4. Denique se, quamdiu hic mansurus sit, nondum constituisse scribit, 5.

1 Qualis futura sit Cæsaris vituperatio[2] contra laudationem meam, perspexi ex eo libro, quem Hirtius ad me misit, in quo colligit vitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis. Itaque misi librum ad Muscam[3], ut tuis librariis daret. Volo enim eum divulgari: quod quo facilius fiat, imperabis tuis. Συμβουλευτικόν[4] sæpe conor[5]: nihil reperio: et quidem mecum habeo et Ἀριστοτέλους[6]; et Θεοπόμπου[7] πρὸς Ἀλέξανδρον:

1. Epistol. XL.] Antian Villa; June, 709, A. U. C.

2. *Vituperatio*] Cicero was employed in writing a book in praise of Cato, Cæsar, in writing one against him. The names of these works were, respectively, *Cato* and *Anticato* — *Plut. in vit. Cæs. et Cic. Gell.* iv. 16. *Juv.* vi. 337.— Hirtius, as a decided Cæsarian, had also written an Anticato. Herein he had praised Cicero. Cæsar had seen Hirtius's book previous to the publication of it. He took no exceptions to the encomiums on Cicero. From this Cicero argues that Cæsar's Anticato will treat him (Cicero) favorably.

3. *Musca*] Copyist of Atticus?

4. Συμβ.] Book *De Ordinanda Republica.*

5. *conor*] i.e. *ad Cæsarem scribere.*

6. Ἀριστοτ.] Librum περὶ βασιλείας *ad Alexandrum*—*Vid. Ammon. in Vit. Arist.* and *Cic. ad Att.* xiii. 18.

7. Θεοπ.] His book called Συμβουλαί, inscribed to Alexander.— Athen. 6. 13.

sed quid simile? Illi, et quæ ipsis honesta essent, scribebant, et grata Alexandro. Ecquid tu ejusmodi reperis? Mihi quidem nihil in mentem venit. Quod 2 scribis te vereri, ne et gratia et auctoritas nostra hoc meo mærore minuatur: ego, quid homines aut reprehendant aut postulent, nescio. Ne doleam? qui potest? ne faceam? quis umquam minus? dum tua me domus levabat, quis a me exclusus? quis venit, qui offenderetur? Asturam sum a te profectus. Legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa non possunt, quam ego scripsi. Quam bene, nihil ad rem. Sed genus scribendi id fuit, quod nemo abjecto animo facere posset. Triginta dies in hortis fui. Quis aut congressum meum, aut facilitatem sermonis desideravit? Nunc ipsum, ea lego, ea scribo, ut ii, qui mecum sunt, difficilius otium ferant, quam ego laborem. Si quis requirit, cur Romæ non 3 sim: quia discessus est. Cur non sim in his meis prædiolis, quæ sunt hujus temporis: quia frequentiam illam non facile ferrem. Ibi sum[8] igitur, ubi is[9], qui optimas Baias[1] habebat, quotannis hoc tempus consumere solebat. Quum Romam venero, nec vultu, nec oratione reprehendar. Hilaritatem illam, qua hanc tristitiam temporum condiebamus, in perpetuum amisi. Constantia et firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De 4 hortis Scapulanis[2] hoc videtur effici posse, aliud tua gratia, aliud nostra, ut præconi[3] subjiciantur. Id nisi fit, excludemur. Sin ad tabulam venimus, vincemus

8. *ibi sum*] *In Antiati prædio maritimo.* SCH.

9. *ubi is*] *Popmæ visum est Lucullum hic significari, cujus Baianum nobile piscinis fuit. Varr. libri* iii. *de R. R.* ERN.

1. *Baias*] Sch. susp. *Baianas.* Sed cnfr. Tibull. 3. 5. 3. *Baiarum maxima.* ORELLI.

2. *Scapulanis*] *Epp. supp.*

3. *præconi*] Put up to a *public* auction—Cicero had heard that the auction was to be a close one, among the heirs only.—*Vid. ep.* 38.

facultates Othonis nostra cupiditate. Nam quod ad me de Lentulo scribis, non est in eo[4]. Faberiana[5] modo res certa sit, tuque enitare, quod facis; quod 5 volumus, consequemur. Quod quæris, quam diu hic[6]; paucos dies. Sed certum non habeo. Simul ac constituero, ad te scribam: et tu ad me, quam diu in suburbano sis futurus. Quo die ego ad te hæc misi, de Pilia et Attica mihi quoque eadem, quæ scribis, et scribuntur et nuntiantur.

Ep. dlxvii. seq. Fam. v. 14.

EPISTOL. XLI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se in Tusculanum aut Romam venturum, 1. Iterum de hortis rogat, 2, 3. Quid ei de Hirtii epistola videatur, quærit, 4.

1 Nihil erat, quod scriberem. Scire tamen volebam, ubi esses; si abes, aut abfuturus es, quando rediturus esses. Facies igitur me certiorem. Et, quod tu scire volebas, ego quando ex hoc loco[2]; postridie Idus Lanuvii constitui manere; inde postridie in Tusculano, aut 2 Romæ. Utrum sim facturus, eo ipso die scies. Scis, quam sit φιλαίτιον[3] συμφορά: minime in te quidem: sed tamen avide sum affectus de fano: quod nisi, non dico, effectum erit, sed fieri videro, audebo hoc dicere (et tu, ut soles, accipies): incursabit in te dolor meus, non jure ille quidem; sed tamen feres hoc ipsum, quod

4. *est in eo*] *He has not money enough.*—Atticus had told Cicero of an opposition bidder, Lentulus. This was neither L. Lentulus Crus, nor L. Corn. Lentulus Spinther, but the son of the latter.

5. *Faberiana*] *Vid. epp. supp.*

6. *hic*] Scil. *commoraturus sum.*

1. Epistol. XLI.] Antian Villa, June 7, 709, A.U.C.

2. *ex hoc loco*] *Abiturus sum.*

3. φιλαίτ.] *You know how afflicted people complain.*

scribo, ut omnia mea fers ac tulisti. Omnes tuas consolationes unam hanc in rem velim conferas. Si quæris, quid optem: primum Scapulæ, deinde Clodiæ; postea, si Silius nolet, Drusus[4] aget injuste; Cusinii et Trebonii Puto Terentium esse dominum[5], Rebilum fuisse certo scio. Sin autem tibi Tusculanum placet, ut significasti quibusdam litteris, tibi assentiar. Hoc quidem utique perficies, si me levari vis; quem jam etiam gravius accusas, quam patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, et victus fortasse vitio meo: sed tamen, si me levari vis, hæc est summa levatio: vel (si verum scire vis) una. Hirtii[6] epistolam si legeris, quæ mihi quasi 4 πρόπλασμα[7] videtur ejus vituperationis, quam Cæsar scripsit de Catone; facies me, quid tibi visum sit, si tibi erit commodum, certiorem. Redeo ad fanum. Nisi hac æstate absolutum erit, quam vides integram restare, scelere me liberatum non putabo.

Ep. dlxx. seq. Fam. xiii. 26.

EPISTOL. XLII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De literis Attici nullum diem desideratis, 1. De hortis emendis, 2. De itinere suo; de Attici in Urbem reditu, 3.

Nullum a te desideravi diem litterarum. Videbam 1 enim quæ scribis: et tamen suspicabar, vel potius intelligebam, nihil fuisse, quod scriberes. A. d. VI. Id. vero et abesse te putabam, et plane videbam nihil te habere. Ego tamen ad te fere quotidie mittam. Malo enim

4. *Drusus*] *Drusus asks too much.*

5. *dominun*] *In the land, which I considered to belong to Cusinius and Trebonius, a third person has a share.*

6. *Hirtii*] *Ep. præc.*

7. *πρόπλασμα*] *Model, specimen, foretaste.*

1. EPISTOL. XLII.] June 9, A.U.C. 707—Anti n Villa.

frustra, quam te non habere, cui des; si quid forte sit, quod putes me scire oportere. Itaque accepi VI. Id. litteras tuas inanes. Quid enim habebas, quod scriberes? mihi tamen illud, quidquid erat, non molestum fuit, nihil aliud scire me, novi te nihil habere. Scripsisti tamen nescio quid de Clodia. Ubi ergo ea est? aut quando ventura? Placet mihi res sic, ut secundum 2 Othonem nihil magis. Sed neque hanc vendituram puto. Delectatur enim, et copiosa est: et illud alterum quam sit difficile, te non fugit. Sed obsecro enitamur, 3 ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. Ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanum, aut domum; inde fortasse Arpinum. Quum certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentem, monere te, ut id ipsum, quod facis, faceres[2]. Putabam enim, commodius te idem istud domi agere posse, interpellatione sublata.

Ep. dlxxiii. Att. xii. 43.

EPISTOL. XLIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De itinere suo, 1. De hortis vel Clodiæ vel Trebonii emendis, 2.

1 Ego postridie Idus, ut scripsi ad te ante, Lanuvii manere constitui; inde aut Romæ, aut in Tusculano. Scies ante utrumque. Quod † siles[2] recte, mihi illam rem fore levamento, bene facis; quum id esset, mihi crede, perinde, ut existimare tu non potes[3]. Res indi-

2. *ut facis faceres*] *Ut e Suburbano in Urbem redires, ibique te domi rationes tuas confecturus includeres, nemine, qui te interpellaret, admisso.* Sch.

1. Epistol. XLIII.] Same day as the previous one.

2. † *Quod siles*] Locus corruptus. Sic Cd. Decurt. Bos. Græv. Item Ern. Sch. Lun.; sed hi del. *recte* cum Rom. Orelli.

3. *tum . . . potes*] Hæc quoque leviter corrupta. Leg. vel *tamen* vel *quemquam.* Orelli. *In bargain-*

cat, quanto opere id cupiam, quum tibi audeam confiteri; quem id non ita valde probare arbitrer. Sed ferendus tibi in hoc meus error; ferendus? immo vero etiam adjuvandus. De Othone, diffido, fortasse quia 2 cupio. Sed tamen major etiam res est, quam facultates nostræ, præsertim adversario et cupido, et locuplete, et herede. Proximum est, ut velim Clodiæ. Sed si ista minus confici possunt, effice quidvis. Ego me majore religione, quam quisquam fuit ullius voti, obstrictum puto. Videbis etiam Trebonianos: etsi absunt domini. Sed, ut ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano; ne æstas effluat: quod certe non est committendum.

Ep. dlxxiii. seq. Att. xii. 44.

EPISTOL. XLIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Hirtii libro, 1. De negotio hortorum, 2, 3. Quid Philotimus de Pompeio narraverit, 4.

Et Hirtium aliquid ad te συμπαθῶς[2] de me scrip- 1 sisse facile patior; (fecit enim humane;) et te ejus epistolam ad me non misisse, multo facilius. Tu enim etiam humanius. Illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea volo divulgari a tuis, ut ex istorum vituperatione sit illius major laudatio. Quod per Mus- 2

ing for these gardens you do right in concealing from those with whom you have to deal, the fact of their being, to my relief, of great importance. (If Atticus had said how indispensable they were to Cicero, then would an exorbitant price have been set on them.) *So important, however, it is, that you cannot imagine. Proof of this is the fact that I confess it to you, aware as I am that you do not approve of it.*—Atticus seems to have shewn Cicero that he was tired of writing about the matter, and that he looked upon the notion as an unwise one.

1. Epistol. XLIV.] June 10, Antian Villa, A.U.C. 709.

2. συμπ.] *Ad indicandam similem animi affectionem accommodate. Scripserat enim Hirtius Ciceronis casum se dolere de filiæ morte.* Sch.

telam[3] agis, habes hominem valde idoneum, meique sane studiosum jam inde a Pontiano[4]. Perfice igitur aliquid. Quid autem aliud, nisi ut aditus[5] sit emptori? quod per quemvis heredem potest effici. Sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. Mihi vero et locum, quem opto, ad id, quod volumus, dederis, et præterea ἐγγήραμα. Nam illa Silii et Drusi non satis οἰκοδεσποτικά[6] mihi videntur. Quid enim sedere totos dies in villa ista? Igitur malim primum Othonis, deinde Clo-3 diæ. Si nihil fiet, aut Druso ludus est suggerendus[7], aut utendum Tusculano. Quod domi te inclusisti, ratione fecisti. Sed quæso confice, et te vacuum redde nobis. Ego hinc, ut scripsi antea, postridie Id. Lanuvium, deinde postridie in Tusculano. Contudi enim 4 animum, et fortasse vici, si modo permansero. Scies igitur fortasse cras, summum perendie. Sed quid est quæso? Philotimus nec Carteiæ[8] Pompeium teneri, (qua de re litterarum ad Clodium Patavinum missarum exemplum mihi Oppius et Balbus miserant, se id factum arbitrari,) bellumque narrat reliquum satis magnum. Solet omnino esse Fulviaster[9]. Sed tamen, si quid habes—. Volo etiam de naufragio Caniniano scire, quid sit.

Ep. dlxxxiv. seq. Att. xii. 45.

3. *Mustelam*] *De hortis—Mustela, cohæres Crispi* (*Att.* xii. 5. xiii. 3.)

4. *Pontianio*] *Mustela has been well-inclined towards me ever since I defended his friend Pontianus.*

5. *additus*] *That the auction of Scapula's gardens may be an open one.—Vid. epp. supp.*

6. οἰκοδ.] *Becoming a master of a house.*

7. *ludus est sugg.*] *Aliquod malitiæ genus est excogitandum, ut suos hortos nobis Drusus æquiore pretio vendat.* MAN.

8. *Carteiæ*] A town on the mouth of the Guadalquiver. After the battle of Munda Cn. Pompeius threw himself into it.—*Bell. Hisp.* 32. 37.

9. *Fulviaster*] *Imitator Fulvii in mentiendo. Nam Philotimus sæpe pro Pompeianis partibus mentiri solebat. Quis autem sit ille Fulvius incertum est. Putant notari Fulvium Posthumium, Cæsarianum, qui sic pro Cæsare, ut Philotimus pro Pompeio, solitus est mentiri.* SCH.

EPISTOL. XLV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De libris a se nuper scriptis, 1. De Atticæ et Attici valetudine; cur in Tusculano esse velit, 2. De Cæsaris statua in templo Quirini: de Hirtii libro divulgando, 3.

[1] Ego hic duo magna *συντάγματα*[2] absolvi. Nullo enim alio modo a miseria quasi aberrare possum. Tu mihi, etiamsi nihil erit, quod scribas, quod fore ita video; tamen id ipsum scribas velim, te nihil habuisse, quod scriberes, dum modo ne his verbis. [2] De Attica, optime. *Ἀκηδία*[3] tua me movet: etsi scribis nihil esse. In Tusculano eo commodius ero, quod et crebrius tuas litteras accipiam, et te ipsum nonnumquam videbo. Nam cetera quidem *ἀνεκτότερα* erant Asturæ: nunc hæc, quæ refricant[4], hic me magis angunt. Etsi tamen, ubicumque sum, illa sunt mecum. [3] De Cæsare vicino[5] scripseram ad te, quia cognoram ex tuis litteris. Eum *σύνναον* Quirino malo, quam Saluti. Tu vero pervulga Hirtium. Id enim ipsum putaram, quod scribis; ut, quum ingenium amici nostri probaretur, *ὑπόθεσις* vituperandi Catonis irrideretur.

Ep. dlxxv. seq. Att. xii. 46.

1. Epistol. XLV.] Antian Villa; June 11, 709, A.U.C.

2. *συντ.*] Sc. *duo libri Academicorum.*

3. *'Ακηδία*] *Weakness.*

4. *quæ refricant*] The recollections of Tullia.

5. *Cæsare vicino*] Three buildings, on the Quirinal Hill, were in the neighbourhood of each other, 1st the temple of Salus. 2nd, the temple of Romulus, or Quirinus. 3rd, the house of Atticus.—The Senate had decreed that, in the temple of Quirinus, should be placed a statue of Cæsar, with the inscription Θεῷ ἀνικήτῳ (Dion. xliii.) Thus Cæsar (or at least his statue) would be in Atticus's neighbourhood. Cicero would sooner see him in the temple of the murdered Romulus, than in that of the ensuring Salus.

6. *Hirtium*] His book against Cato—*Epp. supp.*

EPISTOL. XLVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se Lanuvio in Tusculanum exiturum esse.

Vincam, opinor, animum, et Lanuvio pergam in Tusculanum. Aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum est: (nam dolor idem manebit, tantum mediocrius:) aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc veniam, an ad decem annos. Neque enim ista major admonitio, quam quibus assidue conficior, et dies et noctes. Quid ergo? inquies: nihil litteræ? In hac quidem re, vereor ne etiam contra. Nam essem fortasse durior. Isto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est.

Ep. dlxxvi. seq. Att. xii. 47.

EPISTOL. XLVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Clodianis hortis emendis.

1 Tu igitur[2] ut scripsisti; nec id incommodo tuo. Vel binæ enim poterunt litteræ. Occurram etiam, si necesse erit. Ergo id quidem, ut poteris. De Mustela, ut scribis: etsi magnum opus est. Eo magis delabor ad Clodiam. Quamquam in utroque Faberianum nomen explorandum est: de quo, nihil nocuerit, si aliquid cum Balbo eris locutus; et quidem, ut res est, emere nos velle, nec posse sine isto nomine, nec audere re incerta.

2 Sed quando Clodia Romæ futura est, et quia tanti rem

1. Epistol. XLVI.] Atian Vill. 709. A.U.C.—Tusculan Villa. June 14, 709. A.U.C.

1. Epistol. XLVII.] June 16,

2. *Tu igitur*] i. e. *venies ad me in Tusculanum.*

æstimas, eo prorsus specto: non quin illud malim; sed et magna res est, et difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum herede: etsi de cupiditate nemini concedam: ceteris rebus inferiores sumus. Sed hæc coram. Hirtii librum, ut facis, divulga. De Philotimo, idem et ego arbitrabar. Domum tuam pluris video futuram vicino Cæsare [3]. Tabellarium meum hodie exspectamus. Nos de Pilia et Attica certiores faciet.

Ep. dlxxvii. seq. Att. xii. 48.

EPISTOL. XLVIII [1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se Atticum in Tusculano expectare.

Domi te libenter esse facile credo. Sed velim scire, quid tibi restet, aut jamne confeceris. Ego te in Tusculano exspecto, eoque magis, quod Tironi statim te venturum scripsisti, et addidisti, te putare opus esse. Sentiebam omnino, quantum mihi præsens prodesses: sed multo magis post discessum tuum sentio. Quamobrem, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit.

Ep. dlxxviii. seq. Att. xii. 49.

3. *vicino Cæsare*] *Ep. sup.*—Cicero professes to think that the neighbourhood of Cæsar will enhance the value of Atticus's house.

1. Epistol. XLVIII.] June 17, A.U.C. 709.—Tuscul. Vill.

parere omnes πολιτικοὶ præcipiunt. Sed scis, ita nobis esse visum, ut isti ante[7] legerent. Tu igitur id curabis. Sed, nisi plane iis intelliges placere, mittenda non est. Id autem utrum illi sentiant, anne simulent, tu intelliges. Mihi simulatio pro repudiatione fuerit. Τοῦτο δὲ 3 μηλώσῃ. De Cærellia[8] quid tibi placeret, Tiro mihi narravit: debere, non esse dignitatis meæ: perscriptionem[9] tibi placere:

hoc métuere,[1] alterum ìn metu non pónere.

Sed et hæc, et multa alia coram. Sustinenda[2] tamen, si tibi videbitur, solutio est nominis Cærelliani, dum et de Metone et de Faberio sciamus.

Ep. dlxxxi. seq. Att. xii. 52.

EPISTOL. LII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Tullii Montani negotio, 1. De Lentuli Spintheris divortio, 2. De libris philosophicis, 3.

1 L. Tullium Montanum[2] nosti, qui cum Cicerone profectus est. Ab ejus sororis viro litteras accepi, Montanum Planco debere, quod præs pro Flaminio sit, H-S xxv: de ea re nescio quid te a Montano rogatum.

7. *isti ante*] Balbus, Oppius, &c. —the chief Cæsarians. If these *really* approve, the work is to go up to Cæsar, if they merely affect to do so, it is to be withdrawn.

8. *Cærellia*] *Vid. ep.* 72. *Fam.* xiii. Cicero owed her money, of which he considered that he could not delay the payment without compromising his dignity.

9. *perscriptionem*] *Assignment of the debt to a third person.*

1. *Hoc metuere*] Author unknown.—Quoted, again, *Topic. c.* 13.

2. *Sustinenda*] Put off Cærellia until my debtors Meto and Faberius pay.

1. Epistol. LII.] Tusc. Vill.— June 17, 709. A.U.C.

2. *Montanus*] Montanus has accompanied young Cicero to Athens. Cicero discovered that he has pledged himself to Plancus, as security for Flaminius. Atticus is asked either to help Montanus, or to request Plancus not to call on him for the money.

Sane velim, sive Plancus est rogandus, sive qua re potes illum juvare, juves. Pertinet ad nostrum officium. Si res tibi forte notior est, quam mihi; aut si Plancum rogandum putas: scribas ad me velim; ut, quid rei sit, et quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem 2 quid egeris, exspecto. De Silio, non ita sane laboro. Tu mi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias necesse est. Sed nescio quid videris dubitare de Clodia; utrum, quando veniat, an sintne venales? Sed quid est, quod audio, Spintherem[3] fecisse divortium? De lingua 3 Latina[4] securi es animi, dices, qui talia conscribis: ἀπόγραφα sunt: minore labore fiunt: verba tantum affero: quibus abundo. Epist. dlxxxii. seq. Att. xii. 53.

EPISTOL. LIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Ego, etsi nihil habeo, quod ad te scribam, scribo tamen, quia tecum loqui videor. Hic nobiscum sunt Nicias et Valerius[2]. Hodie tuas litteras exspectabamus matutinas. Erunt fortasse alteræ postmeridianæ, nisi te Epiroticæ[3] litteræ impedient: quas ego non interpello. Misi ad te epistolas ad Marcianum et ad Montanum. Eas in eumdem fasciculum velim addas, nisi forte jam dedisti. Epist. dlxxxiii. seq. Att. xiii. 1.

3. *Spintherem*] Son of L. Corn. Lentulus Spinther, divorced from his wife Metella.

4. *Lingua Latina*] Cicero is employed upon some Philosophical works. Atticus, he thinks, must accuse him of an over-confidence in the Latin language; the Greek suiting such subjects far better. Cicero, however, says that they are mere copies.

1. EPISTOL. LIII.] Tusc. Vill.—June 17, 709. A.U.C.

2. *Valerius*] L. Valerius a Lawyer? Valerius Catullus the poet? or P. Valerius, whom, (*Phil.* i. 3.) he calls *comes et familiaris?*

3. *Epiroticæ*] Letters that Atticus was writing to his agents in Epirus. Cicero, desirous of sending to Marcianus and Montanus, who were with his son at Athens, encloses the letter for Atticus to put in his Epirote parcel.

et tamen Pisonem[6], sicubi de auro. Faberius[7] si venerit, videbis ut tantum attribuatur, si modo attribuetur, quantum debetur. Accipies[8] ab Erote. Ariarathes[9], Ariobarzani filius, Romam venit. Vult, opinor, regnum aliquod emere a Cæsare. Nam, quo modo nunc est, pedem ubi ponat in suo, non habet. Omnino eum Sextius[1] noster parochus publicus[2] occupavit[3]: quod quidem facile patior. Verumtamen, quod mihi, summo beneficio meo, magna cum fratribus illius necessitudo est, invito eum per litteras, ut apud me deversetur. Ad eam rem quum mitterem Alexandrum, has ei dedi litteras. Cras igitur auctio Peducæi. Quum poteris ergo: etsi impediet fortasse Faberius: sed tamen, quum licebit. Dionysius noster graviter queritur, et tamen jure, a discipulis[4] abesse tam diu. Multis verbis scripsit ad me, credo item ad te. Mihi quidem videtur etiam diutius abfuturus: ac nollem. Valde enim hominem desidero.

Ep. dlxxxv. seq. Att. xiii. 31.

6. *Pisonem*] A banker or money-changer, with whom Cicero wishes Atticus to have a meeting, either with the view of borrowing money or of getting some silver changed into gold. *Ep.* xii. 5. §. 2.

7. *Faberius*] *If Faberius return, if the gardens be bought, and if the sellers of these gardens are turned over to Faberius for payment, see that they get no more money than the debt of Faberius (if it be paid) will cover.*

8. *accipies*] *Cognosces ab Erote liberto, quantum nobis a Faberio debeatur. Is enim Ciceronis rationes procurabat.* Ern.

9. *Ariarathes*] Ariarathes was son of Ariobarzanes I, king of Cappadocia, and brother to Ariobarzanes II, king of Cappadocia also. To the latter monarch, who was childless, he was heir presumptive. Cicero had, during his government of Cilicia, done good service for Ariobarzanes (*Vid. Ep.* iii. *ad Fam.*). On this account he sends to invite him; is well pleased, however, that Sestius has anticipated him.

1. *Sestius*] Quæstor of the year; Consul A.U.C. 731. It was the duty of the Quæstor to entertain ambassadors, foreign potentates, &c. As such he was called *Parochus.* The entertainments also that he gave were called *parochæ.* There was a subordinate order of *Parochi* mentioned by Horace — *Parochi, quæ debent, ligna salemque.* These were bound to supply all provincial magistrates on their journies with wood, hay, and salt.

2. *parochis publicis*] Alii legunt *parochus publicus.*

3. *occupavit*] *Anticipated.*

4. *discipulis*] *Non Ciceronibus filiis, quorum alter erat in Hispania, alter Athenis; sed a meo ipso et aliis quos habet.* Man.

EPISTOL. III[1].

CICERO ATTICO SAL.

De nominibus ad hortos emendos expediendis; de Bruti adventu, 1, 2.

A te litteras exspectabam; nondum scilicet. Nam has mane rescribebam. Ego vero ista nomina[2] sic probo, ut nihil aliud me moveat, nisi quod tu videris dubitare. Illud enim non accipio in bonam partem, quod ad me refers: qui si ipse negotium meum gererem, nihil gererem, nisi consilio tuo. Sed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua semper uteris, quam quod dubites de nominibus istis. Etenim Cælium[3] non probas: plura non vis[4]. Utrumque laudo. His igitur utendum est. Præs[5] aliquando factus esses, et in his quidem tabulis. A me igitur omnia[6]. Quod dies longior[7] est, (teneamus modo quod volumus,) puto fore istam etiam a præcone diem, certe ab heredibus. De Crispo

1. Epistol. III.] *June* 22. *Tusculum*, 709. A.U.C.

2. *nomina*] Persons to borrow money from, or else securities for him in respect to the sale of the Scapulan gardens. Atticus has his doubts as to them. Cicero has them also. Atticus says to Cicero "*I leave the affair in your hands.*" This looks like a wish on the part of Atticus to exonerate himself, and is, as such, a bad symptom.

3. *Cælium*] *Cælius, argentarius Att.* vii. 3. *Cælium creditorem* non probas, *i. è. non suades mihi ut ab eo pecuniam mutuam sumam.* Sch.

4. *plura non vis*] *Non vis ut plura nomina contrahamus.* Sch.

5. *Præs.*] In case the money was not borrowed from the creditors in question, Atticus would have to be security for Cicero. Now to stand security for a person was what Atticus particularly disliked. This we learn from Cornelius Nepos, xxv. 6. *Nullius rei neque præs neque manceps factus est.*

6. *omnia*] Scil. *præstabuntur.*

7. *dies longior*] *Quantum ad id attinet, quod dies meorum nominum longior est quam ut pecuniam repræsentare possim; spero præconem in tam longam diem, quam illa nostrorum nominum sit, solutionem destinaturum; aut si id a præcone impetrare nam possum, certe ab heredibus Scapulanis assequar.* Teneamus modo, quod volumus, *et hortos illos nobis elabi ne sinamus.* Bos.

a Camillo, commutatam esse legem. Pisoni[4], quid est, quod honestius respondere possimus, quam solitudinem Catonis? nec coheredibus solum Herennianis, sed etiam, ut scis, (tu enim mecum egisti,) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nam hoc quoque ad rem pertinet) in Achaia sumpserat. Sed agit liberaliter, quoniam negat se quidquam facturum contra nostram voluntatem. Coram igitur, ut scribis, constituemus, quemadmodum rem explicemus. Quod reliquos coheredes convenisti, plane bene fecisti. Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo ejus exemplum, sed tamen salvum est, et ait Tiro, te habere oportere: et, ut recordor, una cum illius objurgatoria[5] tibi meam quoque, quam ad eum rescripseram, misi. Judiciali[6] molestia ut caream, videbis. Tuditanum[7] istum, proavum Hortensii, plane non noram; et filium, qui tum non potuerat esse Legatus, fuisse putaram. Mummium fuisse ad Corinthum, pro certo habeo. Sæpe enim hic Spurius, qui nuper est, epistolas mihi pronuntiabat versiculis facetis, ad fami-

4. *Pisoni*] Cato of Utica had died owing money to Herennius, and leaving a son. Herennius had also died, leaving heirs. One of these was Piso. Cato had been guardian to the young Lucullus. Now Cicero thinks that Piso and his joint-legatees may call upon young Cato for his father's debt. In this case Atticus is to lay before them the *solitude* of Cato; i. e. the fact of his guardians (one of whom was Cicero), being at a distance. Further than this, Cicero thinks that Piso, &c. imagining that young Lucullus owes to Cato (or to his heirs) money due to him as a guardian, may call upon Lucullus to pay the heirs of Herennius. In this case Atticus is to say that Cato was paid for his guardianship in Achaia.

5. *objurgatoria*] Brutus had written to Cicero harshly, blaming him for his excessive sorrow for the death of Tullia.

6. *judiciali*] *Att.* xii. 19. *sect.* 2.

7. *Tuditanum*] Cicero is again applying to the antiquarian knowledge of Atticus. When Achaia was reduced to a Roman province ten commissioners superintended its reduction. Of these one was Tuditanus, an ancestor of Hortensius. Cicero had called him his grandfather. He was, however, his great-grandfather.

Again, there was a doubt whether Mummius was one of the ten commissioners. Cicero finds that he was not; inasmuch as he was, at the time, elsewhere, viz. at Corinth.
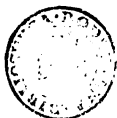
liares missas a Corintho. Sed non dubito, quin fratri[8] fuerit Legatus, non in decem. Atque hoc etiam accepi, non solitos majores nostros legare[9] in decem, qui essent Imperatorum necessarii, ut nos, ignari pulcherrimorum institutorum, aut negligentes potius, M. Lucullum et L. Murenam[1], et ceteros conjunctissimos ad L. Lucullum misimus. Illudque εὐλογώτατον, illum fratri in primis[2] ejus Legatis fuisse. Operam tuam multam! qui et hæc cures, et mea expedias, et sis in tuis multo minus diligens, quam in meis.

Ep. dxciv. seq. Att. xiii. 4.

EPISTOL. VII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Quid Sestius e Cæsaris literis et de Lentulo narraverit, exponit, 1. Brutum in Tusculanum venisse nuntiat, 4.

1 Sextius apud me fuit, et Theopompus pridie: venisse a Cæsare narrabat litteras; hoc scribere, sibi certum esse, Romæ manere; caussamque eam adscribere, quæ

8. *fratri*] Now although Mummius was not on the Achæan commission, there is no doubt but that he was on the Corinthian one; i. e., the one that was formed upon the reduction of Corinth by L. Mummius his brother. The name of Mummius the commissioner was Spurius.

9. *eos legare*] It was not uncommon for a commander to be impeached by his commissioners. Cn. Manlius was impeached by L. Furius and L. Æmilius. Hence impartiality was a requisite quality in a commissioner. In order to ensure this it was (as Cicero, at least, had heard,) a standing rule with the old Romans never to send as a commissioner a kinsman of the commander. *The good old rule, however, of our fathers is now neglected.*

1. *Lucullum et Murænam*] *Fortasse ii fuerunt, qui ad L. Lucullum missi sunt, ad res Ponti componendas (Vid. Plut. in Vit. Luc.). M. Lucullus frater fuit L. Luculli, et ejus Legatus in bello Mithridatico. Constat Lucullos et Murænas, ejusdem gentis fuisse, puta Liciniæ, et hunc L. Licinium Murænam in Bello Mithridatico sub Lucullo militasse.* Bos.

2. *in primis*] *i. e. in primis illis Legatis, qui cum ipso in Provinciam ierunt; nam illi decem quasi secundi fuere; qui in illis sunt, in his esse non possunt.* Ern.

1. Epistol. VII.] July 10, 709, A.U.C. Tusc. Vill.

erat in epistola nostra[2], ne se absente leges suæ negligerentur, sicut esset neglecta sumptuaria: est εὔλογον: idque eram suspicatus. Sed istis mos gerendus est[3]; nisi placet hanc ipsam sententiam nos persequi. Et 2 Lentulum cum Metella certe fecisse divortium. Hæc omnia tu melius. Rescribes igitur quidquid voles, dum 3 modo quid. Jam enim non reperio, quod te rescripturum putem, nisi forte de Mustela, aut Silium videris. 4 Brutus heri venit in Tusculanum post horam decimam. Hodie igitur me videbit: ac vellem, quum tu adesses. Jussi equidem ei nuntiari, te, quoad potuisses, exspectasse ejus adventum, venturumque, si audisses: meque, ut facio, continuo te certiorem esse facturum.

Ep. dxcviii. seq. Fam. v. 9.

EPISTOL. VIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Nonnulla ab Attico curanda mandat.

Plane nihil erat, quod ad te scriberem. Modo enim discesseras, et paullo post triplices[2] remiseras. Velim cures fasciculum ad Vestorium deferendum: et alicui des negotium, qui quærat, Q. Faberii fundus num quis in Pompeiano Nolanove venalis sit. Epitomen Bruti Cælianorum[3] velim mihi mittas, et a Philoxeno[4] Παναιτίου περὶ προνοίας. Te Idib. videbo cum tuis.

Ep. dc. seq. Att. xiii. 9.

2. *Epistola nostra*] *Quam Cicero ad Cæsarem scripserat, deinde, quum nollet eam e Cæsarianorum, qui Romæ essent, sententia corrigere, mittendam non putavit.* Sch.

3. *gerendus est*] *Oppium, Balbum mihi morem gerere oportet, ut prorsus omittatur. Sic de Orat.* i. 23. gerendus est tibi mos adolescentibus. Sch.

1. Epistol. VIII.] July 10, 709, A. U. C. Tusc. Vill.

2. *Triplices*] *Codicillos trium paginarum, in quibus aliquid ad te scripseram, cum responso remiseras. Martial* vii. 83. xiv. 6. Sch.

3. *Cælianorum*] Brutus's Epitome of the history of L. Cælius Antipater, a Jurist, in the times of the Gracchi, an author of a work on the Punic War.—*Ad Fam.* xiii. 1. 1. *de Orat.* ii. 12. 54. *de Legg.* i. 2.

4. *Philoxeno*] *Mitte Panætii librum de Providentia a Philoxeno sumptum.* Man.

EPISTOL. IX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit ad se venisse Trebatium, Curtium, Dolabellam, Torquatum, 1. Quærit an nuptiæ Bruti cum Porcia confectæ sint; sibi Arpinum eundum esse significat, 2.

1 Commodum discesseras heri, quum Trebatius venit, paullo post Curtius; hic salutandi caussa: sed mansit invitatus. Trebatium nobiscum habemus. Hodie mane Dolabella. Multus sermo ad multum diem. Nihil possum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. Ventum est tamen ad Quintum. Multa ἄφατα[2], ἀδιήγητα: sed unum ejusmodi, quod, nisi exercitus sciret, non modo Tironi dictare, sed ne ipse quidem auderem scribere. Sed hactenus. *Εὐκαίρως* ad me venit, quum haberem Dolabellam, Torquatus; humanissimeque Dolabella, quibus verbis secum egissem, exposuit. Commodum enim egeram diligentissime: quæ diligentia grata est visa Torquato. 2 A te exspecto, si quid de Bruto[3]. Quamquam Nicias confectum putabat: sed divortium non probari. Quo etiam magis laboro idem, quod tu. Si quid est enim offensionis, hæc res mederi potest. Mihi Arpinum eundum est. Nam et opus est, constitui a nobis illa prædiola; et vereor, ne exeundi potestas non sit, quum Cæsar venerit: de cujus adventu eam opinionem Dolabella habet, quam tu conjecturam faciebas ex litteris Messallæ. Quum illuc venero, intel-

1. EPISTOL. IX.] July 17, A.U.C. Tusc. VIII.

2. *Multa ἄφατα*] Multa *audivi ἄφατα, ἀδιήγητα, i. e. non dicenda, non narranda. Dicebat Dolabella a Q. Filio dicta contra Ciceronem in Hispania, quæ vix fas esset dicere aut narrare.* SCH.

3. *Bruto*] His marriage with Cato's daughter, the famous Portia, was now about to take place. He had been previously married to Claudia the daughter of Appius Pulcher, from whom he was divorced.

lexeroque quid negotii sit; tum, ad quos dies rediturus sim, scribam ad te.

Ep. dci. seq. Att. xiii. 10.

EPISTOL. X[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Marcelli cæde, 1. De libro Dolabellæ inscribendo, 2. De Bruti nuptiis: de itinere suo: De causa quæ Magium ad cædem Marcelli impulerit, 3.

1 Minime miror, te et graviter ferre de Marcello[2], et plura vereri periculi genera. Quis enim hoc timeret, quod neque acciderat antea, nec videbatur natura ferre, ut accidere posset? Omnia igitur metuenda. Sed illud παρὰ τὴν[3] ἱστορίαν, tu præsertim: *me reliquum Consularem.* Quid? tibi Servius, quid videtur? Quamquam hoc nullam ad partem valet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene actum cum illis putem. Quid enim sumus? aut quid esse possumus? Domine, an foris? Quod nisi mihi hoc venisset in mentem, scribere 2 ista nescio quæ, quo verterem me, non haberem. Ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum, κοινότερα quædam, et πολιτικώτερα[4]. Faciendum certe aliquid est. Valde enim desiderat. Brutus si quid, curabis ut sciam: cui quidem quamprimum agendum puto, præsertim si statuit. Sermunculum enim omnem aut restinxerit, aut sedarit. Sunt enim, qui loquantur etiam

1. Epistol. X.] July 19, 709, A.U.C. Tusc. Vill.

2. *Marcello*] For the account of the murder of Marcellus, see *Ad Fam.* iv. 12.

3. παρὰ τὴν] Atticus had written saying, that Cicero was now the only man of consular rank alive, and that as such he ought to take care of himself. *Is there not* (*says* Cicero) *Servius*, i. e. Sulpicius? *An historical inaccuracy from you is strange* (*tu præsertim*). *But why should I be careful? the dead are as well off as I am.*

4. πολιτ.] Cicero thinks of inscribing to Dolabella, a book on the duties of a statesman.

mecum. Sed hæc ipse optime, præsertim si etiam tecum loquetur. Mihi est in animo proficisci XI. Kal. Hic enim nihil habeo quod agam, ne hercule illic quidem, nec usquam; sed tamen aliquid illic. Hodie Spintherem exspecto. Misit enim Brutus ad me: per litteras 3 purgat Cæsarem de interitu Marcelli: in quem, ne si insidiis quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio. Nunc vero, quum de Magio constet, nonne furor ejus caussam omnem sustinet? Plane, quid sit, non intelligo. Explanabis igitur. Quamquam nihil habeo, quod dubitem, nisi, ipsi Magio quæ fuerit caussa amentiæ: pro quo quidem etiam sponsor Sunii factus. Et nimirum id fuit. Solvendo enim non erat. Credo eum petiisse a Marcello aliquid, et illum, ut erat, constantius[5] respondisse, *οὐ ταὐτὸν*[6] *εἶδος*.

Ep. dcii. seq. Att. xiii. 11.

EPISTOL. XI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Rogat ut de omnibus rebus, quas scire sua intersit, scribat Atticus, 1, 2.

Credebam esse facile. Totum est aliud, posteaquam 1 sum a te disjunctior. Sed fuit faciendum, ut et constituerem mercedulas prædiorum; et ne magnum onus observantiæ[2] Bruto nostro imponerem. Posthac enim

5. † *constantius*] "Forte *contantius* S. *cunctantius;* scil. tenaciorem Marcellum fuisse, quæ res exacerbaverat Magium. Cfr. Oudendorf. ad Suet. p. 29. *Constantius negare ferrem*: sed *constantius respondere* Latine non dicitur." Beier MSS. Egregie. ORELLI.

6. *οὐ ταὐτὸν*] In full. *οὐ ταὐτὸν εἶδος φαίνεται τῶν πραγμάτων πρόσωθεν ὄντων, ἐγγύθεν θ' ὁρωμένων.* Eurip. Ion. 585.

1. EPISTOL. XI.] July 23, A.U.C. 709. Arpinum.

2. *observantiæ*] Cicero has left his Tusculan Villa for his house near Arpinum. Brutus was at *his* Tusculan Villa. He had expressed a wish to see Cicero every day. This Cicero could not conveniently

poterimus commodius colere inter nos in Tusculano. Hoc autem tempore, quum ille me quotidie videre vellet, ego ad illum ire non possem privabatur omni 2 delectatione Tusculani. Tu igitur, si Servilia [3] venerit, si Brutus quid egerit, etiamsi constituerit, quando obviam: quidquid denique erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, convenies. Vides, quam maturum [4] sit. Sed tamen, quo commodo tuo fiat.

Epist. dciii. seq. Att. xiii. 12.

EPISTOL. XII [1].

CICERO ATTICO SAL.

De Atticæ valetudine, 1. De Oratione Ligariana, 2. De libris ad Varronem scribendis, 3. De Brinniana auctione. De Scapulanis hortis, 4.

1 Valde me momorderunt epistolæ tuæ de Attica nostra; eædem tamen sanaverunt. Quod enim te ipse consolabare eisdem litteris, id mihi erat satis firmum ad leni-2 endam ægritudinem. *Ligarianam* præclare vendidisti. Posthac quidquid scripsero, tibi præconium deferam. 3 Quod ad me de Varrone scribis, scis me ante orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronem nusquam possem intexere. Postea autem quam hæc cœpi φιλολογώτερα, jam Varro mihi denuntiaverat magnam sane et gravem προσφώνησιν [2]. Biennium præteriit,

agree to, and being unwilling to refuse, he evaded it by changing his residence.

3. *Servilia*] Sister of Q. Servilius Cæpio, and widow of Lucullus. She had adopted Brutus.

4. *maturum*] *High time for buying the gardens.* The day originally fixed for the auction was July 15.

1. Epistol. XII.] July 24, 709, A.U.C. Arpinum.

2. *προσφών.*] Varro's book *De Lingua Latina* is probably meant.

quum ille *Καλλιππίδης*[3] assiduo cursu cubitum nullum processerit. Ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, ut *αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώϊον*, si modo potuissem. Nam hoc etiam Hesiodus[4] adscribit, *αἴκε δύνηαι*. Nunc illam *περὶ τελῶν*[5] *σύνταξιν*, sane mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, despondimus: idque tu eum non nolle mihi scripsisti. Ergo illam *ἀκαδημικήν*[6], in qua homines, nobiles illi quidem, sed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Varronem transferamus. Etenim sunt *'Αντιόχεια*[7], quæ iste valde probat. Catulo[8] et Lucullo alibi reponemus; ita tamen, si tu hoc probas: deque eo mihi rescribas velim.
4 De Brinniana auctione accepi a Vestorio litteras. Ait, sine ulla controversia rem ad me esse collatam[9] (Romæ videlicet, aut in Tusculano me fore putaverunt) a. d. IIX. Kal. Quint. Dices igitur vel amico tuo, S. Vettio coheredi meo, vel Labeoni nostro, paullum proferant auctionem; me circiter Nonas in Tusculano fore. Cum Pisone Erotem habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. Dies adest.

Epist. dciv. seq. Att. xiii. 13.

3. Καλλιππίδης] The name of an Actor. Myniscus, a cotemporary player, had accused this Callipides of using too much gesticulation, and has called him an ape, for so doing. Cicero, in joke, calls Varro Callipides.

4. *Hesiodus*] Versus Hesiodi est· Αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώϊον, αἴ κε δύνηαι: quo versu eadem mensura jubet reddere, qua acceperis, et cumulatiore si possis. Εργ. κ. Ημ. 350. *Cnfr. Cic. de Off.* 1. 15. *Brut.* 4. MAN.

5. τελῶν] *Libros de Finibus.*

6. ἀκαδημ] *Sermo est de altera editione Academicorum, in qua e duobus libris, quorum alter Catulo, alter Lucullo inscriptus erat, fecit quatuor, eosque ad Varronem scripsit.* ERN.

7. 'Αντιοχ.] Antiochus the Academic is represented disputing against the scepticism of Archesilas and Philo.

8. *Catulo*] *Quod nunc iis abstulimus transtulimusque ad Varronem. Gronov. conj.* Catulum et Lucullum. ERN.

9. *collatam*] To make me the Magister auctionis.

EPISTOL. XIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De libris Academicis Varroni inscriptis, 1, 2. De Atticæ valetudine, 3.

1 Commotus tuis litteris, quod ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, transtulique ad nostrum sodalem, et ex duobus libris contuli in quattuor. Grandiores sunt omnino, quam erant illi; sed tamen multa detracta. Tu autem mihi pervelim scribas, qui intellexeris illum velle. Illud vero utique scire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι, nisi forte Brutum[2]. Id hercle restabat. Sed 2 tamen scire pervelim. Libri quidem ita exierunt, (nisi forte me communis φιλαυτία decipit,) ut in tali genere ne apud Græcos quidem simile quidquam. Tu illam jacturam feres æquo animo, quod illa, quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt. Multo tamen hæc erunt splendidiora, breviora, meliora. Nunc autem ἀπορῶ, quo me vertam. Volo Dolabellæ valde desideranti. Non reperio, quid: et simul αἰδέομαι Τρῶας[3]: neque, si aliquid, potero μέμψιν effugere. Aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandum. Sed quid hæc 3 levia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quæ me valde angit. Sed crebro regusto tuas litteras: in his acquiesco. Tamen exspecto novas.

Epist. dcv. seq. Att. xiii. 16.

1. Epistol. XIII.] Arpinum. July 25, 709, A.U.C.

2. *Brutum*] *Cui Cicero Libros de Finibb. inscripserat.* Ern.

3. αἰδέομ.] Cicero fears lest he should be blamed in case he wrote anything in favour of Dolabella.

EPISTOL. XIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se Brinnii libertum nolle ad se venire, 1. Petit ut Atticus de Bruto et Cæsare, quæ rescierit, scribat; et de libris ad Varronem mittendis scribat, 2.

Brinnii libertus, coheres noster, scripsit ad me, velle, 1 si mihi placeret, coheredes, se et Sabinum Albium, ad me venire. Id ego plane nolo. Hereditas[2] tanti non est. Et tamen obire auctionis diem facile poterunt, (est enim III. Id.) si me in Tusculano postridie Nonas mane convenerint. Quodsi laxius volent proferre diem, poterunt vel biduum, vel triduum, vel ut videbitur. Nihil enim interest. Quare, nisi jam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto[3], si quid erit: de Cæsare[4], si 2 quid scies; si quid erit præterea, scribes. Illud etiam atque etiam consideres velim, placeatne tibi mitti ad Varronem[5] quod scripsimus. Etsi etiam ad te aliquid pertinet. Nam scito, te ei dialogo adjunctum esse tertium. Opinor igitur consideremus. Etsi nomina jam facta sunt. Sed vel induci, vel mutari possunt.

Epist. dcvii. seq. Att. xiii. 15

1. Epistol. XIV.] July 27, 709. A.U.C. Arpinum.
2. *Hereditas*] *Ut ejus causa hanc molestiam hic subire debeam: quum huc venerim, ut constituendis prædiorum meorum mercedibus operam darem, non ut occupatus curanda auctione detinerer.* Man.
3. *Bruto*] And his marriage with Porcia.
4. *Cæsare*] And his return from Spain.
5. *Varronem*] The fourth book of his Academics.

EPISTOL. XV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Atticæ valetudine.

Quid agit, obsecro te, Attica nostra? Nam triduo abs te nullas acceperam: nec mirum: nemo enim venerat: nec fortasse caussa fuerat. Itaque ipse, quod scriberem, non habebam. Quo autem die has Valerio dabam, exspectabam aliquem meorum: qui si venisset, et a te quid attulisset, videbam non defuturum, quod scriberem.

Epist. dcviii. seq. Att. xiii. 17.

EPISTOL. XVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De libris Academicis ad Varronem translatis, 1. Pauca de aliis, 2.

1 Nos, quum flumina et solitudines sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus, pedem e villa adhuc egressi non sumus; ita magnos et assiduos imbres habebamus. Illam ἀκαδημικὴν σύνταξιν totam ad Varronem traduximus. Primo fuit Catuli, Luculli, Hortensii: deinde, quia παρὰ τό πρέπον videbatur, quod erat hominibus nota, non illa quidem ἀπαιδευσία, sed in iis rebus ἀτριψία[2], simul ac veni ad villam, eosdem illos sermones 2 ad Catonem Brutumque transtuli. Ecce tuæ litteræ de Varrone. Nemini visa est aptior 'Αντιόχεια ratio. Sed

1. Epistol. XV.] Arpinum. July 26, 709. A.U.C.

1. Epistol. XVI.] July 25, 709. A.U.C. Arpinum.

2. ἀτριψία] *Sensus: quia notum erat hominibus non illos quidem omnino illiteratos, sed tamen in philosophia Academica parum versatos esse.* Sch.

tamen velim scribas ad me, primum placeatne tibi aliquid ad illum; deinde, si placebit, hocne potissimum. Quid Servilia? jamne venit? Brutus ecquid agit, ecquando? De Cæsare quid auditur? Ego ad Nonas, quemadmodum dixi. Tu cum Pisone, si quid poteris.

Epist. dcvi. seq. Att. xiii. 14.

EPISTOL. XVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Bruti nuptiis et de Atticæ valetudine.

Quinto Kalend. exspectabam Roma aliquid; †non quo[2] imperassem. Igitur aliquid tuis. Nunc eadem illa: quid Brutus cogitet? aut, si aliquid egit, ecquid a Cæsare. Sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio: etsi tuæ litteræ (sed jam nimis veteres sunt) recte sperare jubent: tamen exspecto recens aliquid.

Epist. dcix. seq. Att. xiii. 18.

EPISTOL. XVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De libris ad Varronem scriptis.

Vides, propinquitas quid habeat. Nos vero conficiamus hortos. Colloqui videbamur, in Tusculano quum

1. Epistol. XVII.] Arpinum. July 29, 709. A.U.C.

2. † *non quo*] Hæc corrupta. Concinnior hæc foret ratio: *non quo imperassem aliquid tuis*, scil. servis, ut mihi apportarent vel literas vel libros. *Nunc igitur* quoniam nihil venit, *eadem illa*. Et sic fere proponitur etiam in m. 1584. *Roma aliquid: non quo imperassem tuis Igitur nunc eadem illa.* Orelli.

1. Epistol. XVIII.] July 29, 709. A.U.C. Arpinum.

essem; tanta erat crebritas litterarum. Sed id quidem jam erit. Ego interea admonitu tuo perfeci sane argutulos libros ad Varronem: sed tamen exspecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primum, qui intellexeris eum desiderare a me, quum ipse homo πολυγραφώτατος numquam me lacessisset: deinde, quem ζηλοτυπεῖν, nisi forte Brutum: quem si non ζηλοτυπεῖ, multo Hortensium[2] minus, aut eos, qui de Republica loquuntur. Plane hoc mihi explices velim: in primis, maneasne in sententia, ut mittam ad eum, quæ scripsi; an nihil necesse putes. Sed hæc coram.

Epist. dcx. seq. Att. xiii. 19.

EPISTOL. XIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Gratum sibi fuisse scribit, quod Atticæ melius sit factum, 1. et quod orationem Ligarianam præclare commendaverit, 2. Postremo de Academicis ad Varronem scriptis, 3—5.

1 Commodum discesserat Hilarus librarius IV. Kal. cui dederam litteras ad te, quum venit tabellarius cum tuis litteris pridie datis: in quibus illud mihi gratissimum fuit, quod Attica nostra rogat te, ne tristis sis, quodque 2 tu ἀκίνδυνα esse scribis. *Ligarianam*, ut video, præclare auctoritas tua commendavit. Scripsit enim ad me Balbus et Oppius, mirifice se probare; ob eamque caussam ad Cæsarem eam se oratiunculam misisse. 3 Hoc igitur idem tu mihi antea scripseras. In Varrone ista caussa me non moveret, ne viderer φιλένδοξος[2]:

2. *Hortensium*] *Jam mortuum, cui Cicero inscripserat librum de Philosophia.* Sch.

1. Epistol. XIX.] Arpinum; July 29, 709. A.U.C.

2. φιλένδοξ.] Cicero thinks that Atticus may imagine that Cicero in not inscribing his book to Varro may lay himself open to the charge of being φιλένδοξος, or unwilling

(sic enim constituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui viverent:) sed, quia scribis et desiderari a Varrone, et magni illum æstimare, eos confeci: et absolvi, nescio quam bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra, *Academicam* omnem *quæstionem* libris quattuor. 4 In eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν[3] præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipse respondeo: tu es tertius in sermone nostro. Si Cottam[4] et Varronem fecissem inter se disputantes, ut a te proximis litteris admoneor; meum κωφὸν πρόσωπον esset. Hoc in antiquis personis suaviter fit, ut et Heraclides[5] in multis, et nos sex *de Republica* libris fecimus. Sunt etiam *de Oratore* nostri tres, mihi vehementer probati. In eis quoque eæ personæ sunt, ut mihi tacendum fuerit. Crassus enim loquitur, Antonius, Catulus senex, C. Julius, frater Catuli, Cotta, Sulpicius. Puero me hic sermo inducitur, ut nullæ esse possent partes meæ. Quæ autem his temporibus scripsi, Ἀριστοτέλειον morem habent; in quo sermo ita inducitur ceterorum, ut penes ipsum sit principatus[6]. Ita confeci quinque libros περὶ τελῶν[7], ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, περιπατητικὰ M. Pisoni darem. Ἀζηλοτύπητον[8] id fore putaram, quod omnes illi decesserant. Hæc *Academica*, ut scis, cum Catulo, Lucullo, Hortensio contuleram. Sane in personas non cadebant. Erant enim

to pay a compliment to one who has not previously paid one to himself. The interpretation of Manutius is different: he holds that Atticus had recommended Cicero not to choose as his interlocutors men of eminence like Lucullus, &c. &c., but to seek for some of less eminence like Varro.

3. ἀκατ.] The opinion of Arcesilaus that nothing was comprehensible.

4. *Cottam*] An academic.

5. *Heraclides*] Ponticus, a disciple of Plato and Aristotle. The titles only of his works have come down to us.

6. *principatus*] The chief share in the Dialogue.

7. τελῶν] *De Finibus*.

8. Ἀζηλοτύπ.] Cicero thought that if he introduced as interlocutors no person then living he would cause no envy and give no offence.

λογικώτερα, quam ut illi de iis somniasse umquam viderentur. Itaque, ut legi tuas de Varrone, tamquam 5 ἕρμαιον[9] arripui. Aptius[1] esse nihil potuit ad id philosophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari videtur, measque partes; ut non sim consecutus, ut superior mea causa videatur: sunt enim vehementer πιθανὰ Antiochia: quæ, diligenter a me expressa, acumen habent Antiochi, nitorem orationis nostrum; si modo is est aliquis in nobis. Sed tu, dandosne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam videbis. Mihi quædam occurrunt: sed ea coram. Ep. dcxi. seq. Att. xiii. 20.

EPISTOL. XX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Breviter scribit de variis rebus; in primis se de fama, quod Romam venire nolit, nihil laborare, 1—4.

1 A Cæsare litteras accepi consolatorias, datas prid. Kal. Mai. Hispali. De Urbe augenda quid sit promulgatum, non intellexi: id sane scire velim. Torquato nostra officia grata esse, facile patior: eaque augere non desinam. 2 Ad *Ligarianam* de uxore Tuberonis[2], et privigna, neque possum jam addere, (est enim res pervulgata,)

9. Ἕρμαιον] An unexpected gain.

1. *Aptius*] i.e. the defence of the philosophy of Antiochus. This was peculiarly adapted for Varro, inasmuch as it was the philosophy of Antiochus that he especially delighted in. Cicero supported (in the dialogue) the views of Philo. Now these were not the ones which he meant to be irrefragable. Thus then the compliment to Varro is made all the greater, inasmuch as Cicero himself is on the losing side. *Recte cecidit ut Antiochia Varroni dederim, quæ sunt vehementer πιθανὰ, partes Philonis mihi sumpserim. Facile enim hac ratione sum consecutus, ne superior mea causa videretur, quo majorem apud Varronem gratiam inibimus.*

1. Epistol. XX.] Arpin. July 31, 709. A.U.C.

2. *Tuberonis*] Tubero was the son of a kinsman of Cicero. He had accused Ligarius, whom Cicero, in the oration in question (now extant) had defended. Tubero wishes Cicero to add that he (Tubero) had been instigated hereto by his wife and step-mother. This Cicero cannot do, since his oration is well-nigh public.

neque Tuberonem volo defendere. Mirifice est enim φιλαίτιος. Theatrum[3] quidem sane bellum habuisti. 3 Ego, etsi hoc loco facillime sustentor, tamen te videre cupio. Itaque, ut constitui, adero. Fratrem credo a te esse conventum. Scire igitur studeo, quid egeris. De fama[4] nihil sane laboro: etsi scripseram ad te tunc stulte; *nihil melius.* Curandum enim non est. Atque hoc, *in omni vita sua quemque a recta conscientia transversum unguem non oportet discedere,* viden' quam φιλοσόφως? an tu nos frustra existimas hæc in manibus[5] habere? δεδῆχθαι te nollem, quod nihil erat. Redeo enim rursus eodem. Quidquamne[6] me putas curare in toto, nisi ut ei ne desim? Id ago scilicet, ut judicia[7] videar tenere. Μὴ γὰρ[8] αὐτοῖς. Vellem tam domestica[9] ferre possem, quam ista contemnere. Putas 4 autem me voluisse aliquid, quod perfectum[1] non sit? Non licet[2] scilicet sententiam suam: sed tamen quæ tum[3] acta sunt, non possum non probare: et tamen non curare pulchre possum, sicuti facio. Sed nimium multa de nugis.

Epist. dcxii. seq. Att. xiii. 21.

3. *Theatrum*] The circle of friends before whom Atticus had read Cicero's speech.

4. *De fama*] Atticus had recommended Cicero to return to public life. Cicero says that he is careless of fame, i. e. of what the world may say. He says that were he not so he should have been employed upon Philosophy in vain. Atticus takes this expression to heart (δεδῆχθαι). Cicero is determined to swerve not a nail's-breadth from rectitude.

5. *hæc in man.*] i. e. the Philosophical works upon which I am employed.

6. *Quidquamne*] *Think you that I care for anything but doing justice to my client?*

7. *judicia*] *Quasi id mihi curæ sit, ut in Foro dominer, et primus Oratorum esse videar. Sic* forum tenere *dixit in Bruto* 28, *et* scenam tenere *Sueton. Tib.* 7. Gronov.

8. Μὴ γὰρ] *Neque enim illis scilicet nunc delector.* Gronov. *Videtur esse initium versiculi.* Sch.

9. *domestica*] *Quæ passus sum a fratre et filio ejus, ab uxore Terentia, in morte filiæ.* Gronov.

1. *perfectum*] *Jam olim scil. excellere in Foro, et jam ipsum morari vetera vota et memet ipsum destituere.* Gronov.

2. *Non licet*] Scil. *mutare* sententiam.

3. *quæ tum*] Quæ tum *quum quasi habitarem in Foro, et assiduam operam amicis darem,* acta sunt, *eorum non me pœnitet.* Gron.

EPISTOL. XXI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De epistola ad Hirtium scribenda, 1. De Torquati negotio; De literis a Quinto Fratre expectatis, 2. De vocabulo *inhibere* non reponendo, 3. De libris *De Finibus* nondum divulgandis, et de libris ad Varronem Academicis, 4, 5. De aliis quibusdam; de homine non nominato, cui Atticus puellam despondere volebat, 6, 7.

1 Ad Hirtium dederam epistolam sane grandem, quam scripseram proxime in Tusculano. Huic, quam tum mihi misisti, rescribam alias. Nunc aliis malo. Quid possum de Torquato[2] nisi aliquid a Dolabella? Quod simul ac[3], continuo scietis. Exspectabam hodie, aut summum cras ab eo tabellarios: qui simul ac venerint, mittentur ad te. A Quinto exspecto. Proficiscens enim e Tusculano VIII. Kal. ut scis, misi ad eum tabellarios.
2 Nunc, ad rem ut redeam, *inhibere*[4] illud tuum, quod valde mihi arriserat, vehementer displicet. Est enim verbum totum nauticum[5]. Quamquam id quidem

1. EPISTOL. XXI.] August 1, A.U.C. 709. Arpinum.

2. *Torquato*] *Nempe ut in Cæsaris gratiam reduceretur. Significat se nihil de ejus negotio scribere posse, nisi aliquid a Dolabella rescierit, cui ejus causam commendaverat.* SCH.

3. *simul ac*] Sc. *resciero ex Dolabellæ literis.* SCH.

4. *inhibere*] Cicero had used as a Latin equivalent to the Greek ἐπέχειν, (expressive of the ἐποχή or Suspension of Judgment of the Academics) the word *sustinere.* Atticus suggested the word *inhibere* as an improvement. At first Cicero approves of this. Afterwards he changes his mind. The propriety of the two words is discussed.

5. *nauticum*] *Inhibere* is a nautical expression, equalling the Greek πρύμναν κρούσασθαι or ἀνακρούσασθαι, or *to back water.* This Cicero knew. The only question was how it was done. Cicero thought, till lately, that it was done by merely raising the oars and suspending the rowing. Such being the case *inhibere* would be a good word for ἐπέχειν. He saw, however, in a particular instance, that the operation expressed by *inhibere* was something more; viz., that it consisted in rowing in another manner, i. e. by pushing the oars backwards.

sciebam: sed arbitrabar sustineri remos quum inhibere essent remiges jussi. Id non esse ejusmodi, didici heri, quum ad villam nostram navis appelleretur. Non enim sustinent, sed alio modo remigant. Id ab ἐποχῇ remotissimum est. Quare facies, ut ita sit in libro, quemadmodum fuit. Dices hoc idem Varroni, si forte mutavit. Nec est melius quidquam, quam ut Lucullus[6]:

Sustineat currum, ut bonu' sæpe agitator, equosque.

Semperque Carneades[7] προβολήν pugilis et retentionem aurigæ similem facit ἐποχῇ. Inhibitio autem remigum motum habet, et vehementiorem quidem remigationis, navem convertentis ad puppim. Vides, quanto 3 hoc diligentius curem, quam aut de rumore[8], aut de Pollione[9]: de Pansa[1] etiam, si quid certius: (credo enim palam factum esse:) de Critonio, si quid esset: certe ne de Metello et Balbino. Dic mihi, placetne 4 tibi, primum[2], edere injussu meo? Hoc ne Hermodorus[3] quidem faciebat, is, qui Platonis libros solitus est divulgare; ex quo, λόγοισιν Ἑρμόδωρος. Quid illud? rectumne existimas cuiquam ante, quam Bruto? cui te auctore προσφωνῶ[4]. Scripsit enim Balbus ad me, se a 5

6. *Lucullus*] A verse put into the mouth of Lucullus.

7. *Carneades*] Carneades used to illustrate his ἐπόχη by the simile of the defensive attitude (προβόλη) of a prize-fighter, and the pulling-in of a charioteer.

8. *rumore*] Of his having given up public life.

9. *Pollione*] *De C. Asinio Pollione, qui erat cum Cæsare in Hispania, sive de eo, quod Pollio ad Ciceronem scripserat, de Q. Filio, sive Pollioni aliquid accidisse adversi.* Gron.

1. *Pansa*] Scil. *significes volo*—What Atticus had told, and was about to tell Cicero, of these three persons is unknown.

2. *primum*] *Nempe* primum *erat, quod Cicero reprehendebat, Atticum libros de Finibus injussu suo divulgare; alterum, quod rectum existimaret eos cuiquam ante quam Bruto dare.* Sch.

3. *Hermodorus*] Hermodorus, a hearer of Plato, was in the habit either of copying his works, or of taking down his lectures, and selling them. Hence the proverb Λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται.

4. προσφωνῶ] *Cui illos libros inscripsi, eum in præfatione allocutus.* Sch.

te *quintum de Finibus librum* descripsisse: in quo non sane multa mutavi? sed tamen quædam. Tu autem commode feceris, si reliquos continueris, ne et ἀδιόρθωτα habeat Balbus, et ἕωλα Brutus. Sed hæc hactenus, ne videar περὶ μικρὰ σπουδάζειν. Etsi nunc quidem maxima mihi sunt hæc. Quid est enim aliud? Varroni quidem quæ scripsi te auctore, ita propero mittere, ut jam Romam miserim describenda. Ea si voles, statim habebis. Scripsi enim ad librarios, ut fieret tuis, si tu velles, describendi potestas. Ea vero continebis, quoad ipse te videam; quod diligentissime facere soles, quum a 6 me tibi dictum est. Quod autem fugit me tibi dicere, mirifice Cærellia studio videlicet philosophiæ flagrans describit a tuis: istos ipsos de Finibus habet. Ego autem tibi confirmo, (possum falli, ut humanus,) a meis eam non habere. Numquam enim ab oculis meis abfuerunt. Tantum porro aberat, ut binos scriberent; vix singulos confecerunt. Tuorum tamen ego nullum delictum arbitror, idemque te volo existimare. A me enim prætermissum est, ut dicerem, me eos exire nondum velle. Hui quam diu de nugis? De re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella tibi assentior. Coheredes, ut scribis, in Tusculano. De Cæsaris adventu, scripsit ad me Balbus, non ante Kal. Sext. De Attica optime, quod levius ac lenius, et quod fert εὐκό-7 λως. Quod autem de illa nostra cogitatione[5] scribis, in qua nihil tibi cedo; ea, quæ novi, valde probo; hominem, domum, facultates. Quod caput est, ipsum non novi: sed audio laudabilia de Scrofa. Etiam proxime accedit, si quid hoc ad rem: εὐγενέστερος est etiam, quam pater. Coram igitur, et quidem propenso animo

5. *cogitatione*] *De Attica proco alicui collocanda, quæ deinde Vipsanio Agrippæ nupsit Vid. Corn. Nep.* Sch.

ad probandum. Accedit enim, quod patrem, ut scire te puto, plus etiam, quam non modo tu, sed quam ipse scit, amo, idque et merito, et jam diu.

Epist. dcxiii. seq. Att. xiii. 22.

EPISTOL. XXII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De libris ad Varronem mittendis, ac de iis quæ *de Finibus* scripserat, nondum divulgandis, 1—3. De negotiis pecuniariis, 4. De Atticæ valetudine et Cæsaris epistola.

De Varrone, non sine caussa, quid tibi placeat, tam 1 diligenter exquiro. Occurrunt mihi quædam. Sed ea coram. Te autem *ἀσμενέστατα* intexui, faciamque id crebrius. Proximis enim tuis litteris primum, te id non nolle, cognovi. De Marcello, scripserat ad me Cassius antea; *τὰ κατὰ μέρος*[2] Servius. O rem acerbam! Ad prima redeo. Scripta nostra nusquam malo esse, quam 2 apud te: sed ea tum foras dari, quum utrique nostrum videbitur. Ego et librarios tuos culpa libero, neque te accuso; et tamen aliud quiddam ad te scripseram, Cærelliam quædam habere, quæ, nisi a te, non potuerit. Balbo quidem intelligebam satisfaciendum fuisse: tantum nolebam, aut obsoletum Bruto[3], aut Balbo inchoatum dari. Varroni, simul ac te videro, si tibi 3 videbitur, mittam. Quid autem dubitarim, quum videro

1. Epistol. XXII.] August 2, 709, A.U.C. Arpinum.

2. *κατὰ μέρος*] *The detail.*

3. *Bruto*] *Lites erant ortæ inter Porciam, novam conjugem Bruti ejusque matrem Serviliam; eæque non aliam ob causam, quam quod ζηλοτυπίᾳ mutua mulieres ægrotarent; quod socrus scilicet Porciæ amorem mariti, nurus Serviliæ amorem illi invideret. Itaque Cicero ait mulieres vix satis humane facere, quæ inimico animo ferant, quum utraque officio pareat, h. e. quod Servilia Brutum ut filium et Porcia eum ut maritum amet.* Sch.

4 te, scies. Attributos quod appellas, valde probe. Te de prædio viæ exerceri, moleste fero. De Bruto nostro, perodiosum: sed vita fert. Mulieres autem vix satis humane, quæ inimico animo ferant, quum utraque officio pareat. Tullium[4] scribam, nihil fuit, quod appellares. Nam tibi mandassem, si fuisset. Nihil enim est apud eum positum nomine voti[5]: sed est quiddam apud illum meum. Id ego in hanc rem statui conferre. Itaque et ego recte tibi dixi, ubi esset: et tibi ille recte negavit. Sed hoc quoque ipsum continuo adoriamur. Lucum[6] hominibus non sane probo, quod est desertior: sed habet εὐλογίαν. Verum hoc quoque, ut censueris; quippe qui omnia. Ego, ut constitui, adero: atque utinam tu quoque eodem die! Sin quid —: multa enim: utique postridie. Etenim coheredes: a quîs sine te opprimi, malitia[7] est. Alteris jam litteris nihil ad me de Attica. Sed id quidem in optima spe pono. Illud accuso, non te, sed illam, ne salutem quidem. At tu et illi, et Piliæ plurimam: nec me tamen irasci indicaris. Epistolam Cæsaris misi, si minus legisses.

Ep. dcxiv. seq. Att. xiii. 23.

4. *Tullium*] M. Tullius Laurea, Cicero's scribe in Cilicia, who had in hand money due to Cicero.

5. *nomine voti*] Cicero looked upon his intention of raising a fane in honor of Tullia in the light of a vow. He had told Atticus that the money in Tullius's hand was as it were consecrated. Tullius, on being applied to, did not understand this. Cicero explains that the object of the sum in his hands had not been expressly explained to him.

6. *Lucum*] *To build a fane to a God, in a grove is not improper. To build one in a similar place, to a mere mortal, however, is to choose an obscure spot. For all this it sounds well (habet* εὐλογίαν). — Schutz prefers the reading εὐωνίαν, i. e. *a grove may* be bought cheap.

7. *malitia*] *A quibus si opprimerer te absente, quasi astutia quadam me circumventum esse putarem.* Malitia *ponitur ambigue, ut vel in coheredes vel in Atticum referri possit, qui si Ciceronem in hoc negotio destituisset, malitiose egisse videretur.* Sch.

EPISTOL XXIII [1].

CICERO ATTICO SAL.

De Bruto Romæ potius conveniendo quam in Tusculano, 1. De libris suis ad Varronem et Brutum mittendis, 2. De mandatis suis in re pecuniaria.

Antemeridianis tuis litteris heri statim rescripsi: nunc 1 respondeo vespertinis. Brutus, mallem, me arcesseret. Nam et æquius erat, quum illi iter instaret et subitum et longum: et mehercule nunc, quum ita simus affecti, ut non possimus plane simul vivere, (intelligis enim profecto, in quo maxime posita sit συμβίωσις,) facile patiebar, nos potius Romæ una esse, quam in Tusculano. Libri ad Varronem non morabantur. Sunt enim effecti, ut vidisti: tantum librariorum menda tolluntur. De quibus libris scis me dubitasse: sed tu videris. Item, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarii. Mea 2 mandata [2], ut scribis, explica: quamquam ista retentione [3] omnes ait uti Trebatius: quid tu istos putas? Nosti domum [4]. Quare confice εὐλόγως. Incredibile est, quam ego ista non curem. Omni tibi asseveratione affirmo, quod mihi credas velim, mihi majori offensioni esse, quam delectationi, possessiunculas meas. Magis enim doleo, me non habere, cui tradam [5], quam [habere], qui utar. Atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. Tu autem veritus es fortasse, ne ego

1. Epistol. XXIII.] Arpinum. August 3, 709. A.U.C.

2. *mandata*] *Concerning my outstanding debts.*

3. *retentione*] By a law of Cæsar's debtors were enabled to pay their creditors according to the value of money before the Civil War. By this the creditor was a loser. Trebatius says that many of them will avail themselves of this privilege.

4. *domum*] *Qua cedenda debitor mihi satisfacere vult.* Sch.

5. *tradam*] *Filia mortua, uxore dimissa; filio autem suspecto, ut, quid de moribus ejus speraret, incertus esset.* Sch.

invitus audirem. Fuit id quidem humanitatis: sed, mihi crede, jam ista non curo. Quare

—— da te in sermonem, et pérseca,
et cónfice, excitá, compella, lóquere,——

ut te cum illo Scæva[6] loqui putes. Ne existimes eos, qui non debita consectari soleant, quod debeatur, remissuros. De die tantum videto, et id ipsum bono modo.

Epist. dcxv. seq. Att. xiii. 24.

EPISTOL. XXIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Quærit, an verum sit filium suum Corcyræ visum; addit de libris Academicorum ad Varronem mittendis, 1, 2.

1 Quid est, quod Hermogenes mihi Clodius, Andromenem sibi dixisse, se Ciceronem vidisse Corcyræ? Ego enim audita tibi putaram. Nil igitur ne ei quidem litterarum? An non vidit? Facies ergo ut sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribam? Quattuor διφθέραι 2 sunt in tua potestate. Quod egeris, id probabo. Nec tamen *αἰδέομαι Τρῶας*. Quid enim? Sed, ipsi quam res illa probaretur, magis verebar. Sed quoniam tu suscipis; in alteram aurem[2]. Epist. dcxvi. Att. xiii. 24.

EPISTOL. XXV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Bruto conveniendo, 1, 2. De libris ad Varronem et de Epistola ad eum missa, 3.

6. *Scæva*] Vict. 1. *Scævola.* Memorabilis est lectio Cd. in m. 1584: *et confice et ita cum Polla loquere.* Or.

1. Epistol. XXIV.]

2. *alteram aurem*] *Sc.* dormio, *i. e. Securi sum animi de Academicis, quando tu hoc suscipis, fore ut Varroni placeant.* Man. *In utramvis aurem otiose dormire. Ter. Heaut.* ii. 3, 100.

1. Epistol. XXV.] August 4, 709. A.U.C. Arpinum.

De retentione[2], rescripsi ad tuas accurate scriptas 1 litteras. Conficies igitur, et quidem sine ulla dubitatione aut retractatione. Hoc fieri et oportet, et opus est. De Andromene[3], ut scribis, ita putaram. Scisses enim, mihique dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, ut de te nihil. Quando autem illum putas? Nam ego Romam pridie Idus. Bruto ita volui scribere, (sed 2 quoniam tu te legisse scribis, fui fortasse ἀσαφέστερος,) me ex tuis litteris intellexisse, nolle eum me quasi prosequendi sui caussa Romam nunc venire. Sed quoniam jam adest meus adventus, fac quæso, ne quid eum Idus impediant, quo minus suo commodo in Tusculano sit. Nec enim ad tabulam[4] eum desideraturus eram. In tali enim negotio cur tu unus non satis es? Sed ad testamentum[5] volebam: quod jam malo alio die; ne ob eam caussam Romam venisse videar. Scripsi igitur ad Brutum, jam illud, quod putassem, Idib. nihil opus esse. Velim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commodum impediamus. Sed quid est tandem, quod perhorrescas, quia tuo periculo jubeam libros dari Varroni? Etiam nunc si dubitas, fac ut 3 sciamus. Nihil est enim illis elegantius. Volo[6] Varronem, præsertim quum ille desideret: sed est, ut scis,

Δεινὸς[7] ἀνήρ· τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο.

Ita mihi sæpe occurrit vultus ejus, querentis fortasse vel hoc, meas partes in iis libris copiosius defensas esse, quam suas: quod mehercule non esse intelliges, si quando in Epirum[8] veneris. Nam nunc Alexionis[9]

2. *retentione*] *Ep.* 23.
3. *Andromene*] *Ep.* 24.
4. *tabulam*] *Scil. Auctionem Brinnianam Ep.* 12. § 4.
5. *testamentum*] *As a witness.*
6. *Volo Varr.*] *Illos libros accipere ei inscriptos.* Sch.
7. δεινὸς] *Il.* xi. 653.
8. *Epirum*] *Ubi plus tibi erit otii ad hos libros legendos.* Sch.
9. *Alexionis*] Atticus's steward in Epirus. Cicero gives his friend leave to devote, at present, more time to the business-letters of Alexio, than to his own philosophical writings.

epistolis cedimus. Sed tamen ego non despero probatum iri Varroni: et id, quoniam impensam fecimus in macrocolla[1], facile patior teneri. Sed etiam atque etiam dico, tuo periculo fiet. Quare, si addubitas, ad Brutum transeamus. Est enim is quoque Antiochius[2]. O Academiam volaticam et sui similem, modo huc, modo illuc! Sed, quæso, epistola[3] mea ad Varronem valdene tibi placuit? Male mihi sit, si umquam quidquam tam enitar. [Ergo.] At ego ne Tironi quidem dictavi, qui totas περιοχάς persequi solet, sed Spintharo syllabatim. Epist. dcxviii. seq. Fam. xiii. 77.

EPISTOL. XXVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De loco ad fanum exstruendum quærendo, 1. De consilio profectionis; de epistola ad Cæsarem scripta, 2.

1 De Virgilii[2] parte valde probo. Sic ages igitur. Et quidem id erit primum; proximum Clodiæ. Quodsi neutrum; metuo, ne turbem[3], et irruam in Drusum. Intemperans sum in ejus rei cupiditate, quam nosti. Itaque revolvor[4] identidem in Tusculanum. Quidvis 2 enim potius, quam ut non hac æstate absolvatur. Ego,

1. *macrocolla*] *Large folios.*

2. *Antiochius*] *Ad Fam.* ix. 8. *Att.* xiii. 19.

3. *Epistola*] *Ad Fam.* ix. 8. So careful had Cicero been with the works that were meant for Varro, that instead of dictating his letter (*Fam.* ix. 8.) to Tiro, who wrote rapidly, and by sentences at a time, he dictated it to Spintharus, who wrote slowly, and by syllables.

1. Epistol. XXVI.] Antian Villa, June 8, 709, A.U.C.

2. *Virgilii.*] One of Scapula's heirs. It seems that he was willing to sell his share to Cicero—Qu.? Is this the Caius Virgilius who was, during the time of Cicero's exile, Prætor of Sicily, and who forbid Cicero to land upon that island?

3. *turbem*] *Ne vehementior sim in emendo et Drusum cogam ad vendendum quovis pretio.* Ern.

4. *revolvor*] I turn to my old intention of building on my Tusculan estate.

ut tempus est nostrum, locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quam Asturæ. Sed quia, qui mecum sunt, (credo, quod mæstitiam meam non ferunt,) domum properant; etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus videar. Quo autem? Lanuvium? Conor equidem in Tusculanum. Sed faciam te statim certiorem. Tu litteras conficies[5]. Equidem credibile non est, quantum scribam die; quin etiam noctibus. Nihil enim somni. Heri etiam effeci epistolam ad Cæsarem: tibi enim placebat: quam non fuit malum scribi, si forte opus esse putares. Ut quidem nunc est, nihil sane est necesse mittere. Sed id quidem, ut tibi videbitur. Mittam tamen ad te exemplum fortasse Lanuvio, nisi forte Romam[6]. Sed cras scies.

Epist. dlxxi. seq. Att. xii. 42.

EPISTOL. XXVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De epistola ad Cæsarem omittenda, 1. De hortis Scapulanis: de Erote ab Attico misso, 2.

1 De epistola ad Cæsarem, nobis vero semper rectissime placuit, ut isti ante legerent. Aliter enim fuissemus et in hos inofficiosi, et in nosmet ipsos, si illum offensuri fuimus, pæne periculosi. Isti autem ingenue, mihique gratum, quod, quid sentirent, non reticuerunt: illud vero vel optime, quod ita multa mutari volunt, ut mihi de integro[2] scribendi caussa non sit: quamquam de

5. *conficies*] *meo nomine ad alios scribendos.* Sch.

6. *Romam*] Sc. *venero.*

1. Epistol. XXVII.] June 24, 709, A.U.C. Tusculan villa.

2. *de integro*] The book that Cicero had meant to inscribe to Cæsar *De Republica Ordinanda*, had been previously shown to the Cæsarians in Rome. In case these had recommended so many alterations that Cicero found that he should be obliged to re-write it he would not have done so.

Parthico[3] bello quid spectare debui, nisi quod illum velle arbitrabar? Quod enim aliud argumentum epistolæ nostræ, nisi *κολακία*, fuit? an, si ea, quæ optima putaram, suadere voluissem, oratio mihi defuisset? Totis igitur litteris nihil opus est. Ubi enim[4] *ἐπίτευγμα* magnum nullum fieri possit, *ἀπότευγμα* vel non magnum molestum futurum sit; quid opus est *παρακινδυνεύειν*? præsertim quum illud occurrat, illum, quum antea nihil scripserim, existimaturum, me, nisi toto bello confecto[5], nihil scripturum fuisse. Atque etiam vereor, ne putet, me hoc quasi Catonis[6] *μείλιγμα* esse voluisse. Quid quæris? Valde me pœnitebat: nec mihi in hac quidem re quidquam magis ut vellem accidere potuit, quam quod *σπουδή* nostra non est probata[7]. Incidissemus etiam in illos[8], in eis in cognatum[9] tuum. Sed redeo ad hortos. Plane illuc te ire, nisi tuo magno commodo, nolo. Nihil enim urget. Quidquid erit, operam in Faberio ponamus. De die tamen auctionis, si quid scies. Eum, qui e Cumano[1] venerat, quod et plane valere Atticam nuntiabat, et litteras se habere aiebat, statim ad te misi.

2

Epist. dlxxxvii. seq. Att. xiii. 28.

3. *Parthico*] Cicero had, amongst other plans, recommended to Cæsar a military expedition into Parthia.

4. *Ubi enim*] *Ubi enim emolumentum magnum nullum fieri possit (nihil enim aliud lucrari possum libro hoc ad Cæsarem misso, nisi forte ut aliquis ad illius in me benevolentiam cumulus accedat,) damnum autem vel non magnum molestum futurum sit (scil. si Cæsar vel levibus quibusdam epistolæ meæ locis offendatur); quid opus est periclitari; scil. temere me periculo objicere.* Sch.

5. *confecto*] *Me exspectasse exitum Hispaniensis belli, deinde scripsisse: quasi antea ideo non scripserim, quod de Pompeianorum victoria speraverim.* Man.

6. *Catonis*] To soften down by encomium of Cato.

7. *probata*] By the Cæsarians in Rome.

8. *in illos*] *Qui apud Cæsarem sunt, qui ex illa epistola nacti occasionem calumniandi, operam darent, ut me in odium Cæsaris adducerent.* Man.

9. *cognatum*] *Q. Ciceronem filium.*

1. *Cumano*] *Ubi tum erat Attica cum matre Pilia.* Sch.

EPISTOL. XXVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Expectat quid de hortis Attico visum sit, 1. De epistola ad Cæsarem omittenda; de Niciæ discessu, 2, 3.

1 Hortos quoniam hodie eras inspecturus, quid visum tibi sit, cras scilicet. De Faberio autem, quum venerit. 2 De epistola ad Cæsarem, jurato mihi crede, non possum; nec me turpitudo deterret, etsi maxime debebat. Quam enim turpis est assentatio, quum vivere ipsum turpe sit nobis? Sed ut cœpi, non me hoc turpe deterret. Ac vellem quidem: (essem enim, qui esse debebam:) sed in mentem nihil venit. Nam, quæ sunt ad Alexandrum[2] hominum eloquentium et doctorum suasiones, vides quibus in rebus versentur. Adolescentem, incensum cupiditate verissimæ gloriæ, cupientem sibi aliquid consilii dari, quod ad laudem sempiternam valeret, cohortantur. Ad decus non deest oratio. Ego quid possum? Tamen nescio quid e quercu exsculpseram, quod videretur simile simulacri. In eo quia nonnulla erant paullo meliora, quam ea, quæ fiunt et facta sunt, reprehenduntur: quod me minime pœnitet. Si enim pervenissent istæ litteræ, mihi crede, nos pœniteret. Quid? tu non vides ipsum illum Aristotelis discipulum, summo ingenio, summa modestia, posteaquam Rex appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatum fuisse? Quid? tu hunc de pompa, Quirini contubernalem, his nostris moderatis epistolis lætaturum putas? Ille vero potius non scripta desideret, quam scripta non probet. Postremo, ut volet. Abiit illud,

1. Epistol. XXVIII.] June 25, 709, A.U.C. Tusculan Villa.

2. *Alexandrum*] *Att.* xii. 40. *sect.* 3.

quod tum me stimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα Ἀρχιμήδειον[3]. Multo mehercule magis nunc opto casum illum, quem tum timebam, vel quem libebit. Nisi 3 quid te aliud impediet, mihi optato veneris. Nicias[4] a Dolabella magno opere arcessitus, (legi enim litteras,) etsi invito me, tamen eodem me auctore profectus est. Hoc manu mea.

Ep. dlxxxviii. seq. Att. xiii. 29.

EPISTOL. XXIX.

CICERO ATTICO SAL.

Niciæ de Juvencio Thalna judicium refert, 1. De hortis emendis, 2, 3.

1 Quum quasi alias res quærerem de philologis e Nicia, incidimus in Thalnam[1]. Ille de ingenio nihil nimis: modestum et frugi. Sed hoc mihi non placuit. Se scire aiebat, ab eo nuper petitam Cornificiam, Q. filiam, vetulam sane, et multarum nuptiarum: non esse probatum mulieribus, quod ita reperirent, rem non majorem 2 DCCC. Hoc putavi te scire oportere. De hortis ex tuis litteris cognovi, et Chrysippo. In villa, cujus insulsitatem bene noram, video nihil aut pauca mutata. Balnearia tamen laudat majora: de minoribus ait hiberna effici posse. Tecta igitur ambulatiuncula addenda est: quam ut tantam faciamus, quantam in Tusculano feci-3 mus, prope dimidio minoris constabit isto loco. Ad id autem, quod volumus, ἀφίδρυμα[2], nihil aptius videtur, quam lucus, quem ego noram: sed celebritatem nullam

3. Ἀρχιμ.] *Att.* xii. 4. *sect.* 2.

4. *Nicias*] *Att.* xii. 53.

1. *Thalnam*] Atticus is looking out for a husband for his daughter. Cicero, as if asking Nicias for information upon other matters, makes the conversation bear upon the character and fortune of Juvencius Thalna.

2. ἀφίδρυμα] *Fane for Tullia.*

tum habebat: nunc audio maximam. Nihil est, quod ego malim. In hoc τὸν τῦφον[3] μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. Reliquum est, si Faberius nobis nomen illud explicat, noli quærere, quanti. Othonem vincas[4] volo. Nec tamen insaniturum illum puto. Nosse enim mihi hominem videor. Ita male[5] autem audio ipsum esse tractatum, ut mihi ille emptor non esse videatur. Quid enim? pateretur? Sed quid argumentor? Si Faberianum explicas, emamus vel magno: sin minus, ne parvo quidem possumus. Clodiam[6] igitur; a qua ipsa ob eam caussam sperare videor, quod et multo minoris sunt, et Dolabellæ[7] nomen jam expeditum videtur, ut etiam repræsentatione confidam[8]. De hortis satis. Cras[9] aut te, aut caussam: † quam[1] quidem futuram Faberianam. Sed, si poteris.

Ep. dlxxxix. seq. Att. xiii. 30.

EPISTOL. XXX[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Q. Ciceronis epistolis, 1. De auctione et negotio Faberiano, 2. Denique quærit, qui decem legati Mummio fuerint, 3.

1 Ciceronis epistolam tibi remisi. O te ferreum, qui illius periculis[2] non moveris! Me quoque accusat.

3. τῦφον] *Pray put up with my pride.*
4. *vincas*] *Out-bid.*
5. *Ita male*] Cicero thinks that Otho has so suffered from being cheated at a late auction that he will not bid against him.
6. *Clodiam*] Sc. *aggredi.*
7. *Dolabellæ*] *Dolabella, quam pecuniam nobis debet, eam solvet. Debebat autem ex dote Tulliæ.* Sch.
8. *confidam*] *Ut me pecuniam sine mora numerare posse sperem.* Sch.
9. *cras*] *Cras aut te exspecto* aut causam *cur non veneris: causam autem quæ te moretur, hanc puto fore, ut pecuniam exigas a Faberio.* Man.
1. † *quam*] Solœca hæc, nec ullius ellipsis adminiculo defendenda. Lego *quam video futuram.* Sic Libr. 12. Ep. 30: *quidem* et *vide* confusa videmus. Orelli.

1. Epistol. XXX.] June 25, 709, A.U.C. Tuscul. Vill.
2. *periculis*] Young Cicero was serving in the Spanish war. He had written an exaggerated account

Eam tibi epistolam misissem. Nam illam alteram de 2 rebus gestis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie misi tabellarium. Ei dedi tuas ad Vestorium, quas Pharnaci [3] dederas. Commodum ad te miseram Demeam [4], quum Eros ad me venit. Sed in ejus epistola nihil erat novi, nisi, auctionem biduum, ab ea igitur, ut scribis: et velim, confecto negotio Faberiano: quem quidem negat Eros hodie: cras mane putat. A te colendus est. Istæ autem κολακίαι non longe [5] absunt a 3 scelere? Te, ut spero, perendie. Mihi, sicunde potes, erues, qui decem Legati Mummio [6] fuerint. Polybius non nominat. Ego memini Albinum Consularem, et Sp. Mummium. Videor audisse ex Hortensio, Tuditanum. Sed in Libonis annali, XIV annis post Prætor est factus Tuditanus, quam Consul Mummius: non sane quadrat. Volo aliquem Olympiæ [7], aut ubi visum, πολιτικὸν σύλλογον, more Dicæarchi, familiaris tui.

Ep. dxc. seq. Att. xiii. 31.

of his perils. Cicero affects to wonder that Atticus could read it unmoved.

3. *Pharnaci*] A freedman of Atticus.

4. *Demea*] A slave of Atticus.

5. *non longe*] Cicero had requested Atticus to show deference to Faberius, in order to coax him into the payment of his debt. *These flatteries* (says he) *are not far from criminality*. Gronov. Ern. Lall. Sch. and Lun. eject the word *non*.

6. *Mummio*] See ep. 4. 5. h. l.

7. *Olympiæ*] Dicæarchus had written a book of which the scene was laid at Olympia, and of which the name was Ολύμπικον. (*Athen.* xiv. 620.) Cicero wishes to do something similar: bringing together an assembly of statesmen at Olympia, and making them interlocutors.

EPISTOL. XXXI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Attici adventu expectato, 1. De Dicæarchi libris mittendis, 2. De epistola ad Cæsarem mittenda, 3. De hortis Scapulanis emendis; de Q. filii luxuria, 4.

1 Quinto Kal. mane accepi a Demea litteras pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te exspectare deberem. Sed, ut opinor, idem ego, qui exspecto tuum adventum, morabor te. Non enim puto tam expeditum Faberianum negotium futurum, etiamsi est futurum, ut non habeat aliquid moræ. Quum poteris igitur, quoniam etiamdum abes. 2 Dicæarchi, quos scribis, libros sane velim mihi mittas: addas etiam καταβάσεως[2]. De epistola ad Cæsarem, κέκρικα. Atque id ipsum, quod isti aiunt illum scribere, se, nisi constitutis rebus, non iturum in Parthos; idem ego suadebam in illa epistola: sin —; utrum liberet, facere posse, auctore me. Hoc enim ille exspectat videlicet, neque est facturus quidquam, nisi de meo consilio. Obsecro, abjiciamus ista, et semiliberi saltem simus; quod assequemur et tacendo, et latendo. 3 Sed et aggredere Othonem[3], ut scribis. Confice, mi Attice, istam rem. Nihil enim aliud reperio, ubi et in foro non sim, et tecum esse possim. Quanti[4] autem, hoc mihi venit in mentem. C. Albanius proximus est vicinus: is CIↃ jugerum de M. Pilio emit, ut mea memoria

1. EPISTOL. XXXI.] June 28, 709. A.U.C. Tusculan villa.

2. καταβ.] *Dicæarchi librum περὶ τῆς εἰς Τροφωνίου* (*sub.* antrum) καταβάσεως.

3. *Othonem*] *That he should not bid against Cicero at the sale of the Scapulan gardens. Ep.* xxix. *sect.* 2.

4. *Quanti*] *Quum reputo quanti emere possim Scapulanos hortos, ita ratiocinor: quum C. Albanius proximus vicinus* CIↃ *jugerum Hs* CXV. *de M. Pilio emerit, nunc jacentibus omnium rerum pretiis debere hos Scapulanos multo minoris esse.* MAN.

est, H-S cxv. Omnia scilicet nunc minoris. Sed accedit cupiditas: in qua, præter Othonem, non puto nos ullum adversarium habituros. Sed eum ipsum tu poteris mo-
4 vere: facilius etiam, si Kanum[5] haberes. O gulam insulsam! *Pudet me patris.* Rescribes, si quid voles.

Ep. dxci. seq. Att. xiii. 32.

EPISTOL. XXXII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De negotio Faberiano conficiendo, 1. De Dicæarchi libris mittendis; de libris suis Attico reddendis, 2. De quæstione Attico proposita de decem legatis, 3.

1 Alteram a te epistolam quum hodie accepissem, nolui te una mea contentum. Tu vero age, quod scribis, de Faberio[2]. In eo enim totum est positum id, quod cogitamus[3]: quæ cogitatio si non incidisset, (mihi crede istuc, ut cetera,) non laborarem. Quamobrem, ut facis,
2 (istuc enim addi nihil potest,) urge, insta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utrosque[4] velim mittas, et καταβάσεως. Τριπολιτικόν[5] non invenio, et epistolam ejus, quam ad Aristoxenum[6] misit. Tres eos libros maxime nunc vellem: apti essent ad id, quod cogito[7]. Torquatus[8] Romæ est. Misi, ut tibi daretur. Catulum[9] et

5. *Kanum*] *Vid. ep.* xli.

1. Epistol. XXXII.] June 28, 709. A.U.C. Tuscul.

2. *Faberio*] *Expedi rem Faberianam, sine quo hortos consequi non possumus.* Man.

3. *cogitamus*] Tullia's monument.

4. *utrosque*] *Utrumque sermonem de Immortalitate Animi. Duos enim sermones, alterum Corinthi, alterum Mitylenis habitum ternis libris explicavit.* Man.

5. τριπ.] His book on the constitutions of, 1. Athens; 2. Corinth; 3. Pallene.—*Athen. Deipn.* iv.

6. *Aristoxenum*] *Aristotelis discipulum, philosophum et medicum nobilissimum maximeque in musicis præstantem. Vid. Suid. Cic. de Orat.* iii. 33. *Tusc.* i. 10. Man.

7. *quod cogito*] Scil. *Tusculanas Disputationes.*

8. *Torquatus*] i. e. *Liber Primus de Finibus, in quo est Torquati disputatio.* Sch.

9. *Catulum*] Academicos libros, quos primum scripserat, quorum alterum *Catulus*, alterum *Lucullus* inscripserat. Man.

Lucullum, ut opinor, antea. His libris nova procemia sunt addita, quibus eorum uterque laudatur. Eas litteras volo habeas: et sunt quædam alia. Et, quod ad te de 3 decem Legatis[1] scripsi, parum intellexisti; credo, quia διὰ σημείων[2] scripseram. De C. Tuditano enim quærebam, quem ex Hortensio audieram fuisse in decem: eum video, in Libonis, Prætorem P. Popillio, P. Rupilio Consulibus[3]. Annis XIV ante, quam Prætor factus est, Legatus esse potuisset? nisi admodum sero Quæstor est factus: quod non arbitror. Video enim curules magistratus eum legitimis annis perfacile cepisse. Postumium[4] autem, cujus statuam in Isthmo meminisse te dicis, in iis sciebam fuisse. Is autem est, qui cum Lucullo fuit; quem tu mihi addidisti, sane ad illum σύλλογον personam idoneam. Videbis igitur, si poteris, ceteros; ut possimus πομπεῦσαι[5] καὶ τοῖς προσώποις.

Ep. dxcii. seq. Att. xiii. 33.

EPISTOL. XXXIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De rebus ad hortos emendos pertinentibus, 1, 2. De decem Legatis, 3. De Varronis et Capitonis adventu, 4. De Bruto, 5.

Negligentiam[2] miram! Semelne putas mihi dixisse 1 Balbum et Faberium, professionem[3] relatam? Quin

1. *decem leg.*] *Ep.* XXX. *sect.* 3.
2. διὰ σημ.] *In cyphers.*
3. *Consulibus*] A.U.C. 622.
4. *Postumium*] Scil. *Albinum.*—*Ep.* XXX. *sect.* 3.
5. πομπ.] *Cicero non solum magnis rebus refertum cupiebat eum σύλλογον, quem habebat in manibus, sed etiam magnis hominibus uti, ut eo major libri dignitas et ornatus esset.* SCH.

1. EPISTOL. XXXIII.] July 1, 709. A.U.C. Tuscul.
2. *negligentiam*] *Balbi et Faberii, qui Ciceronem de facta professione (imo de æstimatione possessionis facta) ne semel quidem certiorem fecerant; itaque post rogat Atticum, ut se confestim certiorem faciat, an facta sit.* ERN.
3. *professionem*] *Pertinet ad id, quod Cæsar constituerat, ut arbitri*

etiam eorum jussu miseram, qui profiteretur. Ita enim oportere dicebant. Professus est Philotimus libertus. Nosti credo librarium. Sed scribes, et quidem confestim. Ad Faberium, ut tibi placet, litteras misi. Cum Balbo autem puto te aliquid fecisse [4] H-S in Capitolio. In Virgilio mihi nulla est δυσωπία [5]. Nec enim ejus caussa sane debeo [6]: et, si emero, quid erit, quod postulet? Sed videbis, ne † is [7] quum sit in Africa, ut Cælius. De nomine, tu videbis cum Cispio: sed, si Plancus destinat [8], tum habet res difficultatem. Te ad me venire uterque nostrum cupit: sed ista res nullo modo relinquenda est. Othonem quod speras posse vinci, sane bene narras. De æstimatione [9], ut scribis, quum agere cœperimus: etsi nihil scripsit [1], nisi de modo agri. Cum Pisone, si quid poteris. Dicæarchi [2] librum accepi: et καταβάσεως
2 exspecto. Negotium [3] dederis: reperiet ex eo libro, in quo sunt Senatus consulta Cn. Cornelio, L. Mummio Consulibus [4]. De Tuditano autem, quod putas, εὔλογον est, tum illum, quoniam fuit ad Corinthum (non enim

darentur, per quos æstimationes fierent possessionum et rerum, quanti quæque earum ante bellum fuissent; *utque tum eæ creditoribus traderentur. Hæc professio in tabulas publicas referenda erat, nihilque aliud attinuisse videtur,* quam prædium aliquod a Faberio Ciceroni ut nomen suum expediret, *ex æstimatione illi cedendum.* Sch.

4. *fecisse*] *H in Capitolio.* Sic Cdd. Edd. præter Sch. Lun. *HS.* pro H. Asc. 1. Crat. *hodie* omnibus literis Bos *fecisse. De hortis Scapulanis, in Virgilio* Sch. Lun. Ingeniose. Orell.

5. δυσωπ.] *Nulla me absterret verecundia, ne emam hortos Scapulanos, propterea quod eorum pars ad Virgilium pertinet.* Sch.

6. *debeo*] Virgilius was the Prætor of Sicily who, when Cicero was banished, forbade him the island.

7. *ne † is*] Evanescent hujus loci difficultates, si legas: *ne is quoque* cet. *quoque* corruptum in *quom, quum.* Orelli.

8. *destinat*] Scil. *hortos Scapulanos emere.*

9. *æstimatione*] *Prædii Faberiani.*

1. *scripsit*] *Faberius.*

2. *Dicæarchi*] *Vid. ep. præc.*

3. **** *negotium*] Excidit hic nomen saltem scribæ publici (vel etiam servi literati Attici), cui hoc negotium dandum esset. *De decem Legatis Antiocho negotium dederis* Sch. susp. Orell.

4. *Consulibus*] A. U. C. 608.

temere dixit Hortensius) aut Quæstorem aut Tribunum militum, idque potius fuisse credo. Tu de Antiocho[5] scire poteris. Vide etiam, quo anno Quæstor aut Tribunus militum fuerit. Si neutrum quadret, in præfectis, an in contubernalibus fuerit, modo fuerit in eo bello. De Varrone[6] loquebamur; lupus in fabula[7]. Venit 3 enim ad me, et quidem id temporis[8], ut retinendus esset. Sed ego ita egi, ut non scinderem[9] penulam. Memini enim tuum[1], "et multi erant, nosque imparati." Quid refert? Paullo post C. Capito cum T. Carrinate. Horum ego vix attigi[2] penulam; tamen remanserunt; ceciditque belle. Sed casu sermo a Capitone de Urbe augenda. A ponte Mulvio Tiberim duci secundum montes Vaticanos; campum Martium coædificari; illum autem campum Vaticanum fieri, quasi Martium[3] campum. Quid ais? inquam. At ego ad tabulam[4], ut, si recte 4 possim, Scapulanos hortos. "Cave facias, inquit. Nam ista lex[5] perferetur. Vult enim Cæsar." Audire me facile passus sum: fieri autem, moleste fero. Sed tu quid ais? Quamquam quid quæro? Nosti diligentiam Capitonis in rebus novis perquirendis. Non concedit Camillo. Facies me igitur certiorem de Idibus. Ista

5. *Antiocho*] *Servo tuo literatissimo.*

6. *Varrone*] *Novæ epistolæ initium hic facit Crat. ut volebat Manut.* OR.

7. *lupus in fabula*] *Terent. Adelph.* iv. 1. 21. *Plaut. Stich.* iv. 1. 71. This phrase is equivalent to, *talk of any one but the Devil, and he is sure to appear.*

8. *id temporis*] *hora cœnæ.*

9. *non scinderem*] *I did not press him to stay.*

1. *tuum*] Scil. *proverbium, quo in simili re uti soles, si honoris causa invitas quosdam, quos mavis abire quam remanere.* MAN.

2. *attigi*] *I scarcely pressed them at all.*

3. *quasi Martium*] *The Comitia being there held.* Such were the architectural improvements that Cæsar contemplated. Cicero was ready to listen to these points, as the value of the gardens that he had in view would be influenced by them.

4. *ad tabulam*] *Tabula proponebatur, inscriptis nominibus earum rerum, de quibus auctio futura erat.* MAN.

5. *lex*] *De Urbe augenda.*

enim me res adducebat [6]. Eo adjunxeram ceteras: quas consequi tamen biduo aut triduo post facile potero. Te tamen in via confici minime volo. Quin etiam Dionysio 5 ignosco. De Bruto quod scribis, feci ut ei liberum esset, quod ad me attineret. Scripsi enim ad eum heri, Idib. [Mai.] ejus opera mihi nihil opus esse.

Ep. dxciii. seq. Att. xiii. 6.

EPISTOL. XXXIV [1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se Asturam venisse, petitque ut cum Publilio transigat.

Asturam veni VIII Kal. Vitandi enim caloris caussa Lanuvii III horas acquieveram. Tu velim, si grave non erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc veniendum sit. Id potes per Egnatium Maximum. Illud in primis, ut cum Publilio [2], me †[pæne [3]] absente, conficias: de quo quæ fama sit, scribes.

Id pópulus [4] curat scílicet.

Non mehercule arbitror. Etenim hæc decantata erat fabula. Sed complere paginam volui. Quid plura? Ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas. Scripsi enim ad te de hortis.

Epist. dcxxx. seq. Fam. vi. 19.

6. *adducebat*] *Scil. Romam, ut auctioni interessem.*

1. EPISTOL. XXXIV.] Aug. 25, 709. A.U.C. Astura.

2. *Publilio*] *De dote ejus sororis, quam Cicero dimiserat, restituenda.* SCH.

3. † *pæne*] *Sane corruptum.*—OR.

4. *id populus*] *Terent. Andr.*

EPISTOL. XXXV et XXXVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Urbe per Atheniensem quendam augenda, 1. De libris Academicis Varroni datis, 2. De Bruti erga se amore, 3.

1 O rem indignam! Gentilis[2] tuus Urbem auget; quam hoc biennio primum vidit[3]: et ei parum magna visa est, quæ etiam ipsum capere potuerit. Hac de re igitur exspecto litteras tuas. 2 Varroni, scribis, te, simul ac venerit—. Dati igitur jam sunt; nec tibi integrum est: hui, si scias quanto periculo[4] tuo: aut fortasse litteræ meæ te retardarunt. Sed eas nondum legeras, quum has proximas scripsisti. Scire igitur aveo, quo modo res se habeat.

3 De Bruti[5] amore vestraque ambulatione, etsi mihi nihil novi affers, sed idem, quod sæpe; tamen hoc audio libentius, quo sæpius: eoque mihi jucundius est, quod tu eo lætaris; certiusque eo est, quod a te dicitur.

Ep. dcxx. seq. Att. xiii. 37.

1. Epistol. XXXV. XXXVI.] August 6, 709. A.U.C. Tusculan villa.

2. *Gentilis*] *Aliquis Atticus vel Atheniensis artifex Geometres, a Cæsare adhibitus designando spatio proferendi pomærii.*—Gron. *Eum gentilem, scil. popularem Attici vocat, quod Athenæ quasi altera Pomponii Attici patria esset. Vid. Ep.* 33. §. 4.

3. *primum vidit*] It was only two years that he had been free of the city. *Cæsar omnes medicinam professos et liberalium artium doctores civitate donavit. Vid. Sueton. Jul.* 42. Gron.

4. *periculo*] Atticus had pledged himself that the books should be approved by Varro.

5. *De Bruti*] *Hæc quæ inde a Manutio constituebant epist.* 36, *cum præcedente conjunxi, præeuntibus Crat. et Sch. Lun.* Orell.

EPISTOL. XXXVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Xenonis nomine, 1. De Quinti filii maledictis, 2. De laudatione Porciæ, 3. De gladiatoribus: De Auctione Cluvianorum bonorum proscribenda, 4.

1 Has alteras hodie litteras. De Xenonis[2] nomine et de Epiroticis XL., nihil potest fieri nec commodius, nec aptius, quam ut scribis. Id erat locutus mecum eodem 2 modo Balbus minor. Novi nihil sane, nisi Hirtium cum Quinto acerrime pro me litigasse: omnibus eum locis [facere], maximeque in conviviis: quum multa de me, tum redire ad patrem: nihil autem ab eo tam *ἀξιοπίστως* dici, quam alienissimos nos esse a Cæsare: fidem nobis habendam non esse: me vero etiam cavendum: (*φοβερὸν ἦν,* nisi viderem scire Regem[3], me animi nihil habere:) Ciceronem vero meum vexari. Sed id quidem arbitratu suo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dedisse Leptæ tabellario, quam tuas acceperim litteras. Eam tu igitur, si me amas, curabis, si modo mittetur, 3 isto modo mittendam Domitio et Bruto. De gladiatoribus: de ceteris, quæ scribis *ἀνεμοφόρητα*[4], facies me 4 quotidie certiorem. Velim, si tibi videtur, appelles Balbum et Offilium[5] de auctione[6] proscribenda. Equidem locutus sum cum Balbo. Placebat. Puto conscripta

1. EPISTOL. XXXVII.] Date and place of the preceding.

2. *Xenone*] *Xeno videtur Attici procurator fuisse, qui dederat pecuniam Ciceronis filio Athenis agenti; eo pertinent Epirotica xl.* ERN.

3. *regem*] *Cæsar.*

4. *ἀνεμοφ.*] *Levia et digna quæ ventis ferantur.*

5. *Offilium*] Scil. *ut coheredem.*

6. *auctione*] Scil. *Cluvianorum bonorum. Cluvius enim heredes scripserat T. Hordeonium et Ciceronem, alios item ut patet ex* xiii. 46. xvi. 6. *ad Att. Inter coheredes autem de Auctione convenerat ut bonis in pecuniam redactis suum quisque facilius capere posset.* MAN.

habere Offilium omnia; habet et Balbus: sed Balbo placebat, propinquum diem, et Romæ: si Cæsar moraretur, posse diem differri. Sed is quidem adesse videtur. Totum igitur considera. Placet enim Vestorio.

Epist. dcxxi. seq. Att. xiii. 38.

EPISTOL. XXXVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De contumeliosis Q. Filii literis et ratione eum excipiendi, 1, 2.

1 Ante lucem quum scriberem contra Epicureos[2] de eodem oleo et opera exaravi nescio quid ad te, et ante lucem dedi. Deinde quum, somno repetito, simul cum sole experrectus essem, datur mihi epistola a sororis tuæ filio, quam ipsam tibi misi; cujus est principium non sine maxima contumelia. Sed fortasse *οὐκ ἐπέστησεν.* Est autem sic; *Ego enim non probo, quidquid non belle in te dici potest.* Posse vult in me multa dici non belle, sed ea se negat approbare. Hoc quidquam pote impurius? Jam cetera leges, (misi enim ad te,) judicabisque. Bruti nostri quotidianis assiduisque laudibus, quas ab eo de nobis haberi permulti mihi renuntiaverunt, commotum istum aliquando, scripsisse aliquid ad me; credo et ad te: idque ut sciam, facies: nam, ad patrem de me quid scripserit, nescio; de matre quam pie! *Volueram*, inquit, *ut quam plurimum tecum essem, conduci mi domum; et id ad te scripseram: neglexisti. Ita minus multum una erimus. Nam ego istam domum*

1. Epistol. XXXVIII.] Tusc. Aug. 8, 709. A.U.C.

2. *Epicureos*] *Tusculanam Secundam, quam scripsit de tolerando dolore contra Epicuri sententiam, qui summum malum ponebat in dolore.* Man.

videre non possum: qua de caussa, scis. Hanc autem 2 caussam pater odium matris esse dicebat. Nunc me juva, mi Attice, consilio, *πότερον*[3] *δίκας τεῖχος ὕψιον*, [id est, utrum aperte hominem asperner et respuam,] *ἢ σκολιᾶς ἀπάτας*. Ut enim Pindaro, sic *δίχα μοι νόος, ἀτρέκειαν εἰπεῖν*. Omnino moribus meis illud aptius, sed hoc fortasse temporibus. Tu autem, quod ipse tibi suaseris, idem mihi persuasum putato. Equidem vereor maxime, ne in Tusculano opprimar. In turba hæc essent faciliora. Utrum igitur Asturæ? Quid, si Cæsar subito? Juva me, quæso, consilio. Utar eo, quod tu decreveris.

Epist. dcxxii. seq. Att. xiii. 39.

EPISTOL. XXXIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

De impiis Q. filii literis, 1. Romam se venturum, sed invitum. Dicæarchi aliquot libros poscit, 2.

1 O incredibilem vanitatem! ad patrem, domo sibi carendum propter matrem: plena † pietatis[2]. Hic autem jam languescit, et ait sibi illum jure iratum. Sed utar tuo consilio. *Σκολιά* enim tibi video placere. Romam, ut censes, veniam, sed invitus. Valde enim in scribendo hæreo. Brutum, inquis, eadem scilicet. Sed nisi hoc esset, res me ista non cogeret. Nec enim inde venit, unde mallem; neque diu abfuit; neque ullam litteram ad me. Sed tamen scire aveo, qualis ei totius itineris

3. *πότερον*] *Shall I take the high wall of Justice, or the crooked one of Deceit.* A line of Pindar preserved in *Plato de Republic. Libr.* ii.

1. Epistol. XXXIX.] August 8, 709, A.U.C.

2. † *pietatis*] Scil. illa epistola est. Ironice. Alii legunt *plenam*.

summa fuerit. Libros mihi, de quibus ad te antea 2 scripsi, velim mittas, et maxime *Φαίδρου*[3] *περισσῶν*, et *Ἑλλάδος*[4]. Epist. dcxxiii. seq. Att. xiii. 40.

EPISTOL. XL[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Bruti ad Atticum literis, et de Q. filii adventu, 1, 2.

1 Itane nuntiat Brutus, illum[2] ad bonos viros? *Εὐαγγέλια*. Sed ubi eos? Nisi forte se suspendit[3]. Hic autem ut stultum[4] est! Ubi igitur *φιλοτέχνημα*[5] illud tuum, quod vidi in Parthenone, Ahalam et Brutum? Sed quid faciat? Illud optime[6], *sed ne is quidem, qui omnium flagitiorum auctor, bene de nostro.* At ego verebar, ne etiam Brutus eum diligeret. Ita enim signi- 2 ficarat iis, quas ad me. *At vellem*[7] *aliquid degustasse de fabulis.* Sed coram, ut scribis. Etsi, quid mi auctor es? Advolone, an maneo? Equidem et in libris hæreo, et illum hic excipere nolo: ad quem, ut audio, pater hodie ad Saxa Acronoma[8]. Mirum, quam inimicus ibat, ut ego objurgarem. Sed ego ipse *κεπφοῦμαι*[9]. Itaque posthac. Tu tamen vide, quid de adventu meo censeas; et *τὰ ὅλα*, cras si perspici potuerint, mane statim ut sciam. Ep. dcxxv. seq. Att. xiii. 41.

3. *Φαίδρου*] A book of Dicæarchus on the superfluities of the Phædrus of Plato.

4. *Ἑλλάδος*] The Geography of Greece by the same.

1. EPISTOL. XL.] August 3, 709, A.U.C.

2. *illum*] *Cæsarem rediturum esse.*

3. *suspendit*] *And find them in the hades below.*

4. *stultum*] *Cæsaris imperium.*

5. *φιλοτέχν.*] Atticus had a room or villa which he called his Parthenon. Herein were busts of the Brutus that expelled Tarquin, and of Servilius Ahala that killed Spurius Mælius accused of aiming at the title of King.

6. *optime*] Scil. *scripsisti.*

7. *vellem*] Young Cicero is supposed to write thus to his uncle.—"*I wish you could have tasted of his conversation.*"

8. *Acronoma*] A name unknown to the geographers.

9. *κεπ.*] Sic scripsi de altera

EPISTOL. XLI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De epistola ad Attici sororem Q. fratri missa, et de ratione ejus filium accipienda, 1, 2.

Ego vero Quinto epistolam ad sororem misi. Quum ille quereretur filio cum matre bellum, et se ob eam caussam domo cessurum filio diceret; dixi illum commodas ad matrem litteras, ad te nullas. Ille alterum mirabatur: de te autem suam culpam, quod sæpe graviter ad filium scripsisset de tua in illum injuria. Quod autem relanguisse se dicit, ego ei tuis litteris lectis, *σκολιᾶς*[2] *ἀπάτας* significavi me non †fore—[3]. Tum enim mentio Canæ[4]. Omnino, si id consilium placeret, esset necesse. Sed ut scribis, ratio est habenda gravitatis; et utriusque nostrum idem consilium esse debet: etsi in me graviores injuriæ, et certe notiores. Si vero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio est. Sed coram. Magna enim res, et multæ cautionis. Cras igitur; nisi quid a te †commeatus[5].

Ep. dcxxv. seq. Att. xiii. 43.

Bosii susp. Hoc perfect. habet Hesych. *κέπφωμαι* Cd. dec. *κεπφοῦμαι* Bos. conj. Græv. Ern. Sch. Lun. Orelli.—*I am blown about.*

1. Epistol. XLI.] August 9, 709, A.U.C. Tusculan Villa.

2. *σκολιᾶς*] Ep. B. 8.

3. †*nom fore*] Hæç corrupta. Sane syllabis *re tum* absorptum v. iratum. Placeret *me non fore ei iratum. Tum enim mentio.* Or.

4. *Canæ*] Daughter of Q. Gellius Canus, whom young Quintus was to marry against his inclination.

5. †*commeatus*] Equidem lego *commeat* Cfr. Lib. 8. Ep. 9. *Crebro illius literæ ab aliis ad nos commeant.* Orelli.

EPISTOL. XLII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Colloquium cum Quinto Filio habitum exponit, 1. Ad diem natalem suum Atticum invitat, 2. Se Lepidi rogatu Romam venturum ostendit, 3.

Venit ille[2] ad me, *καὶ μάλα κατηφής·* et ego, *σὺ δὲ* 1 *δὴ τί σύννους*[3]; "Rogas? inquit: cui iter instet, et iter ad bellum, idque quum periculosum, tum etiam turpe." Quæ vis igitur? inquam. "Æs, inquit, alienum: et tamen ne viaticum quidem." Hoc loco ego sumpsi quiddam de tua eloquentia. Nam tacui. At ille: "sed me maxime angit avunculus." Quidnam? inquam. "Quod mihi, inquit, iratus est." Cur pateris? inquam. Malo enim ita dicere, quam, cur committis? "Non patiar, inquit: caussam enim tollam." Et ego, rectissime quidem. Sed si grave non est, velim scire, quid sit caussæ. "Quia, dum dubitabam, quam ducerem, non satisfaciebam matri, ita ne illi quidem. Nunc nihil mihi tanti est. Faciam quod volunt." Feliciter velim, inquam, teque laudo. Sed quando? "Nihil ad me, inquit, de tempore, quoniam rem probo." At ego, inquam, censeo, prius, quam proficiscaris. Ita patri quoque morem gesseris. "Faciam, inquit, ut censes." Hic dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diem[4] 2 meum scis esse III. Non. Jan. Aderis igitur. Scrip-

1. EPISTOL. XLII.] End of December, A.U.C. 709, Tusculan Villa.

2. *Ille*] Cicero's nephew, Quintus. Atticus had, perhaps, told Cicero to expect him. Atticus, his uncle, and Pomponia, his mother, had wished him to marry. He hesitated and gave offence. Moreover, he imagined that he was about to leave Rome, and join Cæsar's intended expedition against the Parthian. In this there was danger. He was in debt. There was disgrace in this.

3. *σύννους*] *Q. s. p. from Συννοέω—Why so thoughtful?*

4. *diem*] Scil. *Natalem.*

seram jam: ecce tibi, orat Lepidus ut veniam[5]. Opinor augures[6] nil habere ad templum effandum. Eatur: μίασμα δρυός[7]. Videbimus te igitur.

Ep. dclii. seq. Fam. vii. 30.

EPISTOL. XLIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Gratias agit, quod sibi de prorogatione diei, quo Romam veniendum sit, scripserit.

Ego vero utar prorogatione diei: tuque humanissime fecisti, qui me certiorem feceris, atque ita, ut eo tempore acciperem litteras, quo non exspectarem: tuque ut ab ludis scriberes. Sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: sed consequemur biduo post.

Ep. dcxxvi. seq. Att. xiii. 44.

EPISTOL. XLIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Cæsaris statua in pompa Circensi gestata, 1. De Libris Academicis Varroni datis; De Atticæ ludorum spectatione, 2. De libris aliquot mittendis et loco Ligarianæ corrigendo, 3.

1 Suaves tuas litteras! etsi acerba pompa[2]. Verum-

5. *veniam*] i. e. *Romam.*

6. *Augures*] Cæsar wished to erect a Temple to Bellona (*Sueton. Cæs.* 44). This was to be done according to the forms of antiquity. Cicero imagines that the Augurs cannot, without him, determine what these forms are.

7. μιάσμα] *Est autem μίασμα δρυός proprie dictum pro piaculo in quercum Dodonæum.* GRON.—Cicero looked upon the erection, on the part of Cæsar, of a Temple to Bellona, as a sort of impiety.

1. EPISTOL. XLIII.] Tusculan Villa—About the 12th of August.

1. EPISTOL. XLIV.] Tusculan Villa—August 12, 709. A.U.C.

2. *Pompa*] Now was the time of the Circensian games. In the procession appeared an image of Cæsar, carried about by the side of one of Victory. The people refused to applaud even this latter one, on account of Cæsar's being near it. Of this Cicero approves.

tamen scire omnia non acerbum est, vel de Cotta [3]. Populum vero præclarum, quod propter malum vicinum, ne Victoriæ quidem ploditur. Brutus apud me fuit: cui quidem valde placebat, me aliquid ad Cæsarem [4]. Annueram; sed pompam videret. Tu tamen ausus es Varroni dare [5]? Exspecto quid judicet. Quando autem perleget? De Attica [6], probo. Est quiddam etiam 2 animum levari quum spectatione, tum etiam religionis opinione et fama. Cottam [7] mihi velim mittas. Libonem mecum habeo, et habueram ante Cascam. Brutus 3 mihi T. Ligarii verbis nuntiavit, quod appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana, erratum esse meum: sed, ut aiunt, *μνημονικὸν ἁμάρτημα*. Sciebam Curfidium pernecessarium Ligariorum: sed eum video ante esse mortuum. Da igitur, quæso, negotium Pharnaci, Antæo, Salvio [8], ut id nomen ex omnibus libris tollatur.

Epist. dcxxvii. seq. Att. xiii. 45.

EPISTOL. XLV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De adventu Cæsaris in epistola ejus nuntiato, et de divisione hereditatis Cluvianæ, 1—3.

1 Fuit apud me Lamia post discessum tuum, epistolamque ad me attulit missam sibi a Cæsare: quæ quamquam

3. *Cotta*] One of the fifteen Senators to whom the care of the Sibylline books was entrusted. He was a partizan of Cæsar's. There was in Rome a strong wish for a war against the Parthians. Cotta asserted that it was written in the Sibylline books that Parthia could only be subdued by a king, herein hinting at and flattering Cæsar.

4. *Cæsarem*] *Scil. de Republica ordinanda.*

5. *dare*] *Libros Academicos.*

6. *Attica*] His daughter, who had been permitted, for the first time, to see the games. Of this Cicero approves, on the score of such sights being good as amusements, and good as giving to the world a notion of her piety.

7. *Cottam . . . Libonem . . Cascam*] *Libros horum scriptorum.*

8. *Pharnaci, Ant. Salv.*] Copying-slaves of Atticus.

1. Epistol. XLV.] August 15, 709. A.U.C. Tusculan Villa.

ante data erat, quam illæ Diocharinæ,[2] tamen plane declarabat, illum ante ludos[3] Romanos esse venturum. In qua extrema scriptum erat, ut ad ludos omnia pararet, neve committeret, ut frustra ipse properasset. Prorsus ex his litteris non videbatur esse dubium, quin ante eam diem[4] venturus esset: idemque Balbo, quum eam epistolam legisset, videri Lamia dicebat. Dies feriarum mihi additos video: sed quam multos, fac, si me amas, 2 sciam. De Bæbio poteris, et de altero vicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies consumam in philosophia explicanda; currentem tu quidem: sed cum Dolabella 3 vivendum esse istis diebus vides. Quod nisi me Torquati caussa teneret, satis erat dierum, ut Puteolos[5] excurrere possem, et ad tempus redire. Lamia quidem a Balbo (ut videbatur) audiverat, multos nummos domi esse numeratos, quos oporteret quam primum dividi. Magnum pondus argenti, præter prædia: auctionem primo quoque tempore fieri oportere. Scribas ad me velim, quid tibi placeat. Equidem, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorem, nec officiosiorem, nec nostri studiosiorem facile delegissem Vestorio: ad quem accuratissimas litteras dedi, quod idem te fecisse arbitror. Mihi quidem hoc satis videtur. Tu quid dicis? Unum enim pungit, ne negligentiores esse videamur. Exspectabo igitur tuas litteras.

Epist. dcxxviii. seq. Att. xiii. 46.

2. *Diocharinæ*] *Brought by Diochares, a freedman of Cæsar's.*

3. *Ludos*] *In the beginning of September.*

4. *eam diem*] *Sept. 4, the first day of the games.*

5. *Puteolos*] In order to take possession of the legacy left him by Cluvius.

EPISTOL. XLVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit Pollicem sibi præsto fuisse, 1. Balbum a se conventum, 2. Petit ut Vestorium negligentiæ accuset, 3. De Cossinii morte dolet: Quinto Fratri, si fieri possit, pecuniam delegaturum ostendit, 4. Vestorium excusat, 5.

Pollex[2] quidem, ut dixerat, ad Idus Sext., ita mihi 1 Lanuvii pridie Idus præsto fuit; sed plane pollex, non index[3]. Cognosces igitur ex ipso[4]. Balbum conveni. 2 Lepta[5] enim de sua vini curatione laborans, me ad eum perduxerat: in eo autem Lanuvino[6], quod Lepido tradidit, ex eo hoc primum: "*paullo ante acceperam eas litteras, in quibus magnopere confirmat, ante ludos Romanos.*" Legi epistolam: multa de meo Catone, quo sæpissime legendo se dicit copiosiorem factum: Bruti Catone[7] lecto se sibi visum disertum. Ex eo 3 cognovi cretionem Cluvii (o Vestorium negligentem!) liberam[8] cretionem, testibus præsentibus, sexaginta diebus. Metuebam ne ille arcendus[9] esset. Nunc

1. Epistol. XLVI.] August 12, 709. A.U.C.—Neighbourhood of Lanuvium.

2. *Pollex*] Servus Ciceronis.—*Fam.* xv. 6. *Att.* viii. 5. xi. 4.

3. *index*] *Index*—the fore finger; *pollex*—the *thumb.*—Pollex brought no news.

4. *ipso*] Suppl. *quem ad te mitto.*

5. *Lepta*] Cæsar was preparing a great feast for the whole Roman people. The wine department was given to Lepta.

6. *Lanuvino*] *Balbus Lanuvinum prædium habuit, quod postea vendidit Lepido. In eo prædio Cicero cognoverat hoc primum, Cæsarem literis ad Balbum missis confirmasse, se ante Ludos Romanos Romæ futurum; in iisque Ciceronis Catonem laudasse. Deinde ex eodem Balbo cognovit, quæ de cretione Cluvii narrat.* Sch.

7. *Catone*] *Encomium of Cato.*

8. *liberam*] *Vel eam, ubi in testamento sic scriptum erat, ut hæres hæreditatem certo dierum spatio cerneret,* Quibus scierit poteritque; *quæ cretio alias dicitur* vulgaris *et opponitur* continuæ: *vel eam, quæ libera esset a quovis onere, vel mutandi nominis, vel gentilitiorum sacrorum; unde hujus modi hereditas dicitur* sine sacris hereditas. Prior *mihi ratio verior videtur.* Sch.

9. *arcess.*] *Metuebam ne Vestorius, quoniam nihil de Cluvii hereditate ad me scripserat, ad me Lanuvium arcessendus erat.* Sch.

mittendum est, ut meo jussu cernat. Idem igitur Pollex. Etiam de hortis Cluvianis egi cum Balbo liberalius: se enim statim ad Cæsarem scripturum: Cluvium autem a T. Hordeonio legare[1] et Terentiæ H-S ɪↃↃↃ, et sepulchro, multisque rebus; nihil a nobis. Subaccusa quæso Vestorium. Quid minus probandum, quam Plotium unguentarium per suos pueros omnia 4 tanto ante Balbo; illum mi ne per meos quidem? De Cossinio[2] doleo; dilexi hominem. Quinto delegabo, si quid æri meo alieno superabit, et emptionibus; ex quibus mi etiam æs alienum faciendum puto. De domo 5 Arpini nihil scio. Vestorium nihil est quod accuses. Jam enim obsignata hac epistola, noctu tabellarius noster venit, et ab eo litteras diligenter scriptas attulit, et exemplum testamenti.

Epist. dcxxix. seq. Att. xiii. 34.

EPISTOL. XLVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Se mox ad Urbem venturum significat, 1—3.

1 Posteaquam *ábs ted Agamemno*[2], non *út venirem*, (nam id quoque fecissem, nisi Torquatus[3] esset,) sed ut scriberem, *tétigit*—, omnia, quæ in manibus habebam, abjeci; quod jusseras, edolavi. Tu velim e Pollice[4] cognoscas rationes nostras sumptuarias. Turpe est enim nobis, illum[5] qualiscumque[6] est, hoc primo anno agere. Post moderabimur diligentius. Idem Pol-

1. *Legare*] *Had encumbered the legacy of Hordeonius with payments to Terentia, &c.*

2. *Cossinio*] *Mortuo.*

1. Epistol. XLVII.] Astura. End of August, 709. A.U.C.

2. *abs ted Agam.*] *A quotation from one of the old Tragedians.*

3. *Torquatus*] *Vid. ep.* 21. *sect.* 2.

4. *Pollice*] *Ep.* 46. *sect.* 1.

5. *illum*] *Young Cicero at Athens.*

6. *qualiscumque*] *It is a shame for him, even though he be prodigal, to want money in his first year.*

lex remittendus est, ut ille cernat. Plane Puteolos[7] non fuit eundum, quum ob ea, quæ ad te scripsi, tum quod Cæsar adest. Dolabella scribit se ad me postridie Idus. O magistrum[8] molestum! Lepidus[9] ad me heri vesperi litteras misit Antio: nam ibi erat: habet enim domum, quam nos vendidimus: rogat magnopere, ut sim Kal. in Senatu; me et sibi et Cæsari vehementer gratum esse facturum. Puto equidem nihil esse. Dixisset enim tibi fortasse aliquid Oppius; quoniam Balbus est æger. Sed tamen malim venire frustra, quam desiderari, si opus esset: moleste ferrem postea. Itaque hodie Antii: cras ante meridiem, domi. Tu velim, nisi te impedivisti, apud nos pridie Kal. cum Pilia. Te spero cum Publilio confecisse[1]. Equidem Kal.[2] in Tusculanum recurram. Me enim absente omnia cum illis transigi malo. Q. fratris epistolam ad te misi, non satis humane illam quidem respondentem meis litteris, sed tamen quod tibi satis[3] sit, ut equidem existimo. Tu videbis.

Epist. dcxxxiii. seq. Att. xiii. 48.

EPISTOL. XLVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Leptæ hereditate, et de laudatione Porciæ, 1, 2.

1 Heri nescio quid in strepitu[2] videor exaudisse, quum diceres, te in Tusculanum venturum: quod utinam!

7. *Puteolos*] *Ep. præc.*

8. *magistrum*] Dolabella, it seems, was continually giving lectures to Cicero upon his behaviour towards Cæsar.

9. *Lepidus*] Consul, *suffectus*, in the place of Cæsar for the remainder of the year.

1. *confecisse*] *De dote Publiliæ reddenda.—Ep.* 34.

2. *Equidem Kal.*] Scil. Septembris, dimisso senatu statim *in Tusculanum recurram.* MAN.

3. *tibi satis*] *In qua tamen ea de re scripta sint, quæ tibi satisfacere possint.* MAN.

1. EPISTOL. XLVIII.] Beginning of September, 709. A.U.C. Tuscul. Vill.

2. *in strepitu*] *Aliorum negotiorum, multisque aliis interpellantibus.* SCH.

iterum utinam! tuo tamen commodo. Lepta me rogat, ut, si quid sibi opus sit, accurram. Mortuus enim Babullius[3]. Cæsar, opinor, ex uncia: etsi nihil adhuc: sed Lepta ex triente. Veretur autem, ne non liceat tenere hereditatem; ἀλόγως omnino, sed veretur tamen. Is igitur si accierit, accurram; sin minus, haud ante-
2 quam necesse erit. Tu Pollicem, quum poteris. Laudationem Porciæ[4] tibi misi correctam: atque eo properavi, ut, si forte aut Domitii filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. Id si tibi erit commodum, magnopere cures velim: et velim M. Varronis[5] et Lollii mittas laudationem; Lollii utique. Nam illam legi, volo tamen regustare. Quædam enim vix mihi credo legisse me.

Epist. dcxxxiv. seq. Att. xiii. 49.

EPISTOL. XLIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Tigellii iniqua erga se iracundia, 1, 2.

1 Atticæ primum salutem, quam equidem ruri esse arbitror. Multam igitur salutem et Piliæ. De Tigellio[2],

3. *Babullius*] *Qui, ut statim significatur, Leptam et Cæsarem heredes instituerat.* SCH.

4. *Porciæ*] *Ep.* 37. *sect.* 2.

5. *Varronis*] *Qui et ipsi Porciam laudaverant.* MAN.

1. EPISTOL. XLIX.] Beginning of Sept. 709. A.U.C. Tuscul. Vill.

2. *Tigellio*] *Hermogene Tigellio, tibicine et cantore, Cæsaris familiari, Phameæ nepote.* (*Ad. Fam.* vii. 24, *Hor.* Sat. I. 2, 3. 3, 4.) MAN. Phameas, the grandfather of Hermogenes, had wished to employ Cicero as an advocate in a cause against the sons of Octavius. These were parties against whom Cicero was unwilling to be employed. Still he undertook the cause; for Phameas had expressed a wish to do him good service in his canvass for the Consulship. Of this Cicero had not availed himself. Still he felt as obliged to Phameas as if he had done so. Now it so happened that on the day of Phameas's trial, Sestius had to be tried also. There was no putting off the trial of Sestius; and Cicero was engaged in it. Cicero, then, from being unable to defend Phameas offends Tigellius.—See *Fam.* vii. 24, an epistle to Fadius Gallus upon the matter.

si quid novi: qui quidem, ut mihi Gallus Fabius scripsit, *μέμψιν ἀναφέρει* mihi quamdam iniquissimam, me Phameæ defuisse, quum ejus caussam recepissem: quam quidem receperam contra pueros Octavios Cn. filios non libenter: sed et Phameæ caussa volebam. Erat enim, si meministi, in Consulatus petitione per te mihi pollicitus, si quid opus esset: quod ego perinde tuebar, ac si usus essem. Is ad me venit, dixitque, judicem operam dare sibi constituisse eo die ipso, quo de Sextio nostro lege Pompeia [3] in consilium iri necesse erat. Scis enim dies illorum judiciorum præstitutos fuisse. Respondi non ignorare eum, quid ego deberem Sextio: quem vellet, alium diem si sumpsisset, me ei non defuturum. Ita tum ille discessit iratus: puto me tibi narrasse. Non laboravi scilicet, nec hominis alieni injustissimam iracundiam mihi curandam putavi. Gallo autem narravi, 2 quum proxime Romæ fui, quid audissem; neque nominavi Balbum [4] minorem. Habuit suum negotium Gallus, ut scribit. Ait illum, me animi conscientia, quod Phameam destituissem, de se suspicari. Quare tibi hactenus mando, de illo nostro, si quid poteris, exquiras: de me ne quid labores. Est bellum, aliquem libenter odisse; quemadmodum non omnibus servire [5]. Etsi mehercule, ut tu intelligis, magis mihi isti serviunt, si observare servire est.

Ep. dcxxxv. seq. Fam. vii. 24.

3. *Pompeia*] De ambitu, *nam de vi multo ante* Lutatia *reus factus erat, quum eum Cicero oratione, quæ extat, defenderet.* Sch.

4. *Balbum*] *Non dixi id me audisse a Balbo minore. Is enim, quum Tigellio familiariter uteretur, in consuetudine cognoverat illius animum offensiorem Ciceroni propter Phameam, eaque de re certiorem fecit Gallum.* Man.

5. *non omnibus servire*] *See Fam.* vii. 24. *sect.* 1.

EPISTOL. L[1].

CICERO ATTICO SAL.

De epistola ad Cæsarem scripta, 1. De Vestorii negotio, 2. De adventu Cæsaris: de Tigellio, 3. De obviam itione Cæsari, 4, 5.

1 Admonitus quibusdam tuis litteris, ut ad Cæsarem uberiores litteras mittere instituerem, quum mihi Balbus nuper in Lanuvino dixisset, se et Oppium scripsisse ad Cæsarem, me legisse libros contra Catonem, et vehementer probasse; conscripsi de his ipsis libris epistolam Cæsari, quæ deferretur ad Dolabellam: sed ejus exemplum misi ad Oppium et Balbum; scripsique ad eos, ut tum deferri ad Dolabellam juberent meas litteras, si ipsi exemplum probassent. Ita mihi rescripserunt, nihil umquam se legisse melius, epistolamque meam jusserunt 2 dari Dolabellæ. Vestorius[2] ad me scripsit, ut juberem mancipio dari servo suo, pro mea parte, Hetereio cuidam, fundum Brinnianum; ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset. Eum servum, si tibi videbitur, ad me mittes. Opinor enim, ad te etiam scripsisse Vestorium. 3 De adventu Cæsaris idem, quod a te, mihi scriptum est ab Oppio et Balbo. Miror te nihildum cum Tigellio, vel ut hoc ipsum, quantum acceperit: prorsus aveo scire, 4 nec tamen flocci facio. Quæris, quid cogitem de obviam itione; quid censes, nisi Alsium? et quidem ad Murenam

1. EPISTOL. L.] Beginning of Sept. 709. A.U.C.

2. *Vestorius*] Cicero was left, along with some others, heir (or co-heir) to the property of Brinnius. Cicero, as chief legatee, was *Magister Auctionis*. Hetereius wishes to buy Cicero's share. Vestorius Cicero's agent. Now Vestorius, as well as Hetereius is at Puteoli. Vestorius tells Cicero to make over his share (*mancipio dare . . . pro parte*) to Hetereius: and to give the deed to one of his (Vestorius's) slaves in Rome. This the slave will transmit to Vestorius at Puteoli, who will, again, give it to Hetereius.

de hospitio scripseram: sed opinor cum Matio profectum. Sallustius igitur urgebitur. Scripto jam superiore 5 versiculo, Eros mihi dixit, sibi Murenam liberalissime respondisse. Eo igitur utamur. Nam Silius culcitas non habet. Dida autem, opinor, hospitibus totam villam concessit.

Ep. dcxxxvii. seq. Att. xiii. 31.

EPISTOL. LI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De epistola ad Cæsarem scripta, 1. De Atticæ valetudine; de Tigellio; de Quinti filii adventu, 2.

Ad Cæsarem quam misi epistolam, ejus exemplum 1 fugit me tum tibi mittere; nec id fuit, quod suspicaris, ut me puderet tui, ne ridicule hemicillus[2]: nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον ὅμοιονque scriberem. Bene enim existimo de illis libris, ut tibi coram. Itaque scripsi, et ἀκολακεύτως, et tamen sic, ut nihil eum existimem lecturum libentius. De Attica nunc demum 2 mihi est exploratum. Itaque ei de integro gratulare. Tigellium totum mihi, et quidem quamprimum: nam pendeo animi. Narro tibi, Quintus[3] cras: sed ad me, an ad te, nescio. Mihi scripsit Romam VIII. Kal. Sed misi, qui invitaret: etsi hercle jam Romam veniendum est, ne ille[4] ante advolet.

Ep. dcxxxviii. Fam. vii. 25.

1. EPISTOL. LI.] Beginning of Sept. 709.

2. *hemicillus*] Either—ἡμίκιλλος, *a mule*, or—μικύλλος (from μικυς—μικρος) *pusillus*. Cicero tells Atticus that he addressed Cæsar in a tone of equality.

3. *Quintus*] Scil. *veniet*.

4. *ille*] Cæsar, from the Spanish war.

EPISTOL. LII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Narrat Cæsarem a se hospitio acceptum, 1, 2.

1 O hospitem[2] mihi tam gravem! *ἀμεταμέλητον*: fuit enim perjucunde. Sed quum secundis Saturnalibus ad Philippum vesperi venisset, villa ita completa militibus est, ut vix triclinium, ubi cænaturus ipse Cæsar esset, vacaret: quippe hominum CIↃ CIↃ. Sane sum commotus, quid futurum esset postridie: ac mihi Barba Cassius subvenit: custodes dedit. Castra in agro: villa 2 defensa[3] est. Ille tertiis Saturnalibus[4] apud Philippum ad horam VII.; nec quemquam admisit. Rationes opinor cum Balbo: inde ambulavit in littore. Post horam VIII. in balneum: tum audivit de Mamurra: vultum non mutavit: unctus est; accubuit; *ἐμετικήν*[5] agebat. Itaque et edit et bibit *ἀδεῶς* et jucunde; opipare sane, et apparate: nec id solum,

—— sed, bene cocto[6], et
Condito sermone bono, et, si quæri', libenter.

Præterea tribus tricliniis accepti *οἱ περὶ αὐτόν* valde copiose. Libertis minus lautis[7], servisque nihil defuit. Nam lautiores eleganter accepti. Quid multa? homines visi sumus. Hospes tamen non is, cui diceres, amabo

1. EPISTOL. LII.] After December 21, A.U.C. 709. Neighbourhood of Puteoli.

2. *Hospitem*] Cæsar, who had just left him, having visited him with an enormous retinue.

3. *defensa*] *I was pressed for room. Barba helped me. He quartered the soldiers in tents outside. The villa took the appearance of a garrison. He gave me a guard.*

4. *Saturnal.*] *Dec.* 21.

5. *ἐμετ.*] *He took an emetic by way of a whet, and eat and drank freely.*

6. *bene cocto*] Lines of Lucilius—*Vid. de Finibb.* ii. 8. *sect.* 25.

7. *minus lautis*] *Of less consequence.*

te, eodem ad me eum revertere. Semel satis est. Σπουδαῖον[8] οὐδέν in sermone: φιλόλογα multa. Quid quæris? Delectatus est, et libenter fuit. Puteolis se aiebat unum diem fore, alterum ad Baias. Habes hospitium, sive ἐπισταθμίαν odiosam, mihi, dixi, non molestam. Ego paullisper hic, deinde in Tusculanum. Dolabellæ villam quum præteriret, omnis armatorum copia, dextra[9] sinistra ad equum, nec usquam alibi. Hoc ex Nicia.

Epist. dcli. seq. Att. xiii. 42.

8. Σπουδ.] *Weighty political matter.*
9. *dextra*] *Marched in parade, right and left, in honour of Dolabella.*

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLARUM AD ATTICUM.

LIBER XIV.—EPIST. I[1].

CICERO ATTICO SAL.

No letters pass between Cicero and Atticus for three months. On the Ides of March 710 Cæsar is murdered. After this event the correspondence is renewed. The letters of the present book were written 710, A.U.C. Antony and Dolabella being Consuls.

Refert, quæ Matius, ad quem deverterat, dixerit, 1, 2.

1 Deverti ad illum[2], de quo tecum mane. Nihil perditius: explicari rem non posse. Etenim si ille[3] tali ingenio exitum non reperiebat, quis nunc reperiet? Quid quæris? periisse omnia aiebat; quod haud scio an ita sit: verum ille gaudens[4]: affirmabatque minus diebus xx tumultum[5] Gallicum: in sermonem se post Idus Mart. præterquam Lepidi, venisse neminis: ad summam, non posse isthæc sic abire. O prudentem Oppium[6], qui nihilo minus illum desiderat: sed loquitur nihil, quod quemquam 2 bonum offendat. Sed hæc hactenus. Tu, quæso, quidquid novi (multa autem exspecto) scribere ne pigrere.

1. Epistol. I.] First week of April, 710, A. U. C. Suburban Villa.

2. *illum*] Scil. *Matium.*

3. *ille*] *Cæsar.*

4. *gaudens*] *That the killers of Cæsar had not attained their end.*

5. *tumultum*] This was generally expected. Nothing, however, of the kind took place.

6. *Oppium*] *Comparat Cicero Oppium, alium Cæsaris amicum, cum Matio, significatque eum, etsi ipse quoque Cæsarem desideret, pudentius tamen quam Matium de cæde ejus loqui.* Sch.

In his, de Sexto[7] satisne certum; maxime autem de Bruto[8] nostro: de quo quidem ille, ad quem deverti, Cæsarem solitum dicere, *magni refert, hic quid velit: sed quidquid volet, valde volet:* idque eum animadvertisse, quum pro Deiotaro[9] Niceæ diceret: valde vehementer eum visum et libere dicere: atque etiam (ut enim quidque succurrit, libet scribere) proxime, quum Sextii rogatu apud eum fuissem, exspectaremque sedens, quoad vocarer, dixisse eum[1], *ego dubitem quin summo in odio sim, quum M. Cicero sedeat, nec suo commodo me convenire possit? Atqui si quisquam est facilis, hic est[2]: tamen non dubito, quin me male oderit.* Hæc et ejusmodi multa[3]. Sed ad propositum. Quidquid erit non modo magnum, sed etiam parvum, scribes. Equidem nihil intermittam.

Ep. dclxxx. seq. Att. xiv. 2.

EPISTOL. II[1].

CICERO ATTICO SAL.

Duabus Attici epistolis respondet, 1—4.

Duas a te accepi epistolas heri. Ex priore theatrum 1 Publiumque 2 cognovi; bona signa consentientis mul-

7. *Sexto*] Scil. *Pompeio.*
8. *Bruto*] *Brutus enim et Cassius, ut periculum sibi ab irritata ob Cæsaris cædem plebe vitarent, Antium et Lanuvium concesserant.* Sch. *Nempe dicebant eum in armis esse et bellum movere.* Ern.
9. *Deiotaro*] *Quum Brutus eum, quod a Pompeianis partibus steterat, apud Cæsarem defenderet, a quo tamen tetrarchiæ regno multatus est.* Ern.
1. *dixisse eum*] *Cæsar.*
2. *hic est*] *I myself*—Δεικτικῶς.
3. *multa*] i. e. *ex Matio audivi.*
1. Epistol. II.] April 10, 710, A.U.C. Suburban Villa.
2. *Theatrum Publiumque*] Ἐν διὰ δυοῖν—A few days before the great Megalensian Games, in honour of Cybele, had been celebrated. Publius Syrus, the writer of the Mimes, that were acted on the occasion, had been vehemently applauded for certain passages bearing upon the matter, and praising Brutus and Cassius.

titudinis. Plausus vero L. Cassio[3] datus, etiam facetus
2 mihi quidem visus est. Altera epistola de Madaro[4] scripta, apud quem nullum σαλακώνισμα[5] * ut putas. Processi[6] enim, sed minus. Diutius sermone enim sum
3 retentus. Quod autem ad te scripseram, obscure fortasse, id ejusmodi est: aiebat, Cæsarem secum, quo tempore Sextii rogatu veni ad eum, quum exspectarem sedens, dixisse: *ego nunc tam sim stultus, ut hunc ipsum facilem hominem putem mihi esse amicum, quum tamdiu sedens meum commodum exspectet?* Habes igitur φαλάκρωμα[7], inimicissimum otii, id est, Bruti.
4 In Tusculanum hodie; Lanuvii cras; inde Asturæ cogitabam. Piliæ paratum est hospitium: sed vellem Atticam; (verum tibi ignosco;) quarum utrique salutem.

Ep. dclxxxi. seq. Att. xiv. 3.

EPISTOL. III[1].

CICERO ATTICO SAL.

Breviter de publicis quibusdam et privatis negotiis, 1, 2.

1 Tranquillæ tuæ quidem litteræ; quod utinam diutius! nam Matius posse negabat. Ecce autem structores[2] nostri ad frumentum profecti, quum inanes rediissent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari: πανικόν certe: scripsisses enim. Corumbus Balbi[3] nullus adhuc; et

3. *L. Cassio*] A brother of the murderer of Cæsar. He had taken no part whatever in the conspiracy. Thus the applauses showered upon him amused Cicero.

4. *Madaro*] Μάδαρος, depilis, glaber.—Vid. Scap. in voc.

5. *Σαλακώνισμα*] *Ostentation*—*Vid. Scap. in voce Σαλάκων.*

6. *Processi*] *I went forward on my journey: not, however, so far as I wished.*

7. *φαλάκρωμα*] *The bald-head Matius.*

1. Epistol. III.] April 11, 709, A. U. C. Tusculan Villa.

2. *structores*] Cicero was building additions to his Tusculan Villa.

3. *Balbi*] Sc. *Libertus.*

mihi notum nomen. Bellus enim esse dicitur architectus. Ad obsignandum[4] tu adhibitus non sine caussa videris. Volunt enim nos ita putare. Nescio cur non animo quoque sentiant. Sed quid hæc ad nos? Odorare 2 tamen Antonii διάθεσιν: quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere, quam quidquam mali cogitare. Tu, si quid πραγματικόν habes, scribe: sin minus, populi ἐπισημασίαν[5], et mimorum dicta perscribito. Piliæ et Atticæ salutem.

Epist. dclxxxii. seq. Att. xiv. 4.

EPISTOL. IV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Dolet non una cum libertate rempublicam recuperatam, 1, 2.

Nunc quid putas me Lanuvii? At ego te istic quo- 1 tidie aliquid novi suspicor. Tument negotia. Nam quum Matius, quid censes ceteros? Equidem doleo, quod numquam in ulla civitate accidit, non una cum libertate rempublicam recuperatam. Horribile est, quæ loquantur, quæ minitentur. Ac vereor Gallica etiam 2 bella; ipse Sextus quo evadat. Sed omnia licet concurrant, Idus Martiæ consolantur. Nostri autem ἥρωες, quod per ipsos confici potuit, gloriosissime et magnificentissime confecerunt. Reliquæ res opes et copias desiderant, quas nullas habemus. Hæc ego ad te, ut, si quid novi, (nam quotidie aliquid exspecto,) confestim ad me: et, si novi nihil, nostro more tamen ne patiamur intermitti litterulas. Equidem non committam.

Ep. dclxxxiii. seq. Att. xiv. 5.

4. *obsignandum*] *Agi videtur de testamento alius Cæsariani, qui testem, inter alios, adhibuerat Atticum, scil. ut se Attico ejusque amicis favere ostenderet.* SCH.

5. ἐπισημ.] *Manifestation.*

1. EPISTOL. IV.] April 11. Lanuvium.

EPISTOL. V[1].

CICERO ATTICO SAL.

Exponit, quæ sibi de Republica metuenda esse videntur, 1—3.

1 Spero tibi jam esse, ut volumus, quoniam quidem ἠσίτησας, quum leviter commotus[2] esses: sed tamen velim scire, quid agas. Signa bella, quod Calvena[3] moleste fert, se suspectum esse Bruto. Illa signa non bona, si cum signis legiones[4] veniunt e Gallia. Quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hispania, nonne idem postulaturas? quid, quas Annius transportavit[5]? Caninium[6] volui, sed μνημονικὸν ἁμάρτημα. Ab aleatore[7] φυρμὸς πολύς. Nam ista quidem Cæsaris libertorum conjuratio facile opprimeretur, si recta saperet Antonius.

2 Meam stultam verecundiam, qui legari[8] noluerim ante res prolatas, ne deserere viderer hunc rerum tumorem; cui certe si possem mederi, deesse non deberem. Sed vides magistratus, si quidem illi magistratus: vides tamen tyranni satellites in imperiis; vides ejusdem exercitus; vides in latere[9] veteranos; quæ sunt εὐρίπιστα[1] omnia: eos autem[2], qui orbis terræ custodiis non modo septi, verum etiam magni esse debebant, tantummodo

1. Epist. V.] Apr. 11. Lanuvium.

2. *commotus*] i. e. *febricula.*

3. *Calvena*] Matius, *ep.* 2. *h. l.*

4. *legiones*] *Romanæ, postulaturæ scilicet, ut sibi servaretur, quod Cæsar promiserat.* Sch.

5. *transportavit*] i. e. into Greece, for the war with which Cæsar threatened the Parthians.

6. *Caninium*] I meant to have written not *Annius*, but *Caninius*. It was a slip of memory.

7. *Aleatore*] *Antony.*

8. *legari*] Cicero blames himself for not having gone abroad with a *libera legatio* before the vacation (*res prolatas*).

9. *in latere*] Cæsar's veterans to whom the rich district of Campania had been given.

1. εὐρ.] *Easily blown up.*

2. *eos autem*] *Whilst those* (i. e. Brutus and Cassius,) *who ought not only to be defended by the whole world, but who ought also to be powerful, are, indeed, loved and praised, but are obliged, for safety's sake, to keep within walls.*

laudari atque amari, sed parietibus contineri. Atqui illi quoquo modo beati; civitas misera. Sed velim 3 scire, quid adventus Octavii; num qui concursus ad eum, num quæ νεωτερισμοῦ suspicio. Non puto equidem: sed tamen quidquid est, scire cupio. Hæc scripsi ad te proficiscens Astura III. Idus.

Epist. dclxxxiv. seq. Att. xiv. 6.

EPISTOL. VI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Queritur Cæsaris quidem interfectores laudari, tyranni tamen facta defendi, 1, 2.

Pridie Idus Fundis accepi tuas litteras cænans. 1 Primum igitur melius esse: deinde meliora te nuntiare. Odiosa illa enim fuerant, legiones[2] venire. Nam de Octavio[3] susque deque. Exspecto quid de Mario[4]: quem quidem ego sublatum rebar a Cæsare. Antonii colloquium cum heroibus[5] nostris pro re nata non incommodum. Sed tamen adhuc me nihil delectat præter Idus Mart. Nam, quoniam Fundis sum cum Ligure 2 nostro, discrucior, Sextilii[6] fundum a verberone Curtilio possideri: quod quum dico, de toto genere dico.

1. EPISTOL. VI.] April 12, 710, U.C. Fundi.

2. *legiones*] *Ep. præc.*

3. *Octavio*] *De ejus adventu non laboro, seu, quid de eo fiat, et quid acturus sit, non curo.* SCH.—*Susque deque habere, non curare—Vid. Facc. in voc.*

4. *Mario*] *Vid.* xii. 49.—This was Herophilus the Pseudo-Marius. After Cæsar's death he returned to Rome, and, as he had previously claimed a relationship with Cæsar, attempted to revenge his death. He was present at his funeral, where he aimed at exciting a disturbance. All this Antony at first encouraged; afterwards, however, he disclaimed him altogether.

5. *heroibus*] Brutus and Cassius.

6. *Sextilii*] A Roman Knight on the side of Pompey. His estates being confiscated were *still* held by one Curtilius. Cicero in expressing his regret at the particular case of Curtilius says what is applicable to all the confiscated estates, and to all the holders of them—*Vid. ep. seq.*

Quid enim miserius, quam ea nos tueri[7], propter quæ illum oderamus? Etiamne Consules et Tribunos plebis in biennium, quos ille voluit[8]? Nullo modo reperio, quemadmodum possim πολιτεύεσθαι. Nihil enim tam σόλοικον, quam τυραννοκτόνους in cælo esse, tyranni facta defendi. Sed vides Consules, vides reliquos magistratus, si isti magistratus: vides languorem bonorum. Exsultant lætitia in municipiis. Dici enim non potest, quanto opere gaudeant, ut ad me concurrant, ut audire cupiant verba mea ea de re; nec ulla interea decreta. Sic enim πεπολιτεύμεθα, ut victos metueremus. Hæc ad te scripsi, apposita secunda mensa: plura et πολιτικώτερα postea: et tu, quid agas, quidque agatur.

Ep. dclxxxv. seq. Fam. xi. 1.

EPISTOL. VII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Quærit, ubi Brutus futurus sit, ac de literis filii sui suoque in Græciam proficiscendi consilio scribit, 1, 2.

1 Postridie Idus Paullum[2] in Caieta vidi. Is mihi de Mario et de republica alia quædam sane pessima. A te scilicet nihil: nemo enim meorum. Sed Brutum nostrum audio visum sub Lanuvio. Ubi tandem est futurus? Nam quum reliqua, tum de hoc scire aveo omnia. Ego e Formiano exiens XVII. Kal. ut inde

7. *tueri*] Antony had contrived that whatever directions or plans were found amongst the posthumous papers of Cæsar should have the force of law. Thus it was that the acts that made Cæsar odious were still in force—(*Vid. Phil.* 1. 2.)

8. *voluit*] Now Cæsar had not only named the Consuls and Tribunes for the year to come, but for *two* years. This he did on account of his intended expedition against the Parthians.—(*Dion.* xliii.)

1. Epistol. VII.] April 15, 710, A.U.C. Formian Villa.

2. *Paullum*] *L. Æmilium Paullum, in Consulatu collegam C. Marcelli, fratrem M. Lepidi.* Man.

altero die in Puteolanum, scripsi hæc. A Cicerone 2 mihi litteræ sane πεπινωμέναι[3], et bene longæ. Cetera autem vel fingi possunt: πίνος litterarum significat doctiorem. Nunc magnopere a te peto, de quo sum nuper tecum locutus, ut videas ne quid ei desit. Id quum ad officium nostrum pertinet, tum ad existimationem et dignitatem: quod idem intellexi tibi videri omnino. Si ergo[4] est, volo mense Quintili in Græciam. Sint omnia[5] faciliora. Sed quum sint ea tempora, ut certi nihil esse possit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat; quæso da operam, ut illum quam honestissime copiosissimeque tueamur. Hæc et cetera, quæ ad nos pertinebunt, ut soles, cogitabis: ad meque, aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit, quod in buccam venerit, scribes.

Ep. dclxxxvii. seq. Att. xiv. 8.

EPISTOL. VIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Respondet Attici literis, 1, 2.

Tu me jam rebare, quum scribebas, in actis[2] esse 1 nostris: at ego accepi XVII. Kal. in deversoriolo Sinu-

3. πεπινωμέναι] πίνος *squalor: Metaphorice de verbis quoque antiquis dicitur.—Εὐπινες, oratio vetustatem redolens—Vid. Scap. in v.*

4. *Si ergo*] *Si ergo est unde utar; si argentum mihi suppetierit in sumptus itineris* GRONOV. Fuitne simpliciter: *Sic ergo est: volo* cet.? Vulgatam cum Gronovio explicant: "si parata pecunia est." ORELLI.

5. "*Sunt omnia*"] Sic Md. Edd. ante Lamb., ut hæc objici sibi fingat: "Alia omnia, ut Romam te conferas, ut in villis tuis lateas, *sunt faciliora*, quam iter in Græciam nunc ipsum (hoc tempore) suscipiendum." *Sint* Cdd. Crusell. Decurt. Bos. Seqq. *si sint* Lamb. 1566. Tum. *quod* ter pro *quid* Lamb. in Curis sec. ORELLI.

1. EPISTOL. VIII.] May 18, 710, A.U.C. Sinuessæ.

2. *actis*] i. e. in prædiis maritimis, ut Puteolano; *in agris* Man. Lamb. Sicque volebat Muretus. *in hortis* Herv. ex Lib. 14. *Ad Att. Epp.* 16. ORELL.

essano tuas litteras. De Mario probe: etsi doleo L. Crassi nepotem[3]. Optime, tam etiam Bruto nostro probari Antonium. Nam quod Juniam[4] scribis moderate et amice scriptas[5] litteras attulisse, mihi Paullus[6] dedit ad se a fratre[7] missas: quibus in extremis erat, sibi insidias fieri; se id certis auctoribus comperisse. 2 Hoc nec mihi placebat, et multo illi minus. Reginæ[8] fuga mihi non molesta. Sed Clodia[9] quid egerit, scribas ad me velim. De Byzantiis curabis, ut cetera; et Pelopem[1] ad te arcesses. Ego, ut postulas, Baiana[2] negotia, chorumque[3] illum, de quo scire vis, quum perspexero, tum scribam; ne quid ignores. Quid Galli, quid Hispani[4], quid Sextus agat, vehementer exspecto. Ea scilicet tu declarabis, qui cetera. Nauseolam[5] tibi tum caussam otii dedisse facile patiebar. Videbare * enim mihi legenti tuas litteras requiesse paullisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito, ubi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero jam tuto vel solum tota Urbe vagari[6] posse. Verumtamen—

Ep. dclxxxviii. seq. Att. xiv. 9.

3. *Nepoti*] Vid. xii. 49—Spoken in irony. The false Marius had given himself out as the grandson of L. Crassus.

4. *Juniam*] Sister of M. J. Brutus, and wife of M. Lepidus.

5. *scriptas*] To Brutus from Lepidus.

6. *Paullus*] *Ep. præc.*

7. *fratre*] *Lepido.*

8. *Reginæ*] This was the celebrated Cleopatra, who had visited Cæsar at Rome, had stayed there some time after his death, and had now left it.

9. *Clodia*] Sister to Cicero's enemy P. Clodius.

1. *Pelopem*] *Hoc Byzantiorum negotium quale fuerit, non liquet. Pelops autem Byzantius ille est, ad quem Cicero, teste Plutarcho, in ejus Vita, Græce scripsit.* Sch.

2. *Baiana*] *Fam.* ix. 12.

3. *chorumque*] *Turbam, quæ illic versatur voluptatis causa.* Gron. Antony, who was there with his brother and sister is here meant.

4. *Hispani*] *Agant, moliantur; num bellum nobis inferre cogitant.* Man.

5. *Nauseolam*] *Vid. ep. seq.*

6. *vagari*] *Vid. ep.* 5.

EPISTOL. IX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Breviter primum de domesticis, deinde de publicis rebus, 1—3.

1 De republica multa cognovi ex tuis litteris, quas quidem multijuges accepi uno tempore a Vestorii liberto. Ad ea autem, quæ requiris, brevi respondebo. Primum vehementer me Cluviana[2] delectant. Sed quod quæris, quid arcessierim Chrysippum[3]; tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæque rimas agunt. Itaque non solum inquilini, sed mures etiam migraverunt. Hanc ceteri calamitatem vocant: ego ne incommodum quidem. O Socrates, et Socratici viri! numquam vobis gratiam referam. Dii immortales, quam mihi ista pro nihilo! Sed tamen ea ratio ædificandi initur, consiliario quidem et auctore Vestorio, ut hoc damnum quæstuosum sit. 2 Hic turba magna est, eritque, ut audio, major. [4]Duo quidem quasi designati Consules. O Dii boni! vivit tyrannis, tyrannus occidit? Ejus interfecti morte lætamur, cujus facta defendimus? Itaque quam severe nos M. Curtius[5] accusat, ut pudeat vivere: neque injuria. Nam mori millies præstitit, quam hæc pati, quæ mihi videntur habitura etiam vetustatem. 3 Et Balbus hic est, multumque mecum: ad quem a Vetere[6] litteræ datæ pridie

1. Epistol. IX.] Puteoli; April 18, 710. A.U.C.

2. *Cluviana*] A legacy left A.U.C. 709. by the banker Cluvius. (*Vid. ep. seq.*) The property lay at Puteoli, and Cicero saw it now for, perhaps, the first time.

3. *Chrysippum*] *Vettium, architectum, Cyri architecti libertum,* Ern.

4. *duo*] Hirtius and Pansa.

5. *Curtius*] This is the Curtius at whose presumption in aspiring to the consulship Cicero is (*Att.* xii. 49.) so much scandalized. He (Curtius) now accuses the destroyers of Cæsar for having done nothing in destroying a tyrant and retaining his acts.

6. *Vetere*] *Antistio Vetere, partium Cæsarianarum.* Man.

Kal. Januar.; quum a se Cæcilius[7] circumsederetur, et jam teneretur, venisse cum maximis copiis Pacorum Parthum: ita sibi esse eum ereptum, multis suis amissis: in qua re accusat Volcatium[8]. Ita mihi videtur bellum illud instare. Sed Dolabella[9] et Nicias[1] viderint. Idem Balbus meliora de Gallia. XXI. die litteras habebat; Germanos illasque nationes, re audita de Cæsare, legatos misisse ad Aurelium, qui est præpositus ab Hirtio, se, quod imperatum esset, esse facturos. Quid quæris? Omnia plena pacis, aliter ac mihi Calvena[2] dixerat.

Ep. dcxxxix. seq. Att. xiv. 10.

EPISTOL. X[1].

CICERO ATTICO SAL.

Queritur acta Cæsaris valere, 1. De itinere suo, de Cluviano, de Q. Fr. adversus filium querelis, 2, 3.

1 Itane vero? Hoc meus et tuus Brutus egit, ut Lanuvii esset? ut Trebonius[2] itineribus deviis proficisceretur in provinciam? ut omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata Cæsaris plus valerent, quam si ipse viveret? Meministi me clamare, illo ipso primo Capitolino die, Senatum in Capitolium a Prætoribus vocari[3]? Dii immortales! quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus!

7. *Cæcilius*] *Q. Cæcilium Bassum, qui Pompeium Magnum secutus fuerat, excitasse bellum in Syria, et ab Antistio Vetere, Cæsaris jussu, Apamene circumsessum, tamen Parthis auxiliantibus, maximeque Alchandonio Arabe, obsidione esse liberatum narrat Dio* xlvii. MAN.

8. *Volcatium*] Corrad. susp. *L. Statium* Murcum, qui eo tempore præerat Syriæ. *Phil.* ii. xii. ORELL.

9. *Dolabella*] Lately made Proconsul of Syria.

1. *Nicias*] *Att.* xii. 53.

2. *Calvena*] Matius. *Ep. supp.*

1. EPISTOL. X.] April 19, 710. A.U.C. Puteoli.

2. *Trebonius*] Who was sent off, after Cæsar's death, to the province of Asia.—*Ideone Brutus Cæsarem occidit, ut deinde Lanuvii esset, ut in Urbe tuto esse non possit? Ut Trebonius quasi fugiens occulte in Provinciam proficisceretur.* SCH.

3. *vocari*] Scil. *vocari debuisse.*

Liberalia[4] tu accusas. Quid fieri tum potuit? Jam pridem perieramus. Meministine te clamare, caussam periisse, si funere elatus esset? At ille etiam in foro combustus laudatusque miserabiliter: servique et egentes in tecta nostra cum facibus immissi. Quæ deinde? ut audeant dicere, *tune contra Cæsaris nutum?* Hæc et alia ferre non possum. Itaque γῆν[5] πρὸ γῆς cogito. Tua tamen ὑπηνέμιος[6]. Nausea[7] jamne plane abiit? Mihi quidem ex tuis litteris conjectanti ita videbatur. Redeo ad Tebassos[8], Scævas, Frangones. Hos tu ex- 2 istimas confidere se illa habituros, stantibus nobis? in quibus plus virtutis putarunt, quam experti sunt. Pacis isti scilicet amatores, et non latrocinii auctores? At ego quum tibi de Curtilio[9] scripsi, Sextilianoque fundo, scripsi de Censorino, de Messalla, de Planco, de Postumio, de genere toto. Melius fuit periisse illo interfecto, quod numquam accidisset, quam hæc videre. Octavius Neapolim venit XIV. Kal. Ibi eum Balbus mane postridie; eodemque die mecum in Cumano, illum hereditatem[1] aditurum. Sed, ut scribis, ῥοιζόθεμιν[2] magnam cum Antonio. Buthrotia[3] mihi tua res est, ut debet, eritque curæ. Quod quæris, jamne ad centena[4] Cluvia- 3 num: adventare videtur: sed primo anno LXXX detersimus[5]. Q. pater ad me gravia de filio, maxime quod

4. *Liberalia*] March 17, the Feast of Bacchus. *Vide ep.* 14. *note.*

5. γῆν] Οἰστρόπληξ δ' ἔγω Μάστιγι θείᾳ γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνομαι. Prom. Vinct. 682.

6. ὑπην.] Atticus had asked Cicero to retire to Epirus. Cicero thought that even there he was exposed.

7. *Nausea*] From which Atticus had been suffering. *Ep. præc.*

8. *Tebassos*] The veterans amongst whom Cicero had distributed the goods of the Pompeians.

9. *Curtilio*] *Vid. ep.* 7.

1. *hereditatem*] The private fortune of Cæsar.

2. ῥοι.] *Contention.*

3. *Buthrotia*] *Ep. seq.*

4. *centena*] *Ep. seq.*

5. *detersimus*] *Vel omnino idem quod* cepimus, *vel in ædificationem insumpsimus.* SCH.

matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. Ardentes in eum litteras ad me misit. Ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me velim; et hercule, si quid aliud. Vehementer delector tuis litteris.

Ep. dcxc. seq. Att. xiv. 11.

EPISTOL. XI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Queritur, interfecto Cæsare, se liberos non esse. Addit quædam de Cicerone filio. De Buthrotiis, de Cluviano, de Octavii adventu, 1, 2.

1 Nudius tertius dedi ad te epistolam longiorem: nunc ad ea, quæ proxime. Velim mehercule, Asturæ Brutus. Ἀκολασίαν istorum[2] scribis. An censebas aliter? Equidem etiam majora exspecto. Quum equidem concionem lego, DE TANTO[3] VIRO, DE CLARISSIMO CIVI, ferre non queo: etsi ista jam ad risum. Sed memento: sic alitur consuetudo perditarum concionum; ut nostri illi, non heroes, sed Dii, futuri quidem in gloria sempiterna sint, sed non sine invidia, ne sine periculo quidem. Verum illis magna consolatio, conscientia maximi et clarissimi facti: nobis quæ? qui interfecto Rege, liberi non sumus? Sed hæc fortuna viderit, quoniam ratio non 2 gubernat. De Cicerone, quæ scribis, jucunda mihi sunt: velim, sint prospera. Quod vero curæ tibi est, ut ei suppeditetur ad usum et cultum copiose, per mihi gratum est: idque ut facias, te etiam rogo. De Buthro-

1. EPISTOL. XI.] Puteoli; April 20, 710. A.U.C.

2. *istorum*] Antony and his friends.

3. *De tanto*] Expressions used by Antony in praise of Cæsar.

tiis[4], et tu recte cogitas, et ego non dimitto istam curam. Suscipiam omnem etiam actionem; quam video quotidie faciliorem. De Cluviano, quoniam in re mea me ipsum diligentia[5] vincis, res ad centena perducitur. Ruina rem non fecit deteriorem, haud scio an jam fructuosiorem. Hic mecum Balbus, Hirtius, Pansa. Modo venit Octavius, et quidem in proximam villam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me: cras mane vadit.

Ep. dcxci. seq. Att. xiv. 12.

4. *Buthrotiis*] Atticus had, along with his property in Epirus, a farm in the neighbourhood of Buthrotum. Now Cæsar intended this district to be divided amongst his soldiers. Hereupon Atticus wrote a letter to Cæsar, requesting Cicero to deliver it. This was done. Cæsar recognized the petition of Atticus, and granted it under certain conditions. The people of Buthrotum owed a tax to Cæsar, and it was on this account that some of their territory had become forfeit. Atticus is allowed to lend to the Buthrotines money enough to redeem the land. This he does. In favour of the Buthrotines a decree is passed by Cæsar, and undersigned by the chief officials. Cn. Munatius Plancus, however, and a body of veterans on the spot, remain in expectation of the division. Cæsar is reminded of his promise. He replies that he is only waiting until he can find for his soldiers vessels to convey them elsewhere, and other lands to share amongst them. Things are in this state when Cæsar is destroyed. Antony and Dolabella profess to carry out the intentions of Cæsar. Plancus, however, delays the withdrawal of the soldiers. It is probable that Antony has clandestinely recommended him to do so. *Lucius* Antony, his brother, and *Lucius* Munatius Plancus, brother to Cnæus, are in correspondence. Now this Lucius Antonius, was one of a commission of seven for the distribution of the Buthrotine lands, and as such had an interest in the division of them (xv. 15. sect. 1.). Cicero has, hereupon, recourse to Plancus himself, partly directly, and partly through his confidential friends, Capito and Cupiennius. The affair was finally settled to the satisfaction of the Buthrotines; not, however, through the good-will of Antony, but through a *S. Consult.* obtained by Dolabella.

5. *diligentia*] *Hoc dicit, quia literis identidem Atticus quærebat, num ita rem Cluvianam constituisset, ut vectigal inde posset capere centum sestertiorum in singulos annos.* MAN.

EPISTOL. XII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Indignatur multa, quasi ex decretis Cæsaris ab Antonio fieri; sperat tamen eo magis de Buthrotiis confici posse. De Octavio et consulibus designatis, 1—3.

1 O mi Attice, vereor, ne nobis Idus Mart. nihil dederint præter lætitiam, et odii pœnam ac doloris. Quæ mihi istinc afferuntur! quæ hic video! Ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. Scis, quam diligam Siculos, et quam illam clientelam honestam judicem. Multa illis Cæsar, neque me invito: etsi Latinitas[2] erat non ferenda: verumtamen[3]—. Ecce autem Antonius, accepta grandi pecunia, fixit legem, a Dictatore comitiis latam[4], qua Siculi[5] cives Romani: cujus rei, vivo illo, mentio nulla. Quid? Deiotari[6] nostri caussa non similis? Dignus ille quidem omni regno, sed non per Fulviam. 2 Sexcenta similia. Verum illuc referor: tam claram,

1. Epistol. XII.] Puteoli; April 22, 710. A. U. C.

2. *Latinitas*] *Jus Latii.*

3. *verumtamen*] *Hoc illi sic placuit, nec licebat resistere.* Sch.

4. *legem-latam*] i.e. *palam legem in ærea tabula incisam affixit, quasi a Dictatore Cæsare in Comitiis latam, qua Siculis civitatem Romanam datam esse impudenter mentiebatur. Fixit autem hanc tabulam ut multas alias ejusmodi in Capitolio. Vid. Phil.* ii. 36. Sch.

5. *siculi*] Antony had asserted that it was Cæsar's intention to invest the Sicilians with the *Jus Latii;* to this Cicero, favourably inclined as he was towards them (since the affair of Verres), objects.

6. *Deiotari*] King of Galatia, and an old ally of the Romans. Cicero, during his governorship of Cilicia, had had transactions with him; Deiotarus having expressed his readiness, in case a war with Parthia broke out, to assist him with his troops. He is afterwards deprived of a part of his dominions by Cæsar, and eventually accused of compassing Cæsar's life. Brutus and Cicero defend his cause. Cæsar being dead Antony restores to him the whole of his dominions, alleging that he found it so ordered in posthumous papers of Cæsar. The lie was evident, as the world knew that *Cæsar hated no man as he hated Deiotarus.* The truth was that his agents in Rome bribed Antony through his wife Fulvia. *See Phil.* ii. 37.

tamque testatam rem, tamque justam, Buthrotiam[7], non tenebimus aliqua ex parte? et eo quidem magis, quo iste plura? Nobiscum hic perhonorifice et amice Octavius: quem quidem sui Cæsarem salutabant, Philippus[8] non: itaque ne nos quidem: quem nego posse bonum civem: ita multi circumstant, qui quidem nostris mortem minitantur. Negant hæc ferri posse. Quid censes, quum Romam puer venerit, ubi nostri liberatores tuti esse non possunt? qui quidem semper erunt clari; conscientia vero facti sui etiam beati. Sed nos, nisi me fallit, jacebimus. Itaque exire aveo, 3

— *ubi nec*[9] *Pelopidarum* — — —

inquit. Haud amo vel hos designatos[1], qui etiam declamare[2] me coegerunt; ut ne apud aquas[3] quidem acquiescere liceret. Sed hoc meæ nimiæ facilitatis. Nam id erat quondam quasi necesse: nunc, quoquo modo se res habet, non est item. Quam dudum nihil habeo, quod ad te scribam! scribo tamen, non ut † delectem[4] his litteris, sed ut eliciam tuas. Tu, si quid erit de ceteris; de Bruto utique, quidquid. Hæc conscripsi x. Kal., accubans apud Vestorium, hominem remotum a Dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum.

Epist. dcxciii. seq. Att. xiv. 13.

7. *Buthrotiam*] *Ep. præc.*
8. *Philippus*] *Octavii vitricus.*
9. *ubi nec*] *Where I may hear not the name of the Pelopidæ.* A quotation from some tragedian.
1. *designatos*] *Hirtius and Pansa.*
2. *declamare*] *Utebatur enim Cicero eloquentiæ magistro* Sch.
3. *aquas*] *Baths of Puteoli.*
4. † *delectem*] *Malim cum Marg.* 1584. *non ut te delectem his literis.* Orelli.

EPISTOL. XIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Rogat, ut secum deliberet, utrum sibi in Græciam proficiscendum sit an in Italia manendum; addit quædam de Q. Fr., et mittit scriptæ ab Antonio ad se epistolæ, suæque responsionis exemplum, 1—6.

1 Septimo denique die litteræ mihi redditæ sunt, quæ erant a te XIII. Kal. datæ: quibus quæris, atque etiam me ipsum nescire arbitraris, utrum magis tumulis[2] prospectuque, an ambulatione ἀλιτενεῖ[3] delecter. Est mehercule, ut dicis, utriusque loci tanta amœnitas, ut dubitem, utra anteponenda sit.

——ἀλλ' οὐ[4] δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν.
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα, διοτρεφὲς, εἰσορόωντες
Δείδιμεν. Ἐν δοιῇ[5] δὲ, σαωσέμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

2 Quamvis enim tu magna et mihi jucunda scripseris de D. Bruti adventu[6] ad suas legiones, in quo spem maximam video: tamen, si est bellum civile futurum, quod certe erit; si Sextus in armis permanebit, quem permansurum esse certo scio; quid nobis faciendum est? ignoro. Neque enim jam licebit, quod Cæsaris bello licuit, neque huc, neque illuc. Quemcumque enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæsaris putabit, (lætitiam autem apertissime tulimus omnes,) hunc in

1. EPISTOL. XIII.] April 26, 710, A. U. C. Puteoli.

2. *tumulis*] Cicero was now on the estate left to him by Cluvius. This commanded a sea-view. His Arpinate property overlooked a range of low hills (*tumuli.*) Atticus had asked which of the prospects he preferred.

3. ἀλιτενεῖ] *level with the sea.*

4. ἀλλ' οὐ] Iliad i. 218.

5. Ἐν δοιῇ] *Incertum est enim, salvine futuri an interituri simus.* SCH.

6. *adventu*] *In Galliam Citeriorem, ubi D. Brutus tres habebat legiones, unam tironum, veteranas duas. Vid. Appian. Bell. Civ.* iii. MAN.

hostium numero habebit: quæ res ad cædem maximam spectat. Restat, ut in castra Sexti, aut, si forte, Bruti nos conferamus. Res odiosa et aliena nostris ætatibus, et incerto exitu belli: et nescio, quo pacto tibi ego possim, mihi tu dicere,

> Τέκνον ἐμὸν, οὔ τοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
> Ἀλλὰ σύγ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.[7]

Sed hæc fors viderit, ea, quæ talibus in rebus plus, 3 quam ratio potest. Nos autem id videamus, quod in nobis ipsis esse debet, ut quidquid acciderit, fortiter et et sapienter feramus, et accidisse hominibus meminerimus; nosque quum multum litteræ, tum non minimum Idus quoque Mart. consolentur. Suscipe nunc meam 4 deliberationem, qua sollicitor: ita multa veniunt in mentem in utramque partem. Proficiscor, ut constitueram, legatus[8] in Græciam? Cædis impendentis periculum nonnihil vitare videor, sed casurus in aliquam vituperationem, quod reipublicæ defuerim tam gravi tempore. Sin autem mansero; fore me quidem video in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim reipublicæ. Jam illa consilia privata sunt, quod sentio valde esse utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc[9] venire: nec alia caussa profectionis mihi ulla fuit tum, quum consilium cepi legari ab Cæsare. Tota igitur hac de re, ut soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nunc ad epistolam tuam. Scribis 5

7. λόγοιο] In the original γάμοιο (*Il.* E. 428.) They are taken from a speech of Jove's to Venus. Cicero says that in case a war, on the part of Sextus Pompey and the patriots, on the one hand, and Antony and the Cæsarians on the other, break out, Atticus and he will not be able to mutually recommend to each other the study of eloquence (ἔργα λόγοιο.) They will have to become partisans, and to take up arms.

8. *Legatus*] Libera *legatione a senatu impetrata.*

9. *illuc*] *At Athens, where young Cicero now was.*

enim esse rumores, me, ad lacum[1] quod habeo, venditurum; minusculam vero villam utique Quinto traditurum, vel impenso pretio, quo introducatur, ut tibi Quintus filius dixerit, dotata Aquillia. Ego vero de venditione nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, invenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore. Satis enim torquetur debitione dotis: in qua mirificas Egnatio gratias agit. A ducenda autem uxore sic abhorret, ut libero lectulo neget esse quidquam jucundius. Sed hæc quoque hactenus. Redeo
6 enim ad miseram, seu nullam potius rempublicam. M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodii[2]: quam honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius litteris cognosces: misi enim tibi exemplum: quam dissolute, quam turpiter, quamque ita perniciose, ut nonnumquam Cæsar desiderandus esse videatur, facile existimabis. Quæ enim Cæsar numquam neque fecisset, neque passus esset, ea nunc ex falsis ejus commentariis[3] proferuntur. Ego autem Antonio facillimum me præbui. Etenim

1. *lacum*] *Vid. ep.* 16. *sect.* 1, Cicero's Cuman Villa stood by the side of the Lucrine lake. The report ran that his brother Quintus having divorced Pomponia (mark how coolly Cicero talks to her brother Atticus upon the subject) was about to marry Aquillia, and that as soon as Aquillia's dowry was paid he would buy Cicero's villa. It seems that it was young Quintus who had told this to Atticus.

The whole affair was untrue. Quintus Cicero had no inclination to venture himself upon a second wife. He was, moreover, so much in want of money that he was under obligations to the banker Egnatius.

2. *Clodii*] Publius Clodius the old enemy of Cicero having died, his son Sextus, heading a mob, had his body carried into the Senate-house. There it was burned, the benches and the woodwork serving as fuel. The Senate-house and the Portian cloister (*Portia Basilica*) in its neighbourhood took fire. (*See note of Manutius from Asc. Ped. in Arg. Milon.*)

For this young Clodius was banished. Antony asks Cicero not to oppose his recall.

3. *commentariis*] Antony, as has been said before, having procured a law that whatever was found in Cæsar's papers should pass for law, proceeded to insert therein whatever he himself chose. He did this through the instrumentality of Faberius Cæsar's Secretary. *See note of Man. from App. B. C.* iii.

ille, quoniam semel induxit animum, sibi licere quod vellet, fecisset nihilo minus me invito. Itaque mearum quoque litterarum misi tibi exemplum.

ANTONIUS CONSUL S. D. M. CICERONI.

A. Occupationibus est factum meis, et subita tua pro- 1 fectione, ne tecum coram de hac re agerem. Quam ob caussam vereor, ne absentia mea levior sit apud te. Quodsi bonitas tua responderit judicio meo, quod semper habui de te; gaudebo. A Cæsare petii, ut Sex. Clodium 2 restitueret: impetravi. Erat mihi in animo etiam tum, sic uti beneficio ejus, si tu concessisses. Quo magis laboro, ut tua voluntate id per me facere nunc liceat. Quodsi duriorem te ejus miseræ et afflictæ fortunæ præbes; non contendam ego adversus te. Quamquam videor debere tueri commentarium Cæsaris. Sed mehercule, si humaniter et sapienter et amabiliter in me cogitare vis, facilem profecto te præbebis: et voles P. Clodium, in optima[4] spe puerum repositum, existimare, non te insectatum esse, quum potueris, amicos paternos. Patere, obsecro te, pro republica videri gessisse simul- 3 tatem cum patre ejus. Non contempseris hanc familiam. Honestius enim et libentius deponimus inimicitias reipublicæ nomine susceptas, quam contumaciæ. Me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere puerum, et tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. Quamquam, tuam fortunam, Cicero, ab omni periculo abesse, certum habeo: tamen arbitror, malle te quietam senectutem, et honorificam

4. *in optima*] *Spem fefellit, non solum amori meretricis vulgatissimæ turpiter deditus; verum etiam erubescendo mortis genere absumptus. Abdomine enim avide devorato fædæ ac sordidæ intemperantiæ spiritum reddidit. Vid. Val. Max.* 111. 5. MAN.

potius agere, quam sollicitam. Postremo meo jure te hoc beneficium rogo. Nihil enim non tua caussa feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum: ut intelligas, quanti apud me auctoritas tua sit, atque eo te placabiliorem præbeas.

CICERO ANTONIO[5] COS. S.

1 B. Quod mecum per litteras agis, unam ob caussam mallem coram egisse. Non enim solum ex oratione, sed etiam ex vultu et oculis et fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses. Nam quum te semper amavi, primum tuo studio, post etiam beneficio provocatus; tum his temporibus respublica te mihi ita 2 commendavit, ut cariorem habeam neminem. Litteræ vero tuæ, quum amantissime tum honorificentissime scriptæ, sic me affecerunt, ut non dare tibi beneficium viderer, sed accipere a te, ita petente, ut inimicum meum, necessarium tuum, me invito servare nolles, 3 quum id nullo negotio facere posses. Ego vero tibi istuc, mi Antoni, remitto; atque ita, ut me a te, quum his verbis scripseris, liberalissime atque honorificentissime tractatum existimem: idque quum totum, quoquo modo se res haberet, tibi dandum putarem; tum do etiam humanitati et naturæ meæ. Nihil enim umquam non modo acerbum in me fuit, sed ne paullo quidem tristius aut severius, quam necessitas reipublicæ postulavit. Accedit, ut ne in ipsum quidem Clodium meum insigne odium fuerit umquam; semperque ita statui, non esse insectandos inimicorum amicos, præsertim

5. CICERO ANTONIO] *Hanc epistolam ad se a Cicerone scriptam postea Antonius palam recitavit; quam ob rem eum Cicero acerbe perstringit. Phil.* 11. 4. SCH.

humiliores; nec his præsidiis nosmet ipsos esse spoliandos. Nam de puero Clodio tuas partes esse[6] arbitror, 4 ut ejus animum, tenerum, quemadmodum scribis, his opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias residere in familiis nostris arbitretur. Contendi cum P. Clodio, quum ego publicam caussam, ille suam defenderet. Nostras concertationes respublica dijudicavit. Si viveret, mihi cum illo nulla contentio jam maneret. Quare, 5 quoniam hoc a me sic petis, ut, quæ tua potestas est, ea neges te me invito usurum; puero quoque hoc a me dabis, si tibi videbitur: non quo aut ætas nostra ab illius ætate quidquam debeat periculi suspicari, aut dignitas mea ullam contentionem extimescat: sed ut nosmet ipsi inter nos conjunctiores simus, quam adhuc fuimus. Interpellantibus enim his inimicitiis, animus tuus mihi magis patuit, quam domus. Sed hæc hactenus. Illud extremum; ego, quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor, semper sine ulla dubitatione summo studio faciam. Hoc velim tibi penitus persuadeas.

Ep. dcxciii. seq. Att. xiv. 14.

EPISTOL. XIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Indignatur Q. filium Parilibus coronatum fuisse, 1. Exponit uberius, quid in Cæsaris nece desideret; sublato enim tyranno tyrannida manere, 2—6.

—— *Iteradum*[2] *eadem ista mihi!*

Coronatus Quintus noster Parilibus? Parilibus? solusne? 1 etsi addis Lamiam; quod demiror equidem; sed scire

6. *tuas partes esse*] *Vitricus erat P. Clodii filii Antonius, in matrimonium ducta ejus matre Fulvia.* Sch.

1. Epistol. XIV.] April 27, 710. A.U.C. Puteoli.

2. *Iteradum*] A quotation from

cupio, qui fuerint alii: quamquam satis scio, nisi improbum, neminem. Explanabis igitur hoc diligentius. Ego autem casu quum dedissem ad te litteras VI. Kalend. satis multis verbis, tribus fere horis post accepi tuas, et magni quidem ponderis. Itaque joca tua plena facetiarum, de hæresi Vestoriana[3] et de † Pherionum[4] more Puteolano, risisse me satis, nihil est necesse scribere.

2 *Πολιτικώτερα* illa videamus. Ita Brutos Cassiumque defendis, quasi eos ego reprehendam: quos satis laudare non possum. Rerum ego vitia collegi, non hominum. Sublato enim tyranno, tyrannida manere video. Nam quæ ille facturus non fuit, ea fiunt, ut de Clodio[5]: de quo mihi exploratum est, illum non modo non facturum, sed etiam ne passurum quidem fuisse. Sequetur Rufio[6] Vestorianus, Victor, numquam scriptus[7]; ceteri; quis non? Cui servire ipsi non potuimus, ejus libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in Senatum non venire? Fac id potuisse aliquo modo: num, etiam quum venissemus, libere potuimus sententiam dicere? Nonne omni ratione veterani, qui armati aderant, quum præsidii nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? Illam sessionem Capitolinam mihi non placuisse, tu testis es.

the Ilione of Ennius or Pacuvius. Cicero hears that at the Parilian Games young Quintus has been crowned. He cannot believe the news. *Say it again.*

These games were, this year, given with unusual splendour by Octavius, in honour of Cæsar. It was the occasion whereon they were given that caused Cicero to be hurt at his nephew's being crowned. L. Ælius Lamia was crowned at the same time.

3. *Vestoriana*] *Ep.* xii. *ad fin.* Cicero writes, "*Vestorium, hominem remotum a dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum.*" Atticus had, hereupon, talked of the School of Vestorius (*hæresis Vestoriana*) as he would have talked of the School of Plato. At this Cicero is amused.

4. † *Pherionum*] Sic Md. Oxon. i. (*ferionum* Oxon. ii.) Edd. præt. Oliv. et Lall., qui de Jacob. Gronovii susp. † *Phetriorum.* J. F. Gronov. susp. *pharionum* sive *farionum* (piscis id *genus.*) ORELLI.

5. *Clodio*] *Vid. ep. præc.*

6. *Rufio*] *Att.* v. 2.

7. *scriptus*] *Named in the papers of Cæsar.*

Quid ergo? ista culpa Brutorum? Minime illorum quidem; sed aliorum brutorum; qui se cautos ac sapientes putant: quibus satis fuit lætari; nonnullis, etiam gratulari; nullis, permanere. Sed præterita omittamus: 3 istos omni cura præsidioque tueamur; et, quemadmodum tu præcipis, contenti Idibus Mart. simus: quæ quidem nostris amicis, divinis viris, aditum ad cælum dederunt, libertatem populo Romano non dederunt. Recordare tua: nonne meministi clamare te, omnia periisse, si ille funere elatus esset? Sapienter id quidem. Itaque ex eo quæ manarint, vides. Quæ scribis Kalendis 4 Juniis Antonium de provinciis relaturum, ut et ipse Gallias habeat, et utrisque dies prorogetur: licebitne decerni libere? Si licuerit, libertatem esse recuperatam lætabor: si non licuerit; quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi justo interitu tyranni? Rapinas scribis ad Opis[8] fieri: quas nos quo- 5 que tum videbamus. Næ nos et liberati ab egregiis viris, nec liberi sumus. Ita laus illorum est, culpa nostra. Et hortaris me, ut historias scribam? ut colligam tanta eorum scelera, a quibus etiam nunc obsidemur? Poterone eos ipsos non laudare, qui te obsignatorem[9] adhibuerunt? Nec mehercule me rauduscutum movet[1]: sed homines benevolos, qualescumque sunt, grave est insequi contumelia. Sed de omnibus meis 6 consiliis, ut scribis, existimo exploratius nos ad Kalendas Junias statuere posse: ad quas adero; et omni ope atque

8. *Opis*] Scil. *ædem.* The temple of Ops was the Roman treasury. This Antony pillaged, asserting that so it was written in the papers of Cæsar. Part of the money he spent in relieving the debts of his friend Dolabella. Now Dolabella was in debt to Cicero. Still we nowhere hear of any of the money thus obtained finding its way to Cicero. See *Phil.* i. 7. ii. 42.

9. *obsignatorem*] *Vid.* xiv. 3, *sect.* 2.

1. *movet*] Dolabella is here meant. He was in debt to Cicero, his political opponent, the divorced husband of his deceased daughter, but still his friend personally.

opera enitar, adjuvante me scilicet auctoritate tua et gratia et summa æquitate caussæ, ut de Buthrotiis Senatus consultum, quale scribis, fiat. Quod me cogitare jubes, cogitabo equidem: etsi tibi dederam superiore epistola cogitandum. Tu autem, quasi jam recuperata republica, vicinis tuis Massiliensibus[2] sua reddis[3]. Hæc armis, quæ, quam firma habeamus, ignoro, restitui fortasse possunt; auctoritate non possunt.

Ep. dcxciv. seq. Fam. vi. 17.

EPISTOL. XV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Lætatur Dolabellæ severitate seditiosam plebem coercentis, et sperat res melius ituras, quam fuerint, 1—4.

1 Epistola brevis, quæ postea a te scripta est, sane mihi fuit jucunda, de Bruti ad Antonium, et de ejusdem ad te litteris. Posse videntur esse meliora, quam adhuc fuerunt. Sed nobis, ubi simus, et quo jam nunc nos 2 conferamus, providendum est. O mirificum Dolabellam[2]

2. *Massiliensibus*] *Massilienses vicini dicuntur Attici, vel quod Atticus prædium aliquod in Allobrogibus aut Gallia propter fines Massilienses possideret, vel, quod magis puto, quod Massiliensium Legati in vicinia Ædium Attici in Urbe versarentur, et domum conductam haberent.* Gronov.

3. *sua reddis*] *You write as if they were to have their own. Vid. Phil.* xiii. 15.

1. Epistol. XV.] May 1, Puteoli.

2. *Dolabella*] It has been stated in the preceding letter that Dolabella had suffered Antony to relieve him from his creditors. Previous to this he had, although a Cæsarian, sided with the friends of the Constitution. Having obtained, upon the death of Cæsar, the Consulship, more against the consent of Antony than with his concurrence, he made use of his power in repressing the tumults of the populace. On the spot where the body of Cæsar was burned, the populace had erected a column, inscribed to the Father of his Country. The peace of the city was disturbed (*Sueton. J. Cæs.* 85.) This evil Dolabella put down. He demolished the pillar (*columnam tollere*), and with those who erected it, he crucified the slaves (*in crucem*), and precipitated the freemen from the Tarpeian (*de saxo*). The area he had paved

meum! Jam enim dico meum; antea, crede mihi, subdubitabam. Magnam ἀναθεώρησιν[3] res habet: de saxo; in crucem; columnam tollere; locum illum sternendum locare. Quid quæris? heroica: sustulisse mihi 3 videtur simulationem desiderii, adhuc quæ serpebat in dies, et inveterata, verebar, ne periculosa nostris tyrannoctonis esset. Nunc prorsus assentior tuis litteris, speroque meliora: quamquam istos ferre non possum: qui, dum se pacem velle simulant, acta nefaria defendunt. Sed non possunt omnia simul. Incipit res melius ire, quam putaram. Nec vero discedam, nisi quum tu me id honeste putabis facere posse. Bruto certe meo nullo 4 loco deero: idque, etiamsi mihi cum illo nihil fuisset, facerem propter ejus singularem incredibilemque virtutem. Piliæ nostræ villam[4] totam, quæque in villa sunt, trado, in Pompeianum ipse proficiscens Kalend. Maiis. Quam velim Bruto persuadeas, ut Asturæ sit.

Ep. dcxcvii. seq. Att. xiv. 16.

EPISTOL. XVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Laudat Dolabellam: addit de itinere suo in Græciam; Attico negotium Tullii Montani commendat, 1—4.

Quinto Non. conscendens ab hortis Cluvianis in pha- 1 selum epicopum[2] has dedi litteras, quum Piliæ nostræ

(*sternendum locare.*) For all this Cicero praises him, here and elsewhere (*ad Fam.* ix. 14). And be it remembered that this act of Dolabella was the last that Cicero *could* praise. Henceforth he will be found in the ranks of Antony. Oppressed with debt, he forgot what he owed to his country in discharging what was due to his creditors.

3. ἀναθ.] *Considerationem, admirationem; i. e. præclarum edidit Dolabella, hominum spectatione et admiratione dignissimum.* Sch.

4. *villam*] *Cumanam. Vid. ep. seq.*

1. Epistol. XVI.] May 3, 710. A.U.C. Puteoli.

2. *epicopum*] *A rowing boat.* Ἐπίκωπον.

villam[3] ad Lucrinum, villicos, procuratores tradidissem. Ipse autem eo die in Pæti nostri tyrotarichum imminebam[4]; perpaucis diebus in Pompeianum: post in hæc Puteolana, et Cumana regna renavigare. O loca cetera quam valde expetenda, interpellantium autem multitudine pæne fugienda! Sed ad rem ut veniam, o Dolabellæ nostri magnam ἀριστείαν[5]! Quanta est ἀναθεώρησις! Equidem laudare eum et hortari non desisto. Recte tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de viro sentias. Mihi quidem videtur Brutus noster jam vel coronam auream per forum ferre posse. Quis enim audeat violare, proposita cruce, aut saxo? præsertim tantis plausibus, tanta approbatione infimorum? Nunc, 2 mi Attice, me fac ut expedias. Cupio, quum Bruto nostro affatim satisfecerim, excurrere in Græciam. Magni interest Ciceronis, vel mea potius, vel mehercule utriusque, me intervenire discenti. Nam epistola Leonidæ[6], quam ad me misisti, quid habet, quæso, in quo magnopere lætemur? Numquam ille mihi satis laudari videbitur, quum ita laudabitur: *Quomodo nunc est.* Non fidentis hoc testimonium, sed potius timentis. Herodi[7] autem mandaram, ut mihi κατὰ μίτον[8] scriberet: a quo adhuc nulla littera est. Vereor, ne nihil habuerit, quod mihi, quum cognoscerem, jucundum putaret fore. 3 Quod ad Xenonem[9] scripsisti, valde mihi gratum est. Nihil enim deesse Ciceroni, quum ad officium, tum ad

3. *villam*] The Cuman villa, on the Lucrine lake.

4. *imminebam*] *Ad Pætum, in ejus villam ire cogitabam, qui me solet tyrotaricho pascere.* SCH.

5. ἀριστ.] *Vid. ep. præc.*

6. *Leonidæ*] One of the chief Athenian philosophers of the time. He had written to Cicero that his son was *doing well;* quomodo nunc est. This very properly passed for qualified praise.

7. *Herodi*] One of the chief persons at Athens. *Att.* ii. 2.

8. κατὰ μίτον] *Singula quæque, tanquam telæ licia percurrendo; i. e. diligentissime.* SCH.

9. *Xenonem*] *Ut Athenis Ciceroni filio suppeditaret.*

existimationem meam pertinet. Flammam[1] Flaminium 4 audio Romæ esse. Ad eum scripsi, me tibi mandasse per litteras, ut de Montani[2] negotio cum eo loquerere: et velim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam; etipse, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquare. Puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum eum, ne pro se quodam modo † dependatur[3]. De Attica pergratum mihi fecisti, quod curasti, ut ante scirem recte esse, quam non belle fuisse.

Ep. dcxviii. seq. Att. xiv. 16.

EPISTOL. XVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Respondet Attici literis a Demetrio acceptis, 1—6.

In Pompeianum veni v. Nonas Mai., quum pridie, ut 1 antea ad te scripsi, Piliam in Cumano collocavissem. Ibi mihi cænanti litteræ tuæ sunt redditæ, quas dederas Demetrio liberto prid. Kal.; in quibus multa sapienter, sed tamen talia, quemadmodum tute scribebas, ut omne consilium in fortuna positum videretur. Itaque his de rebus ex tempore, et coram. De Buthrotio[2] negotio, 2 utinam quidem Antonium conveniam! multum profecto proficiam. Sed non arbitrantur eum a Capua[3] declinaturum: quo quidem, metuo, ne magno reipublicæ malo venerit: quod idem L. Cæsari[4] videbatur, quem pridie

1. *Flammam*] *A debtor of Cicero;* otherwise unknown.

2. *Montani*] xii. 52.

3. † *dependatur*] Sic Vict. conj. admodum incerta. Seqq. *quodam modo* merito displicebat Ernestio, *ne spero quodam modo* Md. Oxon. i. 2. Ball. Helmst. *nec sero quodam modo*, Asc. 1. Crat. Lego: *ne sero cum damno* (Montani) *dependatur*. Orelli.

1. Epistol. XVII.] May 4, 710, neighbourhood of Pompeii.

2. *Buthrotio*] *Ep.*

3. *Capua*] Much land in the Capuan district had been apportioned to the veterans of Cæsar. Antony was there with the view of winning them over to his side.

4. *Cæsari*] Brother to the mother of Antony, and a strong aristocrat. Consul A.U.C. 690.

Neapoli affectum graviter videram. Quamobrem ista nobis ad Kal. Jun. tractanda et perficienda sunt. Sed 3 hactenus. Q. filius ad patrem acerbissimas litteras misit: quæ sunt ei redditæ, quum venissemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquilliam[5] novercam non esse laturum. Sed hoc tolerabile fortasse: illud vero? se ab Cæsare habuisse omnia, nil a patre, reliqua sperare ab Antonio. O perditum hominem! Sed *μελήσει*. Ad Brutum nostrum, ad Cassium, ad Dolabellam epistolas scripsi. Earum exempla tibi misi, non ut deliberarem, reddendæne essent, (plane enim judico esse reddendas,) sed quod non dubito quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo, mi Attice, suppeditabis quantum videbitur, meque hoc tibi onus imponere patiere. Quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima. Librum meum illum *ἀνέκδοτον*[6] nondum, ut volui, perpolivi. Ista vero, quæ tu contexi vis, aliud quoddam separatum volumen exspectant. Ego autem (credas mihi velim) minore periculo existimo contra illas nefarias partes, vivo tyranno, dici potuisse, quam mortuo. Ille enim, nescio quo pacto, ferebat me quidem mirabiliter: nunc, quacumque nos commovimus, ad Cæsaris non modo acta, verum etiam cogitata revocamur. De Montano, quoniam Flamma venit, videbis. Puto rem meliore loco esse debere.

CICERO DOLABELLÆ COS. SUO S.

5 Etsi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, satisque ex ea magnam lætitiam voluptatemque capiebam:

5. *Aquilliam*] *Ep.* 13. *h. l.*
6. *ἀνέκδ.*] A posthumous work, edited by his son, but one which has not come down to us, containing *anecdotes of his own times.*

tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quod vulgo hominum opinio socium me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni; convenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis caussa in his locis conveniunt: præterea ex municipiis frequentes necessarii mei; quin omnes, quum te summis laudibus ad cælum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agunt. Negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis et consiliis obtemperans, præstantissimum te civem et singularem Consulem præbeas. Quibus ego quamquam verissime possum respondere, te, quæ facias, tuo judicio et tua sponte facere, nec cujusquam egere consilio: tamen neque plane assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis a meis consiliis profecta videatur; neque valde nego. Sum enim avidior etiam, quam satis est, gloriæ. Et tamen non alienum [est] dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni, Regum Regi, fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiendis Nestorem. Mihi vero gloriosum, te juvenem Consulem florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, quum ad eum ægrotum Neapolim venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen ante, quam me plane salutavit, "o mi Cicero, inquit, gratulor tibi, quum tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud sororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellæ vero tuo et gratulor, et gratias ago: quem quidem, post te Consulem, solum possum vere Consulem dicere." Dein multa de facto ac de re gesta. Tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum umquam, nihil reipublicæ salutarius: atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, uti me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meque aliqua ex parte in societatem tuarum

laudum venire patiare. Quamquam, mi Dolabella, (hæc enim jocatus sum,) libentius omnes meas, si modo sunt aliquæ meæ, laudes ad te transfuderim, quam aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam quum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti; tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil umquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim, mihi crede, virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi, ut scis, M. Brutum, propter ejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem atque constantiam: tamen Idibus Mart. tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi jampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati et gloriæ servias? proponam tibi claros viros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorem, quam te ipsum. Te imitere oportet, tecum ipse certes. Ne licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod quum ita sit, hortatio non est necessaria; gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis non modo non invidiosa, sed etiam popularis esset, et quum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contigit magnitudine quum animi, tum etiam ingenii atque consilii. Legi enim concionem tuam. Nihil illa sapientius. Ita pedetentim tum accessus a te ad caussam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium concessu daret. Liberasti igitur et Urbem periculo, et civitatem metu: neque solum ad tempus

maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. Quo facto, intelligere debes, in te positam esse rempublicam, tibique non modo tuendos, sed etiam ornandos illos viros, a quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propediem, ut spero. Tu, 6 quoniam rempublicam nosque conservas, fac, ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias.

Ep. dcxix. seq. Fam. ix. 14.

EPISTOL. XVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Dolabellæ nomine: de rebus quibusdam domesticis, 1—4.

Sæpius me jam agitas, quod rem gestam Dolabellæ 1 nimis in cælum videar efferre. Ego autem, quamquam sane probo factum, tamen ut tanto opere laudarem, adductus sum tuis et unis et alteris litteris. Sed totum se a te abalienavit Dolabella, ea de caussa, qua me quoque sibi inimicissimum reddidit. O hominem pudentem! Kal. Jan. debuit; adhuc non solvit, præsertim quum se maximo ære alieno Faberii[2] manu liberarit, et opem ab eo petierit. Licet enim jocari, ne me valde conturbatum putes. Atque ego ad eum IIX. Idus litteras dederam bene mane: eodem autem die tuas litteras vesperi acceperam in Pompeiano, sane celeriter, tertio abs te die. Sed, ut ad te eo ipso die scripseram, satis aculeatas ad Dolabellam litteras dedi: quæ si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat.

1. Epistol. XVIII.] May 8. Neighbourhood of Pompeii.

2. *Faberii*] It has been said before that Antony shared with Dolabella the money that was taken out of the treasury. It has also been said that it was through Faberius that Antony committed his forgeries on Cæsar's papers. Thus then Cicero says that Dolabella is paid by Faberius.

2 Albianum[3] te confecisse arbitror. De Patulciano[4] nomine, quod mihi suppeditatus es, gratissimum est, et simile tuorum omnium. Sed ego Erotem, ad ista expedienda factum, mihi videbar reliquisse: cujus non sine 3 magna culpa vacillarunt. Sed cum ipso videro. De Montano, ut sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ. Servius proficiscens, quod desperanter tecum locutus est, minime miror; neque ei quidquam in desperatione con- 4 cedo. Brutus noster, singularis vir, si in Senatum non est Kalend. Juniis venturus, quid facturus sit in foro, nescio. Sed hoc ipse melius. Ego ex his, quæ parari video, non multum Idibus Martiis profectum judico. Itaque de Græcia quotidie magis et magis cogito. Nec enim Bruto meo, exsilium, ut scribis ipse, meditanti, video quid prodesse possim. Leonidæ me litteræ non satis delectarunt. De Herode tibi assentior. Saufeii legisse vellem. Ego ex Pompeiano vi. Idus Mai. cogitabam.

Ep. dcii. seq. Fam. xvi. 24.

EPISTOL. XIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Respondet binis literis ab Attico acceptis, 1—6.

1 Non. Mai., quum essem in Pompeiano, accepi binas a te litteras, alteras sexto die, alteras quarto. Ad superiores igitur prius. Quam mihi jucundum, opportune tibi Barnæum litteras reddidisse! Tu vero cum Cassio,

3. *Albius*] *Coheres quidem Ciceronis. Vid.* xiii. 14. *sect.* 1.

4. *Patulciano*] *Suppetiatus erat Atticus in exigenda a Patulcio pecunia, aut pecuniam de suo dederat tantundemque se scripserat a Patulcio, qui Ciceroni debebat, exacturum.* Sch. A person of the name of Patulcius was Quæstor A.U.C. 705.

1. Epistol. XIX.] May 7, 710, A.U.C.—Neighbourhood of Pompeii.

ut cetera. Quam commode autem, quod id ipsum, quod me mones, quatriduo ante ad eum scripseram, exemplumque mearum litterarum ad te miseram. Sed quum 2 Dolabellæ ἀτισίᾳ[2] (sic enim tu ad me scripseras) magna desperatione affectus essem; ecce tibi et Bruti, et tuæ litteræ. Ille[3] exsilium meditari. Nos autem alium portum propiorem huic ætati videbamus: in quem mallem equidem pervehi, florente Bruto nostro, constitutaque republica. Sed nunc quidem, ut scribis, non utrum vis. Assentiris enim mihi, nostram ætatem a castris, præsertim civilibus, abhorrere. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem et clementiam et sibi esse gratam, et mihi voluptati magnæ fore. Sed Pansa furere videtur de Clodio, itemqne de Deiotaro; et loquitur severe, si velis credere. Illud tamen non belle, ut mihi quidem videtur, quod factum Dolabellæ vehementer improbat. De coronatis[4], quum sororis 3 tuæ filius a patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris caussa; posuisse luctus gratia: postremo, se libenter vituperationem subire, quod amaret etiam mortuum Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter. Ego etiam ad Sicam. Tibi hoc oneris non impono. Nolo te illum iratum habere. Servii[5] orationem cognosco: in qua 4 plus timoris video, quam consilii. Sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior Servio. Publilius[6] tecum tricatus[7] est. Huc enim Cærellia missa ab istis est

2. ατισ.] *Non-payment.*
3. *ille*] *Brutus.*
4. *coronatis*] *Ep.* 14. *sect.* 1.
5. *Servii*] The speech of Servius Sulpicius Rufus. This was against the recognition of the plans which Antony either found, or professed to find, among the posthumous papers of Cæsar.—*Ne qua tabula post Idus Martias ullius decreti Cæsaris aut beneficii figeretur.* SCH.
6. *Publilius*] Brother to Cicero's divorced wife. The family seemed desirous of a re-union.
7. *tricatus*] *Perplexe locutus.*

legata ad me: cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret,
5 ne licere quidem, non modo non lubere. Antonium si videro, accurate agam de Buthroto. Venio ad recentiores litteras; quamquam de Servio jam rescripsi. Me facere magnam πρᾶξιν Dolabellæ. Mihi mehercule ita videtur; non potuisset major tali re, talique tempore. Sed tamen, quidquid ei tribuo, tribuo ex tuis litteris. Tibi vero assentior, majorem πρᾶξιν ejus fore, si mihi,
6 quod debuit, dissolverit. Brutus, velim, sit Asturæ. Quod autem laudas me, quod nihil ante de profectione constituam, quam ista quo evasura sint, videro: muto sententiam. Neque quidquam tamen ante, quam te videro. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo: cui quidem ego totam villam cellamque tradidi; eamque cogitabam v. Idus videre. Tu Atticæ salutem dices. Nos Piliam diligenter tuebimur.

Ep. dcci. seq. Att. xiv. 18.

EPISTOL. XX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Tribus Attici epistolis respondet, 1—5.

1 E Pompeiano navi advectus sum in Luculli[2] nostri hospitium vi. Idus, hora fere iii.; egressus autem e navi, accepi tuas litteras, quas tuus tabellarius in Cumanum attulisse dicebatur, Nonis Mai. datas: a Lucullo postridie eadem fere hora, qua veni, vii. Idus Lanuvio
2 datas. Audi igitur ad omnes. Primum, quæ de re mea gesta et in solutione, et in Albiano[3] negotio, grata.

1. Epistol. XX.] The Neapolitan Villa of the younger Lucullus; May 11, 710, A.U.C.

2. *Luculli*] Cnæus *Lucullus*; the son of Lucius.

3. *Albiano*] *Ep.* 18. *sect.* 2.

De tuo autem Buthroto: quum in Pompeiano essem, Misenum venit Antonius: inde ante discessit, quam illum venisse audissem: a quo in Samnium[4]. Vide, quid speres[5]. Romæ igitur de Buthroto. L. Antonii[6] horribilis concio[7], Dolabellæ præclara. Jam vel sibi habeat[8] nummos, modo numeret Idibus[9]. Tertullæ[1] nollem abortum. Tam enim Cassii sunt jam, quam Bruti serendi[2]. De Regina[3] velim, atque etiam de Cæsare[4] illo. Persolvi[5] primæ epistolæ: venio ad secundam. De Quintis[6], Buthroto, quum venero, ut 3 scribis. Quod Ciceroni[7] suppeditas, gratum. Quod errare me putas, qui rempublicam putem pendere e Bruto: sic se res habet. Aut nulla erit, aut ab isto istisve servabitur. Quod me hortaris, ut scriptam conci- 4 onem[8] mittam; accipe a me, mi Attice, καθολικὸν θεώρημα[9] earum rerum, in quibus satis exercitati sumus. Nemo umquam neque poeta, neque orator fuit, qui quemquam meliorem, quam se, arbitraretur. Hoc etiam malis contingit. Quid tu Bruto putas, et ingenioso, et erudito? De quo etiam experti sumus nuper in edicto[1]. Scripseram rogatu tuo. Meum mihi

4. *in Samnium*] Sc. *profectus est.*
5. *speres*] *Hoc non ad Buthrotum, sed ad rempublicam refertur. Nam Antonius cursabat huc illuc, ut agros veteranis divideret, quibus beneficio devinctis uteretur ad omnia.* MAN.
6. *L. Antonii*] *Marci fratr. Tr. Pl.*
7. *concio*] *On the division of the Pomptine district.*—This Dolabella opposed.
8. *habeat*] *Dolabella*, in debt to Cicero.
9. *Idibus*] Sc. *usuras.*
1. *Tertullæ*] Cassius's wife, Brutus's sister.
2. *serendi*] *Gignendi.* — *Græc.* *σπείρειν.*
3. *regina*] Cleopatra. — *Ep.* 8. *sect.* 1.
4. *Cæsare*] Cæsario, Cæsar's son by Cleopatra.
5. *persolvi*] *Respondi.*
6. *Quintis*] *His brother and nephew.*
7. *Ciceroni*] *His son at Athens.*
8. *concionem*] *Quam, Attici rogatu, Cicero scripserat ut ea Brutus uteretur ad populum dicturus.* SCH.
9. *καθ. θεωρ.*] *A general assertion.*
1. *edicto*] Antony had persuaded Brutus and Cassius that, from him, they had nothing to fear, and that they were protected by him. The

placebat, illi suum. Quin etiam, quum, ipsius precibus pæne adductus, scripsissem ad eum *de optimo genere dicendi*, non modo mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari. Quare sine quæso sibi quemque scribere.

Suam cuique sponsam, mihi meam; suum cuique amorem, mihi meum.

Non scite. Hoc enim Attilius [2], poeta durissimus. Atque utinam liceat isti concionari! cui si esse in Urbe tuto licebit, vicimus. Ducem enim novi belli civilis aut nemo sequetur, aut ii sequentur, qui facile vincantur.

5 Venio ad tertiam. Gratus fuisse meas litteras Bruto et Cassio, gaudeo. Itaque iis rescripsi. Quod Hirtium per me meliorem fieri volunt: do equidem operam; et ille optime loquitur: sed vivit habitatque cum Balbo, qui item bene loquitur: Quid credas, videris. Dolabellam valde placere tibi video: mihi quidem egregie. Cum Pansa vixi in Pompeiano. Is plane mihi probabat, se bene sentire, et cupere pacem. Caussam armorum quæri plane video. Edictum Bruti et Cassii probo. Quæris, ut suscipiam cogitationem, quidnam istis agendum putem. Consilia temporum sunt; quæ in horas commutari vides. Dolabellæ et prima illa actio, et hæc contra Antonium concio mihi profecisse permultum videtur. Prorsus ibat res. Nunc autem videmur habituri ducem: quod unum municipia bonique desiderant. Epicuri mentionem facis, et audes dicere, μὴ πολιτεύεσθαι? Non te Bruti nostri vulticulus ab ista oratione

power of Antony was great, inasmuch as he had attached to his interest the veterans. Brutus and Cassius thus assured had dismissed their partizans. —— *Tuo adducti consilio dimiserimus ex municipiis nostros necessarios, neque solum edicto, sed etiam literis id fecerimus.*— See *Fam.* xi. 2.

2. *Attilius*] *Tusc. Disp.* iv. ii. *Finibb.* i. 2.

deterret? Quintus filius, ut scribis, Antonii est dextella[3]. Per eum igitur, quod volemus, facile auferemus. Exspecto, si, ut putas, L. Antonius produxit[4] Octavium, qualis concio fuerit. Hæc scripsi † citatim[5]. Statim enim Cassii tabellarius. Eram continuo Piliam salutaturus: deinde ad epulas Vestorii navicula. Atticæ plurimam salutem.

Ep. dcciv. seq. Att. xiv. 21.

EPISTOL. XXI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Refert quæ Balbus secum locutus sit, seque postridie ad Hirtium iturum denuntiat, 1—4.

1 Quum paullo ante dedissem ad te Cassii tabellario litteras, v. Idus venit noster tabellarius, et quidem, portenti simile, sine tuis litteris. Sed cito conjeci, Lanuvii te fuisse. Eros autem festinavit, ut ad me litteræ Dolabellæ perferrentur, non de re mea[2], (nondum enim meas acceperat,) sed rescripsit ad eas, quarum exemplum tibi miseram, sane luculente. Ad me autem, quum Cassii tabellarium dimisissem, statim Balbus. 2 O Dii boni, quam facile perspiceres timere otium! et nosti virum, quam tectus: sed tamen Antonii consilia narrabat: illum circumire veteranos, ut acta Cæsaris sancirent, idque se facturos esse jurarent, ut rata omnes haberent: eaque duumviri omnibus mensibus inspice-

3. *dextella*] *Significat Q. filium adeo se in Antonii familiaritatem insinuasse, ut per eum quidvis ab illo impetrari possit.* Sch.

4. *produxit*] *Set before the people.*—Octavius was desirous of addressing the people. This as a private person he could not do unless the Tribune set him forward (*produxit*). Cicero is curious to know how he would speak.

5. † *citatim*] Exciditne potius *summatim*. *Statim* cet. Orell.

1. Epistol. XXI.] May 11, 710. A.U.C. Puteoli.

2. *re mea*] *The money he owes me.*

rent. Questus est etiam de sua invidia; eaque omnis ejus oratio fuit, ut amare videretur Antonium. Quid quæris? nihil sinceri. Mihi autem non est dubium, quin res spectet ad castra. Acta enim illa res est animo virili, consilio puerili. Quis enim hoc non vidit, regni heredem relictum[3]? Quid autem absurdius,

hoc métuere[4], alterum ín metu non pónere?

3 Quin etiam hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα. Pontii[5] Neapolitanum a matre[6] tyrannoctoni possideri? Legendus mihi sæpius est *Cato[7] major*, ad te missus. Amariorem enim me senectus facit. Stomachor omnia. Sed mihi quidem βεβίωται. Viderint juvenes. Tu mea curabis, ut curas. Hæc scripsi, seu dictavi, apposita secunda mensa, apud Vestorium. Postridie apud Hirtium cogitabam: et quidem πεντέλοιπον[8]. Sic hominem traducere ad optimates paro. Λῆρος πολύς. Nemo est istorum, qui otium non timeat. Quare talaria[9] videamus. Quidvis enim potius, quam castra. Atticæ salu-
4 tem plurimam velim dicas. Exspecto Octavii concionem, et, si quid aliud; maxime autem, ecquid Dolabella tinniat[1]: an in meo nomine tabulas novas fecerit[2].

Epist. dccv. seq. Att. xiv. 22.

3. *relictum*] Sc. *Octavium.*

4. *hoc metuere*] *To fear a monarchy, but not to fear (in metu ponere) the heir to it (alterum) i. e. Octavius.*

5. *Pontii*] The estate of Pontius Aquila, near Naples. Pontius had offended Cæsar by not showing him respect in rising as he passed. He had moreover been one of the conspirators. He was eventually Lieutenant to Decimus Brutus, and was slain in the battle of Mutina.

6. *matre*] Servilia, the mother of Brutus.

7. *Cato*] Scil. *Liber de Senectute.*

8. *πεντ.*] *The only one left out of five. Si vera est lectio nihil aliud significare potest quam Hirtium unum esse reliquum e quinque (Balbo, Hirtio, Pansa, Octavio, Philippo,) quos ad optimates traducere cuperet.*—Sch.

9. *talaria*] *Paremus, ut hinc abeamus.* Man.

1. *tinniat*] *Pay in chinking money.*

2. *novas fecerit*] *Or whether, in the case of* my *claims, he may act as if there was an abolition of debts (tabulas novas fecerit.)*

EPISTOL. XXII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se Arpinum discessurum, significatque Cæsarianos otium timere et ad bellum spectare.

Certior a Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaravi. Primum igitur scire te volui, me hinc Arpinum XVI. Kalend. Jun. Eo igitur mittes, si quid erit posthac: quamquam ipse jam jamque adero. Cupio enim ante, quam Romam venio, odorari diligentius, quid futurum sit. Quamquam vereor, ne nihil conjectura aberrem. Minime enim obscurum est, quid isti moliantur, (meus vero discipulus, qui hodie apud me cænat, valde amat illum, quem Brutus noster sauciavit,) et, si quæris, (perspexi enim plane), timent otium: *ὑπόθεσιν* autem hanc habent, eamque præ se ferunt, virum clarissimum interfectum, totam rempublicam illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clementiam illi malo fuisse; qua si usus non esset, nihil ei tale accidere potuisse. Mihi autem venit in mentem, si Pompeius cum exercitu firmo veniat, quod est *εὔλογον*, certo fore bellum. Hæc me species cogitatioque perturbat. Neque enim, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit. Nam aperte lætati sumus. Deinde habent in ore, nos ingratos. Nullo modo licebit, quod tum et tibi licuit, et multis. *Φαινοπροσωπητέον* ergo, et *ἰτέον* in castra? Millies mori melius, huic præsertim ætati. Itaque me Idus Mart. non tam consolantur, quam antea. Magnum enim mendum continent. Etsi illi juvenes

1. Epistol. XXII.] May 15, Puteoli.

Ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθοῦνται [2] ψόγον.

Sed, si tu melius quippiam speras, quod et plura audis, et interes consiliis, scribas ad me velim, simulque cogites, quid agendum nobis sit super Legatione votiva. Equidem in his locis moneor a multis, ne in Senatu Kalendis. Dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, et quidem in istos; qui mihi videntur ubivis tutius, quam in Senatu, fore.

Ep. dccvi. seq. Att. xv. 1. A.

2. ἀπωθ.] *Amoliuntur. Sophocleum videtur Valckenario Diatr. ad Eurip. p.* 192. Ern.

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLARUM AD ATTICUM.

LIBER XV.—EPIST. I[1].

CICERO ATTICO SAL.

The letters of Book XV. are a continuation of the matter of those of the preceding one. They were written in the first half of A.U.C. 710. Antony and Dolabella being Consuls.

Alexionis mortem dolet; exponit, quid cum Hirtio egerit; et quid sibi de Antonio et de Bruto videatur; denique addit quædam domestica, 1—5.

A. O factum male de Alexione[2]! Incredibile est, quanta me molestia affecerit: nec mehercule ex ea parte maxime, quod plerique mecum: "ad quem igitur te medicum conferes?" Quid mihi jam medico? aut si opus est, tanta inopia est? Amorem erga me, humanitatem suavitatemque desidero. Etiam illud: quid est, quod non pertimescendum sit; quum hominem temperantem, summum medicum, tantus improviso morbus oppresserit? Sed ad hæc omnia una consolatio est, quod ea conditione nati sumus, ut nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio[3] jam antea tibi scripsi, non 2

1. EPISTOL. I. A.] May 17th, A.U.C. 710. Puteoli.

2. *Alexione*] Cicero has just heard of the death of Alexio. This Alexio was his physician. He must not be confounded with Alexio the agent of Atticus. *Att.* vii. 2. xv. 2, 3. Cicero laments his death; but not upon the grounds on which it is lamented by those around him, who merely say—*Where will you replace him, a physician?*

3. *Antonio*] *Att.* xiv. 20. *sect.* 2. Cicero wished to speak with him on the Buthrotine affair.

esse eum a me conventum. Venit enim Misenum, quum ego essem in Pompeiano. Inde ante profectus est, quam ego eum venisse cognovi. Sed casu, quum legerem tuas litteras, Hirtius erat apud me in Puteolano: ei legi, et egi. Primum quod attinet, nihil mihi[4] concedebat: deinde ad summam, arbitrum me statuebat non modo hujus rei, sed totius Consulatus sui. Cum Antonio autem sic agemus, ut perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam 3 spero domi esse[5]. Redeamus ad nostros[6]: de quibus tu bonam spem te significas habere propter edictorum[7] humanitatem. Ego autem perspexi, quum a me XVII. Kal. de Puteolano Neapolim, Pansæ conveniendi caussa, proficisceretur Hirtius, omnem ejus sensum. Seduxi enim, et ad pacem sum cohortatus. Non poterat scilicet negare, se velle pacem; sed non minus se nostrorum arma timere, quam Antonii: et tamen utrosque non sine caussa præsidium habere: se autem utraque arma 4 metuere. Quid quæris? *οὐδὲν ὑγιές*. De Q. filio tibi assentior: patri quidem certe gratissimæ et bellissimæ tuæ litteræ fuerunt. Cærelliæ[8] vero facile satisfeci[9]: nec valde laborare mihi visa est: et, si illa, ego certe non laborarem. Istam vero[1], quam tibi molestam scribis esse, auditam a te esse, omnino demiror. Nam quod eam collaudavi apud amicos, audientibus tribus filiis ejus

4. *nihil mihi*] *In eagerness about the matter he, in nowise, yielded to myself.—Rem Buthrotinam æque atque ego cupere videbatur.* MAN.

5. *domi esse*] *To pay me his debt.*

6. *nostros*] *Brutus and Cassius.*

7. *edictorum*] xiv. 20. *sect.* 3, 4.

8. *Cærellia*] xiv. 19. *sect.* 4.

9. *satisfeci*] *Ei persuasi, mihi Publiliam dimissam in matrimonium accipere nec libere nec licere.* SCH.

1. *istam vero*] *Intelligunt Publiliæ matrem. Verum ei quæ sequuntur parum conveniunt. Accipio de alia muliere, quæ, quum Cicero eam collaudasset, sibi persuaserat eum sui amore captum esse, Atticumque rogaverat, ut Ciceroni scriberet, ne ambagibus uteretur, sed plane se ejus matrimonium ambire ostenderet.* SCH.

et filia; οὐ ταὐτὸ[2] ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Quid est hoc? Quid est autem, cur ego personatus[3] ambulem? Parumne[4] fœda persona est ipsius senectutis? Quod 5 Brutus rogat, ut ante Kalendas[5]; ad me quoque scripsit: et fortasse faciam. Sed plane, quid velit, nescio. Quid enim illi afferre consilii possum, quum ipse egeam consilio? et quum ille suæ immortalitati melius, quam nostro otio, consuluerit? De Regina[6] rumor exstinguetur. De Flamma[7], obsecro te, si quid potes.

Ep. dccviii. seq. Att. xv. 1. B.

De Piliæ bona valetudine; de Bruti Oratione Capitolina, 1, 2.

B[8]. Heri[9] dederam ad te litteras[1] exiens e Puteolano, 1 deverteramque in Cumanum. Ibi bene valentem videram Piliam. Quin etiam Baulos Cumis eam vidi. Venerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus, familiaris noster, matrem efferebat. Mansi igitur eo die in Sinuessano: atque inde mane postridie Arpinum proficiscens, hanc epistolam exaravi. Erat autem nihil novi, quod aut scriberem, aut ex te quærerem; nisi forte hoc ad rem putas pertinere: Brutus 2 noster misit ad me orationem suam, habitam in concione

2. *οὐ ταὐτὸ*] Cicero imagines that this person has mistaken a coincidence for a cause. It does not, however, follow, that because a man in love praises his mistress, every one who praises a woman is in love.

3. *personatus*] *Ambulem (ambiam?) Si velim hujus mulieris nuptias appetere cur ambagibus utar, et quasi personam induam?* Sch.

4. *parumne*] From Plutarch (*Vit. Cic.* 41.) we learn that Cicero married Publilia *ἔρωτι τῆς ὥρας.*

5. *Kalendas*] Sc. *veniam.*

6. *regina*] Cleopatra. xiv. 8. *sect.* 2.

7. *Flamma*] Flaminius Flamma, for whom Montanus, the companion of Young Cicero, was security. Atticus had to see that Montanus was not distressed.

8. Epistol. I. B.] Neighbourhood of Sinuessæ. May 18, 710. A.U.C.

9. *Heri*] Novæ epistolæ initium hic statuunt Cdd. Junii. Oxon, 1, 2. Lall. Sch. in Ed. Mai. Lun. Orelli.

1. *literas*] *Ep.* 1. A.

Capitolina[2]; petivitque a me, ut eam nec ambitiose[3] corrigerem ante, quam ederet. Est autem oratio scripta elegantissime sententiis, verbis, ut nihil possit ultra. Ego tamen, si illam caussam habuissem, scripsissem ardentius. Ὑπόθεσις, vides, quæ sit persona dicentis. Itaque eam corrigere non potui. Quo enim in genere. Brutus noster esse vult, et quod judicium habet de optimo genere dicendi, id ita consecutus est in ea oratione, ut elegantius esse nihil possit. Sed ego[4] [solus] alius sum; sive hoc recte, sive non recte. Tu tamen velim orationem legas, nisi forte jam legisti, certioremque me facias, quid judices ipse. Quamquam vereor, ne cognomine tuo lapsus, ὑπεραττικὸς sis in judicando. Sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tum intelliges, posse et ἀττικώτατα gravissime dici. Sed hæc coram. Nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola volui ad te Metrodorum[5] venire.

Ep. dccviii. seq. Att. xv. 2.

2. *Capitolina*] This was the famous speech that Brutus pronounced before the people immediately after the death of Cæsar. The heads of it are given in Appian (*Lib.* ii. c. 122. *B. C.*). The copy that Cicero saw was not the speech as it was uttered by Brutus but a revise.

3. *ambitiose*] *Flatteringly.*

4. † *sed ego*] Sic corrupte Edd. meæ præter Lallem., qui de Malasp. et Urs. sententia: *totus alius* prob. Spalding *ad Quintil.* 9, 4, 1. *solus aliud* Md. Oxon. 2. *ὅλος alius* Tunstall. p. 205. *scilicet alius* de Ern. susp. Sch. Lun. Latet nescio quid de Atticismo Apollonii Molonis, scite temperato cum genere Rhodio, quem Atticismum nimis tenui illi et exsangui imitatorum Lysiæ anteferebat Tullius. Itaque conjicere possis: *ego Molonianus sum.* Sed in *solus aliud* æque Græcum v. latere potest atque mox in Medicei *hyperatticus* ὑπεράττικος, in ejusdem *Attico tota* (Asc. 1. Crat.) ἀττικώτατα. ORELLI.

5. *Metrodorum*] *Ciceronis medicus et libertus.*

EPISTOL. II[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Buthrotiorum negotio, ac de L. Antonii et Octavii concionibus, breviterque de aliis rebus, 1—4.

1 Quinto decimo Kalend. e Sinuessano proficiscens, quum dedissem ad te litteras, devertissemque a Cumis, in Vesciano[2] accepi a tabellario tuas litteras; in quibus nimis multa de Buthroto. Non enim tibi ea res majori curæ aut est, aut erit, quam mihi. Sic enim decet, te mea curare, tua me. Quamobrem id quidem sic susceptum est mihi, ut nihil sim habiturus antiquius. 2 L. Antonium[3] concionatum esse, cognovi tuis litteris et aliis, sordide: sed, id quale fuerit, nescio: nihil enim scripsisti. De Menedemo[4], probe. Quintus[5] certe ea dictitat, quæ scribis. Consilium meum a te probari, quod ea non scribam[6], quæ tu a me postularis, facile patior: multoque magis id probabis, si orationem eam[7], de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus[8]

1. EPISTOL. II.] 18 May, 710, A. U. C.

2. *Vesciano*] *Agro inter Massicum montem et Lirim fluvium. Mart.* xiii. 31. *Lucan.* ii. 425. *Liv.* x. 20. ERN.

3. *L. Anton.*] xiv. 20. *sect.* 2.

4. *Menedemo*] A Greek whom Cæsar had made his friend, and had presented with the freedom of the city. He was also an ally of Antony's. In *Phil.* xii. Cicero calls him *nequissimum Græculum.* It seems that Cicero has, in the present letter, heard of some misfortune having befallen him, and that he rejoices accordingly. *Ep.* 4. *sect.* 4. he expresses his regret at the information being false.

5. *Quintus*] Viz. that *he is the right hand of Antony.* —xiv. 20. *sect.* 2.

6. *ea non scribam*] i. e. *the history of his own times.*—xiv. 14. *sect.* 5.

7. *eam*] *Of Brutus.—Ep.* i. *n. sect.* 2.

8. *Legionibus*] Cicero had appointed Antony to the Province of Macedonia. Antony himself chose Gaul. Hereupon the Legions were recalled from Greece. Atticus rejoices at this, inasmuch as, Epirus being evacuated, the Buthrotine affair looks more favourably. Cicero blames him for this. He says that he ought to trust rather to the legitimate interference of the Senate. *For this,* (he says) *I can see ;* viz., *that we shall not come off victorious altogether. In the Buthotine affair, however, we shall.*

scribis, ea vera sunt. Sed non satis hoc mihi videris tibi persuasisse, † quid de[9] Buthrotiis nostris per Senatum speres confici posse, quod puto. * * tantum enim video, non videmur esse victuri. Sed, si etiam nos hoc fallat,
3 de Buthroto te non fallet. De Octavii[1] concione idem sentio, quod tu: ludorumque[2] ejus apparatus, et Matius ac Postumius mihi procuratores non placent. Saserna[3] collega dignus[4]. Sed isti omnes, quemadmodum sentis, non minus otium timent, quam nos arma. Balbum[5] levari invidia per nos velim: sed ne ipse quidem id fieri posse confidit. Itaque alia cogitat. Quod prima disputatio Tusculana te confirmat[6], sane gaudeo. Neque enim ullum est perfugium aut melius, aut paratius. Flamma[7] quod bene loquitur, non moleste fero. Tyndaritanorum[8] † caussa[9], de qua tam laboras, quæ sit,
4 ignoro. Hos tamen —. *Πεντέλοιπον*[1] movere ista[2] videntur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione[3]

9. † *quid de*] *Locus corruptus.—Malim nunc qui de Buthrotiis . . . posse. Haud puto. Tantum enim video: non videmur esse victuri.* Orelli.

1. *Octavii*] xiv. 20. *sect.* 5.

2. *Ludorum*] Cæsar, as one of the Julian *gens*, affected to trace his family to Julus, the son of Æneas, the son of Venus. The watchword at Pharsalia was *Venus Victrix*. On the strength of this he had promised to the populace games in honour of Venus. These he was, by his death, prevented from exhibiting. Octavius, his heir, considers that he may effectually conciliate the people by fulfilling his uncle's intentions. Of this attempt at popularity Cæsar disapproves.

The chief manager of the games is the staunch Cæsarian Matius, in union with Postumius and Saserna. Of this Cicero disapproves still more.

3. *Saserna*] *Bell. Afric.* 9.

4. *dignus*] Ironically.

5. *Balbum*] Sc. *majorem.*—The conspirators looked upon him with distrust.

6. *confirmat*] Sc. *ad mortem contemnendam.* Corr.

7. *Flamma*] *Flamma* Flaminius, the creditor of Montanus.—xiii. 52.

8. *Tyndaritanorum*] The inhabitants of Tyndaris, a town of Sicily, on the river Helicon. The case of the natives is unknown.

9. † *causa*] Locus corruptus. Sic Md. Cod. Crusell. Asc. 1. Crat. Vict. 2. *de quæ Pansa laborat* Cd. Ursin. Marg. 1584. Haud displicet *de qua laboras* Man. Lamb. *de qua tam laboras* Helmst. Græv. *Ern. Sch. Lun.* Orelli.

1. *πεντελ.*] xiv. 21. *sect.* 4.

2. *ista*] *Quæ Antonius agit ad Cæsarianos sibi conciliandos.*

3. *Alexione*] *Vid. h. l.* 1. a. *sect.* 1.

doleo; sed, quoniam inciderat in ita gravem morbum, bene actum cum illo arbitror. Quos tamen secundos[4] heredes, scire vellem, et diem testamenti.

Ep. dccix. seq. Att. xv. 3.

EPISTOL. III[1].

CICERO ATTICO SAL.

Respondet duabus Attici epistolis, 1, 2.

Undecimo Kalend. accepi in Atinati[2] duas epistolas 1 tuas, quibus duabus meis respondisti. Una erat xv. Kal., altera xii. data. Ad superiorem igitur prius. Accurres in Tusculanum, ut scribis, quo me vi. Kal. venturum arbitrabar. Quod scribis parendum victoribus; non mihi quidem, cui sunt multa potiora[3]. Nam illa, quæ recordaris[4], Lentulo et Marcello Consulibus acta in æde Apollinis; nec caussa eadem est, nec simile tempus, præsertim quum Marcellum scribas aliosque discedere. Erit igitur nobis coram odorandum et constituendum, tutone Romæ esse possimus. Novi conventus[5] habitatores sane movent. In magnis enim

4. *secundos*] *Contingen heirs.*—It was not uncommon for a person when he made his will to name those, who in case the original legatees were not alive when the will was opened, should succeed to their property.

1. Epistol. III.] The Neighbourhood of Atina. May 22, 710. A.U.C.

2. *Atinati*] Atina, a town of the Volsci, near Arpinum.

3. *potiora*] *Nempe exilium mortem et quidvis aliud servituti antepono.* Man.

4. *recordaris*] Atticus had reminded Cæsar of what took place in the beginning of the Civil War when the Senate was assembled in the Temple of Apollo, and when Lentulus and Marcellus were Consuls. Cicero, however, points out the inaccuracy of the parallel. *Then* the question was whether Cæsar might sue for the Consulship in his absence. *Now* the Liberty of the State is in jeopardy. *Then* there were but two parties (that of Cæsar, and that of Pompey) in the Republic. Now there are three. 1st. That of Antony; 2d. That of Octavius; 3d. That of the Patriots.

5. *novi conventus*] It was the system of Antony to ingratiate

versamur angustiis. Sed sunt ista parvi. Quin et majora contemnimus. Calvæ [6] testamentum cognovi, hominis turpis ac sordidi. Tabula [7] Demonici quod tibi curæ est, gratum. De Mario [8] scripsi jam pridem ad Dolabellam accuratissime: modo redditæ litteræ 2 sint. Ejus caussa et cupio, et debeo. Venio ad propiorem [9]. Cognovi de Alexione, quæ desiderabam. Hirtius est tuus [1]. Antonio, quam est, volo pejus esse. De Q. filio, ut scribis, de patre coram agemus. Brutum omni re, qua possum, cupio juvare: cujus de oratiuncula idem te [2], quod me, sentire video. Sed parum intelligo, quid me velis scribere, quasi a Bruto [3] habita oratione; quum ille ediderit. Qui tandem convenit? an sic, ut in tyrannum jure optimo cæsum? Multa dicentur, multa scribentur a nobis; sed alio modo et tempore. De sella [4]

himself with the veterans of Cæsar. To this end he had established them in Campania, having distributed to them lands. Cicero, as a land-owner in Campania, was moved at this.

6 *Calvæ*] *Is videtur fuisse cliens quidam Ciceronis, qui non grate pieque testamento eum prosecutus erat, ut loquitur Suet. in Oct.* 66. GRÆV.

7. *Tabula*] The catalogue of the goods of one Demonicus. These were about to be sold by auction. Atticus had overlooked the list for Cicero.

8. *Mario*] Probably M. *Marius.* —*Fam.* vii. 1.

9. *propiorem*] Scil. *epistolam.*— Opposed to *superiorem.*—*Vid. supr.*

1. *est tuus*] *You may rely on Hirtius;* i. e. in the Buthrotine affair.

2. A. M. C.] Sunt hæc vestigia notarum, quibus in rebus occultioribus interdum utebatur Cicero. Del. has notas Ern. Sch. Lun. ORELLI.

3. *quasi a Bruto*] We have seen above that soon after the death of Cæsar Brutus retired to Lanuvium. Also that he was frequently in contact with Cicero, who allowed him the free use of his Villa at Astura. On the first of June he (Brutus) meant to be in Rome. When there, he intended to address the people. His speech he was now preparing. This Cicero saw and praised. Atticus saw it also, but disapproved so much as to insinuate the expediency of *Cicero* re-writing it. This Cicero will not do. He is unwilling to write a speech for another man to pronounce, he thinks, moreover, that Brutus would dislike him to do so.

4. *sella*] Octavius was flattering the people with shews. During the lifetime of Julius there had been decreed to him a *golden chair*, upon which, on solemn occasions, he sat, at the Theatre and in the Circus. This chair Octavius now brought forward. But the Tribunes ordered

Cæsaris, bene Tribuni. Præclaros etiam XIV ordines. Brutum apud me fuisse gaudeo: modo et libenter fuerit, et sat diu.

Epist. dccx. seq. Att. xiv. 4.

EPISTOL. IV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Duabus Attici epistolis respondet, 1—5.

1 A. Decimo Kalend. hora IIX. fere, a Q. Fufio venit tabellarius, nescio quid ab eo litterularum [2], uti me sibi restituerem: sane insulse, ut solet: nisi forte, quæ non ames, omnia videntur insulse fieri. Scripsi ita, ut te probaturum existimem. Mihi duas a te epistolas reddidit, unam XI., alteram X. Ad recentiorem prius. Et 2 legio? Rem laudo. Si vero etiam Carfulenus [3] ἄνω [4] *ποταμῶν*. Antonii consilia narras turbulenta: atque utinam potius per populum [5] agat, quam per Senatum! Quod quidem ita credo. Sed mihi totum ejus consilium ad bellum spectare videtur, si quidem D. Bruto pro-

it to be removed, and the Knights (xiv *ordines*) applauded them for their conduct. Appian (*B. C.* iii. 28) says that it was not the Tribunes but Antony who thus acted.—*Vid. note of Sch.*

1. EPISTOL. IV.] Atina; May 23.

2. † *leniorem*] Hæc corrupta. Sic Cd. Torn. Md. Oxon. 1, 2. Asc. i. Crat. Vict. 1, 2. *prius et longiorem*. *Laudo* Tunst. p. 199. cfr. *ad Att.* 15. 13. *longiori epistolæ superiorique respondi.* Sed erat h. l. potius *et pleniorem* ut *ad Fam.* ii. 12, 1., *unam brevem . . . duas pleniores.* Vel sic tamen a v. *pleniorem* absorptum est nomen rei vel personæ, quam *laudat.* Lamb. *prius. De Lenio, rem laudo.* Bos conj. Græv. Ern. *prius. Et legio? Rem laudo.* Sch. Lun. partim ex Ern. susp., partim e lect. librorum Popmæ *probo* pro *laudo* conj. *De legione*, probe. ORELLI.

3. *Carfulenus*] *D. Carfulenus Senator, Legatus Pansæ interiit in prælio Mutinensi duce Pansa. Fam.* x. 33. *Phil.* iii. 9.—ERN. He has left the side of Antony for that of Octavius.

4. ἄνω] The rivers run backwards—ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί. Eurip. Med.

5. *populum*] Thus making the Senate his enemy.

vincia eripitur [6]. Quoquo modo ego de illius nervis [7] existimo, non videtur fieri posse sine bello. Sed non cupio; quoniam cavetur [8] Buthrotiis. Rides? Ast condoleo, non mea potius assiduitate, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te nescire, quid nostris faciundum sit: jam pridem me illa ἀπορία sollicitat. Itaque stulta jam Iduum Martiarum est consolatio. Animis enim usi sumus virilibus; consiliis, mihi crede, puerilibus. Excisa enim est arbor, non evulsa. Itaque, quam fruticetur, vides. Redeamus igitur, quoniam sæpe usurpas, ad Tusculanas [9] disputationes. Saufeium [1] per te celemus. Ego numquam indicabo. Quod te a Bruto [2] scribis; ut certior fieret, quo die in Tusculanum essem futurus: ut ad te ante scripsi, VI. Kal.; et quidem ibi te quam primum per videre velim. Puto enim nobis Lanuvium eundum, et quidem non sine multo sermone. Sed μελήσει. Redeo ad superiorem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotiis; quæ mihi sunt inclusa medullis; sit modo, ut scribis, locus agendi. De oratione Bruti, prorsus contendis, quum iterum tam multis verbis agis. Egone ut eam caussam, quam is scripsit? ego scribam non rogatus ab eo? Nulla παρεγχείρησις [3] fieri potest

3

6. *eripitur*] It was the intention of Cæsar that Antony's province should be Macedon, D' Brutus's Gallia Citerior. This plan Antony, however, had traversed. Wishing to be, himself, in the neighbourhood of Rome, he had wrested Gaul from Brutus, and had got it transferred to himself. This piece of ambition the Senate had confirmed. *Suet. Oct. c.* 10.

7. *nervis*] *The strength of D' Brutus.*

8. *cavetur*] A war would be favourable to the Buthrotine affair; since the soldiers, if on service, would be careless about having farms.

9. *Tusculanas*] Wherein the immortality of the soul is supported, and the contempt of death extolled. Atticus approves of this, which, as an Epicurean, he ought not to do.

1. *Saufeius*] *Si fieri potest celemus Saufeium Epicureum, te, qui ipse adhuc Epicuri partibus favisti, Tusculanarum Libro Primo delectari, in quo contra Epicureos disputatur animos esse immortales.* SCH.

2. *Bruti*] *Ep. sup.* §. 2.

3. *παρεγ.*] *Intermeddling.*

contumeliosior. At, inquis, Ἡρακλείδιον[4] aliquod. Non recuso id quidem; sed et componendum argumentum est, et scribendi exspectandum tempus maturius. Licet enim de me, ut libet, existimes (velim quidem quam optime); si hæc ita manent, ut videnter, (feres, quod dicam,) me Idus Martiæ non delectant. Ille enim numquam revertisset: nos timor confirmare ejus acta non coegisset: aut, (ut in Saufeii eam, relinquamque *Tusculanas disputationes*, ad quas tu etiam Vestorium hortaris,) ita gratiosi eramus apud illum, quem Dii mortuum perduint! ut nostræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. Rubeo, mihi crede. Sed jam scripseram; delere nolui. De Menedemo[5], vellem[6] verum fuisset. 4 De Regina[7], velim verum sit. Cetera coram, et maxime, quid nostris faciendum sit; quid etiam nobis, si Antonius militibus obsessurus est Senatum. Hanc epistolam si illius tabellario dedissem, veritus sum, ne solveret. Itaque misi dedita opera. Erat enim rescribendum tuis.

B. Quam vellem, Bruto studium tuum navare potuisses! 5 Ego igitur ad eum litteras. Ad Dolabellam Tironem misi cum mandatis et litteris. Eum ad te vocabis: et, si quid habebis, quod placeat, scribes. Ecce autem de transverso L. Cæsar[8], ut veniam ad se, rogat, in Nemus[9]; aut scribam, quo se venire velim: Bruto enim placere, se a me conveniri. O rem odiosam et inexplicabilem! puto me ergo iturum, et inde Romam; nisi quid mutaro.

4. Ἡρακ.] A work on the Republic to rival those of Heraclides Ponticus.

5. *Menedemo*] *Ep.* 2. *h. l.*

6. *Quam vellem*] *Novæ epistolæ initium hic statuit Mongaltius, prob. Lall.* Orelli.

7. *Regina*] *See ep.* 15. *h. l.*

8. *L. Cæsar*] Uncle to Antony.

9. *Nemus*] *In prædium L. Cæsaris Nemorense apud Lucum Dianæ in agro Aricino.* Sch.

Summatim adhuc ad te. Nihildum enim a Balbo. Tuas igitur exspecto; nec actorum solum, sed etiam futurorum.

Epist. dccxi. seq. Fam. xii. 1.

EPISTOL. V[1].

CICERO ATTICO SAL.

De literis a Bruto et Cassio acceptis refert, sibique certum esse periculi vitandi causa ad Urbem non venire scribit, 1—3.

1 A Bruto tabellarius rediit: attulit et ab eo, et Cassio. Consilium meum magnopere exquirunt: Brutus quidem, utrum de duobus[2]. O rem miseram! Plane non habeo, quod scribam. Itaque silentio puto me usurum; nisi quid aliud tibi videtur. Sin tibi quid venit in mentem, scribe quæso. Cassius vero vehementer orat ac petit, ut Hirtium quam optimum faciam. Sanum[3] putas? *Ὁ*
2 *γναφεὺς*[4] *ἀνθρακεύς*. Epistolam tibi misi. Ut tu de provincia Bruti et Cassii per Senatus consultum, ita scribit et Balbus et Hirtius[5]: qui quidem, se actutum. Etenim jam in Tusculano est: mihique, ut absim, vehementer auctor est: et ille quidem periculi caussa; quod sibi etiam fuisse dicit: ego autem, etiam ut nullum periculum sit: tantum abest, ut Antonii suspicionem fugere nunc curem, ne videar ejus secundis rebus non delectari, ut mihi caussa sit, cur Romam venire nolim, ne illum videam. Varro autem noster ad me epistolam misit, sibi

1. Epistol. V.] End of May; Atina, 710. A. U. C.

2. *de duobus*] i. e. appear in Rome on the first of June (*note on Ep.* 3.) or stay where he was.

3. *sanum*] *Do you think that when Cassius imagines that so staunch a Cæsarian as Hirtius is to be brought over, he can be in his sound senses?*

4. *γναφ.*] *Fullo carbonarius.—Proverbium in eum, qui, quod melius reddere conatur, deterius facit.* Gron.

5. *Hirtius*] *See Ep.* 6. *h. l.*

a nescio quo missam, (nomen enim delerat,) in qua scriptum erat, veteranos eos, qui rejiciantur [6], (nam partem esse dimissam), improbissime loqui; ut magno periculo Romæ sint futuri, qui ab eorum partibus dissentire videantur. Qui porro noster itus, reditus, vultus, incessus inter istos? Quod si, ut scribis, L. Antonius [7] 3 in Decimum, reliqui in nostros [8]: ego quid faciam? aut quo me pacto geram? Mihi vero deliberatum est, ut nunc quidem est, abesse ex ea urbe, in qua non modo florui cum summa, verum etiam servivi cum aliqua dignitate. Nec tam statui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quam istuc non venire.

Ep. dccxviii. seq. Att. xv. 8.

EPISTOL. VI [1].

CICERO ATTICO SAL.

Narrat se ad Hirtium scripsisse, epistolæque ab eo acceptæ exemplum mittit, 1—4.

Quum ad me Brutus noster scripsisset et Cassius, ut 1 Hirtium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neque eum confidebant fore, mea auctoritate meliorem facerem, (Antonio est enim fortasse iratior, caussæ vero amicissimus,) tamen ad eum scripsi, eique dignitatem Bruti et Cassii commendavi. Ille quid mihi rescripsisset, scire te volui; si forte idem tu, quod ego, existimares, istos [2] etiam nunc vereri, ne forte ipsi nostri [3] plus animi habeant, quam habent.

6. *rejiciantur*] From a share in the distributed lands.

7. *L. Antonius*] Scil. *invehetur*.

8. *nostros*] Scil. *invehentur*. Brutus and Cassius are meant by *nostros*.

1. Epistol. VI.] June 2, 710. A.U.C. Tuscul. villa.

2. *istos*] The Cæsarians.

3. *nostri*] Brutus and Cassius.

HIRTIUS CICERONI SUO S.

2 *Rure jam redierim, quæris. An ego, quum omnes caleant*[4], *ignaviter aliquid faciam? Etiam ex Urbe sum profectus. Utilius enim statui abesse. Has tibi litteras exiens in Tusculanum scripsi. Noli autem me tam strenuum putare, ut ad Nonas recurram. Nihil enim jam video opus esse nostra cura: quoniam præsidia sunt in tot annos provisa. Brutus et Cassius utinam, quam facile a te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, ne quod calidius*[5] *ineant consilium!*
3 *Cedentes enim hæc ais scripsisse: quo? aut quare? Retine, obsecro te, Cicero, illos: et noli sinere hæc omnia perire, quæ funditus medius fidius rapinis, incendiis, cædibus pervertuntur. Tantum, si quid ti-*

4. *quum omnes caleant*] The first of June was the day fixed for the senate to meet. Antony had appointed it. Hirtius and Pansa were the *Consules Designati*. They professed themselves in fear of entering the city. Cicero, also, who had intended to be present, kept away out of prudence. *Phil.* ii. 42. Many of the senators did the same. Such as appeared left Rome directly afterwards. The country residence of Hirtius was the neighbourhood of Tusculum. Cicero (see the preceding letter) had asked him, 1st, whether he meant to be in Rome on the Kalends of June; and 2ndly, whether, in case he were there, he intended to stay. Hirtius wrote back to him that he meant to go thither directly (*se actutum*). In the present letter he answers Cicero's second question, and says that he has been to Rome and returned. He found it unsafe to remain there. On the Nones (July 5,) another meeting was to take place. This was to determine the distribution of the provinces. Hirtius thinks that his presence here will be unnecessary; inasmuch as Cæsar had, before his death, appointed all the provincial magistrates (*præsidia*) for (according to *Appian.* xlii. *and Sueton. Jul.* 76.) five, or (according to Cicero, *Att.* xiv. 6. §. 2.) for two years.

4. *caleant*] *Are in such a ferment.* i. e. are desirous of getting away from Rome.

5. *calidius*] Brutus and Cassius have requested Cicero to prevail upon Hirtius to take no strong measures (*calidius consilium*). Hirtius wishes that Cicero would ensure *him* against strong measures on their part. The notion of Hirtius is that they are about to leave Italy. This he fears, and asks Cicero to keep them from doing so.

ment, caveant; nihil præterea moliantur. Non medius fidius acerrimis consiliis plus, quam etiam inertissimis, dummodo diligentibus[6] *consequentur. Hæc enim, quæ fluunt, per se diuturna non sunt; in contentione*[7] *præsentes ad nocendum habent vires. Quid speres de illis, in Tusculanum ad me scribe.*

4 Habes Hirtii epistolam: cui rescripsi, nil illos calidius cogitare; idque confirmavi. Hoc qualecumque esset, te scire volui. Obsignata jam epistola, Balbus ad me, Serviliam rediisse, confirmare[8] non discessuros. Nunc exspecto a te litteras.

Epist. dccxx. seq. Att. xv. 7.

EPISTOL. VII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Gratum, quod mihi epistolas: quæ quidem me delectarunt, in primis Sexti[2] nostri. Dices, quia te laudat? Puto mehercule id quoque esse caussæ: sed tamen etiam ante, quam ad eum locum veni, valde mihi placebat quum sensus ejus de republica, tum scribendi cura. Servius[3] vero pacificator cum librariolo suo videtur ob-

6. *diligentibus*] *Lentissimis, dummodo prudentibus institutis et probe deliberatis.* SCH.

7. *contentione*] Bruto et Cassio rem ad contentionem deducentibus hæc mala diuturna erunt, quæ ipsa per se non essent. Verebatur enim Hirtius, ne Brutus et Cassius eo consilio discederent, ut exercitu comparato armati redirent, de Republica dimicaturi: ideo dixit Cicero: *isti, veremur ne, nostri plus animi habeant, quam habent.* MAN.

8. *confirmare*] Balbus had written to Cicero, saying that Brutus's mother, Servilia, had seen Brutus and Cassius at Lanuvium, and had confirmed him in the notion that they did not mean to leave Italy.

1. EPISTOL. VII.] Tuscul. Villa.

2. *Sexti*] *Peducæi.* He had praised one of Cicero's new publications.

3. *Servius*] Serv. Sulpicius. He was privately exerting himself as a peace-maker. In the year following he acted in a public capacity, being deputed to Antony by the Senate. *Serv. Sulpicius, Juris Consultus, illo tempore privatim multos*

iisse Legationem, et omnes captiunculas[4] pertimescere. Debuerat autem

Non ex jure[5] *manu consertum;*

sed quæ sequuntur. Tu quoque scribes.

Epist. dccxxi. seq. Att. xv. 9.

EPISTOL. VIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De literis ad Antonium missis, et de periculo agri Tusculani, 1, 2.

1 Post tuum discessum[2] binas a Balbo; nihil novi: itemque ab Hirtio: qui se scribit vehementer offensum[3] esse veteranis. Exspectat animus, quidnam agam de Kalend.[4] Martiis[5]. Misi igitur Tironem, et cum Tirone plures, quibus singulis, ut quidque accidisset, dares litteras: atque etiam scripsi ad Antonium de Legatione: ne, si ad Dolabellam solum scripsissem, iracundus homo commoveretur. Quod autem aditus ad eum difficilior esse dicitur; scripsi ad Eutrapelum[6], ut is ei meas lit-

conveniebat, et ad pacem hortabatur. Recte enim Popma monuit hic non agi de Legatione publica, quam anno sequente ad Antonium missus obiit. Sch.

4. *captiunculas*] *Quas diligenter solent vitare Juris consulti. Agit Servius de pace, quasi legatus sit; agit caute, ut Juris consultus, captiones timens.* Man.

5. *Non ex jure*] *Non ex jure manu consertum, sed mage ferro Rem repetunt, regnumque petunt, vadunt solida vi*—Verses of Ennius. *Consertum* is the Supine. Cicero wished to see Antony attacked by the patriots.

1. Epistol. VIII.] Tusc. Vill. —End of May.

2. *discessum*] *Nempe Cicero ex Atinati in Tusculanum venerat vi Kal. Jun.* (*cfr. ep. seq.*) *Ibi statim Atticus ad eum accurrit; quod se facturum promiserat, ut ex eadem epistola cognoscitur.* Sch.

3. *offensum*] *Hirtius ex Tusculano suo venerat in Urbem, ibique veteranorum improbos sermones audierat, iisque se valde offensum esse scripserat.* Sch.

4. *Kalendis*] i. e. of June. Cicero doubted whether he should stay where he was, or go to Rome.

5. *Martiis*] Del., cum Popma, Lall. Sch. Lun. Intelliguntur enim Kalend. Juniæ, quæ proxime instabant. Orell.

6. *Eutrapelum*] *Volumnium* Eutrapelum, *Antonii familiarissimum, qui etiam illi amicam suam Cytherida concesserit.* Man.

teras redderet, Legatione mihi opus esse. Honestior est votiva: sed licet uti utraque[7]. De te, quæso, etiam atque etiam vide. Velim possis coram: si minus possis, litteris idem consequemur. Græceius ad me scripsit, C. Cassium sibi scripsisse, homines comparari, qui armati 2 in Tusculanum mitterentur. Id quidem mihi non videbatur; sed cavendum tamen, villæque plures videndæ. Sed aliquid crastinus dies ad cogitandum nobis de ea re.

Epist. dccix. seq. Att. xv. 6.

EPISTOL. IX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Commemorat quid e Balbi literis compererit de legatione frumentaria Bruto and Cassio, iterumque de Provinciis iis decernendis, animique sui perturbationem significat, 1, 2.

Tertio Nonas vesperi a Balbo redditæ mihi litteræ, fore Nonis Senatum, ut Brutus in Asia, Cassius in Sicilia frumentum[2] emendum et ad Urbem mittendum curarent. O rem miseram! primum ullam ab istis, dein, si aliquam, hanc legatoriam[3] provinciam? Atque haud scio, an melius sit, quam ad Eurotam[4] sedere.

7. *utraque*] i. e. *tam libera, quam votiva.—Vid. ep. supp.*

1. Epistol. IX.] June 3, 710, A.U.C. Tusculan Villa.

2. *frumentum*] With the view of getting rid of Brutus and Cassius Antony had procured for them, no province, (as men of their rank, for they were Prætors, might expect) but a commission to buy corn in Sicily. Cicero is indignant at this insult put upon them.

3. *locatoriam*] Sic Cod. Crusell., quem ubi deest Decurtat., præter cæteros sequi debemus. Bos. Recte. "Ubi loca torum tantum vice functuri essent" *legatoriam* Md. Cd. Tornaes. Oxon. i. 2. Græv. Ern. Sch. Lun. Vocabulum nihili; *legatariam* Ascens. i. Crat. Vict. 1, 2. Lamb. Orelli.

4. *Eurotam*] *Brutus in Lanuvino suo rivum, qui hoc prædium irrigabat, Eurotæ fluvii Lacedæmonem præterlabentis nomine appellaverat. Ait igitur Cicero melius esse Brutum hanc legationem frumentariam obire, quam otiosum in Lanuvino sedere.* Sch.

Sed hæc casus gubernabit. Ait autem, eodem tempore decretum iri, ut iis et reliquis Prætoriis provinciæ decernantur. Hoc certe melius, quam illa Persice[5] porticus. Nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuvium existimari *[6]. Rides, inquies, in talibus rebus? 2 Quid faciam? plorando fessus sum. Dii immortales! quam me conturbatum tenuit epistolæ tuæ prior pagina! Quid autem iste in domo tua casus armorum? Sed hunc quidem nimbum cito transiisse lætor. Tu quid egeris tua quum tristi, tum etiam difficili ad consiliandum legatione, vehementer exspecto. Est enim inexplicabilis: ita circumsedemur copiis omnibus. Me quidem Bruti litteræ, quas ostendis a te lectas, ita perturbarunt, ut, quamquam ante egebam consilio, tamen animi dolore sim tardior. Sed plura, quum ista cognoro. Hoc autem tempore, quod scriberem, nihil erat, eoque minus, quod dubitabam, tu has ipsas litteras essesne accepturus. Erat enim incertum, visurusne te esset tabellarius. Ego tuas litteras vehementer exspecto.

Epist. dccxxi. seq. Att. xv. 10.

5. *Persice*] Græce hoc scribendum (i. e. Περσίκη). Orell. In Lacedæmon was a Portico wherein were placed (Στόα περσίκη) the busts of those Persian generals whom the Greeks had conquered (*Vitruv.* i. c. 1.) Brutus, affecting as he did Spartan fashions, had a similar gallery in his Lanuvian Villa.

6. † *existimavi*] Sic Cd. Crusel. corrupte. Sententia hæc fere latet. "Haud placet ista ludicra fere affectatio rerum Lacedæmonicarum; nimis se removisse a rebus gerendis fortique aliquo facinore Brutum semper existimavi, ex quo in istud Lanuvinum sese abdidit." Verba ipsa quomodo constituenda sunt, non liquet. Proxime ad Crusell. feceris: *Nolo enim Lacedæmonem: longinquum quoniam Lanuvium existimavi.* Orell.

EPISTOL. X[1].

CICERO ATTICO SAL.

Incertum se esse fatetur, quidnam Bruto consilium det.

O Bruti amanter scriptas litteras! o iniquum tuum tempus, qui ad eum ire non possis! Ego autem quid scribam? Ut beneficio istorum utantur? Quid turpius? Ut moliantur aliquid? nec audent, nec jam possunt. Age, quiescant auctoribus nobis? quis incolumitatem præstat? Si vero aliquid de Decimo[2] gravius; quæ nostris vita, etiamsi nemo molestus sit? Ludos[3] vero non facere, quid fœdius? Frumentum imponere; quæ est alia Dionis[4] Legatio? aut quod munus in republica sordidius? Prorsus quidem consilia tali in re ne iis quidem tuta sunt, qui dant. Sed possim id negligere proficiens[5]. Frustra vero qui ingrediar? Matris[6] consilio quum utatur, vel etiam precibus, quid me interponam? Sed tamen cogitabo, quo genere utar litterarum. Nam silere non possum. Statim igitur mittam vel Antium, vel Circeios.

Epist. dccxxiii. seq. Att. xv. 11.

1. Epistol. X.] About the sixth of June—Tusc. VIII.

2. *Decimo*] To dispossess Decimus Brutus of his Province of Gaul. This was afterwards attempted in the siege of Mutina.

3. *Ludos*] Brutus and Cassius as Prætors were expected about this time to exhibit Games in honour of Apollo, *Ludi Appollinares. See note on* xiv. 2.

4. *Dionis*] Just as the Patriot Dion was, on various pretences, but really with the view of getting rid of him, sent out, by the tyrant Dionysius, on various commissions, so are Brutus and Cassius now sent out.

5. *proficiens*] *Si proficere possim.*

6. *Matris*] The influence of Servilia over Brutus was great. Now Cicero distrusted Servilia. To say the least Cæsar was a favourite of hers, whilst censorious people accused him of being her paramour.

EPISTOL. XI[1].

CICERO ATTICO S|AL.

Narrat suum cum Bruto et Cassio colloquium; ac Dolabellam se sibi legasse nuntiat, 1—4.

1 Antium veni ante VI. Id. Bruto jucundus noster adventus. Deinde multis audientibus, Servilia, Tertulla[2], Porcia, quærere, quid placeret. Aderat etiam Favonius. Ego, quod eram meditatus in via, suadere, ut uteretur Asiatica curatione frumenti; nihil esse jam reliqui, quod ageremus, nisi ut salvus esset: in eo etiam ipsi reipublicæ esse præsidium. Quam orationem quum ingressus essem, Cassius intervenit: ego eadem illa repetivi. Hoc loco, fortibus sane oculis Cassius, (Martem spirare diceres,) "se in Siciliam non iturum. Egone, ut beneficium accepisse in contumeliam?" Quid ergo agis? inquam. At ille, "in Achaiam se iturum:" Quid tu, inquam, Brute? "Romam, inquit, si tibi videtur." Mihi vero minime: tuto enim non eris. "Quid? si possem esse, placeretne?" Atque ut omnino, neque nunc, neque ex Prætura in provinciam ires. Sed auctor non sum, ut te Urbi committas. Dicebam ea, quæ tibi profecto in mentem veniunt, cur non esset tuto futurus.
2 Multo inde sermone querebantur, atque id quidem Cassius maxime, amissas occasiones[3], Decimumque graviter accusabat[4]. Ego negabam oportere præterita[5]: assentiebar tamen. Quumque ingressus essem dicere, quid

1. Epistol. XI.] Neighbourhood of Antium, June 8, 710. A.U.C.
2. *Tertulla*] Tertia, sister of Brutus, wife of Cassius.
3. *occasiones*] *Liberandæ Reipublicæ.*
4. *accusabant*] *Quod Decimus Brutus auctor fuerat Antonii non interficiendi cum Cæsare, quod suaserat Cassius.* Ern.
5. *præterita*] Scil. *tangere.*

oportuisset, (nec vero quidquam novi, sed ea, quæ quotidie omnes,) nec tamen illum locum attingerem, quemquam præterea oportuisse tangi, sed Senatum vocari, populum ardentem studio vehementius incitari, totam susciperem rempublicam: exclamat tua familiaris[6]: *hoc vero neminem umquam audivi*[7]. Ego repressi. Sed et Cassius mihi videbatur iturus[8]: (etenim Servilia pollicebatur se curaturam, ut illa frumenti curatio de Senatus consulto tolleretur:) et noster cito dejectus est de illo inani[9] sermone. Velle[1] enim se dixerat. Constituit igitur, ut ludi[2], absente se, fierent suo nomine. Proficisci autem mihi in Asiam videbatur ab Antio velle. Ne multa; nihil me in illo itinere, præter conscientiam, delectavit. Non enim fuit committendum, ut ille ex Italia prius, quam a me conventus esset, discederet. Hoc dempto munere amoris atque officii, sequebatur, ut mecum ipse;

Ἡ δεῦρ' ὁδός σοι τί δύναται νῦν, θεοπρόπε[3];

3 Prorsus dissolutum offendi navigium, vel potius dissipatum. Nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. Itaque etsi ne antea quidem dubitavi, tamen nunc eo minus, evolare hinc; idque quamprimum, ubi

nec Pélopidarum[4] *fácta, neque famam aúdiam.*

Sed heus tu, ne forte sis nescius, Dolabella me sibi legavit[5] a. d. IV. Nonas. 4 Id mihi heri vesperi nuntiatum est. Votiva[6] ne tibi quidem placebat. Etenim erat

6. *familiaris*] *Servilia.*
7. *audivi*] Scil. *dicentem.*
8. *iturus*] Scil. *libera legatione.*
9. *inani*] *of going to Rome.*
1. *velle*] i. e. *quod mihi placeret concedere.*
2. *ludi*] *Vid. ep. præc.*
3. *θεοπρ.*] *Versus Sophocleus—Valck. Diatr. ad Eur.*
4. *Pelopidarum*] *Antoniorum.*
5. *sibi legavit*] *Had given me a lieutenancy under him.* This was a mere honorary one. Dolabella's province was Syria.
6. *Votiva*] *Ep.* 8. *sect.* 3.

absurdum, quæ, si stetisset respublica, vovissem, ea me, eversa illa, vota dissolvere: et habent, opinor, liberæ Legationes definitum[7] tempus lege Julia; nec facile addi potest. Aveo genus Legationis, ut, quum velis, introire, exire liceat: quod nunc mihi additum est. Bella est autem hujus juris quinquennii licentia. Quamquam quid de quinquennio cogitem? Contrahi mihi negotium videtur. Sed βλάσφημα[8] mittamus.

Ep. dccxxiv. seq. Att. xv. 12.

EPISTOL. XII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Breviter repetit quæ de Bruto et Cassio scripserat, additque pauca de L. Antonii literis et de Octaviani ingenio et animo, 1, 2.

1 Bene mehercule de Buthroto[2]. At ego Tironem ad Dolabellam cum litteris, quia jusseras, miseram. Quid nocet? De nostris[3] autem Antiatibus satis videbar plane scripsisse, ut non dubitares, essent quin otiosi futuri, usurique beneficio Antonii contumelioso. Cassius frumentariam rem aspernabatur. Eam Servilia sublaturam ex Senatus consulto se esse dicebat. Noster vero, καὶ μάλα σεμνός, in Asiam, posteaquam mihi est assensus, tuto se Romæ esse non posse. Ludos enim absens facere malebat. Statim autem se iturum, simul ac ludorum apparatum iis, qui curaturi essent, tradidisset. Navigia colligebat. Erat animus in cursu. Interea in eisdem locis erant futuri. Brutus quidem se aiebat Asturæ. L. qui-

7. *definitum*] *Five years—vid. infr.*
8. *βλασφ.*] Words of ill omen.
1. Epistol. XII.] May 10, Antium.
2. *Buthroto*] Atticus had written, saying that the Buthrotine affair had been settled to his mind.
3. *nostros*] Brutus and Cassius whom Cicero had just met at Antium.

dem Antonius liberaliter litteris sine cura me esse jubet. Habeo unum beneficium: alterum fortasse, ni in Tusculanum[4] venerit. O negotia non ferenda! quæ feruntur tamen. *Τῶν δ' αἰτίαν τῶν Βρούτων τίς εἶχεν;*[5] Octaviano, ut perspexi, satis ingenii, satis animi: videbaturque erga nostros *ἥρωας* ita fore, ut nos vellemus, animatus. Sed quid ætati credendum sit, quid homini, quid hereditati, quid *κατηχήσει*[7], magni consilii est. Vitricus[8] 2 quidem nihil censebat; quem Asturæ vidimus. Sed tamen alendus est: et, ut nihil aliud, ab Antonio sejungendus. Marcellus præclare, si præcipit nostra isti *[9]: cui quidem ille deditus mihi videbatur. Pansæ autem et Hirtio non nimis credebat. Bona indoles, *ἐὰν διαμείνῃ*.

Epist. dcccxxv. seq. Att. xv. 16. A.

4. *si in Tusculanum*] Amarissima est *εἰρωνεία*: "Alterum fortasse beneficium erit, ut cum armatis in Tusculanum veniens me occidat." Orelli. *Rumor enim erat L. Antonium cum armatis venturum, ut agrum Tusculanum divideret.* Sch.

5. *τις εἶχεν*] Sic Cd. Crusell. (prob. Bosio) Græv. Ern. Sch. Hi cum interrogatione scribentes *τίς*. Non tamen ambigere videtur, utrum Marci an Decimi ista sit culpa. Marci sane erat; cfr. *Attici* xv. 20. *Hæc omnis culpa Bruti:* vel si mavis utriusque. Cnfr. *lib.* xiv. 14. *Ista culpa Brutorum?* Exclamatio igitur potius est hac sententia:— "*Istamne culpam esse alicujus Brutorum.*" Orelli.

6. *culpam*] Scil. *quod non una cum Cæsare Antonius sit interfectus.* Sch.

7. *κατηχ.*] *Institutione Cæsarianorum.* Sch.

8. *Vitricus*] Cicero's friend, L. Marcius Philippus.

9. † *nostro nostri*] In corruptis his verbis Græca latere videntur, v. c. *σωφρονεῖν* vel *γνῶθι σεαυτόν*, quæ tamen nolim præstare. *Si præcipit nostro, nostris, cui* e Cdd. Regg. Lall. *si præcipit nostro nosci* J. F. Gronovii susp. *si præcipit nostro. Nostris quidem*, quod tribuitur Mureto, habent jam Herv. Cam. *si præcipit puero de nostris.* Sch. conj. Orelli.

EPISTOL. XIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

De variis rebus breviter, 1—7.

1 Octavo Kal. duas a te accepi epistolas. Respondebo igitur priori prius. Assentior tibi, ut nec duces simus, nec agmen cogamus[2]; faveamus tamen. *Orationem*[3] tibi misi. Ejus custodiendæ[4] et proferendæ arbitrium tuum. Sed quando illum diem, quum tu edendam putes? Inducias[5], quas scribis, non intelligo fieri posse. Melior est ἀναντιφωνησία[6]: qua me usurum arbitror. Quod scribis legiones[7] duas Brundisium venisse; vos omnia prius. Scribes igitur, quidquid audieris. Varronis διάλογον exspecto. Jam probo Ἡρακλείδιον[8], præsertim quum tu tantopere delectere; sed quale velis, velim scire. Quod ad te *antea*[9], atque adeo *prius* scripsi (sic enim mavis) ad scribendum, tibi itero dicere, fecisti[1] me acriorem. Ad tuum enim judicium, quod mihi erat notum, addidisti Peducæi auctoritatem, magnam quidem apud me, et in primis gravem. Enitar

1. Epistol. XIII.] Oct. 25, Puteoli, 710, A.U.C.

2. *agmen cog.*] Bring up the rear.

3. *orationem*] His second Philippic.

4. *custodiendæ*] *Keeping secret or publishing.*

5. *inducias*] With Antony.

6. *αναντφ.*] Antony had, on the 20th of September, made a violent oration against Cicero. Cicero, out of prudential motives, allows this to remain unanswered. N.B. The famous second Philippic, although it is supposed to have cost Cicero his life, was never spoken.

7. *legiones*] *His legionibus quum Antonius non prius quam* vii. *Id. Oct. obviam ierit, necesse est hæc epistola scripta fuerit octavo Kal. Nov. non, ut alii perturbato in edd. ordine epistolarum decepti, Junias vel Quintiles.*—Sch.

8. 'Ηρακλ.] A political work after the manner of Heraclides Ponticus. *Vid. ep. sup.*

9. *antea*] *As I wrote to you before.* Cicero, in expressing this, had written *antea.* Atticus, taking exceptions to the phrase, alters it into *prius.*

1. *fecisti*] Hæc corrupta. Simplicissimum esset: *ad scribendum tibi, vere dicam, fecisti me acriorem* vel *alacriorem.* Orelli.

igitur, ne desideres aut industriam meam, aut diligentiam. Vectienum, ut scribis, et Faberium foveo. Clodium[2] nihil arbitror malitiose: quamquam[3] —. Sed quid egerit? De libertate retinenda, qua certe nihil est dulcius, tibi assentior. Itane C. Annio[4]? O hominem nequam! quid enim dicam aliud? cautum[5] Marcellum; me sic —, sed non tamen cautissimum. Longiori epistolæ superiorique respondi. Nunc breviori propiorique quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam? Res Hispanienses[6] valde bonæ. Modo Balbilium[7] incolumen videam, subsidium nostræ senectutis. De Anniano[8] item, quod me valde observat Visellia[9]. Sed hæc quidem humana[1]. De Bruto te nihil scire dicis: sed Selicia[2] venisse M. Scaptium[3]: eumque non qua pompa, ad se tamen clam venturum, sciturumque me omnia: quæ ego statim. Interea narrat eadem, Bassi servum venisse, qui nuntiaret, legiones Alexandrinas[4] in armis esse, Bassum arcessi[5], Cassium[6] exspectari. Quid quæris? Videtur respublica jus suum reci-

2. *Clodium*] Son of his old enemy, whom, at the request of Antony, he had been instrumental in recalling from exile.

3. *quamquam*] *Aposiopesis.*

4. *Annio*] *Antonianus fuit ille Annius, Lysidici filius, et Prætorius de beneficio Cæsaris. Vid. Phil.* xi. 6. xiii. 12. What his fate was is unknown.

5. *cautum*] Cautum Marcellum *dicis.*—Est C. Marcellus qui cum Lentulo Consul fuit, de quo (*ep. sup.*) *præsertim quum Marcellum scribas aliosque discedere.* SCH.

6. *Hispanienses*] Under S. Pompey. xvi. 4.

7. *Balbilium*] *Little Balbus.* In case the Elder be meant, the word is used as a term of endearment; if the Younger, it denotes his minority in years

8. *Anniano*] A friend of Cicero, also in Spain?

9. *Visellia*] Anniani uxor.

1. *humana*] The lot of mortals.

2. *Selicia*] *Filia Selicii feneratoris, mihi narravit.*—SERVILIA de Corrad. susp. et cum Cd. Urs. Sch. Lun. ORELLI.

3. *Scaptium*] *See Att.* v. *epist. ult.*

4. *Alexandrinas*] *Quatuor legiones, quas e Pompeii Crassique clade dispersas Cleopatra sub Cæsare collectas retinebat. Has quum A. Allienus a Dolabella missus educeret, Cassius cum octo legionibus in Palæstina adortus omnes ad se traduxit.*—MAN.

5. *Arcessi*] *A legionibus, quæ illi se tradere vellent.* MAN.

6. *Cassium*] To whom Bassus surrendered his legions.

peratura. Sed ne quid ante. Nosti horum exercitationem in latrocinio et amentiam.

Dolabella, vir optimus. Etsi, quum scribebam, secunda mensa apposita, venisse eum ad Baias audiebam; tamen ad me ex Formiano scripsit, (quas litteras, quum e balineo exissem, accepi,) sese de attributione omnia summa fecisse [6]: Vectienum accusat: tricatur scilicet, ut homo talis. Sed ait totum negotium Sextium nostrum suscepisse, optimum quidem illum virum, nostrique amantissimum. Quæro autem, quid tandem Sextius in hac re facere possit, quod non quivis nostrum? Sed, si quid præter spem erit, facies ut sciam. Sin est, ut arbitror, negotium perditum, scribes tamen; neque ista res commovebit. Nos hic *φιλοσοφοῦμεν*, (quid enim aliud?) et *τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος* [7] magnifice explicamus, *προσφωνοῦμεν*que [8] Ciceroni. Qua de re enim potius pater filio? Deinde alia. Quid quæris? exstabit opera peregrinationis hujus. Varronem hodie aut cras venturum putabant. Ego autem in Pompeianum properabam; non quo hoc loco quidquam pulchrius: sed interpellatores illic minus molesti. Sed perscribe quæso, quæ caussa sit Myrtilo: [9] (pœnas quidem illum pependisse audivi,) et satisne pateat, unde corruptus. Hæc quum scriberem, tantum quod existimabam ad te orationem [1] esse perlatam. Hui, quam timeo, quid existimes! Etsi quid ad me; quæ non sit foras prod itura, nisi republica recuperata? De quo quid sperem, non audeo scribere.

Ep. dcclxvii. seq. Att. xvi. 8.

6. *fecisse*] *Ut ii, qui ipsi deberent, mihi se soluturos pollicerentur.* MAN.
7. *τὰ καθ.*] *De Officiis.*
8. *προσφ.*] *Dedicate.*
9. *Myrtilo*] The name of a slave whom Antony had chosen to suppose Octavius had suborn to murder him; the truth seems to have been that Antony himself had suborned him to attempt the life of D. Brutus. *Vid. Fam.* xii. 23. *sect.* 2; *Att.* xvi. 11.
1. *orationem*] *Philippicam Secundam Vid. sect.* 1.

EPISTOL. XIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Attico mittit exemplum epistolæ ad Dolabellam scriptæ. Se ad libros scribendos rediisse significat, 1—4.

Sexto Kal. accepi a Dolabella litteras, quarum exemplum tibi misi: in quibus erat, omnia se fecisse, quæ tu velles. Statim ei rescripsi, et multis verbis gratias egi. Sed tamen ne miraretur, cur idem iterum facerem, hoc caussæ sumpsi, quod ex te ipso coram antea nihil potuissem cognoscere. Sed quid multa? Litteras hoc exemplo dedi. 1

CICERO DOLABELLÆ COS. SUO.

Antea quum per litteras Attici nostri de tua summa liberalitate, summoque erga se beneficio certior factus essem; quumque tu ipse etiam ad me scripsisses, te fecisse ea, quæ nos voluissemus; egi tibi gratias per litteras iis verbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuisse. Postea vero quam ipse Atticus ad me venit in Tusculanum hujus unius rei caussa, tibi ut apud me gratias ageret, ut cujus eximiam quamdam et admirabilem in caussa Buthrotia voluntatem, et singularem erga se amorem perspexisset; teneri non potui, quin tibi apertius illud idem his litteris declararem. Ex omnibus enim, mi Dolabella, studiis in me, et officiis, quæ summa sunt, hoc scito mihi et amplissimum videri, et gratissimum esse, quod perfeceris; ut Atticus intelligeret, quantum ego te, quam tu me amares. Quod reliquum est, Buthrotiam et caussam et 2 3

1. EPISTOL. XIV.] June 27, 710, A.U.C. Tuscul. Villa.

civitatem, quamquam a te constituta est, (beneficia autem nostra tueri solemus,) tamen velim, receptam in fidem tuam, a meque etiam atque etiam tibi commendatam, auctoritate et auxilio tuo tectam velis esse. Satis erit in perpetuum Buthrotiis præsidii, magnaque cura et sollicitudine Atticum et me liberaris, si hoc honoris mei caussa susceperis, ut eos semper a te defensos velis. Quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo.

4 His litteris scriptis, me ad συντάξεις[2] dedi; quæ quidem, vereor, ne miniata cerula[3] tua pluribus locis notandæ sint: ita sum μετέωρος[4], et magnis cogitationibus impeditus.

Ep. dccxxxvii. seq. Att. xvi. 16.

EPISTOL. XV[1].

CICERO ATTICO SAL.

De nummis Arpinatium depositis Fadio reddendis; De Cleopatræ iniquitate; De nominibus suis expediendis, et de pecunia filio Athenas permutando, 1—4.

1 L. Antonio[2] male sit, siquidem Buthrotiis molestus est. Ego testimonium[3] composui: quod, quum voles, obsignabis[4]. Tu nummos[5] Arpinatum, si L. Fadius

2. Συντ.] *Compositions:* e. g. *Librum de Officiis.*

3. *cerula*] *Atticus, in Ciceronis libris, ea, quæ non probaret notare miniata cera solitus erat.* Man. *Vid. Att.* xvi. 11. *sect.* 1.

4. μετ.] *In suspense.*

1. Epistol. XV.] June 14, Lucrine Villa.

2. *Antonio*] Who was one of the seven on the Buthrotine commission, and threw difficulties in the way of the settlement of the affair.

3. *testimonium*] *Quo testor ea, quæ de Buthrotiis, me præsente, cum Cæsare sunt acta.* Man.

4. *obsignabis*] *Signo meo;* quod Atticus habuisse videtur, quo uti posset, quum opus esset. Eo videtur opus fuisse, v. c. quum literas Ciceronis nomine daret, quod aliquoties supra videmus factum. Ern.

5. *Nummos*] Money deposited in the hands of Cicero by his towns-

Ædilis petet, vel omnes reddito. Ego ad te alia epistola scripsi de H-S cx, quæ Statio[6] curarentur. Si ergo petet Fadius, ei volo reddi; præter Fadium, nemini. Apud me item puto depositum. Id, scripsi ad Erotem, ut redderet. Reginam[7] odi. Me jure facere 2 scit. Sponsor promissorum ejus Ammonius; quæ quidem erant φιλόλογα et dignitatis meæ, ut vel in concione[8] dicere auderem. Saram autem, præterquam quod nefarium hominem cognovi, præterea in me contumacem. Semel eum omnino domi meæ vidi. Quum φιλοφρόνως ex eo quærerem, quid opus esset; Atticum se dixit quærere. Superbiam autem ipsius reginæ, quum esset trans Tiberim in hortis, commemorare sine magno dolore non possum. Nihil igitur cum istis: nec tam animum me, quam vix stomachum habere arbitrantur. Profec- 3 tionem meam, ut video, Erotis dispensatio impedit. Nam quum ex reliquis, quæ Nonis April. fecit, vel abundare debeam; cogor mutuari: quodque ex istis fructuosis rebus receptum est, id ego ad illud fanum sepositum putabam. Sed hæc Tironi mandavi, quem ob eam caussam Romam misi. Te nolui impeditum impedire. Cicero noster quo modestior est, eo me magis commovet. Ad me enim de hac re nihil scripsit, ad quem nimirum potissimum debuit. Scripsit hoc autem

men of Arpinum. This Atticus is to pay into the hands of Fadius, their Ædile; and to *no one besides.*

6. *Statio*] *His brothers freedman.* Perhaps Cicero was accommodating his brother with the sum in point.

7. *Reginam*] Cleopatra whilst in Rome, during the lifetime of Cæsar, seems to have paid some court to Cicero. She promised him some presents. These were of a literary nature (φιλόλογα); probably Ægyptian antiquities. Her agents were Ammonius and Sara. Ammonius who had the presents in charge neglected to perform his promise. Sara called upon Cicero, and told him that he had done so merely with a view of finding Atticus. The carriage of the queen towards Cicero seems moreover to have been haughty.

8. *concione*] *So far from being of a dishonourable nature were Cleopatra's presents.*

ad Tironem, sibi post Kal. April. (sic enim annuum tempus confici) nihil datum esse: tibi pro tua natura semper placuisse, teque existimasse id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum non modo liberaliter a
4 nobis, sed etiam ornate cumulateque tractari. Quare velim cures, (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem,) ut permutetur Athenas. Quod sit in annuum sumptum, ei scilicet Eros numerabit. Ejus rei caussa Tironem misi. Curabis igitur, et ad me, si quid tibi de eo videbitur, scribes.

Ep. dccxxviii. seq. Att. xv. 17.

EPISTOL. XVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De literis a filio acceptis, Leonidæque ac Herodis de eo testimoniis.

A. Tandem a Cicerone tabellarius; et mehercule litteræ πεπινωμένως[2] scriptæ: quod ipsum προκοπήν[3] aliquam † significaret[4]: itemque ceteri præclara scribunt. Leonidas[5] tamen retinet suum illud ADHUC[6]. Summis vero laudibus Herodes[7]. Quid quæris? vel verba mihi dari[8] facile patior in hoc, meque libenter præbeo credulum. Tu, velim, si quid tibi est a Statio[9] scriptum, quod pertineat ad me, certiorem me facias.

Ep. dccxxvi. seq. Att. xv. 16. B.

B[1]. Narro tibi[2]; hæc loca[3] venusta sunt, abdita

1. EPISTOL. XVI. A.] June 12, Lucrine villa.
2. πεπιν.] *Vid. Att.* xiv. 7, §. 2.
3. προκ.] *Progress.*
4. † *significaret*] Hoc sane corruptum. Sed dubito, utrum cum Sch. 2, legendum sit: *significat;* an *significarat* scil. jam antea in literis superioribus: an denique: *significarit.* OR.
5. *Leonidas*] Att. xiv. 16, §. 3.
6. ADHUC] xiv. 16. Leonidas writes that young Cicero is doing well *quomodo nunc est.*
7. *Herodi*] *Ibid.*
8. *verba dari*] *I allow myself to be deceived.*
9. *Statio*] *Vid. ep. præc. sect.* 1.

1. B.] Lucrine villa, June 13.
2. *Narro tibi*] Formula *narro tibi* alias semper in principio epistolæ usurpatur. SCH. Qu.? *Vid.* xiii. 51. *sect.* 2.
3. *hæc loca*] The banks of the Lucrine Lake.

certe, et, si quid scribere velis, ab arbitris libera. Sed nescio quo modo *οἶκος*[4] *φίλος*. Itaque me referunt pedes in Tusculanum. Et tamen hæc *ῥωπογραφία*[5] ripulæ videtur habitura celerem satietatem. Equidem etiam pluvias metuo, si prognostica[6] nostra vera sunt. Ranæ enim *ῥητορεύουσιν*. Tu, quæso, fac sciam, ubi Brutum nostrum, et quo die videre possim.

Ep. dccxxvii. seq. Att. xv. 15.

EPISTOL. XVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Duabus Attici epistolis respondet, 1, 2.

Duas epistolas accepi postridie Idus, alteram eo die datam, alteram Idibus. Prius igitur superiori. De Bruto[2], quum scies. De Consulum ficto[3] timore cognoveram. Sica enim *φιλοστόργως* ille quidem, sed tumultuosius ad me etiam illam suspicionem[4] pertulit. Quid tu autem? *Τὰ μὲν*[5] *διδόμενα*; Nullum enim verbum a Siregio[6]. Non placet. De Plætorio[7] vicino tuo permoleste tuli, quemquam prius audisse, quam me. De Syro[8] prudenter. L. Antonium per M. fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis[9]. Antroni[1] vetui;

4. *οἶκος*] *Home is the sweetest.*

5. *ῥωπογραφία*] *ῥῶψ—virgultum. The wood along the little banks.*

6. *Prognostica*] A translation of the work of Aratus on the Prognosis of the weather (*προγνωστικα*) was one of Cicero's youthful works. *Vid. de Divin.* i. 9.

1. Epistol. XVII.] June 15, 710, A.U.C. Lucrine villa.

2. *De Bruto*] Scil. *scribas.*

3. *ficto*] *Antonius enim barbaris stipatus procedebat, quum sibi fingeret timere, aliis revera timorem incutere vellet.* Sch.

4. *suspicionem*] i. e. *nuntium de suspicione.*

5. *τὰ μὲν*] You apply the Proverb—"*What is given we must take.*"

6. *Siregio*] The matter unknown. *Gronov. conj. a Sara regio.* (*Vid.* xv. *sect.* 2.)

7. *Plætorio*] A friend of Cicero's, and a neighbour of Atticus, lately recalled from banishment.

8. *Syro*] *Attici servo*—(*Att.* xii. 22.)

9. *deterrebis*] *Efficies ut Buthrotiis molestus non sit.* Man.—*Vid. ep.* xv. *sect.* 1.

1. *Antroni*] *Pecuniam Arpeinatibus debitam*—*Vid.* xv. *sect.* 1.

sed nondum acceperas litteras; nec cuiquam, nisi L. Fadio Ædili. Aliter enim nec caute, nec jure fieri potest. Quod scribis tibi deesse H-S c, quæ Ciceroni curata sint; velim ab Erote quæras, ubi sit merces insularum [2]. Arabioni de Sitio [3] nihil irascor. Ego de itinere, nisi explicato Λ [4], nihil cogito. Quod idem 2 tibi videri puto. Habes ad superiorem; nunc audi ad alteram. Tu vero facis, ut omnia, quod Serviliæ [5] non dees, id est, Bruto. De [6] Regina gaudeo te non laborare; certe [7] etiam tibi probari. Erotis rationes et ex Tirone cognovi, et vocavi ipsum. Gratissimum, quod polliceris, Ciceroni nihil defuturum: de quo mirabilia Messalla [8]; qui Lanuvio, rediens ab illis [9], venit ad me: et mehercule ipsius litteræ sic et φιλοστόργως et εὐπινῶς scriptæ, ut eas vel in acroasi [1] audeam legere: quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano [2] Sextium puto non moleste ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. Tu vero, quidquid erit, quod me scire par sit, statim.

Ep. dccxxix. seq. Att. xv. 18.

2. *insularum*] *Vid.* xv. *sect.* 4. The rents arising from Cicero's island estates. These came with Terentia's dowry. As such they were set aside for his son's education.

3. *Sitio*] *Money due from P. Sitius.*

4. Λ.] i. e. Λοιπῷ. *Unless the residue of my debts be paid to me I have no thoughts of going to Greece.*

5. *Serviliæ*] Brutus was preparing for Asia. Atticus lent him money. Of this Servilia was the bearer—*Ire autem ad eum* (*i. e. Brutum*) *apud Antonium et Cæsarianos suspiciosum fuisset. Mittebat igitur per Serviliam, et opinor intelligi* HS c., *quæ Bruto Italia cedenti ab Attico muneri missa scribit Nepos in ejus vita.* Man.

6. *Regina*] *Cleoptara Vid. ep.* 15, *note* 7.

7. † *certe*] Hæc corrupta. Leg. videtur: *certe etiam tibi probari* rationem, qua usus sum adversus reginam. Orell.

8. *Mesalla*] *L. Valerius Messalla, M. Valerii, Consulis* 693, A.U.C. *filius.* He had been at Athens.

9. *illis*] Brutus and Cassius.

1. *acroasi*] 1st, *a lecture*, 2nd, *a place where literary men assemble—Vid. Facc. in voc.*

2. *Buciliano*] What this was is unknown. Both Buc. and Sest. were conspirators against Cæsar.

EPISTOL. XVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Nuntiat se ad Dolabellam scripsisse de mulis vecturæ itineris, in eoque ut sibi paullum operæ tribuat Atticus, petit, 1, 2.

1 Septimodecimo Kal. etsi satis videbar scripsisse ad te, quid mihi opus esset, et quid te facere vellem, si tibi commodum esset: tamen, quum profectum essem et in lacu navigarem, Tironem statui ad te esse mittendum, ut iis negotiis, quæ agerentur, interesset: atque etiam scripsi ad Dolabellam[2], me, si ei videretur, velle proficisci, petiique ab eo de mulis vecturæ itineris: et in eis, quoniam intelligo te distentissimum esse, qua de Buthrotiis, qua de Bruto, cujus etiam ludorum seorsum curam, etiam administrationem suspicor ex magna parte ad te pertinere; ut ergo in ejusmodi re, tribues nobis paullum operæ. Nec enim multum opus est. 2 Mihi res ad cædem, et eam quidem propinquam, spectare videtur. Vides homines; vides arma. Prorsus non mihi videor esse tutus. Sin tu aliter sentis, velim ad me scribas. Domi enim manere, si recte possum, multo malo.

Ep. dccxxx. seq. Att. xv. 19.

1. Epistol. XVIII.] Lucrine villa. After the 15th of June 710, A. U. C.

2. *Dolabellam*] Cicero, be it remembered, held the office of honorary Lieutenant to Dolabella; who was in his turn enabled to furnish him with Mules, &c. at the public expense.—*Orat. Verrin. ad fin.*

EPISTOL. XIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

De Buthrotiorum negotio; de Theophanis literis; de Q. filii consilio ad Brutum et Cassium transeundi, denique de aliis breviter, 1, 2.

1 Quidnam est, quod audendum amplius de Buthrotiis? Stetisse enim te frustra scribis. Quid autem se refert Brutus? Doleo mehercule, te tam esse detentum: quod decem[2] hominibus referendum acceptum. Est illud quidem ἐργῶδες, sed ἀνεκτόν, mihique gratissimum. De armis, nihil vidi apertius. Fugiamus igitur. At, ut ais, coram. Theophanes[3] quid velit, nescio. Scripserat enim ad me. Cui rescripsi, ut potui. Mihi autem scribit, venire ad me se velle, ut et de suis rebus, et quædam, quæ ad me pertineant. Tuas litteras ex-2 specto. Vide quæso, ne quid temere fiat. Statius[4] scripsit ad me, locutum secum esse Q. Ciceronem[5] valde asseveranter, se hæc ferre non posse: certum sibi esse, ad Brutum et Cassium transire. Hoc enimvero nunc discere aveo; hoc ego, quid sit, interpretari non possum. Potest aliquid iratus Antonio: potest gloriam novam

1. Epistol. XIX.] June 17, 710, A.U.C. Tusc. Vill.

2. *decem*] The commissioners for the division of the lands. These were in the case of Buthrotum not ten but seven. *Sch.* conj. *septem.* Septemviri sane, non Decemviri agris Italicis dandis assignandis tum temporis creati erant. Cfr. *Phil.* v. 12, 33. Schutz igitur cum Victor. Manut. distinguit: *detentum. Quod septem h. r. acc., est illud, &c. &c.* Sed vide Græterum, qui rectius de Decemviris agris Epiroticis dandis assignandis intelligit, et cum Ern. distinguit, ut nos quoque fecimus. Sententia est *Omnis tua molestia decemviris istis referenda est accepta. Quæ ego in hac causa Buthrotia egi, agoque, ea sunt mihi quidem ἐργώδη, sed tamen ἀνεκτὰ, immo gratissima, quia pro te laboro.* Orelli.

3. *Theophanes*] The friend of Pompey mentioned in the earlier books.

4. *Statius*] *Vid. ep.* 15, *sect.* 1.

5. *Ciceronem*] For the account of the change of politics on the side of young Q. Cicero, see *ep.* xxi. *h. l.*

quærere: potest totum esse σχεδίασμα[6]: et nimirum ita est. Sed tamen et ego vereor, et pater conturbatus est. Scit enim, quæ ille de hoc: mecum quidem ἄφατα olim. Plane, quid velit, nescio. A Dolabella mandata habebo, quæ mihi videbuntur, id est, nihil. Dic mihi, C. Antonius voluitne fieri Septemvir[7]? Fuit certe dignus. De Menedemo[8] est, ut scribis. Facies omnia mihi nota.

Epist. dccxxxi. seq. Att. xv. 20.

EPISTOL. XX[1].

CICERO ATTICO SAL.

De periculis Reipublicæ imminentibus; de suis rationibus expediendis, 1—4.

Egi gratias Vectieno[2]: nihil enim potuit humanius. 1 Dolabellæ mandata sint quælibet: mihi aliud, vel quod Niciæ[3] nuntiem. Quis enim hæc, ut scribis, † anteno[4]? Nunc dubitare quemquam prudentem, quin meus discessus desperationis, sit, non Legationis? Quod ais, extrema quædam jam homines de republica loqui, et eos quidem viros bonos: ego, quo die audivi illum tyrannum in concione CLARISSIMUM VIRUM appellari, subdiffidere cœpi: postea vero quam tecum Lanuvii vidi, nostros tantum spei habere ad vivendum, quantum accepissent

6. σχέδιασμα] *Sudden counsel.*

7. *septemvir*] *Agris dividundis—note* 2.

8. *Menedemo*] xv. 2, *sect.* 2.

1. Epistol. XX.] June 21, 710, A.U.C. Tusc. villa.

2. *Vectieno*] *Argentario, qui in re pecuniaria studium suum et officium Ciceroni probaverat.* Sch.

3. *Niciæ*] Nicias, who afterwards accompanied Dolabella to Greece, was a man of letters. Cicero says that *so trifling a commission from Dolabella as a message to Nicias he would attend to.*

4. † *anteno*] Sic corrupte Md. Oxon. i. 2. Asc. i. Crat. Græv. Ern. *ante: ne* Vict. Man. Lall. *enteno* Cd. Crus. ἐν κενῷ Bos. conj. λεπτύνει de J. F. Gron. susp. Sch. Lun. *ante nos* Lamb. Orelli.

ab Antonio desperavi. Itaque, mi Attice, fortiter hoc velim accipias, ut ego scribo. Genus illud interitus, qui caussæ cursus est, fœdum duces, et quasi denuntiatum nobis ab Antonio. Ex hac naxa[5] exire constitui, non ad fugam, sed ad spem mortis melioris. Hæc omnis culpa Bruti. Pompeium[6] Cartheiæ receptum scribis: jam igitur contra hunc exercitum. Utra ergo castra? Media[7] enim tollit Antonius. Illa infirma, hæc nefaria. Properemus igitur. Sed juva me consilio, Brundisione, an Puteolis. Brutus quidem subito: sed sapienter. *Πάσχω τι.* Quando enim illum? Sed humana ferenda. Tu ipse eum videre non potes. Dii illi mortuo[8], qui 2 umquam Buthrotum. Sed acta missa. Videamus, quæ agenda sint. Rationes Erotis[9], etsi ipsum nondum vidi, tamen et ex litteris ejus, et ex eo, quod Tiro cognovit, propemodum cognitas habeo. Versuram[1] scribis esse faciendam mensum[2] quinque; id est, ad Kal. Novemb. H-S cc. In eam diem cadere nummos, qui a Quinto 3 debentur. Velim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere, me ejus rei caussa Romam venire; si te ea res nihil offendet, videas, unde nummi sint; mihi feras ex-4 pensum. Hoc video in præsentia opus esse. Reliqua diligentius ex hoc ipso exquiram; in his, de mercedibus[3]

5. *naxa*] *Id. quod nassa;* i. e. *a wicker snare for fish, a weel, eel-pot. Vid. Facc. in voce nassa.*

6. *Pompeium*] *Vid. ep.* xxii. *h. l.*

7. *media*] *Non concedit cuiquam medium* (*neutral*) *esse.* Ern.

8. *mortuo*] *Irati sint Cæsari, quamquam mortuo, qui agrum Buthrotium proscripsit, unde tot molestiæ, et propter quam causam Brutum convenire non potes.* Ern.

9. *Erotis*] *Vid. ep.* xv. *h. l.*

1. *Versuram*] Atticus says that Cicero must borrow money at interest for five months, i. e. the sum of 200 sestertia till the 1st of November: that at that time the money due from Q. Cicero will fall in. The raising of this sum Cicero leaves to Atticus.

2. *mensum*] Sic Cd. in m. 1584. Lamb. in Curis sec.—*mensium* Cett. Orelli.

3. *mercedibus*] Cicero is now speaking of his son's allowance. For this the dowry of Terentia (although divorced) was available.

dotalium prædiorum; quæ si fideliter Ciceroni curabuntur, quamquam volo laxius [4], tamen ei propemodum nihil deerit. Equidem video mihi quoque opus esse viaticum. Sed id ex prædiis [5], ut cadet, ita solvetur: mihi autem opus est universo quidem. Etsi mihi videtur iste, qui umbras [6] timet, ad cædem spectare; tamen, nisi explicata solutione, non sum discessurus. Sitne autem extricata, necne, tecum cognoscam. Hæc putavi mea manu scribenda: itaque feci. De Fadio [7], ut scribis; utique alii nemini. Rescribas velim hodie.

Epist. dccxxxii. seq. Att. xv. 21.

EPISTOL. XXI [1].

CICERO ATTICO SAL.

De lætitia Q. Fratris ex filii literis percepta; breviter de aliis, imprimisque de navigatione sua, 1—3.

1 Narro tibi [2]: Q. pater exsultat lætitia. Scripsit enim filius, se idcirco profugere ad Brutum voluisse, quod, quum sibi negotium daret Antonius, ut eum Dictatorem efficeret, præsidium occuparet, id recusasset: recusasse

4. *laxius*] *Quamquam non solum volo, ut ei nihil desit, sed ut etiam abundet, et ut illi largius proliziusque suppeditetur.* MAN.

5. *prædiis*] *My son may take his money as the rents fall in. I want mine at once.*

6. *ille qui umbras*] Antony. *Vid. ep.* xvii. *h. l. note* 2.

7. *Fadio*] *Vid.* xv. *sect.* 1 *h. l.*

1. EPISTOL. XXI.] June 22, 710, A.U.C. Tusc. villa.

2. *narro tibi*] Such is the account that Cicero gives of his nephew's change in politics. We find that he at first distrusted his sincerity, and thought that he had simulated patriotism, in order to get money from either Atticus or himself. We find that he wishes Cicero to write to Atticus, testifying his conversion. Cicero does so, allowing him to word the letter himself, and to be the bearer.

As soon, however, as his nephew departs, he writes a fresh letter to Atticus, telling him to put no more trust in his nephew's sincerity than he chooses. Young Cicero, however, was a true proselyte, and eventually succeeded in convincing both his uncles that he was so.

autem se, ne patris animum offenderet: ex eo sibi illum hostem. "Tum me, inquit, collegi, verens, ne quid mihi ille iratus tibi noceret. Itaque eum placavi. Et quidem cccc certa, reliqua in spe." Scribit autem Statius, illum cum patre habitare velle. Hoc vero mirum: et id gaudet. Ecquem tu illo certiorem nebulonem [3]? Ἐποχήν vestram de re Cani [4] deliberationis probo. Nihil eram suspicatus de tabulis [5]: ἀκεραίως restitutam arbi-
2 trabar. Quæ differs, ut mecum coram, exspectabo. Tabellarios, quoad voles, tenebis. Es enim occupatus. Quod ad Xenonem [6], probe. Quod scribo, quum absolvero. Quinto scripsisti, te ad eum litteras: nemo attulerat. Tiro negat jam tibi placere Brundisium [7], et
3 quidem dicere aliquid de militibus [8]. At ego jam destinaram, Hydruntem [9] quidem. Movebant me tuæ quinque horæ [1]. Hic autem quantus πλοῦς? Sed videbimus. Nullas a te XI. Kal. quippe: quid enim jam novi? Quum primum igitur poteris, venies. Ego propero, ne ante Sextus [2]; quem adventare aiunt.

Ep. dccxxxiii. seq. Att. xv. 23.

3. *nebulonem*] Than Statius.

4. *re Cani*] The proposed marriage of Young Cicero with the daughter of Canus. *Vid.* xiii. 41. Cana was either a widow or one that had been divorced from a former husband. As such she had either a dowry or a settlement due to her. Cicero at first imagined that this had been paid in full (ἀκεραίως); but finds afterwards that he had been mistaken.

5. *tabulis*] Tabulæ *de quibus Cicero ait se nihil suspicatum esse, videntur fuisse nomina quædam, quibus dos Canæ esset onerata, tabulis scil. cum marito factis, quibus partem bonorum mariti creditori obstrixerat.* Sch.

6. *Xenonem*] At Athens: *to supply Young Cicero with money.*

7. *Brundisium*] *Me ire.*

8. *militibus*] The Macedonian legions.

9. *Hydruntem*] Hod. *Otranto.*

1. *quinque horæ*] *Five hours' sail.*

2. *Sextus*] *Vid.* ep. xxii.

EPISTOL. XXII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Gratulor nobis Q. filium exisse: molestus non erit. Pansam bene loqui credo. Semper enim conjunctum esse cum Hirtio scio. Amicissimum Bruto et Cassio puto, si expediet. Sed quando illos videbit? Inimicum Antonio: quando, aut cur? quousque ludemur? Ego autem scripsi Sextum[2] adventare, non quo jam adesset, sed quia certe id ageret, ab armisque nullus discederet. Certe, si pergit, bellum paratum est. Hic autem noster Cytherius[3], nisi victorem, neminem victurum. Quid ad hæc Pansa? utro erit, si bellum erit? Quod videtur fore. Sed et hæc, et alia coram; hodie quidem, ut scribis, aut cras.

Ep. dccxxxvi. seq. Att. xv. 14.

EPISTOL. XXIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Mirifice torqueor, sine dolore tamen: sed permulta mihi de nostro itinere in utramque partem occurrunt. Quousque? inquies. Quoad erit[2] integrum: erit autem usque dum ad navem. Pansa si rescripserit, et

1. EPISTOL. XXII.] June 25, Tusc. villa.
2. *Sextum*] News had reached Italy that Sext. Pompey was at a sea-port in Spain (Carteia, *ep.* xx.) intending to sail, with his troops, for Italy. We see from the preceding letter that Cicero wished to leave Italy before he arrived.
3. *Cytherium*] Lover of the courtezan Cytheris, i. e. Antony. *Vid. Fam.* vii. 32, 33; ix. 26, 32; *Phil.* xiii. 2.
1. EPISTOL. XXIII.] June 21, Tusc. villa.
2. *quoad erit*] *You ask me how long I shall continue to doubt. I answer as long as I can do so, and that is until I am aboard.*

meam tibi, et illius epistolam mittam. Silium exspectabam; cui ὑπόμνημα[3] compositum. Si quid novi. Ego litteras misi ad Brutum: cujus de itinere etiam ex te velim, si quid scies, cognoscere.

Ep. dccxxxiv. seq. Att. xv. 24.

EPISTOL. XXIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Tabellarius, quem ad Brutum miseram, ex itinere rediit VII. Kal. Ei Servilia dixit, eo die Brutum H. IV. profectum[2]. Sane dolui, meas litteras redditas non esse. Silius ad me non venerat. Caussam[3] composui. Eum libellum tibi misi. Te quo die exspectem, velim scire.

Ep. dccxxxv. seq. Att. xv. 22.

EPISTOL. XXV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Se de itinere dubitare significat.

De meo itinere variæ sententiæ. Multi enim ad me[2]. Sed tu incumbe, quæso, in eam curam. Magna res est. An probas, si ad Kal. Jan. cogitamus[3]? Meus animus

3. ὑπομνημ.] *A memorandum, commentary.*

1. Epistol. XXIV.] June 25, Tusc. villa.

2. *profectum*] From Lanuvium, which he considered unsafe to the neighbourhood of Anagnia. *Vid. ep.* xxvi. *h. l.*

3. *causam*] i. e. Silii. See *ep. sup.* ὑπόμνημα.

1. Epistol. XXV.] June 27, 710, A.U.C. Tusculan villa.

2. *ad me*] Sc. *scribunt.*

3. *cogitamus*] Sc. *reverte.* Cicero was, by some, blamed for leaving his country at this period. He considered, however, that if he was back by the new year, when the fresh Consuls entered upon their office, he should sufficiently serve it.

est æquus[4]; sic tamen, ut nihil[5] offensionis sit: et tu etiam scite, quo die olim piaculum[6], mysteria scilicet. Ut ut sit res, casus consilium nostri itineris judicabit. Dubitemus igitur. Est enim hiberna navigatio odiosa; eoque ex te quæsieram mysteriorum diem. Brutum, ut scribis, visum iri a me puto. Ego hinc volo prid Kal.

Ep. dccxlii. seq. Att. xv. 26.

EPISTOL. XXVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De variis negotiis domesticis, et de literis a Bruto acceptis, 1—5.

De Quinti negotio[2] video a te omnia facta. Ille tamen 1 dolet, dubitans, utrum morem gerat Leptæ[3], an fidem infirmet filio. Inaudivi L. Pisonem[4] velle exire Legatum ψευδεγγράφῳ[5] Senatus consulto. Velim scire, quid

4. *æquus*] *Mihi animus æquus est sive ad discedendum, sive ad manendum; modo si discedam id vitio non vertatur, et, si maneam, a periculo tutus sim. Gronovius de reditu accepit: mihi non displicet ad Kal. Jan. redire si tum non turbabitur in Republica.* SCH.

5. *ut si nihil*] Recte explicavit Bos. Est "ut hibernam etiam navigationem decreverim, si tamen offensionis nihil fuerit. ORELLI.

6. *piaculum*] The feast of Cybele took place in December. Then it was that Cicero's enemy Clodius was guilty of sacrilege (*piaculum.*)

A voyage in December was less of a winter voyage than one in January. Cicero disliking winter sailing, had asked Atticus whether he could not with propriety return in December. Atticus remarks that December was the month of Clodius's sacrilege (*piaculum*) at the festival of Cybele (*mysteria*)

An old reading, instead of *olim piacula*, is *Olympia.* In that case the sense would be "*turpe esse Olympiorum vel mysteriorum causam prætexere profectioni.*" *See* xvi. 7. *Note of Orellius.*

1. EPISTOL. XXVI.] July 2, 710, A. U. C. neighbourhood of Arpinum.

2. *negotio*] *Videtur causa pecuniaria fuisse, nata a filio.* ERN.

3. *Lepta*] Lepta had lent money to Young Cicero. His father (Cicero) doubts whether he shall encourage Lepta by paying his son's debt, or whether he shall, by not doing so, lower his credit, and so prevent him from borrowing money elsewhere.

4. *Pisonem*] L. Piso Cæsoninus, Consul (with Gabinius), 696, A.U.C.

5. ψευδ.] *Legatum falso Senatus Consulto, qualia tunc multa Antonius referebat* (*Fam.* xii. 1. *sect.* 1.)

sit. Tabellarius ille, quem tibi dixeram a me ad Brutum esse missum in Anagninum, ad me venit ea nocte, quæ proxima ante Kal. fuit, litterasque ad me attulit: in quibus unum alienum summa sua prudentia, [id est illud,] ut spectem ludos suos. Rescripsi scilicet, primum me jam profectum, ut non integrum sit: dein, ἀτοπώτατον esse, me, qui Romam omnino post hæc arma non accesserim, neque id tam periculi mei caussa fecerim, quam dignitatis, subito ad ludos venire. Tali enim tempore ludos facere illi honestum est, cui necesse est: spectare mihi ut non est necesse, sic ne honestum quidem est. Equidem illos celebrari, et esse quam gratissimos mirabiliter cupio: idque ita futurum esse confido: et tecum ago, ut jam ab ipsa commissione ad me, quemadmodum accipiantur; deinde omnino reliquorum dies singulos perse-3 quare. Sed de ludis hactenus. Reliqua pars epistolæ est illa quidem in utramque partem: sed tamen nonnullos interdum jacit igniculos viriles: quod quale tibi videretur, ut posses interpretari, misi ad te exemplum epistolæ. Quamquam mihi tabellarius noster dixerat, tibi quoque se attulisse litteras a Bruto, easque ad te e Tusculano esse delatas. Ego itinera sic composueram, ut Nonis Quint. Puteolis essem. Valde enim festino: ita tamen, ut, quantum homo posset, quam cautissime navi-4 gem. M. Ælium cura liberabis: is me [6] paucos specus in extremo fundo, et eos quidem subterraneos; servitutis [7] putat aliquid habituros: id me jam nolle, neque mihi

Corrad. *Nempe, ut recte conjicit Mongaltius, videtur Piso liberam legationem impetrasse falso Senatus Consulto.* Sch.

6. *is me*] Sic Cd. Crusell. Bos Græv. Ern. *Is metuit p. specus* de Oliveti susp. Sch. Lun. Or.

7. *servitutis*] *Liability.* Servitutis *prædiorum rusticorum sunt hæ: iter, actus, via, aquæductus.* (*Ulp. Dig.* viii. 3, 4.) *Urbanorum prædiorum jura sunt talia: altius tollendi, et officiendi luminibus vicini, stillicidium avertendi in tectum, immittendi tigna.* (*Caius ibid.* ii. 1.) *Vid. Facc. in v. servitus.*

quidquam esse tanti[8]; sed, ut mihi dicebas, quam lenissime[9], potius ut cura liberetur, quam ut me succensere aliquid suspicetur. Idem de illo Tulliano[1] capite[2] libere cum Cascellio loquare. Parva res est: sed tu bene attendisti: nimis callide agebatur. Ego autem, si mihi imposuisset aliquid, quod pæne fecit, nisi tua malitia[3] adfuisset, animo iniquo tulissem. Itaque, ut ut erit, rem impediri malo. Octavam[4] partem tolli luminarium 5 in ædibus ad Streniæ[5] memineris. † Cui Cærellia[6], videris mancipio dare ad eam summam, quæ sub præcone fuit maxima: id opinor esse CCCLXXX. Novi si quid erit, atque etiam si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quam sæpissime velim. Varroni, quemadmodum tibi mandavi, memineris excusare tarditatem litterarum mearum. † Mundus[7][8] istum. M. En-

8. *tanti*] *Fac sciat me id consilium mutasse, nec ullum commodum mihi tanti esse, ut ob id ejus gratiam amittam.* GRON.

9. *lenissime*] Sc. *dicas.*

1. *Tulliano*] M. Tullius Laurea, a scribe of Cicero, had, in conjunction with M. Cascellius, who transacted business in Asia Minor, overreached Cicero in a building bargain, and was in debt to him, paying interest. *Vid. ep.* xxix. *h. l. sect.* 1.

2. *capite*] *Debt. Vid. Facc. in voce* caput.

3. *malitia*] *Bono sensu pro* callido et prudenti consilio.

4. † *Octavam*] Sic e Cd. Reg. (fortasse e Corrad. conj. quæ eadem est, (nisi quod is *Strenæ*) correcto Lall.) *tolli luminarium in ædibus ad Steniæ* item partem cum Corrad. Sch. conj. Lun. ORELLI.

5. *Streniæ*] Sc. *templum.* The Goddess *Strenia*, *Strena*, or *Strenua*, had a temple in the street called Carinæ. Here also Q. Cicero had a house that he had inherited from his grandfather. This was now in the hands of Marcus. Improvements were contemplated. Cascellius, in an understanding with Tullius, wished to make an expensive business of the alterations, and had put in plan one-eighth more windows than Cicero thought necessary. These he orders Atticus to have cut out.

6. † *cui Cærellia*] Hæc corrupta. Sic Vict. i. 2. Græv. Ern. *cur* pro *cui;* Asc. 1. Crat. om. *cui;* Herv. *quod* pro *cui.* Nescio qui apud Corrad. Hinc de J. F. Gronov. susp. Sch. Lun.: *Quod Cærellia, videris mancipio dari.* Sed nunquam sic est *videris* pro *curabis*, et similibus in his epp. ORELLI. The sense seems to be, *in respect to the property that Cærellia has advertised, see that it is made your property (for me?) even at the highest sum of the auctioneer.*

7. † *mundus*] Hæc vel corrupta vel Manca. *Mundus is. Tu, M. Ennius.* Bos. ORELLI.

8. *Mundus*] Sc. *exerceat scri-*

nius[9] quid egerit de testamento, (curiosus enim), facias me velim certiorem. Ex Arpinati, vi. Non.

Ep. dccxliv. seq. Att. xv. 28.

EPISTOL. XXVII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Respondet ad ea quæ Atticus proxime scripserat, 1—3.

1 Gaudeo id te mihi suadere, quod ego mea sponte pridie feceram. Nam quum ad te vi. Non. darem, eidem tabellario dedi etiam ad Sextium, scriptas *πάνυ φιλοστόργως*. Ille autem, quod Puteolos prosequitur, humane; quod queritur, injuste. Non enim ego tam illum exspectare, quum de Cosano[2] rediret, debui, quam ille aut non ire ante, quam me vidisset, aut citius reverti. Sciebat enim me celeriter velle proficisci, seseque ad me in Tusculanum scripserat esse venturum. Te, ut a me discesseris, lacrimasse, moleste ferebam. Quod si me præsente fecisses, consilium totius itineris fortasse mutassem. Sed illud præclare, quod te consolata est spes brevi tempore congrediendi: quæ quidem
2 exspectatio me maxime sustentat. Meæ tibi litteræ non deerunt. De Bruto, scribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam *de Gloria*. Excudam aliquid *Ἡρακλείδιον*, quod lateat in thesauris tuis. De Planco[3], me-
3 mini. Attica[4] jure queritur. Quod me de Bacchide[5],

bendo. Mentioned again *ep.* xxix. *h. l.*: an obscure correspondent of Varro.

9. *M. Ennius*] *Ennuis*, Lamb. *Menius*, Corrad. *Lenius* vel *Annius*, *Memmius*. Orell.

1. Epistol. XXVII.] July 2, Arpinum.

2. *Cosanum*] *Ep.* x. 29. *sect.* 1.

3. *Planco*] *Att.* xvi. 16. a.

4. *Attica*] *Ep.* xxviii.

5. *Bacchide*] *Mima.*

de statuarum coronis[6] certiorem fecisti, valde gratum: nec quidquam posthac, non modo tantum, sed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode et Mettio meminero, et de omnibus, quæ te velle suspicabor modo. O turpem[7] sororis tuæ filium, quum hæc scriberem. Adventabat autem βουλύσει[8], cænantibus nobis.

Epist. dccxlv. seq. Att. xv. 29.

EPISTOL. XXVIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se Nonis in Puteolanum venire, ibique Attici literas expectare.

Ego, ut ad te pridie scripseram, Nonis constitueram venire in Puteolanum. Ibi igitur quotidie tuas litteras exspectabo, et maxime de ludis; de quibus etiam ad Brutum tibi scribendum est. Cujus epistolæ, quam interpretari ipse vix poteram, exemplum pridie tibi miseram. Atticæ[2] meæ velim me ita excuses, ut omnem culpam in te transferas, et ei tamen confirmes, me minime totum amorem eo mecum attulisse.

Ep. dccxliv. seq. Att. xv. 27.

6. *coronis*] Some statues (possibly those of his ancestor) which Brutus had ordered to be crowned during the Games.

7. *turpem*] Young Quintus. Cicero is only half in earnest, being merely annoyed at the interruption.

8. βουλύσει] *Evening*, or *time for unyoking oxen*.

1. Epistol. XXVIII.] July 3. Arpinum.

2. *Atticæ*] Who, perhaps, had complained that Cicero had not taken leave of her.

EPISTOL. XXIX[1].

CICERO ATTICO SAL.

Breviter de variis rebus domesticis; et de subito Planci a Buthrotio reditu, 1—3.

1 Bruti ad te epistolam misi. Dii boni, quanta ἀμηχανία! Cognosces, quum legeris. De celebratione ludorum[2] Bruti, tibi assentior. Ad M. Ælium[3] nullus tu quidem domum, sed sicubi inciderit. De Tulliano semisse[4], M. Axianum[5] adhibebis, ut scribis. Quod cum Cosiano[6] egisti, optime. Quod non solum mea, verum etiam tua expedis, gratum. Legationem probari meam, gaudeo. Quod promittis[7], Dii faxint. Quid enim mihi meis jucundius? Sed istam, quam tu excipis, 2 metuo. Brutum quum convenero, perscribam omnia. De Planco[8], et Decimo, sane velim. Sextum[9] scutum abjicere nolebam. De Mundo[1], si quid scies. Rescripsi ad omnia tua. Nunc nostra accipe. Quintus[2] filius usque Puteolos; (mirus civis, ut tu Favonium[3], Asinium

1. Epistol. XXIX.] Formian villa; July 4, 710, A.U.C.

2. *ludorum*] *Att.* xvi.

3. *Ælium*] xv. 26. sect. 4.

4. *semisse*] *De Usura quam Tullius pendere debebat, et quæ erat semissibus.* Sch.

5. *Axianum*] Sic Cd. Crusell. Man. Lamb. Bos. seqq. *Maxianam* Md. Oxon. 1, 2. Margo Crat. *maximam* Cd. Græt. Asc. i. Crat. Orelli. *Maximam curam* Græt.; *M. Cascellium* (*vid. ep.* 26. *h. l.*) Billerb.

6. *Cosiano*] Lamb. *Cottiano*, Sch. Lun. *Cosano.*—Orelli. *Intelligit Sestium, (de quo ep.* xxvii. sect. 1.) *quem a prædio quod habebat prope Cosam,* Cosanum *vocat.* Sch.

7. *promittis*] i. e. *to meet me in Greece.*

8. *Planco*] Munatius Plancus and Decimus Brutus were *Consules Designati:* the former was at this time in Gallia Narbonensis, the latter in Cisalpine Gaul. The report ran that the two meant to unite against Antony.

9. *Sextum*] Sc. *Pompeium.—Epp. supp.*

1. *Mundo*] *Ep.* xxvi. §. 5. *h. l.*

2. *Quintus*] Sc. *comitatus est.*

3. *Favonius*] Favonius, an imitator of Cato, was the type of a Pompeian; Asinius (Pollio) was a staunch Cæsarian. *Quintus is so miraculous a patriot that you may say that Asinius has become Favonius.*

dicas:) et quidem duas ob caussas, et ut mecum[4], et σπείσασθαι[5] vult cum Bruto et Cassio. Sed tu quid ais? Scio enim te familiarem esse Othonum[6]. Ait hic sibi Juliam ferre. Constitutum enim esse discidium. Quæsivit ex me pater, qualis esset fama[7]. Dixi, nihil sane me audisse, (nesciebam enim, cur quæreret,) nisi de ore et patre[8]. Sed quorsus, inquam? At ille[9], filium velle. Tum ego, etsi ἐβδελυττόμην, tamen negavi putare me illa[1] esse vera: σκοπός[2] (hoc est enim) huic nostro nihil præbere. Illa autem οὐ παρὰ[3] τοῦτο. Ego tamen suspicor, hunc, ut solet, hallucinari. Sed velim quæras: (facile autem potes:) et me certiorem. Obsecro te, quid est hoc? Signata jam epistola, Formiani, 3 qui apud me cænabant, Plancum se, aiebant, hunc Buthrotium, pridie, quam hoc scribebam, id est IV. Nonas, vidisse demissum, sine phaleris: servulos autem dicere, eum et agripetas[4] ejectos a Buthrotiis. Macte. Sed amabo te, perscribe mihi totum negotium.

Epist. dccxlvi. seq. Fam. xi. 29.

4. *mecum*] i. e. *diutius esse possit.*
5. *σπεισ.*] *Make a league*, i. e. with Brutus and Cassius.
6. *Othonum*] Young Cicero tells his uncle that Julia, the wife of Otho, is not only about to be divorced, but that she had made him an offer (*sibi ferre.*)
7. *fama*] i. e. *Julia.*
8. *ore at patre*] *Her appearance and her father's character of her.*
9. *ille*] i. e. *Q. Cicero the father.*
1. *illa*] The reports about her.
2. *σκοπός*] *The meaning of my brother (huic nostro) is to give nothing.*
3. *οὐ παρὰ*] *Will not be deterred from marriage on this account.*
4. *agripetas*] Those who expected that the Buthrotine lands would be shared among them.

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLARUM AD ATTICUM.

LIBER XVI.—EPIST. I[1].

CICERO ATTICO SAL.

The letters of the present book were written between the beginning of July and the end of November, 710, A.U.C. Antony and Dolabella *Coss.*

Their subject-matter is continuous with that of the preceding book; indeed *Epist.* 16 was written before the 4th of book xv.

The last extant letter that Atticus received from Cicero was *Ep.* 15 of this book.

Indignatur, in proscriptione ludorum Bruti, mensi Quintili nomen Julii datum, 1. Quærit, quod sit quod agripetæ Buthroti concisi dicantur, 2. Se una cum Bruto, si fieri possit, navigaturum ostendit, 3. De Bello Civili quid expectet, 4. De explicandis filii sui rationibus, 5, 6.

1 Nonis Quint. veni in Puteolanum. Postridie iens ad Brutum in Nesidem[2] hæc scripsi. Sed eo die, quo veneram, cænanti Eros[3] tuas litteras. Itane? Nonis Juliis[4]? Dii hercule istis! Sed stomachari totum diem

1. EPISTOL. I.] July 8, 710, A.U.C. Puteoli.

2. *Nesidem*] *Nesis, insula Campaniæ objecta, in qua Brutus erat in villa Luculli filii. Meminit Plinius* xix. 18. *Lucan.* vi. 90. *Statius Silv.* iii. 1. 150. POPMA.

3. *Eros*] Scil. *reddidit, attulit.*

4. JULIIS] Brutus, as Prætor, had to exhibit games. He had committed the management of them to C. Antonius. The time for these was the present month, *Quintilis.* In the programme it is called (as it was afterwards) *Julius*, in honour of Cæsar. At this Cicero is indignant.

licet. Quidquamne turpius, quam Bruto, Juliis? Redeo ad meum igitur, ἔτι ἐῶμεν; Nihil vidi. Sed quid est 2 quæso, quod agripetas[5] Buthroti concisos audio? Quid autem Plancus tam cursim (ita enim audiebam) diem et noctem? sane cupio scire, quid sit. Meam profectionem 3 laudari gaudeo. Videndum est, ut mansio laudetur. Dymæos[6], agro pulsos, mare infestum[7] habere, nil mirum. Ἐν ὁμοπλοίᾳ[8] Bruti videtur aliquid præsidii esse. Sed, opinor, minuta navigia. Sed jam sciam, et ad te cras. De Ventidio[9], πανικόν puto. De Sexto[1], 4 pro certo habebatur, haud arma[2]. Quod si verum est; sine bello civili video serviendum. Quid ergo? Kal. Jan.[3] in Pansa spes? Λῆρος πολύς, in vino, et in somno istorum. De ccx—, optime Ciceronis[4] rationes expli- 5 centur. Ovius[5] enim recens: is multa quæ vellem; in his

5. *agripetas*] *Ep. præc. ad fin.*

6. *Dymæos*] The people of Dyme in Achaia. These, in the time of Pompey's war against the pirates, had been put down. Cæsar, however, having given up their country to be parcelled out among his veterans, had forced them to return to their old habits. Cicero was desirous of visiting Greece. He had requested Brutus to allow him a convoy; this request was imperfectly complied with. At present Cicero thinks that Brutus's vessels are too small. We find, however, hereafter, that Brutus put off his voyage too long. On the plea of danger from the Dymæan corsairs Cicero wishes that, in case he change his mind about his journey to Greece, he may be excused.

7. *mare infestum*] Keep the sea in a state of hostility.

8. ὁμοπλ.] *Vide ep.* v. sect. 3.

9. *Ventidio*] Ventidius Bassus had the command of the Syrian legions. The report ran that he was about to join Antony. Cicero treats the apprehension of this as as a mere panic fear. In this he was wrong. Ventidius *did* join Antony. *Gellius* xv. 4. *Sueton. ad Fam.* x. 17, 18, 33. *Phil.* xii. 9. xiii. 2.

1. *Sexto*] *Pompeio.*

2. *arma*] *Eum posthac usurpaturum. Ep. sup. dixit famam esse, arma abjecturum Pompeium.* Ern. Sic Cd. Crusell. Bos. seqq. *ad arma.* Priores cum Md. Oxon. 1, 2. Forte: *haud ad arma.* Orel.

3. *Kal. Jan.*] *Are our hopes to rest on Pansa, who* (with Hirtius) *on the 1st of Jan. will be made Consul? It is nonsense to put trust in their drunkenness and lethargy.*—In this Cicero was mistaken. Both Hirtius and Pansa took a decided part against Antony, and died fighting against him on the field of Mutina.

4. *Ciceronis*] The necessities of young Cicero at Athens.

5. *Ovius*] Scil. ex *Athenis venit.* Is he brother to the Ovia of *Att.* xii. 21. 24. 30?

ne hoc quidem malum in mandatis[6] sat abunde: H-S LXXII satis esse, affatim prorsus; sed Xenonem[7] perexigue, et γλίσχρως præbere, id est minutatim. Quod plus permutasti, quam ad fructum insularum[8], id ille annus habeat, in quem itineris sumptus accessit. Hinc[9] ex Kal. April. ad H-S LXXX accommodetur. Nunc enim[1] insulæ tantum. Videndum enim est, quid, quum Romæ erit. Non enim puto socrum[2] illam ferendam.

6 Pindaro de Cumano[3] negaram. Nunc, cujus rei caussa tabellarium miserim, accipe. Q. filius mihi pollicetur se Catonem[4]. Egit autem et pater, et filius, ut tibi sponderem: sed ita, ut tum crederes, quum ipse cognosses. Huic ego litteras ipsius arbitratu dabo. Eæ te ne moverint. Has scripsi in eam partem, ne me motum putares. Dii faxint, ut faciat ea, quæ promittit! Commune enim gaudium. Sed ego nihil dico amplius. Is hinc VI. Idus. Ait enim, attributionem in Idus, se

6. *mandatis*] *The amount allowed to him.*

7. *Xenonem*] *Qui, Attico mandante, pecuniam Athenis Ciceroni numerabat*—xiv. 16. sect. 4.

8. *insularum*] *Att.* xv. 17. sect. 1. The yearly allowance of young Cicero came through the hands of Atticus. The rents of the island estates were set apart for this. The expenses of his journey to Athens had been defrayed by money lent by Atticus. Cicero says that all the money that for the current year his son has had from Atticus, in the way of allowance, *above* the rents of the islands, is to be charged with the money lent for his journey, or in the account for that year.

9. *Hinc*] *From hence his annual allowance is 80 sestertia, the year beginning with the 1st of April.*

1. *enim*] Supply; *more than that cannot allow him.*

2. *socrum*] Allusion is here made to some lady whom young Cicero objected to marry on account of his dislike to her mother.

3. *de Cumano*] Pindarus de Cumani venditione adiit Ciceronem; isque id venale negavit.—Ut nos, Md. Edd. ante Bos. Ern. Lall. e Cdd. Regg. *Pindaro decumano* Bos. Prob. Gron. Græv. Sch. Lun.—ORELLI. Schutz, adopting the reading *decumano*, has the following note:—*Publicano, qui decimas agrorum publicorum redemerat. Suspicor Pindarum decumanum fortasse de illa puella Ciceronis filia collocanda ad eum delegatum fuisse, cui, ante quam hanc epistolam scriberet, jam negaverat sibi illam conditionem placere.* SCH.

4. *Catonem*] *Alterum Catonem futurum esse.* See Att. xvi. 21.

autem urgeri acriter. Tu ex meis litteris, quo modo respondeas, moderabere. Plura, quum et Brutum videro, et Erotem remittam. Atticæ meæ excusationem accipio, eamque amo plurimum: cui, et Piliæ salutem.

Ep. dccxlviii. seq. Att. xvi. 5.

EPISTOL. II [1].

CICERO ATTICO SAL.

De Buthrotiis; de nominibus suis expediendis, 1—2. De suo cum Bruto congressu, 3. De itinere suo, 4. Breviter de aliis, 5, 6.

1 Sexto Idus duas epistolas accepi, unam a meo tabellario, alteram a Bruti. De Buthrotiis [2] longe alia fama in his locis fuerat: sed cum aliis multis hoc ferendum. 2 Erotem remisi citius, quam constitueram, ut esset, qui Hortensio [3]: et quia † equitibus [4] quidem ait se Idibus constituisse. Hortensius vero impudenter. Nihil enim debetur ei, nisi ex tertia pensione, quæ est Kal. Sext., ex qua pensione ipsa major pars est ei soluta aliquanto ante diem. Sed hæc Eros videbit Idibus. De Publilio [5]

1. Epistol. II.] Puteoli; July 10, 710, A.U.C.

2. *Buthrotiis*] *Vid. ep.* iv. *h. l.* sect. 3.

3. *Hortensio*] Sc. *petenti responderet*—Hortensius (Qu.? Hordenius, *Att.* xiii. 46. sect. 3.) was one of the co-heirs with Cicero in the legacy of Cluvius. Along with the other legatees he had sold his share to Cicero. The price for this was to be paid by three instalments, the two first had been paid already, and a part of the third, *before the 1st of August*, the day fixed for the payment of the whole. For all this Hortensius shamelessly pressed for the remaining sum *not yet due*.

4. † *equitibus*] Quod v. vitiosum *equibus* Md. (Oxon. 2.) *Equiribus* Bos. conj. Recte vidit Man. et Græv. in altero hoc membro sermonem esse de Publiliis, sive potius de uno Publilio. Sequitur enim. *Hortensius vero. . . . De Publilio autem.* Hujus autem *Publilii* nomen ubivis corruptum in Cdd. Hoc loco leg. est *Publilio* vel *cum Publilio*, e quo videtur factum illud *equibus* Md. Orelli.

5. *Publilio*] The brother to his divorced wife Publilia. The money matters related to the repayment, on the part of Cicero, of her dowry.

autem, quod perscribi oportet, moram non puto esse faciendam. Sed quum videas, quantum de jure[6] nostro decesserimus, qui de residuis cccc H-S cc præsentia[7] solverimus, reliqua rescribamus[8]: loqui cum eo, si videbitur, poteris, eum commodum nostrum exspectare debere, quum tanta sit a nobis jactura facta juris. Sed amabo te, mi Attice, (videsne, quam blande?) omnia nostra, quoad eris Romæ, ita gerito, regito, gubernato, ut nihil a me exspectes. Quamquam enim reliqua satis apta sunt ad solvendum; tamen fit sæpe, ut ii, qui debent, non respondeant ad tempus. Si quid ejusmodi acciderit, ne quid tibi sit fama mea potius. Non modo versura, verum etiam venditione, si ita res coget, nos
3 vindicabis. Bruto tuæ litteræ gratæ erant. Fui enim apud illum multas horas in Neside[9], quum paullo ante tuas litteras accepissem. Delectari mihi Tereo[1] videbatur, et habere majorem Accio, quam Antonio, gratiam. Mihi autem quo lætiora sunt, eo plus stomachi et molestiæ est, populum Romanum manus suas non in defendenda republica, sed in plaudendo consumere. Mihi quidem videntur istorum animi incendi etiam ad repræsentandam improbitatem suam. Sed tamen,

— *dúmmodo[2] doleat áliquid, doleat quód lubet.*

4 Consilium[3] meum quod ais quotidie magis laudari, non moleste fero; exspectabamque, si quid de eo ad me

6. *de jure*] Cicero seems to have dealt with Publilius more liberally than the strict law required. See Ep. vi. sect. 3.—*Cum Publilio quo modo agendum sit videbis. Non debet urgere, quoniam jure non utimur; sed tamen ei quoque satis fieri plane volo.*

7. *præsentia*] *In ready money.*

8. *rescribamus*] *Give a bond for. Rescribere* est de mensa numerare aut de chirographo ab argentario solvere, cui solvendi modo opponitur *præsente pecunia solvere.* Dicitur id quoque *perscribere*, paulo ante. GRÆV.

9. *Neside*] *Ep.* i. *h. l.*

1. *Tereo*] *Ep.* v. *h. l.* sect. 1.

2. *dummodo*] *Versus Afranii.*

3. *Consilium*] Of going to Greece.

scriberes. Ego enim in varios sermones incidebam. Quin etiam idcirco trahebam, ut quam diutissime integrum esset. Sed quoniam furcilla extrudimur, Brundisium cogito. Facilior enim et exploratior devitatio legionum[4] fore videtur, quam piratarum, qui apparere dicuntur. Sextius[5] VI. Idus exspectabatur, sed non venerat, quod sciam. Cassius cum classicula sua venerat. Ego, quum eum vidissem, V. [Kal.] in Pompeianum 5 cogitabam, inde Aculanum. Nosti reliqua. De Tutia, ita putaram. De Æbutio, non credo: nec tamen curo plus, quam tu. Planco et Oppio scripsi equidem, quoniam rogaras: sed, si tibi videbitur, ne necesse habueris reddere. Quum enim tua caussa fecerint omnia; vereor, ne meas litteras supervacaneas arbitrentur. Oppio quidem utique: quem tibi amicissimum cognovi. Verum, ut voles. Tu, quoniam scribis hiematurum te in Epiro, 6 feceris mihi gratum, si ante eo veneris, quam mihi in Italiam, te auctore, veniendum sit. Litteras ad me quam sæpissime; sed de rebus minus necessariis; aliquem nactus; sin autem erit quid majus, domo mittito. Ἡρακλείδιον[6] si Brundisium salvi, adoriemur. *De Gloria*[7] misi tibi. Custodies igitur, ut soles: (sed notent eclogarii[8]:) quos Salvius[9], bonos auditores nactus, in convivio dumtaxat legat. Mihi valde placent: mallem tibi. Etiam atque etiam vale.

Ep. dccli. seq. Att. XVI. 16. B.

4. *legionum*] *Of Antony.*
5. *Sextius*] *Ep.* iv. sect. 4.
6. Ἡρακλ.] The work in the style of Heraclides Ponticus. *Vid. ep. libr. sup.*
7. *Gloria*] *Att.* XV. 27.
8. *eclogarii*] *Select passages*—Lego enim omnia, ut omnia emendem, quod contingere non potest *electa* recitantibus. ORELLI.
9. *Salvius*] *Servus anagnostes.*

EPISTOL. III[1].

CICERO ATTICO SAL.

Rescribit Attici literis, et quæ se in discessu vel moveant vel consolentur, exponit, 1—6.

1 A. Tu vero sapienter[2]. Nunc demum enim rescribo his litteris, quas mihi misisti, convento Antonio Tiburi[3]. Sapienter igitur, quod manus dedisti[4], quodque etiam ultro gratias egisti[5]. Certe enim, ut scribis, deseremur potius a republica, quam a re familiari. Quod vero scribis te magis et magis delectari,

O Tite[6], si quid ego —:

2 addis mihi scribendi alacritatem. Quod Erotem non sine munusculo[7] exspectare dicis; gaudeo, non fefellisse eam rem opinionem tuam: sed tamen idem σύνταγμα[8] misi ad te retractatius, et quidem ἀρχέτυπον ipsum, crebris locis inculcatum[9] et refectum. Hunc tu tralatum in macrocollum[1] lege arcano convivis tuis: sed, si me amas, hilaris et bene acceptis, ne in me stomachum erumpant, quum sint tibi irati. De Cicerone, velim ita 3 sit, ut audimus. De Xenone, coram cognoscam: quam-

1. Epistol. III.] July 15, 710, A.U.C. Neighbourhood of Pompeii.

2. *sapienter*] Sc. *egisti.*

3. *Tiburi*] In Antony's villa in that neighbourhood. *Ad. Fam.* xii. 2. It is called *Villa Metelli;* having been originally the residence of Cæcilius Metellus Scipio, the father-in-law of Pompey.

4. *manus dedisti*] Shook hands with him.

5. *egisti*] For settling the Buthrotine affair.

6. *O Tite*] The opening lines of Cicero's book *de Senectute*—dedicated to Atticus.

7. *munusculo*] Atticus had, in a letter that crossed letter 2, expressed a hope that Eros, Cicero's letter-carrier, would not come empty handed. From 2. §. (*De Gloria misi tibi*) we see that he was the bearer of Cicero's tract *De Gloria.*

8. σύντ.] *Librum De Gloria, cujus antea apographum miserat, nunc ipsum ἀρχέτυπον mittit novis curis retractatum.* Sch.

9. *inculc.*] *With insertions.*

1. *macrocol.*] *Copied as a folio.*

quam nihil ab eo arbitror neque indiligenter, neque illiberaliter. De Herode [2], faciam, ut mandas: et ea, quæ scribis, ex Saufeio et e Xenone ne cognoscam. De Q. filio [3], gaudeo tibi meas litteras prius a tabellario meo, 4 quam ab ipso, redditas: quamquam te nihil fefellisset. Verumtamen —. Sed exspecto, quid ille tecum, quid tu vicissim: nec dubito, quin suo more uterque. Sed eas litteras Curium mihi spero redditurum: qui quidem, etsi per se est amabilis, a meque diligitur; tamen accedit magnus cumulus commendationis tuæ. Litteris tuis satis responsum est: nunc audi, quod, etsi intelligo scribi necesse non esse, scribo tamen. Multa me movent in 5 discessu, in primis mehercule, quod disjungor a te. Movet etiam navigationis labor, alienus non ab ætate solum nostra, verum etiam a dignitate; tempusque discessus subabsurdum. Relinquimus enim pacem, ut ad bellum revertamur; quodque temporis in prædiolis nostris, et belle ædificatis et satis amœnis, consumi potuit, in perigrinatione consumimus. Consolantur hæc. Aut proderimus aliquid Ciceroni, aut, quantum profici possit, judicabimus. Deinde tu jam, ut spero, et ut promittis, aderis. Quod quidem si acciderit, omnia nobis erunt meliora. Maxime autem me angit ratio reliquorum [4] meorum: quæ quamquam explicata sunt; tamen, quod et Dolabellæ [5] nomen in iis est, et attributione [6] mihi nomina ignota, conturbor: nec me ulla res magis angit

2. *Herode*] *Att.* xv. 27. sect. 3.
3. *Q. filio*] *Vid.* xv. 15. xvi. 1. sect. 6.
4. *reliquorum*] *Outstanding debts.*
5. *Dolabellæ*] Owed by Dolabella as part of Tullia's dowry, payable to Cicero on the divorce.
6. *attributione*] Hæc corrupta *et de attributione m. n. i.* (i. e. in iis, a quibus pecuniam per attributionem accipere debeo, sunt mihi ignoti homines) Ern. susp. *et attributio est mihi n. i.* de Man. susp. Lamb. Malim et *attributionis m. n. i.*—Orelli. The meaning is *I am in trouble because one of these debts is Dolabella's, and because those who owe money to him (Dolabella) and to whom he refers me for payment are names unknown to me.*

ex omnibus. Itaque non mihi videor errasse, quod ad Balbum scripsi apertius, ut, si quid tale accidisset, ut non concurrerent[7] nomina, subveniret; meque tibi etiam mandasse, ut, si quid ejusmodi accidisset, cum eo communicares: quod facies, si tibi videbitur, eoque magis, si proficisceris in Epirum.

6 B. Hæc ego conscendens[8] e Pompeiano tribus actuariolis, decem scalmis. Brutus erat in Neside etiam nunc, Neapoli Cassius. Ecquid amas Deiotarum[9], et non amas[1] Hieram? qui, ut Blesamius venit ad me, quum ei præscriptum esset, ne quid sine Sexti nostri sententia ageret; neque ad illum, neque ad quemquam nostrum retulit. Atticam nostram cupio absentem suaviari: ita mihi dulcis salus visa est, per te missa ab illa. Referes igitur ei plurimam, itemque Piliæ dicas velim.

Ep. dcclv. seq. Fam. vii. 20.

EPISTOL. IV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Narrat, quid apud Brutum de Sexto Pompeio audiverit, 1, 2. De Buthrotiis se nihil certi reperisse scribit, 3. Denique de navigatione sua quæ cogitet exponit, 4.

1 Ita ut heri tibi narravi, vel fortasse hodie, (Quintus[2] enim altero die se aiebat,) in Nesida VIII. Idus. Ibi

7. *concurrerent*] *In case the time of my being paid do not coincide with the time of my paying.* Balbus is applied to as being a friend of Dolabella's.

8. *conscendens*] For the details of Cicero's voyage, see the last note on *Ep.* vii. *h. l.*

9. *Deiotarum*] *See* xiv. 12. §. 1. Blesamius and Hiera, the agents of Deiotarus, had been ordered to take no steps without the advice of Cicero or Sextus (Peducæus). Blesamius alone did as he was ordered.

1. *amas*] Ironically—*Why are not as angry with Hiera as you are with Deiotarus?*

2. *Blesamius*] These agents are named *pro Deiot.* 15.

1. Epistol. IV.] July 10, 710, A. U. C. Puteoli.

2. *Quintus*] *Vid. ep.* i. sect. 6. 5. sect. 2.

Brutus. Quam ille doluit de Nonis Juliis[3]! Mirifice est conturbatus. Itaque sese scripturum aiebat, ut venationem[4] etiam, quæ postridie ludos Apollinares futura est, proscriberent III. ID. QUINT. Libo[5] intervenit. 2 Is[6] Philonem, Pompeii libertum, et Hilarum, suum, venisse a Sexto cum litteris ad Consules, sive quo[7] alio nomine sunt. Earum exemplum nobis legit, si quid videretur. Pauca παρὰ λέξιν[8], ceteroqui et satis graviter, et non contumaciter. Tantum addi placuit, quod erat coss. solum, ut esset, PRÆTT[9]. TRIBB. PLEB. SENATUI; ne illi non proferrent eas, quæ ad ipsos missæ essent. Sextum autem nuntiant cum una solum legione fuisse Karthagine[1]: eique, eo ipso die, quo oppidum † Boream[2] cepisset, nuntiatum esse de Cæsare[3]: capto oppido, miram lætitiam commutationemque animorum, concussumque undique: sed illum ad sex legiones, quas in ulteriore reliquisset, revertisse. Ad ipsum autem Libonem scripsit, nihil esse, nisi ad larem[4] suum liceret. Summa[5] postulatorum, ut omnes exercitus dimittantur qui ubique sint. Hæc fere de Sexto. De Buthrotiis 3

3. *Nonis Juliis*] *Ep.* i. *note* 3.

4. *venationem*] *The spectacle of hunting*—So used *ad Fam.* vii. 1. *Suet. in Claud.* 21.

5. *Libo*] The father-in-law of Sextus Pompey. *Fam.* i. 1. vii. 4. xi. 7. *Att.* vii. 12.

6. *is*] Scil. *nuntium attulit.*

7. *sive quo*] *Consuls, or whatever else you choose to call them*—Cicero held that Antony and Dolabella, having been created by the *fiat* of Cæsar, were no true Consuls.

8. *παρὰ λέξιν*] A few errors in point of style.

9. PRÆT.] The letter instead of being addressed TO THE CONSULS only, ought to have been addressed to the other magistrates. As this had not been done the Consuls were at liberty to treat it as a mere private communication, not making it public.

1. *Karthagine*] Carthagena, in Spain.

2. † *Boream*] Sch. susp. *Bigerram*, Turneb. *Eboram.*

3. *Cæsare*] *Cæsaris nece.*

4. *ad larem*] The house of his father had been confiscated by Cæsar and sold by Antony. Sextus declares that he will not lay down his arms unless he be allowed to return to it.

5. *summa*] *The sum of his demands was that all the forces, wheresoever they were, should be disbanded.*

undique quærens, nihil reperiebam. Alii, concisos agripetas[6]: alii, Plancum, acceptis nummis, relictis illis, aufugisse. Itaque non video sciturum me, quid ejus sit, 4 ni statim aliquid litterarum. Iter illud Brundisium, de quo dubitabam, sublatum videtur. Legiones[7] enim adventare dicuntur. Hæc[8] autem navigatio habet quasdam suspiciones periculi. Itaque constituebam uti ὁμοπλοίᾳ[9]. Paratiorem offendi Brutum, quam audiebam. Nam et ipse Domitius bona plane habet δίκροτα: suntque navigia præterea luculenta Sextii, Buciliani, ceterorum. Nam Cassii classem, quæ plane bella est, non numero[1] ultra fretum. Illud est mihi submolestum, quod parum Brutus properare videtur. Primum confectorum ludorum nuntios exspectat: deinde, quantum intelligo, tarde est navigaturus, consistens in locis pluribus. Tamen arbitror esse commodius, tarde navigare, quam omnino non navigare: et si, quum processerimus, exploratiora videbuntur, Etesiis utemur.

Ep. dccl. seq. Att. xvi. 2.

6. *agripetas*] *Those who would possess the Buthrotine lands*—Plancus had the division of these. The report was, the Buthrotines had ignominiously ejected both him and his company. (*Vid.* xv. 29. 3.) This, however, was an untrue rumour.

7. *Legiones*] *Antonii e Macedonia.*

8. *Hæc*] *From the port of Puteoli.*

9. ὁμοπλ.] *Vid. ep.* i. *and* v. *sect.* 3. *h. l.*

1. *numero*] *Upon the convoy of Cassius I cannot reckon beyond the Sicilian sea*—Cassius's further voyage lay in the direction of Syria, and not in that of Greece.

EPISTOL. V[1].

CICERO ATTICO SAL.

Præmissis quibusdam de Bruti ludis, 1. Q. Ciceronem filium collaudat, 2. De navigatione sua se dubitare, 3, 4. Nepotis epistolam se expectare. Postremo de epistolis suis edendis scribit, 5.

1 Tuas jam litteras Brutus exspectabat: cui quidem ego † non novum[2] attuleram de Tereo[3] Accii. Ille Brutum putabat. Sed tamen rumoris nescio quid afflaverat, commissione[4] Græcorum, frequentiam non fuisse: quod quidem me minime fefellit. Scis enim, quid ego de Græcis ludis existimem. 2 Nunc audi, quod pluris est, quam omnia. Quintus[5] fuit mecum dies complures: et, si ego cuperem, ille vel plures fuisset: sed, quantum fuit, incredibile est, quam me in omni genere delectarit: in eoque maxime, in quo minime satisfaciebat. Sic enim commutatus est totus et scriptis meis quibusdam, quæ in manibus habebam, et assiduitate orationis, et præceptis, ut tali animo in rempublicam, quali nos volumus, futurus sit. Hoc quum mihi non modo confirmasset, sed etiam persuasisset; egit mecum accurate multis verbis, tibi ut sponderem, se dignum et te et nobis futurum: neque se postulare, ut statim

1. EPISTOL. V.] Puteoli—July 9, 710, A.U.C.

2. † *non novum*] Sic Cd. noti. Videtur leg. *nuntium novum*. Delev. *non* Oxon. 1. et de Corr. et Man. sentent. (prob. Ern. et Græv.) Oliv. Sch. Lun. ORELLI.

3. *Tereo*] The management of the games that the public expected from Brutus, as Prætor, had been given to L. Antony. It was the order of Brutus that the Brutus (a Drama on the expulsion of Tarquin) of Accius should be exhibited. Instead of this the Tereus of the same author was represented.

4. *commissione*] *Quum Ludi Græci committerentur*. These Greek plays were Satyric Dramas or Interludes. Cicero, no admirer of these Greek plays, was not surprized at hearing that they had been ill-attended.

5. *Quintus*] *Vid.* xv. 15.

crederes; sed, quum ipse perspexisses, tum ut se amares. Quod nisi fidem mihi fecisset, judicassemque hoc, quod dico, firmum fore; non fecissem id, quod dicturus sum. Duxi enim mecum adolescentem ad Brutum. Sic ei probatum est, quod ad te scribo, ut ipse crediderit, me sponsorem accipere noluerit, eumque laudans, amicissime mentionem tui fecerit, complexus osculatusque dimiserit. Quamobrem etsi magis est, quod gratuler tibi, quam quod te rogem: tamen etiam rogo, ut, si quæ minus antea, propter infirmitatem ætatis, constanter ab eo fieri videbantur, ea judices illum abjecisse; mihique credas, multum allaturam, vel plurimum potius, ad illius judi-
3 cium confirmandum, auctoritatem tuam. Bruto quum sæpe injecissem de ὁμοπλοίᾳ[6], non perinde, atque ego putaram, arripere visus est. Existimabam μετεωρότερον[7] esse; et hercule erat, et maxime de ludis. At
4 mihi, quum ad villam redissem, Cn. Lucceius, qui multum utitur Bruto, narravit, illum valde morari, non tergiversantem, sed exspectantem, si qui forte casus. Itaque dubito, an Venusiam tendam, et ibi exspectem de legionibus[8]: si aberunt, ut quidam arbitrantur, Hydruntem: si neutrum erit ἀσφαλές, eodem revertar. Jocari me putas? Moriar, si quisquam me tenet præter te. Etenim circumspice: sed ante erubesco. O dies in auspiciis Lepidi[9] lepide descriptos, et apte ad consilium reditus nostri. Magna ῥοπή ad proficiscendum tuis litteris. Atque utinam te illic! Sed ut conducere

6. ὁμοπλ.] *Vid. ep.* 1, *h. l.* §. 3.
7. μετεωρ.] *In suspense, undecided.*
8. *Legionibus*] *Dum audiam transjiciantne Legiones e Græcia, an, ut quidam arbitrantur, nullæ veniant. Verebatur maxime, ne, si ipse, Hydrunte aut Brundusio transjiceret in Græciam, incideret in legiones Macedonicas quas Antonii jussu in Italiam adventare rumor increbuerat.* MAN.
9. *Lepidi*] The Triumvir. After the death of Cæsar he became Pontifex Maximus. He had fixed the meeting of the Augurial College for the January of the next year. This tallied with the time that Cicero had fixed for his return.—See xv. 25, *sect.* 1.

putabis. Nepotis[1] epistolam exspecto. Cupidus ille 5
meorum? qui ea, quibus maxime γαυριῶ, legenda non[2]
putet? Et ais, μετ' ἀμύμονα[3]. Tu vero ἀμύμων. Ille
quidem ἄμβροτος. Mearum epistolarum nulla est συναγωγή· sed habet Tiro instar septuaginta. Et quidem
sunt a te quædam sumendæ. Eas ego, oportet, perspiciam, corrigam. Tum denique edentur.

Ep. dccxlix. seq. Att. xvi. 4.

EPISTOL. VI[1].

CICERO ATTICO SAL.

De itinere suo. Aliud Libri de Gloria procemium mittit, 1—4.

Ego adhuc (perveni enim Vibonem[2] ad Sicam) magis 1
commode, quam strenue navigavi: remis enim magnam
partem: prodromi[3] nulli. Illud satis opportune: duo
sinus fuerunt, quos tramitti oporteret, Pæstanus et Vibonensis: utrumque pedibus æquis[4] transmisimus. Veni
igitur ad Sicam octavo die e Pompeiano, quum unum
diem Veliæ constitissem: ubi quidem fui sane libenter

1. *Nepotem*] Cornelius Nepos, the biographer of Atticus.

2. *legenda non*] *Nempe scripta philosophica—Is non multum tribuebat philosophiæ, atque adeo exagitabat ipsos philosophos, ut animo et vita improbos—Lact. Inst. Div.* iii. 16. Popma.

3. *ἀμύμονα*] Atticus had told Cicero that C. Nepos was next to *the blameless, one* i. e. Cicero. Cicero says *you* (*Atticus*) *are the blameless, he is divine.*

1. Epistol. VI.] Vibo—Aug. 8, 710, A.U.C.

2. *Vibonem*] for the detail of Cicero's voyage, see the last note on *Ep.* 7, *h. l.*

3. *prodromi*] About a week before the Etesian (or Summer-winds) set in, breezes from the north (*prodromi* or avant-couriers of the Etesians) were expected. These, this year, did not blow.

4. *pedibus æquis*] The ropes that were attached to the corners of the sails, and by which the sails were pulled in, or let out, were called *pedes* (πόδες). As long as the sails were full, the length of the ropes on each side was equal. See *Catullus ad Phaslum.*

apud Thalnam[5] nostrum: nec potui accepi, illo absente præsertim, liberalius. IX Kal. igitur ad Sicam. Ibi tamquam domi meæ scilicet. Itaque obduxi posterum diem. Sed putabam, quum Rhegium venissem, fore, ut illic, δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus, corbitane[6] Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, atque inde Corcyram: et, si oneraria, statimne freto, an 3 Syracusis. Hac super re scribam ad te Rhegio. Mehercule, mi Attice, sæpe mecum, ἡ δεῦρ' ὁδός σοι τί δύναται; cur ego tecum non sum? cur, ocellos Italiæ, villulas meas non video? Sed id satis superque, tecum me non esse. Quid fugientem? Periculumne? At id nunc quidem, nisi fallor, nullum est. Ad ipsum enim revocat me auctoritas tua. Scribis enim, in cælum ferri profectionem meam; sed ita, si ante Kal. Jan. redeam: quod quidem certe enitar. Malo enim vel cum timore domi esse, quam sine timore Athenis tuis. Sed tamen prospice, quo ista vergant: mihique aut scribe, aut quod multo malim, affer ipse. Hæc hactenus. Illud velim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi majori curæ sciam esse, quam ipsi mihi. Nomina mea, per Deos, expedi, exsolve. Bella reliqua reliqui[7]. Sed opus est diligentia, coheredibus pro Cluviano Kal. Sext. persolutum ut sit. Cum Publilio quo modo agendum sit, videbis. Non debet urgere, quoniam jure non utimur; sed tamen ei quoque satisfieri plane volo. Terentiæ vero, quid ego dicam? Etiam ante diem, si potes. Quin si, ut spero, celeriter in Epirum; hoc, quod satisdato debeo,

5. *Thalnam*] The reading *Testam* is preferable. From *ad Fam.* vii. 19, 20, we find that Cicero put in at Velia, and visited the villa of Trebatius Testa, to whom they wrote the letters referred to.

6. *Corbita*] *Navis oneraria, a corbis, quia in malo ejus summo pro signo* corbis *solet suspendi; ut Festus docet. Unde Corvette.*

7. *reliqua reliqui*] *Sat magna reliqui debitorum nomina, unde creditoribus meis satis facere possit.*—Sch.

peto a te, ut ante provideas, planeque expedias, et solutum relinquas. Sed de his satis; metuoque, ne tu nimium putes. Nunc negligentiam meam cognosce. *De* 4 *Gloria* librum ad te misi: at in eo *procœmium* id est, quod in *Academico tertio.* Id evenit ob eam rem, quod habeo volumen procemiorum. Ex eo eligere soleo, quum aliquod σύγγραμμα institui. Itaque jam in Tusculano, qui non meminissem, me abusum isto procemio, conjeci id in eum librum, quem tibi misi. Quum autem in navi legerem Academicos, agnovi erratum meum. Itaque statim novum procemium exaravi; tibi misi. Tu illud desecabis,hoc agglutinabis. Piliæ salutem dices, et Atticæ, deliciis atque amoribus meis.

Ep. dccxlix. seq. Att. xvi. 7.

EPISTOL. VII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Reversionis suæ causas exponit et consilium in Græciam proficiscendi exponit, 1—8.

Octavo Id. Sext. quum a Leucopetra profectus (inde 1 enim tramittebam) stadia circiter ccc processissem, rejectus sum austro vehementi ad eamdem Leucopetram. Ibi quum ventum exspectarem (erat enim villa Valerii nostri, ut familiariter essem, et libenter) Rhegini quidam, illustres homines, eo venerunt, Roma sane recentes; in iis Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset. Hæc afferebant, edictum Bruti et Cassii; et fore frequentem Senatum Kalendis: a Bruto et Cassio litteras missas ad Consulares et Prætorios, ut adessent, rogare. Summam spem nuntiabant: fore, ut Antonius cederet,

1. EPISTOL. VII.] August 19. Aboard ship on the way to Pompeii.

res conveniret, nostri Romam redirent. Addebant etiam, me desiderari, subaccusari. Quæ quum audissem, sine ulla dubitatione abjeci consilium profectionis, quo me-
3 hercule ne antea quidem delectabar. Lectis vero tuis litteris, admiratus equidem sum, te tam vehementer sententiam commutasse; sed, non sine caussa, arbitrabar. Etsi, quamvis non fueris suasor et impulsor profectionis meæ, approbator certe fuisti, dummodo Kal. Jan. Romæ essem. Ita fiebat, ut, dum minus periculi videretur, abessem, in flammam ipsam venirem. Sed hæc, etiamsi non prudenter, tamen ἀνεμέσητα sunt; primum, quod de mea sententia acta sunt; deinde, etiamsi te auctore, quid debet, quid consilium dat, præstare præter fidem?
4 Illud admirari[2] satis non potui, quod scripsisti his verbis: *veni igitur. Tu, qui εὐθανασίαν*[3], *veni. Relinquis patriam?* An ego relinquebam, aut tibi tum relinquere videbar? Tu id non modo non prohibeas, verum etiam approbabas. Graviora, quæ restant. *Velim σχόλιον*[4] *aliquod elimes ad me, oportuisse te istuc facere.* Itane, mi Attice? defensione eget meum factum, præsertim apud te, qui id mirabiliter approbasti? Ego vero istum ἀπολογισμὸν συντάξομαι, sed ad eorum aliquem, quibus invitis et dissuadentibus profectus sum. Etsi quid jam opus est σχολίῳ? Si perseverassem, opus fuisset. At hoc[5] ipsum non constanter. Nemo doctus umquam (multa autem de hoc genere scripta sunt) mutationem

2. *Illud admirari*] All the passages in italics are extracts from letters of Atticus, expostulating with Cicero for his intended voyage to Greece. At this altered tone on the part of his friend Cicero is justly surprised; since Atticus had been previously more in favour of his voyage than against it.

3. εὐθαν.] *You who talk of a noble death, return.*

4. σχόλιον] *Explanation.*

5. *At hoc*] This rejoinder is to be put in the mouth of Atticus. *Cicero*—I did not persevere in my voyage. *Atticus*—Hereby shewing your indecision. *Cicero*—I may change my mind.

consilii, inconstantiam dixit esse. Deinceps igitur hæc. *Nam si a Phædro*[6] *nostro, expedita excusatio esset.* 6 *Nunc quid respondemus?* Ergo id erat meum factum, quod Catoni probare non possem, flagitii scilicet plenum et dedecoris. Utinam a primo ita tibi esset visum! tu mihi, sicut esse soles, fuisses Cato. Extremum illud vel molestissimum: *Nam Brutus noster silet:* hoc est, non audet hominem[7] id ætatis monere. Aliud nihil habeo, 7 quod ex iis a te verbis significari putem: et hercule ita est. Nam XVI. Kal. Sept. quum venissem Veliam, Brutus audivit. Erat enim cum suis navibus apud Haletem fluvium, citra Veliam millia passuum III. Pedibus ad me statim. Dii immortales, quam valde ille reditu[8], vel potius reversione mea lætatus, effudit illa omnia, quæ tacuerat; ut recordarer illud tuum, *nam Brutus noster silet.* Maxime autem dolebat, me Kal. Sext. in Senatu non fuisse. Pisonem[9] ferebat in cælum: se autem lætari, quod effugissem duas maximas vituperationes: unam, quam itinere faciendo me intelligebam suscipere, desperationis ac relictionis reipublicæ: flentes mecum vulgo querebantur, quibus de meo celeri reditu non probabam: alteram, de qua Brutus, et qui una erant, (multi autem erant,) lætabantur, quod eam vituperationem effugissem, me existimari ad Olympia[1]. Hoc vero nihil turpius, quovis reipublicæ tempore: sed hoc ἀναπολόγητον. Ego vero Austro gratias miras, qui me a

6. *Phædro*] Fam. xiii. 1. Att. xiii. 37. Fin. v. 1. Nat. Deor. i. 33. Phil. v. 5. Phædrus was an Epicurean. *In an Epicurean doing these things there would have been difficulty in finding an excuse.*

7. *hominem*] *He does not like to impugn the actions of a man of my years.*

8. *reditus*] Return — *Reversio*, turning back.

9. *Pisonem*] L. Calp. Piso Cæsoninus, the father-in-law of Cæsar, made, in full senate, on the 1st of August, a vigorous attack on Antony. Unfortunately no one dared to second him; nor did Piso, the next day, follow up his attack.

1. *Olympia*] *Vide* xv. 25. *note* 3.

tanta infamia averterit. Reversionis has speciosas caussas habes, justas illas quidem et magnas, sed nulla justior, quam quod tu idem aliis litteris: *provide, si cui quid debetur, ut sit, unde par pari respondeatur. Mirifica enim δυσχρηστία*[2] *est propter metum armorum.* In freto medio hanc epistolam legi, ut, quid possem providere, in mentem mihi non veniret, nisi ut præsens me ipse defenderem. Sed hæc hactenus. Reliqua coram. Antonii edictum legi a Bruto, et horum contra, scriptum præclare. Sed quid ista edicta valeant, aut quo spectent, plane non video: nec ego nunc, ut Brutus censebat, istuc ad rempublicam capessendam venio. Quid enim fieri potest? Num quis Pisoni est assensus? Num rediit ipse postridie? Sed abesse hanc ætatem longe a sepulcro negant oportere. Sed obsecro te, quid est quod audivi de Bruto[3]? Piliam πειράζεσθαι παραλύσει[4], te scripsisse aiebat. Valde sum commotus: etsi idem, te scribere, sperare melius. Ita plane velim. Ei dicas plurimam salutem, et suavissimæ Atticæ. Hæc scripsi navigans[5], quum Pompeianum accederem, XIV. Kal.

2. δυσχρ.] *Difficulty in borrowing money.*

3. *de Bruto*] *From Brutus.*

4. *παραλύσει*] *Palsy.*

5. *navigans*] Cicero's movements seem to have been as follow :—

July 17.—Sails from the coast of Pompeii, eight days before the 24th, the day whereon he was at Vibo (*Ep.* vi. §. 1.) with Sica. *Obs.* If the beginning of *Ep.* iii. be truly dated July 15th, then must we hold, with Græter, that at §. 6. a new letter commences.

July 20.—Writes to Trebatius from Velia (*Ad Fam.* vii. 2.). Visits Thalna? (*Ep.* vi. *h. l.*). Writes his *Topica.*

July 21.—Velia (*Ep.* vi. §. 1. *h. l.*)

July 24.—At Vibo with Sica. (*Ep.* vi. §. 1. *h. l.*)

July 25.—Ibid.

July 28.—Rhegium. Writes to Trebatius, to whom he sends a copy of his Topica (*Ad Famil.* vii. 19.)

August 1.—*A full senate at Rome, at which Cicero's absence is regretted.* (*Ep.* vii. sect. 1. *h. l.*)—Cicero, at Syracuse (*Phil.* i. 3.); but only for a night.

August 6.—Sails from Leucopetra, a promontory near Rhegium, but is driven back—Hears what has been done at Rome. (*Ep.* vii. sect. 1. *h. l.*)

August 17.—Velia, on his way back—Brutus meets him.

August 19.—Writes the present letter on his homeward voyage to the coast of Pompeii.

EPISTOL. VIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Quid Octavianus a se postulat narrat, 1, 2.

1 Quum sciam, quo die venturus sim, faciam, ut scias. Impedimenta exspectanda sunt, quæ Anagnia veniunt: et familia ægra est. Kal. vesperi litteræ mihi ab Octaviano. Magna molitur. Veteranos, quiqui Casilini et Calatiæ sunt, perduxit ad suam sententiam. Nec mirum: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire. Plane hoc spectat, ut se duce bellum geratur cum Antonio. Itaque video paucis diebus nos in armis fore. Quem autem sequamur? Vide nomen: vide ætatem. Atque a me postulat, primum ut clam colloquatur mecum, vel Capuæ, vel non longe a Capua. Puerile hoc quidem, si id putat clam fieri posse. 2 Docui per litteras, id nec opus esse, nec fieri posse. Misit ad me Cæcinam quemdam Volaterranum, familiarem suum, qui hæc pertulit: Antonium cum legione Alaudarum[2] ad Urbem[3] pergere, pecunias municipiis imperare, legionem sub signis ducere. Consultabat, utrum Romam cum CIↃCIↃCIↃ veteranorum proficisceretur, an Capuam teneret, et Antonium venientem excluderet, an iret ad tres legiones Macedonicas, quæ iter secundum mare superum faciunt; quas sperat suas esse. Eæ congiarium[4]

1. Epistol. VIII.] Beginning of November: Puteoli, 710, A.U.C.

2. *Alaudarum*] *Cæsarianarum nempe (ut Sueton. Cæs. c. 24.)—Vid. not. 5.*

3. *Urbem*] *Antonium ab Urbe Octavianus avertit, quo ille infestus cum Legione Alaudarum Brundusio veniebat.* Man.

4. *congiarium*] *Largesse—Antony gave but one-fifth of what Octavius distributed.*

ab Antonio accipere noluerunt, ut hic quidem narrat[5], et ei convicium grave fecerunt, concionantemque reliquerunt. Quid quæris? ducem se profitetur, nec nos sibi putat deese oportere. Equidem suasi, ut Romam pergeret. Videtur enim mihi et plebeculam urbanam, et, si fidem fecerit, etiam bonos viros secum habiturus. O Brute, ubi es? quantam *εὐκαιρίαν* amittis? Non equidem hoc divinavi, sed aliquid tale putavi fore. Nunc tuum consilium exquiro. Romamne venio, an hic maneo, an Arpinum (*ἀσφάλειαν* habet is locus) fugiam? Romam; ne desideremur, si quid actum videbitur. Hoc igitur explica. Numquam in majore *ἀπορίᾳ* fui.

Ep. dcclxviii. seq. Att. xvi. 9.

EPISTOL. IX[1].

CICERO ATTICO SAL.

De literis ab Octaviano acceptis.

1 Binæ uno die mihi litteræ ab Octavio; nunc quidem, ut Romam statim veniam: velle se rem agere per Senatum. Cui ego, non posse Senatum ante Kal. Jan.; quod quidem ita credo. Ille autem addit, *consilio tuo*. Quid multa? ille urget: eo autem *σκήπτομαι*. Non confido ætati. Ignoro, quo animo: nil sine Pansa tuo volo. Vereor, ne valeat Antonius: nec a mari discedere libet: et metuo, ne quæ *ἀριστεία* me absente. Varroni quidem displicet consilium pueri; mihi non. Firmas copias

5. *narrat*] *Ad Legiones quas a Republica acceperat, alias privato sumptu addidit, unam etiam ex Transalpinis conscriptam, vocabulo avis quoque Gallico—Alauda enim apellabatur—quam disciplina cultuque Romano institutam et ornatam postea universam civitate donavit. Vid. Phil.* i. 8. v. 5. xi. 18. Sch.

1. Epistol. IX.] Beginning of November; Puteoli.

2. ἀριστ.] Noble exploit on the part of the aristocratic party.

habet: Brutum habere potest: et rem gerit palam. Centuriat Capuæ; dinumerat. Jam jamque video bellum. Ad hæc rescribe. Tabellarium meum Kalend. Roma profectum sine tuis litteris, miror.

Ep. dcclix. seq. Att. xvi. 11.

EPISTOL. X[1].

CICERO ATTICO SAL.

De itinere suo scribit, et quid Atticus de accessu ad urbem censeat, quærit, 1, 2.

Septimo Id. veni ad me in Sinuessanum. Eodem die vulgo loquebantur, Antonium mansurum esse Casilini. Itaque mutavi consilium. Statueram enim recta Appia Romam. Facile me ille esset assecutus. Aiunt enim eum Cæsariana uti celeritate. Verti igitur me a Minturnis Arpinum versus. Constitueram, ut pridie Idus aut Aquini manerem, aut in Arcano. Nunc, mi Attice, tota mente incumbe in hanc curam. Magna enim res est. Tria sunt autem, maneamne Arpini, an propius accedam, an veniam Romam. Quod censueris, faciam. Sed quamprimum: avide exspecto tuas litteras. VI. Idus mane in Sinuessano.

Epist. dcclxxii. seq. Att. xvi. 13. A.

EPISTOL. XI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Duabus Attici epistolis respondet, et priori quidem potissimum de iis, quæ Atticus in Oratione Philippica secunda animadverterat,

1. Epistol. X.] Nov. 8, neighbourhood of Sinuessæ.

1. Epistol. XI.] Nov. 5, 710, A.U.C. Puteoli.

1—3. posteriori de Libris *De Officiis*, de Octaviani progressibus, et aliis rebus, 4—7.

1 Nonis accepi a te duas epistolas: quarum alteram Kal. dederas, alteram pridie. Igitur prius ad superiorem. Nostrum opus[2] tibi probari lætor: ex quo ἄνθη[3] ipsa posuisti, quæ mihi florentiora sunt visa tuo judicio. Cerulas[4] enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sica[5] ita est, ut scribis. Ast ægre me tenui. Itaque perstringam sine ulla contumelia Sicæ aut Septimiæ: tantum, ut sciant παῖδες[6] παίδων, sine † vallo[7] Luciliano, eum ex C. Fadii filia liberos habuisse. Atque utinam eum diem videam, quum ista oratio ita libere vagetur, ut etiam in Sicæ domum introeat! Sed illo tempore opus 2 est, quod fuit illis triumviris[8]. Moriar, nisi facete. Tu vero leges Sexto[9], ejusque judicium mihi perscribes. Εἷς[1] ἐμοὶ μύριοι. Caleni[2] interventum, et Calvenæ[3]

2. *opus*] *De Gloria* (*Att.* xvi. 6. *sect.* 4.)

3. *ἄνθη*.] Choice passages.

4. *Cerulas*] *Att.* xv. 14. *sect.* 4.

5. *Sica*] *Att.* xvi. 6. *sect.* 1.—*Ep.* xiii. of this book was written previous to the present one. Along with it Cicero had sent Atticus a copy of his second Philippic. Therein were certain aspersions upon Sica and his wife Septimia, Antony being accused of being the paramour of the latter. Atticus recommends Cicero to attack Antony without mentioning Sica and his wife. Much as he disliked the alteration, Cicero, in the published copy, merely states, *Antonium ex filia Fadii hominis libertini liberos habuisse.* (*Phil.* ii. 2.)

6. *παιδ*] Posterity.

7. † *vallo*] Sic Md. Oxon. 1. 2. Asc. Crat. Man. Lamb. Græv. Ipse quidem Ern. in *Clavi* p. 810 defendit *vallo*, explicatque cum Corrado: "sine exceptione." Lall. fere cum Oliveto: "ita ut nemo ab orationis lectione arceatur." *Sine sale* Græv. susp. "Sed id lenius est quam res postulat." Ern. Aptius sane esset: *sine felle.* Ovid. *Trist.* ii. 565. *Candidus a salibus suffusis* felle *refugi*: nisi vero refertur ad vers. Lucilii, ubi ignoto nobis nexus erat voc. *valli.* Orelli.

8. *Triumviris*] We see from this that in the times of the Triumvirate (the first) greater freedom of speech was allowed than at the time in point. The word *Triumviris*, however, bears a second meaning: Pompey and Cæsar had each three wives; the first Mucia, Julia, and Cornelia; the second Cornelia, Pompeia, Calphurnia.

9. *Sexto*] *Peducæo.*

1. *Εἷς*] *Hic unus mihi instar multorum millium.* So *Cato ille noster, qui mihi unus est pro centum millibus.*

2. *Caleni*] Q. Fufius Calenus. *Att.* i. 6. ix. 2. *Fam.* v. 6. *Phil.* viii. 3.

3. *Calvenæ*] Matius (*Att.* xiv. 5.)

cavebis. Quod vereris, ne ἀδόλεσχος· mihi tu? quis minus? cui, ut Aristophani[4] Archilochi iambus, sic epistola longissima quæque optima videtur. Quod me admones[5]: tu vero etiamsi reprehenderes, non modo facile paterer, sed etiam lætarer: quippe quum in reprehensione est prudentia cum εὐμενείᾳ. Ita libenter ea corrigam, quæ a te animadversa sunt, *eodem jure*[6] *quo Rubriana* potius, quam *quo Scipionis:* et de laudibus Dolabellæ[7] deruam cumulum. Attamen est isto loco bella, ut mihi videtur, εἰρωνεία, quod eum ter contra cives in acie. Illud etiam malo, *indignissimum*[8] *est hunc vivere*, quam *quid indignius?* Πεπλογραφίαν[9] Varronis tibi probari, non moleste fero: a quo adhuc Ἡρακλείδιον[1] illud non abstuli. Quod me hortaris ad scribendum: amice tu quidem; sed me scito agere nihil aliud. Gravedo tua mihi molesta est. Quæso adhibe,

4. *Aristophani*] *How can you ever weary me by your conversation (on paper?) me, to whom your longest letter seems the best, just as the longest satire (in iambics) of Archilochus seemed the best to Aristophanes (the Grammarian).*

5. *admones*] *In proposing corrections of my second Philippic.*

6. *eodem jure*] *Phil.* ii. 40. Cicero, in accusing Antony of pouncing on the property of the Pompeians, writes—*Advolas in M. Varronis, sanctissimi atque integerrimmi fundum Cassinatem. Quo jure? quo ore? Eodem, inquies, quo in heredum L. Rubrii, quo in heredum L. Turselii prædia.* In the original draft *Scipionis* stood in place of *Rubrii.*

7. *Dolabellæ*] *Ter depugnavit (Cæsar) cum civibus, in Thessalia, Africa, Hispania. Omnibus affuit his pugnis Dolabella; in Hispaniensi etiam vulnus accepit.* (*Phil.* ii. 30.) This, in praise of Dolabella, Atticus recommends Cicero to qualify. Cicero intends to do so, but remarks that the words *contra cives* (*cum civibus*) is capable of being construed in irony.

8. *indignissimum*] *Quid indignius quam vivere eum,* &c. (*Phil.* ii. 1, 34.) Atticus proposes, instead of this, *indignissimum,* &c.) Of this Cicero at first approves (as in the present letter); eventually, however, he made up his mind to let the old reading stand.

9. Πεπλ.] Every five years the Athenians bore to the temple of Pallas, and dedicated to the Goddess, a mantle (πέπλον) whereon were embroidered pictures of illustrious actions, &c. (*Eurip. in Hec.; Virg. Æn.* ii.) A book that Varro had written, containing portraitures of eminent men (*Hebdomadum, sive de Imaginibus Libri*) Cicero calls Πεπλογράφιαν.

1. Ἡρακ.] Which Varro had promised to dedicate to Cicero.

quam soles, diligentiam. *O Tite*[2], tibi prodesse, lætor. Anagnini[3] sunt Mustela *ταξιάρχης*, et Laco, qui plurimum bibit. Librum[4], quem rogas, perpoliam, et mittam. Hæc ad posteriorem[5].

3 *Τὰ περὶ*[6] *τοῦ καθήκοντος*, quatenus Panætius, absolvi duobus: illius tres sunt. Sed quum initio divisisset ita, tria genera exquirendi officii esse; unum, quum deliberemus, honestum, an turpe sit; alterum, utile, an inutile; tertium, quum hæc inter se pugnare videantur, quomodo judicandum sit: qualis caussa Reguli; redire honestum, manere utile: de duobus primis præclare disseruit; de tertio pollicetur se deinceps: sed nihil scripsit. Eum locum Posidonius persecutus. Ego autem et ejus librum arcessivi, et ad Athenodorum[7] Calvum scripsi, ut ad me *τὰ κεφαλαία* mitteret: quæ exspecto: quem velim cohortere et roges, ut quamprimum. In eo est *περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν*[8] *καθήκοντος*. Quod de inscriptione quæris; non dubito, quin *καθῆκον officium* sit, nisi quid tu aliud: sed inscriptio plenior, *de officiis*. *Προσφωνῶ* autem Ciceroni filio. Visum est non *ἀνοικεῖον*. De Myrtilo[9] dilucide. O quales tu semper istos! Itane in D. Brutum? Dii istis —.

4 Ego me, ut scripseram, in Pompeianum non abdidi, primo tempestatibus, quibus nil tetrius: deinde ab Octaviano quotidie litteræ, ut negotium susciperem,

2. O Tite] The opening of *De Senectute*.

3. *Anagnini*] *Præsertim quum duos secum Anagninos haberet (Antonius), Mustelam et Laconem, quorum alter gladiatorum est princeps, alter poculorum (potatorum)*. In the first draught of his Philippic Cicero had mentioned these persons (without naming them) merely as natives of Anagnia. Atticus asks who they are: Cicero informs him.

4. *librum*] *Topica. Fam.* vii. 19.

5. *posteriorem*] Sc. *epistolam*.

6. *περι*] *De Officiis*.

7. *Athenodorus*] A Stoic philosopher, from Tarsus in Cilicia. He afterwards lived at the court of Augustus, and was tutor to Tiberius.

8. *περίστασιν*] *Concerning our duty, as modified by circumstances*.

9. *Myrtilo*] *Vid. epist.* xv. 13. *sect.* 6.

Capuam venirem, iterum rempublicam servarem; Romam utique statim.

Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι.

Is tamen egit sane strenue, et agit. Romam veniet cum manu magna: sed est plane puer. Putat Senatum statim. Quis veniet? Si venerit, quis, incertis rebus, offendet Antonium? Kal. Jan. erit fortasse præsidio: aut quidem ante depugnabitur. Puero municipia mire favent. Iter enim faciens in Samnium venit Cales, mansit Teani. Mirifica ἀπάντησις, et cohortatio. Hoc tu putares? Ob hoc ego citius Romam, quam constitueram. Simul ac constituero, scribam. Etsi nondum 5 stipulationes[1] legeram, (nec enim Eros venerat,) tamen rem pridie Idus velim conficias. Epistolas[2] Catinam, 6 Tauromenium, Syracusas commodius mittere potero, si Valerius interpres ad me nomina gratiosorum scripserit. Alii enim sunt alias: nostrique familiares fere demortui. Publice tamen scripsi, si uti vellet eis Valerius: aut mihi nomina mitteret. De Lepidanis[3] feriis Balbus ad 7 me usque ad[4] IV. Kalend. Exspectabo tuas litteras: deque Torquati negotiolo sciturum puto. Quinti litteras ad te misi, ut scires, quam valde eum amaret, quem dolet a te minus amari. Atticæ, quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis verbis suavium des. Vale.

Epist. dcclxx. seq. Att. xvi. 12.

1. *stipulationes*] i. e. *Sponsorum Dolabellæ, debitoris mei, quibus se Idibus soluturum promiserat.* Cor.

2. *epistolas*] At the request of Atticus Cicero was to write letters of recommendation for an interpreter of the name of Valerius, to the Sicilian towns of Catina, &c. This he says he can do all the more easily if Valerius will send him the names of the influential people (*gratiosi*).

3. *Lepidanis*] *See* xvi. 5. *sect.* 4.

4. *usque ad*] *That I should keep away until the 29th of November.*

EPISTOL. XII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Scribit se arbitrari prid. Id. Romæ futurum.

Oppii epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exemplum. De Ocella[2], dum tu muginaris[3], nec mihi quidquam rescribis, cepi consilium domesticum. Itaque me pridie Idus arbitror Romæ futurum. Commodius est visum, frustra me istic esse, quum id non necesse esset, quam, si opus esset, non adesse: et simul, ne intercluderer, metuebam. Ille enim[4] jam adventare potest: etsi varii rumores, multique, quos cuperem veros. Nihil tamen certi. Ego vero, quidquid est, tecum potius, quam animi pendeam, quum a te absim, et de te, et de me. Sed quid tibi dicam? Bonum animum. De *Ἡρακλειδείῳ* Varronis, negotia salsa[5]. Me quidem nihil umquam sic delectavit. Sed hæc, et alia majora coram.

Ep. dcclxxi. seq. Att. xvi. 10.

EPISTOL. XIII[1].

CICERO ATTICO SAL.

Duabus Attici epistolis respondet, et quo itinere Aquinum perrexerit, narrat, 1, 2.

1 A. O casum mirificum! VI. Idus quum ante lucem de Sinuessano surrexissem, venissemque diluculo ad pontem

1. Epistol. XII.] Nov. 6, 710. A.U.C.

2. *Ocella*] A partizan of Pompey. (*Fam.* ii. 15. viii. 7; *Att.* x. 13, 16.)

3. *muginaris*] *Dally, delay. Vid. Facc. in v.*

4. *ille enim*] *Antony.*

5. *salsa*] *Facete scripsisti de* Ἡρακλ. *Varronis, meque ea pars literarum tuarum ita delectavit ut nihil unquam magis.* Man.

1. Epistol. XIII. A.] Nov. 10, Aquinum.

Tirenum, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas, obviam mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν[2] πλόον ὁρμαίνοντα. Ego statim, cedo, inquam, si quid ab Attico. Nondum legere poteramus. Nam et lumina dimiseramus; nec satis lucebat. Quum autem luceret, ante scripta epistola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta est. Illa omnium quidem elegantissima. Ne sim salvus, si aliter scribo, ac sentio; nihil legi humanius. Itaque veniam, quo vocas, modo adjutore te. Sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo videbatur, quam ad has litteras, quibus ego a te consilium petieram, te mihi ista rescribere. Ecce tibi altera, qua hortaris παρ' ἠνεμόεντα[3] Μίμαντα, Νήσου ἐπὶ Ψυρίης, Appiam ἐπ' ἀριστέρ ἔχοντα. Itaque eo die mansi Aquini. Longulum sane iter, et via inepta: inde postridie mane proficiscens, has litteras dedi: 2

Ep. dcclxxiii. seq. Att. xvi. 13. B.

Quærit num propius accedere possit. Attico consulenti, quid sibi censeat faciendum, respondet: De historia scribenda se coram cum Attico collaturum scribit, 1, 2; c. 1, 2.

B[4]. * * et quidem[5], ut a me dimitterem invitissimus, fecerunt Erotis litteræ. Rem tibi Tiro narrabit. Tu, quid faciendum sit, videbis. Præterea, possimne propius accedere, (malo enim esse in Tusculano, aut uspiam in suburbano,) an etiam longius discedendum putes, crebro ad me velim scribas. Erit autem quotidie, cui des.

2. δόλιχ.] *His versibus significatur eum deliberasse, quo itinere Romam proficiscatur: utrum recta via pergat, ne incidat in Antonium; an quodam anfractu et longiore itinere utatur.* Mong.

3. παρ' ἠνεμ.] *Od.* iii. 171.

4. B.] Nov. 11, 710. A.U.C. neighbourhood of Arpinum.

5. *et quidem*] Novæ epistolæ hinc initium fecit cum Mongaltio Sch. Lun. *dedi.* *Tironem quidem* Lamb. in m. 1584. Orell.

Quod præterea consulis, quid tibi censeam faciundum, difficile est, quum absim. Verumtamen, si pares[5] æque inter se, quiescendum: sin; latius manabit[6], et quidem ad nos, deinde communiter.

Ep. dcclxxiv. seq. Att. xvi. 13. c.

---

c. Avide[7] tuum consilium exspecto. Timeo, ne absim, quum adesse me sit honestius: venire non audeo. De Antonii itineribus nescio quid aliter audio, atque ad te scribebam. Omnia igitur velim explices, et ad me certa mittas. De reliquo quid tibi ego dicam? Ardeo studio historiæ: (incredibiliter enim me commovet tua cohortatio:) quæ quidem nec institui, nec effici potest sine tua ope. Coram igitur hoc quidem conferemus. In præsentia mihi velim scribas, quibus Consulibus C. Fannius[8] M. F. tribunus plebis fuerit. Videor mihi audisse, P. Africano, L. Mummio Censoribus[9]. Id igitur quæro. Tu mihi de iis rebus, quæ novantur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati. Ep. dcclxxiv. seq. Att. xvi. 14.

EPISTOL. XIV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Tribus Attici epistolis respondet, 1—4.

1 Nihil erat plane, quod scriberem. Nam quum Puteolis essem, quotidie aliquid novi de Octaviano, multa

5. *pares*] *The parties of Antony and Octavius.*

6. *manabit*] i. e. *Si alteruter superior fuerit, tum latius manabit negotium, et ad nos quoque magis pertinebit.* Sch.

7. *Avide*] Novæ epistolæ initium hinc faciunt Cd. Bosii in add. et Crat. Or.

8. *Fannius*] The historian whom Brutus epitomized. *Att.* xii. 5. iv. 16. *Brut.* 26. 21. 87. *De Legg.* 1, 2.

9. *Censoribus*] A.U.C. 611.

1. Epistol. XIV.] Nov. 11. 710, A.U.C. Neighbourhood of Arpinum.

etiam falsa de Antonio. Ad ea autem, quæ scripsisti, (tres enim acceperam III. Idus a te epistolas,) valde tibi assentior, si multum possit Octavianus, multo firmius acta tyranni comprobatum iri, quam in Telluris[2], atque id contra Brutum fore: sin autem vincitur, vides intolerabilem Antonium: ut, quem velis, nescias. O Sextii 2 tabellarium, hominem nequam! postridie Puteolis Romæ se dixit fore. Quod me mones, ut pedetentim[3]; assentior: etsi aliter cogitabam. Nec me Philippus aut Marcellus movet. Alia enim eorum ratio: et, si non est, tamen videtur. Sed in isto juvene, quamquam animi satis, auctoritatis parum est. Tamen vide, si forte in Tusculano recte esse possum, idne melius sit (ero libentius: nihil enim ignorabo) an hoc, quum Antonius venerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi non est dubium, quin, 3 quod Græci καθῆκον nos *officium*. Id autem, quid dubitas, quin etiam in rempublicam præclare caderet? nonne dicimus, *Consulum officium, Senatus officium?* Præclare convenit; aut da melius. Male narras de Nepotis[4] filio. Valde mehercule moveor, et moleste fero. Nescieram omnino esse istum puerum. Caninium[5] perdidi, hominem, quod ad me attinet, non ingratum. Athenodorum[6] nihil est, quod hortere Misit enim satis 4 bellum ὑπόμνημα. Gravedini, quæso, omni ratione subveni. [Quintus] avi tui[7] pronepos, scribit ad patris

2. *Telluris*] It was in the temple of Tellus that Antony procured the decree that all the posthumous papers of Cæsar should pass as law.

3. *pedetentim*] i. e. *act against Antony by degrees.* L. Philippus had married Atia, the mother of Octavius; C. Marcellus, his (Octavius's) sister. Both these persons had counselled slow measures. Atticus recommends the same to Cicero. *I agree* he (Cicero) says *with* you. *The example of Philippus and Marcellus, however, did not influence me.*

4. *Nepotis*] Cornelius Nepos, the biographer of Atticus, had lately lost a son.

5. *Caninium*] C. *Caninius* Gallus. See *Fam.* i. 2. 11. 8. vii. 1. ix. 2. 6.

6. *Athenodorum*] *Ep.* xi. §. 4.

7. *avi tui*] Young Quintus, the son of Atticus's sister.

mei nepotem, se ex Nonis[8] iis, quibus nos magna gessimus, ædem Opis[9] explicaturum, idque ad populum. Videbis igitur, et scribes. Sexti[1] judicium exspecto.

Ep. dcclxxv. seq. Att. xvi. 15.

EPISTOL. XV[1].

CICERO ATTICO SAL.

Queritur se a Dolabella improbissime tractari; laudat Attici judicium de Octaviano, seque ad nomina sua expedienda. Mox Romam venturum nuntiat, 1—6.

1 Noli putare, pigritia me facere, quod non mea manu scribam: sed mehercule pigritia. Nihil enim habeo aliud, quod dicam; et tamen in tuis quoque epistolis 2 Alexim[2] videor agnoscere. Sed ad rem venio. Ego, si me non improbissime Dolabella[3] tractasset, dubitassem fortasse, utrum remissior essem, an summo jure contenderem. Nunc vero etiam gaudeo mihi caussam oblatam, in qua et ipse sentiat, et reliqui omnes, me ab illo abalienatum: idque præ me feram, et quidem me mea facere, et reipublicæ caussa, ut illum oderim: quod, quum eam, me auctore, defendere cœpisset, non modo deseruerit, emptus pecunia, sed etiam, quantum in ipso fuit, everterit. Quod autem quæris, quomodo agi placeat, quum dies venerit; primum velim ejusmodi sit, ut non

8. *Nonis*] Of December,—Cicero's favourite epoch, inasmuch as on that day he procured the condemnation of the Catilinarian conspirators.

9. *Opis*] Antony had pillaged the temple of Ops, i. e. the Roman Treasury. Young Cicero promises to lay the affair before the people.

1. *Sexti*] *Peducæi, de Philippica Secunda.*

1. Epistol. XV.] Arpinum; end of November, 710, A. U. C.

2. *Alexim*] The hand of Atticus's amanuensis Alexis.

3. *Dolabella*] In putting him off with promises in the affair of his debt. Cicero is preparing himself for extreme legal measures against Dolabella.

alienum sit, me Romæ esse, de quo, ut de ceteris, faciam, ut tu censueris. De summa autem agi prorsus vehementer et severe volo. Etsi, sponsores[4] appellare, videtur habere quamdam δυσωπίαν: tamen hoc, quale sit, consideres velim. Possumus enim, ut sponsores[5] appellentur, procuratores introducere. Neque enim[6] illi litem contestabuntur: quo facto, non sum nescius, sponsores liberari. Sed et illi turpe arbitror, eo nomine, quod satisdato debeat, procuratores ejus non dissolvere; et nostræ gravitatis, jus nostrum sine summa illius ignominia persequi. De hoc quid placeat, rescribas velim: nec dubito, quin hoc totum lenius administraturus sis. Redeo ad rempublicam. Multa mehercule a te sæpe 3 ἐν πολιτικῷ genere prudenter: sed his litteris nihil prudentius: *quamquam* † *enim* [*postea*], *in præsentia belle iste puer retundit Antonium, tamen exitum exspectare debemus*. At, quæ concio[7]! nam est missa mihi. Jurat, *ita sibi parentis honores consequi liceat*[8]: et simul dextram intendit ad statuam. *Μηδὲ σωθείην ὑπό γε τοιούτου*. Sed, ut scribis, certissimum esse video discrimen, Cascæ[9] nostri Tribunatum: de quo quidem ipso

4. *sponsores*] *It may be unseemly* (*habere δυσωπίαν*) *to call on his sureties.*

5. *sponsores*] *We may bring in his* agents, *so that his sureties be not called on.*

6. † *enim*] Sch. del. *postea*. Sic scripserat Atticus: *quamquam enim, post principia, belle iste puer retundit Antonium, tamen exitum.* Id est: *quamquam enim post principia* ut aiunt, post hos primos suos conatus, inde ab hoc tempore cet. Cfr. imprimis Sestianam sect. 118. *Post principia atque exitus flagitiosæ vitæ:* quo loco, ut hic, utrumque jungitur vocabulum *post principia*, *exitus* Gronov. *Obs.* 4. 10. p. 634. ubi laudat Varronis R. R. 3; 4, 1. *ut aiunt post principia* (*in castris*) *id est, ab his potus temporibus, quam superioribus.* Or.

7. *concio*] A violent speech made against Antony in the temple of Castor and Pollux. Dec. xlv. App. iii. (*Note of Manutius.*)

8. *ita liceat*] Words from the speech of Octavius.

9. *Cascæ*] Casca was one of the murderers of Cæsar. He was also Trib. Pl. for the year. The intentions of Octavius in respect to the murderers of his uncle will be made evident by his tolerance of Casca as a magistrate.

dixi Oppio, quum me hortaretur, ut adolescentem totamque caussam manumque veteranorum complecterer, me nullo modo facere posse, ni mihi exploratum esset, eum non modo non inimicum tyrannoctonis, verum etiam amicum fore. Quum ille diceret, ita futurum: quid igitur festinamus? inquam. Illi enim mea opera ante Kalend. Januar. nihil opus est. Nos autem ejus voluntatem ante Idus Decemb. perspiciemus in Casca. Mihi valde assensus est. Quamobrem hæc quidem hactenus. Quod reliquum est, quotidie tabellarios habebis, et, ut ego arbitror, etiam quod scribas, habebis quotidie. Leptæ litterarum exemplum tibi misi; ex quo mihi videtur στρατύλλαξ[1] ille dejectus de gradu[2]. Sed tu, quum legeris, existimabis.

4 Obsignata jam epistola, litteras a te et a Sexto[3] accepi. Nihil jucundius litteris Sexti, nihil amabilius: nam tuæ breves; priores erant uberrimæ. Tu quidem et prudenter et amice suades, ut in his locis potissimum sim, quoad audiamus, hæc, quæ commota sunt, quorsum evadant. Sed me, mi Attice, non sane hoc quidem tempore movet respublica; non quo aut sit mihi quidquam carius, aut esse debeat; sed desperatis etiam Hip-5 pocrates vetat adhibere medicinam. Quare ista valeant: me res familiaris movet: rem dico? immo vero existimatio. Quum enim tanta reliqua sint; ne Terentiæ quidem adhuc, quod solvam, expeditum est. Terentiam dico? scis nos pridem jam constituisse Montani[4] nomine

1. στρατύλ.] *Imperatorculus*—Antony is meant, inasmuch as he had been deserted by his legions who were won over by the more liberal largess of Augustus.

2. *gradu*] *Thrown off his attitude.* A metaphor from gladiators. *Phil.* i. 29. *Fam.* vii. 13.

3. *Sexto*] Peducæus, to whom had been sent the second Philippic.

4. *Montani*] For the debt of Montanus see *Att.* xii. 52. Young Cicero had begged his father to become security for him (Montanus.)

H-S xxv dissolvere. Pudentissime hoc Cicero petierat, ut fide sua. Liberalissime, ut tibi quoque placuerat, promiseram; Erotique dixeram, ut sepositum haberet. Non modo; sed iniquissimo fœnore versuram facere Aurelius [5] coactus est. Nam de Terentiæ nomine. Tiro ad me scripsit, te dicere, nummos a Dolabella fore. Male eum credo intellexisse, si quisquam male intelligit; potius, nihil intellexisse. Tu enim ad me scripsisti Cocceii [6] responsum, et iisdem pæne verbis Eros. Veniendum est igitur vel in ipsam flammam [7]. Turpius est enim privatim cadere, quam publice. Itaque ceteris de rebus, quas ad me suavissime scripsisti, perturbato animo, non potui, ut consueram, rescribere. † Consenti [8] in hac cura, ubi sum, ut me expediam: quibus autem rebus, venit quidem mihi in mentem: sed certe constituere nihil possum, priusquam te videro. Qui minus autem ego istic recte esse possim, quam est Marcellus [9]? Sed non id agitur: neque id maxime curo. Quid curem, vides. Adsum igitur.

Epist. dcclxxvi. seq. Fam. xi. 5.

5. *Aurelius*] The agent of Montanus. *Fam.* xvi. 24.

6. *Cocceii*] *Cocceius unus ex procuratoribus Dolabellæ in Syriam profecti Attico pecuniam Ciceronis petenti, ita responderat, ut sperandum omnino nihil videretur.* MAN.

7. *flammam*] *Belli Civilis.*

8. † *Consenti*] *Ceteris de rebus perturbato animo, non potui . . . rescribere constanti. Constitui in hac cura* cet. *Constituere,* ut aliquoties est apud Cic. Cfr. sup. Ep. 10. §. 1. et certius etiam exemplum *de Fin.* 5. 1. ORELLI.

9. *Marcellus*] *Ep.* xiv. §. 2. This is the last epistle extant sent from Cicero to Atticus; since *Ep.* xvi. was written at an earlier period. On the 17th of the December of the year following (711, A.U.C.) Cicero was slain by the order of Antony. The correspondence *ad Familiares* continues longer. The last of these letters was written in the July of 711, A.U.C.

EPISTOL. XVI[1].

CICERO ATTICO SAL.

Exemplum literarum ad Plancum, et alios, in Buthrotiorum causa Scriptarum Attico mittit, 1, 2.

1 Jucundissimas tuas legi litteras. Ad Plancum scripsi: habes exemplum. Cum Tirone quid sit locutus, cognoscam ex ipso. Cum sorore[2] ages attentius, si te occupatione[3] ista relaxaris.

M. CICERO L. PLANCO PRÆT. DES. S.

A. Attici nostri te valde studiosum esse cognovi, mei vero ita cupidum, ut mehercule paucos æque observantes atque amantes me habere existimem. Ad paternas enim magnas et veteres et justas necessitudines magnam attulit accessitudinem tua voluntas erga me, meaque erga te par atque mutua. Buthrotia tibi caussa ignota non est: egi enim sæpe de ea re tecum, tibique totam rem demonstravi: quæ est acta hoc modo. Ut primum Buthrotium agrum proscriptum vidimus, commotus Atticus libellum composuit: eum mihi dedit, ut darem Cæsari: eram enim cænaturus apud eum illo die. Eum libellum Cæsari dedi: probavit caussam; rescripsit Attico, æqua eum postulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquam Buthrotii ad diem solverent. Atticus, qui civitatem conservatam cuperet, pecuniam numeravit de suo. Quod quum esset factum, adiimus ad Cæsarem, verba fecimus

1. EPISTOL. XVI.] End of June, 710, A.U.C. Tuscul. Villa.

2. *sorore*] *Pomponia, quæ fuerat Q. Fr. uxor. Videtur pertinere ad dotem ei reddendam.* SCH.

3. *occupatione*] The Buthrotine affair. Plancus, to whom the enclosed letter was addressed was the son of Cn. and the brother of L. Plancus (*Ad Fam.* x.), Prætor A.U.C. 711, was now in Epirus and had the management of the division of the Buthrotine lands.

pro Buthrotiis, liberalissimum decretum abstulimus; quod est obsignatum ab amplissimis viris. Quæ quum essent acta, mirari quidem solebam, pati Cæsarem convenire eos, qui agrum Buthrotium concupissent: neque solum pati, sed etiam ei negotio te præficere. Itaque et ego cum illo locutus sum, et sæpius quidem; ut etiam accusarer ab eo, quod parum constantiæ suæ confiderem: et M. Messallæ[4], et ipsi Attico dixit, ut sine cura essent: aperteque ostendebat, se præsentium animos (erat enim popularis, ut noras,) offendere nolle: quum mare transissent, curaturum se, ut in alium agrum deducerentur. Hæc illo vivo. Post interitum autem Cæsaris, ut primum ex Senatus consulto caussas Consules cognoscere instituerunt, hæc, quæ supra scripsi, ad eos delata sunt. Probaverunt caussam sine ulla dubitatione, seque ad te litteras daturos esse dixerunt. Ego autem, mi Plance, etsi non dubitabam, quin et Senatus consultum, et lex, et Consultum decretum ac litteræ apud te plurimum auctoritatis haberent, teque ipsius Attici caussa velle intellexeram: tamen hoc, pro conjunctione et benevolentia nostra, mihi sumpsi, ut id a te peterem, quod tua singularis humanitas suavissimique mores a te essent impetraturi. Id autem est, ut hoc, quod te tua sponte facturum esse certo scio, honoris nostri caussa libenter, prolixe, celeriter facias. Mihi nemo est amicior, nec jucundior, nec carior Attico: cujus antea res solum familiaris agebatur, eaque magna; nunc accessit etiam existimatio, ut, quod consecutus est magna et industria et gratia, et vivo Cæsare et mortuo, id, te adjuvante, obtineat. Quod si a te erit impetratum, sic velim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut

4. *Messallæ*] Consul 693, A. U. C.

tuo summo beneficio me affectum judicem. Ego, quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor, studiose diligenterque curabo. Da operam, ut valeas.

Ep. dccxxxix. seq. Att. xvi. 16. c.

CICERO PLANCO PRÆT. DES. S.

B. Jam antea petivi abs te per litteras, ut, quum caussa Buthrotiorum probata a Consulibus esset, quibus et lege et Senatus consulto permissum erat, ut de Cæsaris actis cognoscerent, statuerent, judicarent, eam rem tu adjuvares, Atticumque nostrum, cujus te studiosum cognovi et me, qui non minus laboro, molestia liberares. Omnibus enim rebus magna cura, multa opera et labore confectis, in te positum est, ut nostræ sollicitudinis finem quam primum facere possimus. Quamquam intelligimus, ea te esse prudentia, ut videas, si ea decreta Consulum, quæ de Cæsaris actis interposita sunt, non serventur, magnam perturbationem rerum fore. Equidem, quum multa, quod necesse erat in tanta occupatione, non probentur, quæ Cæsar statuerit; tamen otii pacisque caussa acerrime illa soleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendum censeo: quamquam hæc epistola non suasoris est, sed rogatoris. Igitur, mi Plance, rogo te, et etiam oro, sic medius fidius, ut majore studio magisque ex animo agere non possim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod sine ulla dubitatione apud Consules obtinuimus, propter summam bonitatem et æquitatem caussæ, id tu nos obtinuisse non modo facile patiare, sed etiam gaudeas. Qua quidem voluntate te* esse erga Atticum, sæpe præsens et illi ostendisti, et vero etiam mihi. Quod si feceris, me, quem voluntate et paterna necessitudine conjunctum semper ha-

buisti, maximo beneficio devinctum habebis. Itaque ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo.

Ep. dcclii. seq. Att. xvi. 16. B.

CICERO CAPITONI SUO S.

c. Numquam putavi fore, ut supplex [5] ad te venirem: sed hercule facile patior, datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, scis. Amabo te, da mihi et hoc: obliviscere mea caussa, illum aliquando suo familiari, adversario tuo, voluisse consultum, quum illius existimatio ageretur. Hoc primum ignoscere, est humanitatis tuæ: suos enim quisque debet tueri: deinde, si me amas (omitte Atticum) Ciceroni tuo, quem quanti facias, præ te soles ferre, totum hoc da, ut, quod semper existimavi, nunc plane intelligam, me a te multum amari. Buthrotios quum Cæsar decreto suo, quod ego obsignavi cum multis amplissimis viris, liberavisset, ostendissetque nobis, se, quum agrarii mare transissent, litteras missurum, quem in agrum deducerentur; accidit, ut subito ille interiret. Deinde, quemadmodum tu scis, (interfuisti enim, quum Consules oporteret ex Senatus consulto de actis Cæsaris cognoscere,) res ab iis in Kal. Jun. dilata est. Accessit ad Senatus consultum lex, quæ lata est a. d. IV. Non. Jun.; quæ lex earum rerum, quas Cæsar statuisset, decrevisset, egisse, Consulibus cognitionem dedit. Caussa Buthrotiorum delata est ad Consules. Decretum Cæsaris recitatum est, et multi præterea libelli Cæsaris prolati. Consules de consilii sententia decreverunt secundum Buthrotios; Plancum dederunt. Nunc, mi Capito [6],

5. *supplex*] *Jocatur in Capitonem, haud magnæ auctoritatis hominem, quum dicit, nunquam se futurum putasse, ut illius opera valde egeret.*

6. *Capitoni*] C. Ateius Capito—*Att.* xiii. 33. *sect.* 4.

(scio enim, quantum semper apud eos, quibuscum sis, posse soleas, eo plus apud hominem facillimum atque humanissimum Plancum,) enitere, elabora, vel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem spero optimum esse, sit etiam melior opera tua. Omnino res hujusmodi videtur esse, ut sine cujusquam gratia Plancus ipse, pro ingenio et prudentia sua, non sit dubitaturus, quin decretum Consulum, quorum et lege et Senatus consulto cognitio et judicium fuit, conservet; præsertim quum, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæsaris in dubium ventura videantur: quæ non modo ii, quorum interest, sed etiam ii, qui illa non probant, otii caussa confirmari velint. Quod quum ita sit, tamen interest nostra, Plancum hoc animo libenti prolixoque facere. Quod certe faciet, si tu nervulos tuos, mihi sæpe cognitos, suavitatemque, qua nemo tibi par est, adhibueris. Quod ut facias, te vehementer rogo.

Ep. dccxl. seq. Att. xvi. 16. D.

CICERO C. CUPIENNIO S.

D. Patrem tuum plurimi feci; meque ille mirifice et coluit, et amavit: nec mehercule umquam mihi dubium fuit, quin a te diligerer. Ego quidem id facere non destiti. Quamobrem peto a te in majorem modum, ut civitatem Buthrotiam subleves, decretumque Consulum, quod ii secundum Buthrotios fecerunt, quum et lege, et Senatus consulto statuendi potestatem haberent, des operam, ut Plancus noster quam primum confirmet et comprobet. Hoc te vehementer, mi Cupienni [7], etiam atque etiam rogo.

Ep. dccxli. seq. Att. xv. 25.

7. *Cupiennio*] *Corradus existimabat hunc esse C. Cupiennium Libonem, Cumanum, quod colligebat ex Horat. Sat.* iii. 1. *ejusque interprete.*

CICERO PLANCO PRÆT. DES. S.

E. Ignosce mihi, quod quum antea accuratissime de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. Non mehercule, mi Plance, facio, quo parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ; sed quum tanta res agatur Attici nostri, nunc vero etiam existimatio, ut id, quod probavit Cæsar, nobis testibus[8] et obsignatoribus, qui et decretis, et responsis Cæsaris interfueramus, videatur obtinere potuisse, præsertim quum tota potestas ejus rei tua sit, ut ea, quæ Consules decreverunt secundum Cæsaris decreta et responsa, non dicam comprobes, sed studiose libenterque comprobes. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. Etsi jam sperabam, quum has litteras accepisses, fore, ut ea, quæ superioribus litteris a te petiissemus, impetrata essent; tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nuntiatum erit, te id fecisse; quod magna cum spe exspectamus. Deinde enim confido fore, ut alio genere litterarum utamur; tibique pro tuo summo beneficio gratias agamus. Quod si acciderit, velim sic existimes, non tibi tam Atticum, cujus permagna res agitur, quam me, qui non minus laboro, quam ille, obligatum fore.

Epist. dccliii. seq. Att. xvi. 16. F.

CICERO CAPITONI S.

F. Non dubito, quin mirere atque etiam stomachere, quod tecum de eadem re agam sæpius. Hominis familiarissimi et mihi omnibus rebus conjunctissimi permagna res agitur, Attici. Cognovi ego tua studia in amicos,

8. *testibus*] *Qui libellum dedimus et verba pro Buthrotiis fecimus.* Cor. App. A. h. e. § 5.

etiam in te amicorum. Multum potes nos apud Plancum juvare. Novi humanitatem tuam. Scio, quam sis amicis jucundus. Nemo nos in hac caussa plus juvare potest, quam tu. Et res ita est firma, ut debet esse, quam Consules de consilii sententia decreverunt, quum et lege et Senatus consulto cognoscerent. Tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur quum officii sui et reipublicæ caussa decretum Consulum comprobaturum, tum libenter nostra caussa esse facturum. Adjuvabis igitur, mi Capito: quod ut facias, vehementer etiam atque etiam rogo.

Ep. dccliv. seq. Att. xvi. 3.

FINIS.

OXONII, TYPIS H. COOKE.